

જૈન દીક્ષા.

એક અમેરિકન વિદ્વાનની ડાયરી

JAINA DIKSHA.

THE DIARY OF AN AMERICAN TOURIST

THE TOPICS OF THIS BOOK

- What distinguishes the जैन from जनता or the masses?
- The discipline whereby to mould some of the masses into स्वयंसेवक and then into जैन.
- The all-embracing field of action of जैन शासन
- Who will be the Master of the World? जैन शासन?
- The Harmonious relation of the organs of जैन शासन
- The place of the Digamber Sadhu or Philosopher
in जैन शासन [in जैन शासन
- The place of 'Shvetamber Sadhu or Satwic Power
- The place of स्वयंसेवक or the Awakened one in the same
- The practical utility of तप, भावविवेक, प्रतिकर्मण, ध्यान
- The Jain Teaching about the *ennobling* of all human activities
- What brings about the birth extension and ruin of a धर्म or Religious Organization?
- The unavoidability, use and abuse of संप्रदायधर्म
- The qualifications needed for सत्य वीरा
- General information about the Jains and Jainism
- Salvation in this very life and for this life
- Heaven & Hell Merit & Demerit concern *this* life.
- Where exists Jainism?
- The dangers of the mere intellectualist
- धर्मिक शास्त्र and धर्मिक विज्ञान (Dogmas and Ceremonials)
- Sound advice to youths and sincere Sadhus
- Some ennobling episodes from the life of the Emblematical Mahavir [capitalist
- The महाकाल or Satan adored by the modern Jain-
- The dictates of History, Science and Philosophy
- The coming of Neo-Jainism Its demands
- Who wants Jainism? All but the so-called Jains
- External advice to followers of all religious sects

Pro Neo-Jainism Series

THE
JAINA DIKSHA

OR

INITIATION INTO

JAINISM OR SCIENCE OF GLORIOUS LIFE

BY

V. M. SHAH.

The resigned President of the All India Shvetamber
Sthanak vasi Jain Conference All India United
Jain Conference All India Taran Digambar Jain
Conference, 52nd Digambar Jain Conference etc

Author of the Political Gita Naked Truth etc

Ghat kopar, BOMBAY

*"Science knows no mercy when she has to investigate
into affairs of men or nature"*

આ પુસ્તકમાં તમે શું શું જોશો ?

- જનતા (masses) અને જૈન' એ બેના માનસ (mentality) અને વર્તન કેવા હોય ?
- જનતા અને 'જૈન' વચ્ચેની 'ભાવક' રિયલિટી કેવી હોય ?
- જનતામાંથી 'ભાવક' અને 'જૈન' ધડવાળી તાલીમ (discipline)
- 'જૈનશાસન' શું ? તેના અંગે તેનું સર્વવ્યાપક કાર્યક્રમ
- દુનિયાનો સ્વામી કોણ થશે ? 'જૈનશાસન' ? કેમ ?
- જૈનશાસન માં દિગ્ગંજ સાધુ અથવા તત્ત્વજ્ઞાનુ સ્થાન
- જૈનશાસન માં 'સ્વેચ્છાગત' સાધુ કે સાત્ત્વિક શક્તિવાળાનું સ્થાન
- જૈનશાસન'માં ભાવક અથવા 'નગી' ઉઠેલા નું સ્થાન
- સામ્રાજ્ય મહાવીરના જીવનમાંથી કેટલાક લગ્ન પ્રસંગો
- ૨૫૦૦ વર્ષમાં વડુ મહાવીર ન પ્રકટવાના કારણ
- જીવનની દરેક પ્રવૃત્તિને ઉચ્ચીકરણ આપતા સિખવનારો જૈનમત
- તપ સામાયિક પ્રતિક્રમણ ધ્યાનનો આ જીવનમાં ઉપયોગ
- આ જ મે જ મુક્તિ અને જીવન માટે જ મુક્તિ !
- સ્વર્ગ-નરક તથા પુણ્ય-પાપ જીવનના અંગે
- ધર્મની ઉત્પત્તિ, વિકાસ અને ફાયના કારણો
- સાધુ આધમની અનિવાર્યતા, ઉપયોગ અને દુરુપયોગ
- જનતાના એક માત્ર રૂપ જૈનો અને તેમના ધર્મ સંબંધી મુખ્ય-મુખ્ય માટેની
- સામ્રાજ્ય ગોરાશાળો આજે પણ હયાત છે અને મુગીવાનીઓનો તીર્થ કર છે !
- સાધુનું મિશન અને સાધુની યોગ્યતા
- મુગીવાદી સાંવાદાસ તથા નર પુષ્કિલાદેનો ખૂબરી ત્રણ જોખમો
- ઈન્દ્રિય, સાય સ અને તત્ત્વજ્ઞાન ત્રણ સામ્રાજ્યોના આદેશ
- હાલના ઝનડા કોણે કર્યા ?
- કોને નેધએ છે જૈનત્વ ? કહેવાતા જૈનો સિવાય બધાને !
- ભાવી જૈન ધર્મ શું માગે છે ?

દરેક ધર્મના લોકોને બે બોલ

વગેરે, વગેરે વગેરે

જૈન દીક્ષા

જૈનદીક્ષાના પ્રશ્નોના દરેક મનુષ્ય જાતે જ ઉકેલ કરી શકે

એવો પ્રકાશ ફેલાવો

તથા

જાહેર પ્રજાને તેમજ જૈન કહેવાતાઓને

જૈન ધર્મ તથા સમાજની સ્થિતિનો ખ્યાલ

અને જૈન તાલીમનું રહસ્ય ખતાવવાનો

અને તે દ્વારા

સઘળી કોમોને પોતાનું ઘર તપાસવા અને સુધારવાની

કક્ષા શિખવવાનો એક પ્રયત્ન

૬

/////////////////////////રોખકની નીતિઓ ///////////////////////////

જૈનશાસ્ત્ર એ જીવનના ઉચ્ચીકરણનું ' સાયન્સ ' છે

જૈનશાસ્ત્ર એ જગતના ઉચ્ચીકરણની યોજના (Art) છે

આ જન્મમા જ મુક્તિ પ્રકટાવવાની યોચતા વગરના ઉપદેશો 'પાપ' ડ'છે

અધોગતિના કારણોને નિર્દયતાથી ચીરવા એ સાયન્સનો ધર્મ છે

/////////////////////////ધર્મ સર્વત્ર રાજે ///////////////////////////

વા. મો. શાહ,

વિવિધ જૈન કોન્ફરન્સોનો પ્રમુખ,

' પોલિટિકલ ગીતા ', ' નવ સત્ય '

આદિનો લેખક

આવૃત્તિ પહેલી-પ્રેમિ ૨૦૦૦
(ઑક્ટોબર ૧૯૨૧)
મૂલ્ય રૂપિયા ૯૦.

પ્રસિદ્ધ કર્તા
વાડીવાલ મોતીવાલ શાહ
ઘાટકોપર, મુબઈ

વા મો. શાહકૃત સંપાદા પુસ્તકોના મોલ એન્ડ દ્રમ
મેસર્સ પાયોનિયર મિલ-રોડર્સ ટ્રેડિંગ કંપની
રામજી મંદિર રોડમે નાગદેવી રિટ્ડ
પોસ્ટ બોક્સ નં ૬૬૧-મુબઈ

સા મ એન્ડન્ડેસ

- ૧ સી જમનાદાસ બુક્સેલર્સ ઓ સેસ રિટ્ડ-મુબઈ
- ૨ ' ચેનન ઑરિસ ઇયાવર (રામપૂતાના)
- ૩ જૈનજીવન ઑરિસ -પૂના
- ૪ જુજ્જ્ઞાન સાહિત્ય મંદિર રીચરોડ અમદાવાદ
- ૫ સીગી ખેર કુંડ સપ્લાઈ કા. પાનકોરનાડા "
- ૬ રા સી તેજપાલ ઑરિટ M. L. A, રામકોટ
- ૭ મેસર્સ શાહ બ્રધર્સ દવાના વેપારી ટાવર રોડ વડોદરા
- ૮ મેસર્સ સરૈયા બ્રધર્સ જૈની જુરાનપુરી બાગોળ સુરત
- ૯ રા સ્વાર્ધવાલ કુજેરનાડ પુરોચત્તમદાસ આધી ભાવનગર
- ૧૦ રા સી વી જી-આરા નં ૫૫ રીટ નં ૨૬ રશુન

લક્ષ્મણ એ પુણ્ય છે કે પાપ તે તો જાણનારા જાણે,
પણ સુખને વટાવી જનાર સર્વિદ સજનાર લક્ષ્મણ તો
દેવપ્રિય છે

અને લક્ષ્મણ એ પણ પુણ્ય છે કે પાપ તે તો જાણ-
નાર જાણે પરંતુ જે લેખન ક્રિયાથી લેખકને વટાવી
જનાર એક પણ વ્યક્તિવિશેષ પડાઈ રાહી હોય તે લેખન
ક્રિયા એ લેખકની તો મુક્તિ જ છે

બધા સાધુઓ કહે છે કે જીવનનું યેય-દુષ્ટદેવ-
મુક્તિ છે, જેને આ અસાર જીવન અર્પણ કરવું પડે

અને હું સાધુઓમા માનનારો છું

તેથી જ તો, આ જન્મમા જ મહારી મુક્તિ મેળવી
આપનાર અત કર્ણોને મહારા લેખક જીવનની આ પ્રવૃત્તિ-
તે જેવી હોય તેવી-અર્પણ કરે છું બાઈ નગીનદાસ અને
માલિકલાલ અમુલબરમા શાહ (મુખર્ષી) તથા સાઈ
છેટલાલાલ અને જીવનલાલ વિમલચંદ મલીઆરા
(રચન) જેઓ / મહારા લેખોના સતત
અધ્યાસથી ' જૈન ' બંધાવું જાહેર કરી ચૂક્યા છે અને
જેઓનું જૈન જીવન મહને વટાવી ગયાના પુરાવા તદેમના
દેશસેવાના મુગા કાર્યા તથા ચારિત્ર પોતે જ આપી રહ્યા
છે, તેઓને-તે મહારા પોતીકા ' કાવચે ' અને મહારા
પોતીકા મુક્તિદાતાઓને-તદેમની વગર પરવાનગીએ જ આ
પુસ્તક આપોઆપ અર્પણ થઈ જાય છે

લખાય છે-એ જ કલમથી !

તાકીદથી બહાર પડશે !

હમણા જ નામ નહિ નોંધાવનારે ખીજી આવૃત્તિની

સાફ ભેંચી પડશે

(સાથેનું કાંડ ભરી આજે જ પોષ્ટ કરો !)

જૈન દીક્ષા-ખીજો ભાગ.

સાધુદીક્ષા પર શાસ્ત્રપ્રકાશ, -શુદ્ધ સાધુસત્ત્વ તરફથી

યુવક મધની નિયમાવલિની ચિકિત્સા

મુલ્ય

નવયુગમાં સાધુ કેટલા પ્રકારના ભોંધશે ? વગેરે

રૂ ૧૧

મા યા ની છા યા મા !

ગ્રેલિકના શૈલીકે ખુબભવેલી માયા

ઐ કૃષ્ણે નારદને બતાવેલું માયાનું સ્વરૂપ

મુલ્ય

રિય-વાન વિન્કલે ભેંચેલો માયાનો ચમત્કાર

રૂ ૧)

માયાની છાયાને ઠોણ વટાવી શકે !

લક્ષ્મ, પુનર્લક્ષ્મ, પ્રહસ્યર્થ

મુલ્ય

રનાભાવિક અને કૃત્રિમ,

રૂ ૧)

શાસ્ત્ર અનુભવ તથા ન્યાયની દૃષ્ટિએ

મહાવીર કહેતા હતા

પ્રતિપ્રેમીઓની નરી બીતા

મુલ્ય

તદન ફરીથી લખાયલું-નવાજા ચિત્રો માથે

૦-૮-૦

નામ નોંધાવનારે જેમાં અખાલુથી ભરવાના નથી

નામ નોંધાવવાનું ઠેકાણું -પાથિગિવર મિલ-સ્ટોર્સ ટ્રેડિંગ કં

વા મો શાહ સિરિઝના સોલ બોલ ટસ, નાગદેવી મુબઈ

સાદી સ્હમજ.

તનફુરસ્તી (Health) શું ચીજ છે ?

જે પ્રત્યેક મનુષ્યમા સ્વાભાવિક રીતે દેવી જોઈએ જ છતાં જાહેને માટે ઘણાખરા મનુષ્યો આખી જીવગી સુધી ફેકટ કાફા મારતા રહ્યા છે, એવી કોઈ ચીજ હોય તો તે તનફુરસ્તી છે !

ફેકટ કાફા ? હા, કારણ કે મનુષ્ય 'સાદી સ્હમજ' (Common Sense) ગુમાવી બેઠો છે અને તેથી તનફુરસ્તી શું તે પણ ભૂલી ગયો છે ! અને ભૂલી જવા છતાં પોતાની પાસે તનફુરસ્તી છે અને 'સાદી સ્હમજ' પણ છે એવું માનવા-મનાવવાની દૃઢ અથવા છપા મિથ્યાભિમાનને તો પરણી બેઠો છે !

વ્યક્તિની તનફુરસ્તી કે સમાજની તનફુરસ્તી, ધર્મશાસનની તનફુરસ્તી કે પ્રજાશાસનની તનફુરસ્તી, જીવશાસનની તનફુરસ્તી કે ન્હાનીમોટી સભા-સોસાયટીની તનફુરસ્તી, વ્યક્તિના અંતઃકરણ (આત્મિક મશિનરી મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, 'અર્હ કાર') ની તનફુરસ્તી કે વ્યક્તિના બાહ્ય કરણ (જ્ઞાનેન્દ્રિયો અને કર્મેન્દ્રિયો) ની તનફુરસ્તી બધે એક જ કાનુન રાજ કરે છે 'સાદી સ્હમજ' તનફુરસ્તીને જાળવી રાખે છે તેમજ ગુમાવેલી તનફુરસ્તીને પાછી મેળવી આપે છે, અને 'સાદી સ્હમજ' ગુમાવી બેસવાથી તનફુરસ્તી અદૃશ્ય થાય છે

અને—

'સાદી સ્હમજ' ગુમાવવા છતાં 'સાની સ્હમજ' નો ઇન્કરો પોતાની પાસે છે એવું માનનાર-મનાવનાર માનસિક બિમારી - માનસની વિકૃતિ-જ 'સાદી સ્હમજ' ને-અને પરિણામે તનફુરસ્તીને-પાછી મેળવતા અટકાવે છે

પ્રજ્ઞયુએટ અને જામડીઓ, પોપ અને પાપી, મુઝીવાદી અને મજૂર, સુધારક અને રિયલિયસ્ટ, રાજ અને પ્રજા લેખક અને વાચક, કર્મયોગી અને જ્ઞાનયોગી સર્વ 'કાઠક' 'ભૂલે' છે કાઠક 'સાદી સ્હમજ' નો અવાજ ! Universal Harmonyનો અવાજ !

મન-બુદ્ધિ-ચિત્ત-અહ કારની એકતાસ્થાનો અવાજ ! બુદ્ધિ અને હૃદયની એકતાસ્થાનો અવાજ ! સ્વૃલ અને સૂક્ષ્મની એકતાસ્થાનો અવાજ ! વ્યક્તિ અને સમઘ્નિની એકતાસ્થાનો અવાજ !—કદુ કરી દઈ ! ઈશ્વરનો અવાજ કૌશલ્ય માથી કરતો અવાજ !

એ ઈશ્વરના અવાજ મા મુગી-મનુરી નિત નથી રાત અને પ્રભ એવા ખ્યાલ સ્વતંત્ર હયાતી ધરાવતા નથી, સત અને સેતાન નથી ધર્મ અને સાયન્સના ભૂદા નામ નથી જ્ઞાન અને કર્મ બિન્ન નથી પૂર્ણ અને પૂર્ણક તથા કાલુન અને વર્તન નથી,—રે જી અને નથી ની પણ પ્રયત્નતા નથી ! આખા શરીરનો—આખા વિશ્વરેહનો—સૌદ રાજલોકનો—અનુષ્ઠમાના સૌદ રાજલોકનો એ Harmonious Voice છે—Melody છે—અદ્ભુતધ્વનિ છે !

એ એકતાસ્થા (Harmony) ન 'આત્મા', એ ન ઈશ્વર એ ન મુક્તિ એ ન મનુષ્યનો નર્મસિદ્ધ દેહ !

અને એ ન 'મનુષ્ય'ની—વ્યક્તિની તેમજ સમાજની—તનદુરસ્તી !

એની ગેરહાજરીનું નામ ન બિમારી, વિકૃતિ, સડો, કષ્ટતા, પાપ પાપ નરક !

વ્યક્તિ શરીરમા—તેમજ સમાજ શરીરમા—એ અગ વધુ સુદૃઢ ત્વેની શક્તિ વગર અને તેથી તેવા અગની બિમારી થી ન એા સચિવાળા કે સ્વૃલ અગની બિમારી કરતાં વધુ પ્રમાણુમા આખા શરીરની અધોધી લપ નવનાર થઈ પડે એ ન કારણ છે કે કર્મોદ્રિયોની બિમારી કરતા જ્ઞાનેદ્રિયોની અને ત્વેના કરતા ય મનની તેથી ય મુદ્ધિની, તેથી ય ચિત્તની અને તેથી ય અહ કાર અથવા વ્યક્તિત્વની બિમારી વધુ લપ કર થઈ પડે છે તેથી ન રીતે મનુરની શારીરિક કે માનસિક બિમારી કરતા મુગીવાગીની બિમારી, અને તેથી ય સિદ્ધ પતકાર વધીલ દાકર ધર્મશુર અને રાજદારીની બિમારી આખા મનુષ્ય સમાજને માટે વધુ લપ કર પરિણામ ઉપ નવનારી થઈ પડે આ સ્વાસાવિક નિયમના સાધાન્તર તરીકે ન કર્તવ્ય અને લેખમદારી એવા સખ્તો બુદ્ધિના સાધાન્યમા ઉત્પન્ન થવા માગ્યા જતા પણ જીવિક એ કેાલ સ્વતંત્ર રાતા નથી, એ તો પ્રતિબિંબ ઝીલનારો આવનો (looking glass) માત્ર છે અને તેથી

‘કર્તવ્ય’ અને ‘જોખમદારી’ એવા એમા પ્રતિબિંબિત થયેલા શબ્દો ક્રિયાત્મક થઈ શકતા નથી, - સિવાય કે ત્ત્વ દેખાના એ શબ્દો ચિંતના ગર્ભસ્થાનમા જાય અને ત્ત્વ વિકસિત થઈ ‘અહ’ ‘કારના’ બીબામા જઈ આકાર પામે

‘કર્તવ્ય’ અને ‘જોખમદારી’ જેલુ કાંઈ આજના હિંદુમા-હિંદુની પ્રત્યેક કામમા-બહુ જ અલપ જોવામા આવે છે, - કહે કે શૂન્ય ! અને તેથી, જે હેતુથી જૈન અને બ્રાહ્મણ ધર્મ સ્વપાયા હતા તે હેતુ ભૂલાઈ જઈ ‘ખોખા’ રૂપે એ ધર્મોને લોચ વળગી રહ્યા છે અને વડુ ને વડુ ‘કર્તવ્યહીન’ તથા ‘જોખમદારીના જ્ઞાન વગરના’ બનતા જાય છે તેઓ નથી જતા ધર્મોના ‘મૂળ’મા કે નથી છોડી શકતા ધર્મોના મૂલ હેતુને ! અને તે છતાં તેઓ ‘સ્વશાન્ત્ય’ મેળવવાની કૂંડાકૂંડ કરી રહ્યા છે ! ધર્મને ભોગવી ચ નથી જાણતા અને છોડી ચ નથી જાણતા ! બિચારાઓ વિદેશીઓની ‘ફયા ખાતર’ મુકદ્દા ને ‘જેમતેમ’ વળગી રહ્યા છે !

***

જૈનદીક્ષા નિમિત્તે હમણા હમણા જાહેર પ્રભાતકાલાહલ આવી રહી છે કાંઈ કહે છે સાધુઓ સત્યાનારા વાળવા બેઠા છે ! તો કાંઈ કહે છે તેઓ બિચારા જિનવરની આજ્ઞા પ્રમાણે જમવનો હ વાર કરી રહ્યા છે પણ આજની ‘બગદેલી’ ફુનિયા વર્મરદસ્થ નહિ જાણવાથી ફેકટ એમને સતાવી રહી છે ! અને આ જિન્ન અભિપ્રાય ધરાવનારાઓ અભિપ્રાય ધરાવીને બેસી ન રહેતા એક બીજાપર પત્થર વર્ષાવવા લા ચા છે ! અને બાકીના લાખો જૈનો અને શત્રી દિવસ દાનદો વર્ષથી જૈનોની સાથે વસતા કોટા હિંદુઓ આ ‘વગર શીર્ષુ નાટક’ માણી રહ્યા છે ! ગાઠલી નિર્માલ્યતા જાણે બસ ન થતી હોય તેમ ખુદ જૈનોના એક જાગની કૉન્ફરન્સ ઓફિસે તો—

સ્થાનકવાસી જૈન કૉન્ફરન્સ ઓફિસે તો—પરિવરતાને દંડે પીટાવવાની તક મેળવી છે ! ત્હોનો સુશિક્ષિત સેક્રેટરી જાહેર પેપરોમા જાહેરખબર આપે છે કે ત્હોની કામને આ આજથી કાઈ લેવા દેવા નથી ! કેટલી મુહૂંમતા ! અને પ્રમાણિતતાનું તો પૂછતું જ શું હજી નહીં કાંઈ જ એ જ શબ્દકારના ઘેરથી એક એવા ઉપકરણે દીક્ષા

આપવામાં આવી હતી કે જે સાધુપણ છોડી નહીં વખત નારી
ગયો હતો અને સદીઆરખાનામથી જે ની લાવવામાં આવ્યો હતો.
હજી ગાંધીજી વાન છે એ જ કોન્ડેર સના કોડપતિ પ્રમુખે આઠ વર્ષની
છોકરીને બહાલકારે દીધા આપી હતી ! હજી ગઈ કાલની વાત છે
ખાલ્દીશ સંબંધમાં સનુન કરવા તૈયાર થયેલા ભોધપુર રાજ્યને આ
આક્રિશે પણ વિરોધ લખી મોકલ્યો હતો ! ખુદ જેન નેતાઓ
શ્રીમતો અને સભાઓ અને હા ફર સ સરચાઓનું આ માનસ છે તદ્દા
હિંદુઓને સદ બનાના અસાવ માટે કાણ કપકો આપી શકો ?

અને કપકો આપો ન આપો સાચ કના શું ? આ દેશમાં દરેક જ
કપકાના કરાવેલી સે કો મિટિંગ થઈ શું આપણે નથી જોતા ?

પણ એ હિંદુઓ ને એ જોનેને દુ પાપ સાદી સ્વમજ ને
ઓળખો છો ? પર તપાસ્યો છે ? જે દેશ પર હમો છો તેણે જ
કાર્થક લખા પણ છે કે જુદું કાંઈ ? હાલમાં બનેલી ઘટના તો
આપનો છે, જેમાં લખે પોતાનું મ્હો ભેદ શકો અને ભેદને ઠીક
ઠીક કરવાને જામી શકો.

હિંદુ ધર્મ અને જેન ધર્મ એક જ જામીનની પેદાશ છે કે ?
એક જ સ્વયં-સુખિ-માટે જ બનેલો જ મ હતો કે ? આજે
હિંદુ કે જેન ધર્મના અનુયાયીઓ સુખ-સ્વતંત્ર-ખુદ પોતીકા
દેશમાં પણ સ્વતંત્ર-ખુદ પોતીકા પરમા પણ સ્વતંત્ર છે કે ? પરત્ર
માનસ દોષ ત્યાં ધર્મ કે સમાજ-જેન કે હિંદુ-આજે જે જેન
કારસો પર હરો છો તેથી વડુ સારી દેશમાં દોઈ શકે કે ?
હિંદુઓનું જેનો વરફું હસણ વાસ્તવમાં પોતા વરફું હસણું તો
નથી ને ? જેનો હસણ લાલક જન્યા દોષ તો હેમાં હિંદુસમાજ
અને હિંદુધર્મનો કાંઈ ફાળો નથી શું ? શું તેઓ હજારો વર્ષથી
પરપર સારી-માઠી અસર કર્યા સિવાય જ સાચે રહી શક્યા છે
કે ? જેન ધર્મની માન્યતાઓ અને વિધિઓનો મ્હોટો ભાગ-
દયાળી આપણી હમ સરચાની વિધિ પણ-હિંદુઓ પાસેથી આવેલી
નહોતી કે ? પુણ્ય પાપ, સાધુપણ (asceticism), દેવ, સ્વર્ગ,
નરક વગેરે સંબંધી આ વાતોનો જેનો તેમજ બોધોએ હિંદુનો
પાસેથી લીધી નહોતી કે ? આ આ વાતોના પરિણામ જન્મ્યા પણ

—હિંદુઓમા, જેનોમા કે બોન્ધોમા—માઠા આળ્યા હોય ત્હા ત્હા
હિંદુ સિવાય બીજા કેને નીચે ભેવાનું હોય ?

* *

જાણ હસવું હોય તો ખુશીથી હસજો 'સાદી સદમજ'નન્ય
એકતારતા (Harmony) એકઠાય કર્યા પછી આજની બધાની
મૂર્ખાઈ પર પેટ ભરીમે હસજો ! એ હસવું 'તનદુરન્ત' છે !
વેદો કહે છે બિમાર હસી શકતો નથી અને 'હસવા ભય તો
રહી પડે છે ! હસી શકવા પહેલા તો તેણે આરોગ્ય પ્રાપ્ત કરવું
જોઈએ અને આરોગ્ય માટે પેટ સાફ કરવું જોઈએ પ્રસૂપિત
મા યતાઓરપ બધા કચરા જીવાળથી દૂર કરવા જોઈએ પણ જીવાળ
આપનાર વેદ પોતે જ 'માત્રા'આપવા ખુશી થશે માત્રા પણ હાથ,—
જેનના માથા પર જ તેવી ! અને એમ થશે ત્હારે તો માત્ર કહેવાતા
જેનોજ નહિ પણ હિંદુઓ અને તમામ હિંદીઓ 'જૈન—જ્ઞાન ક્રિયાશક્તિ
વાળા જન—વીર-બન્યા હશે ! ત્હા સુધી તો હિંદમા નથી દેહ
જૈન કે નથી આર્થ' છે માત્ર 'રૂદન' ! અને એવા દેહાર વખતે
અમેરિકન દુરીરટ મિ રૉડ હિંદના ચેતનવાદનો અનુસર કરવા
પધાર્યા છે ! બિચારો કહે છે કે એને અમેરિકામા જડવાઈ જોઈએ
કઠાજો આળ્યો તેથી તે કઠાજાને દૂર કરવા ચેતનવાદી હિંદમા
'તાજી' માટે તે આવી પહોંચ્યા છે !

અને આ પુસ્તક એમની જ ડાયરી છે

આ ડાયરી મ્હને સોપતા લેખણે કહ્યું હવે ત્હમારા દેશને
'સાર' * સોધવા જતા અતિતારક મળી ગયા જણાય છે !

* એક વિજ્ઞાન બોર્ડ ધર્મગુર પોતાના પુસ્તકમા એકરાર કરે
છે કે છુકે પોતાના ખાસ સિધ્ધાન્તો તો માત્ર પોતાના સાનુવર્ત-
ને જ સિખવ્યા દના અને કાવક વર્જને તો હિંદુ માન્યતાઓ અને
વિધિઓને અનુસરવા હીમા હતા

* સાર=સાર પદાર્થ, મુક્તિ

+ અનિસાર=જાગતી બિમારી, કે જે અપચાથી થવા પામે છે
જહી બિમારી, કે જે આસપાસની જમીન તથા હવાને પણ
ચડી પીરે છે, અને બિમારને ફેસ તથા પીડીઓ બનાવી દે

મહે કહ્યુ ભાઈ, અતિવૃદ્ધ અવસ્થામાં બહુ ય યાય
મિ મૉ જોડયો અતિવૃદ્ધના અતિસાર તો બહુ જ મૂડા !
એ તો મરણના ઢંદેરા !

મહે કહ્યુ પણ જો નિમ્નય કર્યો છે કે અમારે મરણ
જ નથી !

તે જોડયો રાજકુશીથી મરીને તુમારી જ 'જન્મ'ને જીવવા દે!
અથવા પ્રભસહિત ત્વમે રાતુના હાથે મરો મમહિની અમરતા
એમ જ બાની રહે છે કાતુન બદલાતો નથી !

મહે કહ્યુ એમ તો એમ બંદે જો મરીએ, બંને અમારી
પ્રભ ય મરે પણ અમારો ધર્મ તો નહિ જ મરવા દઈએ

મિ રૉડ હરથો 'મહેને મહાવીર સ્વામીએ સ્વપ્નમાં કહ્યુ છે
કે દુનિયાના બરા ધર્મો મરવાના છે—એટલા માટે કે બધા ધર્મોની
પ્રભરૂપ HARMONY' ધર્મ અમર છે !

***

મિ રૉડ કહે છે કે સારી સ્વપ્નને જ લેને અમેરિકાથી છિડ
એ ચી આજયો હતો સ્પાની મહામ વડે જ તેને અહીંના ધર્મોઓની
મા ધતાઓ અને વર્તનોની માહેતી મેળવી અને સારી સ્વપ્ન જ વડે
જ તે માહેતીઓના તળે જપાયલા સત્યો ચોખ્ખા તેને શું માહેતીઓ
મેળવી અને શું સત્યો ચોખ્ખા, તથા તે સત્યો અને તે માહેતીઓ
આત્મના જૈનોને તથા અજૈનોને કેવી રીતે લપથોતી થઈ શકે તેમ
છે એ કહેવાનું કામ બા પુરતક વાચનારનું પોતાનું ■ હું તો
કહત એ પરદેશી પાખીની હાંટોડકસન કરાવવા પૂરતો
વચ્ચે આ યો દુઃ—અને ઈ દ્રોડકસનમાં એક કહેવા જ
ધાયો દુ કે મિ રૉડ એક એવો માણસ છે કે જે
મમે તેવા માણસને સાચળવા વખતે પોતાના પ્રાણે અને પોતાના
ભાવો બંનેને રૂમી શકે છે અને પછી કબરાગાથી ય રત્ન મેળવી લે છે !

અને એને માત્ર તેઓ જ વાચી શકે કે જેઓ લેની માફક પોતાના
બાવોને દાબીને—કોરા મગજથી—વાચી બચ્તા હોય પોતા માટે જ—
પોતાના અનુભવવિસ્તાર માટે જ—વાચી શકતા હોય અને યુવાન

ત્રી નેટલી 'રતિ' સહિત વાચી ગયા હોય બીજાઓ આ એની હાયરીને હાય પણ ન લગાડે એમ તે કચ્છે છે લાખોના અભિપ્રાય ની એને ફરકાર નથી, - અમેરિકા પાઠે ગયા બાદ એને કોઇના ભલા ખુશ અભિપ્રાય સાબળવા થ કંટાળી અને આખી દુનિયામાં જેને Voice ન નથી એવા લોકોના અભિપ્રાયની કિંમતે શું છે ?

વા મો ગાહ

;

ભાણકરો પ્રત્યે

આ પુસ્તકની વસ્તુસકલનામાં ક્યો યોગ છે, જે રોમાંચથી જાણાવનાર આ લેખકનો ગુરૂ બનશે

કોઈ પણ સવાલ પર ચર્ચાનું આમત્રણ સ્વીકારવાનું લેખકની પ્રતિભા નથી

આત્મભાવે (વ્યાપક દૃષ્ટિએ) જે કાંઈ સૂચનો મળશે તેનો ઉપયોગ બીજા લાગુ થશે

આ પુસ્તકમાં સંજ્ઞાત્મક, ત્રિદારક લેખન સરક્ષક કાર્ય સ્વસ્થતા અને એવામાં આવશે

પ્રકરણ ૧ લું.

અમેરિકાથી હિંદ, - ચેતનવાદની સ્થાપના.

અમે અમેરિકાનો સાહસશક્તિ માટે જગતિખ્યાત છીએ જૂગોળ-ખગોળને લગતી શોધો પાછળ અમે કોડો ડોલર અને જરૂર પડ્યે જીવિતો પણ ભોગ દમને મુખે આપના રહ્યા છીએ જો કોઈ એક ચીજ એવી હોય કે જેની શોધનું એટલું અમને અઘાપિ પર્વત લાગવા ન પામ્યું હોય તો તે ચેતનનાદ છે.

હા, શંકરપ્રસાદ, નિતી અને મેક્સમુર જેવા વિદ્વાન જર્મનીએ ચેતનનાદ મળધમા વખેના પુસ્તકોએ અમાગમાના થોડાઓનું ધ્યાન તો અવશ્ય ખેંચ્યું હતું, પણ ચેતનવાદના જન્મસ્થાનમા જન્મ એ અનુભવની મોજ માણવાનું સંસ્થાન્ય તો મ્હારે જ માટે રિઝર્વ રાખવામા આ મુ હતું.

ઓહ અમેગિમનું જડવાદી જીવર ! એનું રાજ્યતન જડવા ના પાયાપર, વ્યાપારપ્રગતિ જડવાદના પાયાપર, સાહિત્ય અને કલા પણ મુહીવાદગિત-રે ખુદ ધર્મસમ્યાય જડવાદની કુતરેડી !

જડવાદે જાનોનાં પ્રપચ અને મુહીવાદ નામ સત્તાનોની લીના જોષજોષને હુ ધરાઈ ગયો હતો ચેતનવાદનાં રાનિત નાક પ્રેરને બેટવા મ્હારે મન તત્પાપડ થઈ રજુ હતું મ્હે વાચ્યુ હતું કે ચેતનવાદનું પારણ હિંદમા હતું અને મ્હે હિંદીઓનાં દ વાકાશમા દેવદત (Angels) ક'ખ્યા હતા એ દેવદતોનું જીવન પ્રત્યક્ષ જોરાનો મ્હે નિશ્ચય કર્યો હતો કારણ કે ચેતનવા ને પગિણામે મનુષ્યના માનસ અને વર્તન કેવા મનવા પામે એ મ્હારે-મ્હારા નીજન નેત્રથી-જોવું હતું હુ કહી ગયો કે જડવા ની મ્હને અરુચિ થઈ હતી-જા નેત્રોનોય મ્હને સિંધાસ મ્હો નડોતો

અને એ જ કારણ છે કે હુ ચેતનવાદી હિંદીઓના સહવાસમા આવવાને અતીરે મન્યો હતો એ તો કેખીતુ છે કે, મદરામ અથવા મંગથી જે જ્ઞાન થાય છે તે વાણીથી નથી થઈ રાખું વાણીથી વક્તાના આશયનું જે જ્ઞાન થાય છે તેનું રાજા લેખથી નહીં થઈ રાખું અને ત્હેનાં લેખથી જે જ્ઞાન થાય છે તેનું હુના ભાગાનગર કે વિચેચકના લેખથી નથી થઈ રાખું

આખો દગરી છે-હા પગ વાણી તો એથી ન જામરી દગારી હા !

અને જાણ જામરનો સારો વ્યવહાર વાણી દ્વારા જ રાખ છે !

• અનુભવરૂપી નેત્ર.

આ પરસ્પરવિરોધી ગુણોની દુનિયામાં—આ વાણીજન્ય દુનિયામાં—તત્ત્વજેતા રહી શકતો જ નથી એકાન્તવાસ એ એટલા જ માટે એની અનિવાર્યતા હોય છે,—પણ જનતા માને છે કે તેણે એને દુરાચી હાકી કઢાડ્યો કે અને નીતિવાદી 'ઓ' માને કે કે એણે સર્વમન્યાગતુ મહામત ઓ-નર્ણુ છે ।

એવા કોષ્ટ એક-ડોક્ટ્રિન તત્ત્વજ્ઞાનીની મુનાઝત એ મ્હારે પહેલો મઠ્ઠપ હતો અને એવું 'ગાદી પુષ્પ' જે મમાજડપી જમીનમાં ઢિગી ય-તુ હોય તે સમાજડપી જમીનની ખામી હતો (characteristics) પણ જોવાનો મ્હારો નિશ્ચય હતો એટલે કે, એ મમાજની સામાજિક, આર્થિક, ધાર્મિક, રાજ-કીય સ્થિતિઓનો ખ્યાલ (idea) લેવા મ્હે ઇચ્છ્યું હતું

પણ ઇચ્છા થતા જ હિંદદોડી જાઉં એટલો નુ છીપરો નાગોતો પાર્થિવિજ્ઞાન શાસ્ત્ર (Science), તર્કશાસ્ત્ર (Logic) તથા માનસશાસ્ત્ર (Psychology) ના અભ્યાસે મ્હને 'ઉડો' બનાવ્યો હતો, અને પચ્ચામ સર્પના છવતરે એટલું મ્હમજવાપૂર્ણી વ્યાપક દષ્ટિ (Common sense) આપી હતી કે, દેહીનો આત્મા ગમે તેટલો ઉચો ઉંચો તો પણ રહેના વાહનરૂપ દેહનું ઉત્પત્તિસ્થાન પૃથ્વી હોય તોને ખોરાબ તો પૃથ્વી પાસેથી જ મેળવવો સક્ય છે તેથી હિંદ જવાની ઇચ્છાનો અમન કરના પહેલા મ્હે મનગી જરૂરીઆતોનો વિચાર કરી લીધો

'કોષ્ટ' પણ મનૃતિ (Civilization-મન્યતા-શિટના)નો અનુભવ કરવા ઇચ્છનાર પામે પહેલામાં પહેલી મઠી તરીકે કુરસેદ (Leisure) અને ધીરજ (Patience) લેખએ કુરમ્ભએ સજ્જ સમયને દેશીને નુ વાપરવો નથી, પણ મનની કુરમ્ભ ના અર્થમાં-મનને મર્વ પ્રવૃત્તિમાંથી ખેચી વધ

એક જ ધોર પર લગાવવાની સમજના અર્થમાં-વાપરે છુ પ્રવૃત્તિપરાયણ અને મુડીપ્રધાન ગુરુપ-અભેગિનિમા આગકાન કુરમનો માળ પડયો છે એવું કારણ કલ્પ્ય એ હશે કે મહારા જેવી યોડીએક વ્યક્તિઓએ એ માત્ર એમનાય કરી લીધો છે । એ એકદાય કરાવતા માનની કિંમત ન જાણું તો ખીલુ કાળ જાણે ? તેથી ન હો સકુ છુ કે એ કુરસ કાંઈ અક્રિય તત્ત્વ નથી પણ વધુમાં વધુ મક્રિય તત્ત્વ છે અને એ ધીરજ નામનો માત્ર કાંઈ પ્રમા જમિનનો પાક નથી પણ સારી રીતે ખેડાયેલી સહનશક્તિ (Endurance) નામની જમીનનો છોડ છે એ ધીરજ વડે જ, જોના-સાલગના-વચચામાં આવતા તમામ પ્રણી-પદાર્થ-વટના-વિચાર પર પ્રથમ પૃથક્કરણ (analysis) અને પછી સમન્વય (synthesis) ક્રિયા કરી રાખાય છે અને એ રીતે તેની ખરી કિંમત આકી રાકાય છે જેનાથી આ કિંમતો ઘટી શકતી નથી તેને કાંઈ પ્રાણી-પદાર્થ-વટના-વિચાર-યોગના પર અભિપ્રાય યા જનમેટ આ પસાનો અધિભર ન હોઈ એ તાત્પર્ય કે મારે જે મિશન અથવા ઉચ્ચ પ્રવૃત્તિ માટે હિંદ જવું હતું તે મિશનને અગે જોઈતી કુરસ અને ધીરજ નામની મુડી તો મહારી પાસે જ હતી એ ઉપગત ખીજ બે પ્રકારની મુડી મેળવવાની મેલી હતી ભાસાન અને નાણુ

ભાસાસાન વચ્ચે પાંચ પક્ષ પ્રજાનુ હાઈ સ્પર્શી રાકાય નહિ તેથી સરૂત હિંદી ઓગુજરાતી ભાષાઓનું મામાન્ય જ્ઞાન મહે મેળવી લીધું રહ્યો હવે સવાલ નાણાનિ તે માટે કા

* એક જીવના અગાધ જ્ઞાન પાત્રી પ્રત્યેકનું સ્વરૂપ તપાસવાની ક્રિયા તે પૃથક્કરણ ક્રિયા અને છતાં જ્ઞાનોને એકત્ર કરી આખા શરીરથી શું બને છે તે જોવું એ સમન્વય ક્રિયા જ્ઞાન સ પૃથક્કરણ શક્તિ આપે છે, યોગ સમ વચ શક્તિ આપે છે

તો કોઈ મુડોવાદીની ખુશામત કરવી જોઈએ, અમર તો હિંદની કોઈ યુનિવર્સિટીમાં માનસશાસ્ત્રના પ્રેક્ટિસર તરીકે કામ કરતા જ્યાં સાથે મહાર મિશન સગવડે મમરડે ચલાવવાના નિશ્ચય પર આવવું જોઈએ પહેલો ગતો લેવાની યોગ્યતા જો મહાગમા દોત તો તો ચેતનવાદની ગોઠવણ એટલે મૂળે લાગી જ શક્ય ન દોત ' અને બીજો ગતો એટલો અશક્ય હતો કે જેટલો 'ભગવત અને લોટ ખાવો' એ પ્રયોગ અશક્ય છે ' હિરનિર્વાહ માટે રણજી અને આતરસદ્દિમા ભ્રમણ કરવું' એ જે એકમાથે બની શકતા જ નથી વળી, કોઈ જામ અપનાવવું છે તે તો તેનાથી પાણિગ્રહણ કરવા મમાન છે લગ્ન કરવા બરાબર છે

અને લગ્નના દગર 'પરિન' છે

આખરે આર્થિક મગવડ વરી આપવાનું બીકું ચિકાગોની યુનિવર્સિટીએ ઝડપ્યું, -એની શરતે કે હિંદી ચેતનવાદના મહાગ અનુભવ પર એક પુસ્તક મહારે લેખે લખી આપવું

મિશન માટેની સર્વ જરૂરીઆતો પૂરી પડતા હું ઉપડના તૈયાર થયો અમેરિકાથી હિંદ જળમાર્ગે જવાય છે પણ ધણા પ્રયત્ને-અને ધણા માહમિક મનુષ્યોના ભોગે-આકાશમાર્ગ પણ થોકુ થયા ખુલ્યો હતો રથજમાર્ગ કરતા જળમાર્ગ વધારે ત્વરિત પણ વધુ જોખમભર્યો હોય છે અને તેથી ય વધુ ત્વરિત તથા વધુ જોખમભર્યો માર્ગ આકાશનો હોય છે અનુભવીઓ જડવાદ, અને જુદિવાદ અને ચેતનવાદની બાબતમાં પણ એમ જ કહે છે

કોણ બાણે ફેગ, મૂળે હમેશા છેલ્લો માર્ગ જ વધુ પમદ છે

જે ઝંરોપ્લેન મારફત હું સુખમ પહોંચ્યો તેનું નામ 'VICTORY' હતું હું એને વિજયપતાકા વિમાન કહેતો

એનું શરીર એટલું મજબૂત (strong) બાંધામાં આયુ હતું અને એની અંતરની મશિનરી એટલી તાકાદવાળી (powerful) હતી કે પૃથ્વીનું ગુરુત્વાકર્ષણ એને નીચે ખેંચવામાં કાવતું નહિ એ વિમાનમાં મુસાફરી કરતાં ન્હાને આભામ થયો કે જાણે હું ચેનનવા ના વિમાનમાં ઉડું છું અને દુન્યાવી રોગગ્રસ્તો તથા આક્રંદ સાબળવાને મ્હારા ઠાન બહેરા થઈ ગયા છે. એ વધુ આશ્ચર્યજનક અનુભવ તો એ થયો કે, એટલી ઉંચાઈએ મ્હારું વિમાન ઉડતું તેની જ હાંની ઉંડાઈમાં મ્હારું જાન ઘૂસતું.

પ્રકરણ ૨ જી

લોમીઆ તરીકે મહને જૈન પત્રકાર સાપડે છે.

મું બાઈમાં મહે એક હિંદી માલેખીની હાઈલમા ઉતારો
કર્ચો મેનેજરને મ્હારી હિંદની મુનાકાતનો આશય
સ્હમજવી એક એવો લોમીઓ (Guide) મેળવી
આપના અગ્જ કરી કે જે મ્હને હિંદી ધમાચારોથી મુનાકાત
કરાવી શકે

બીજી મહવારે મ્હારી બેલકમા એક શુમારે ચાળીસ વર્ષની
ઉમરનો, શ્યામ મુખપર શીળીના ચાદાવાળો, હિંચો મુકબકડી
યુવાન, પગવાનગી મામવાની ય રાહ જોના સિવાય દાખલ થયો.
પોતાને અગત્યનો માણસ મનાવવા મથનો ત્હેનો દેખાવ હતો
સફેદ ખાદીનો લાભો ડગલો, પેન્ટ અને ‘ ગાંધી કૅપ ’નો એનો
પહેરદેશ એના ટચુકડા કપાળ, ન્હાનીથી વાખો તથા શકા
જનક રેખાઓવાળા ચહેરાને જરફિ નોંધખેમતો નટોતો એના
કપાળમા પીળા રંગનું ગોળ ચિન્હ હતું

“ મિસ્ટર શૌ આપનું નામ કે ? ” તેણે પૂછ્યું

જવાબમાં મહે માયુ હતાનું

મહાર નામ મિસ્ટર પાતક છે ” તેણે પોતાની ઝોળખ પોતે જ આપતા કહ્યું અને મહેને આ હાંટલના મનેજરે મોખ્યો છે એમતો મહેને કહ્યું કે કે આપ હિંદના વધુમાં વધુ આગળ પડતા ધર્મ મનથી માટેની ઇચ્છો છો અને એ માટે એક માર્ગ ની રોધમાં છો એવા ગાંધી તરીકે સેવા આપના હુ ખુશી છુ હુ એ મામ માટે લાલક પામ છુ કારણ કે હિંદના વધુમાં વધુ આગળ પડતા અને વધુમાં વધુ જૂના ધર્મનો-જૈનધર્મનો-નુ અનુયાયી છુ અને એ ધર્મના મોટા મતો માર્તિયાકર્મ તથા નરપતિઓથી મનષ ધરાવુ છુ વળી એક ભણીતા દૈનિક પત્રનો એ અડિટર પણ છુ ”

હુ તેને ખુશી જતાહુ તે પડેલા તો તેને પોતાનો અનો જમાની લીધો હતો.

માફ કરો મિ પાતક ! ” મહે કહ્યું ‘ ત્હમે જોને એવા આપના આત્મા છે તે એકાદી મિસ્ટ્ર એયો નથી કે જે મેયાર વિમ અઘીતહીં બટકી મુનીમુનાઇ વાતોથી મંતોષ પડે હુ ખીલજો માટે લખના આયો નથી પણ પોતાને માટે રોધવા અને પોતાના હંદસે લખના અઘી આયો છુ મહારે જૈન તેમજ અન્ય ધર્મોના વિવિધ જોણના મનુષ્યોને મનવુ જોષતો અને તે માટે દેસબગમા જમણુ કરવુ પડશે તેથી મવો વખત મહારી સેવામાં સ્વી સહે એવો જ ગાંધી મહેને પ્રમ લાગે અડિટર તરીકેની જોષમ રી અદા કરતા જવા સાથે મહારા ગાંધી જનવુ સમ્ય નથી

“ Don't mind that, Sir ” મિ પાતકે પાવડી ફરતી બાંધી “ એ ઓડિટરના નામમાત્રનું જ છે આવાડી આમા એકાદ બે ચર્ચાઓ લખી મોકલવા પૂરતું જ છે, અને તેથી જ તો માસિક રૂપિયા પચામની એ આવકની પૂરણી માટે ખીલુ કામ જોધવાની મને જરૂર છે ”

“ દરો ” મહે કહ્યું ‘ પણ મને છાપાના ઓડિટર કે લેખકથી કામ લેવું પડે નથી એમની બીજી ધમાલ દરતી સગવડથી પ્રકૃતિ મારા મિત્રને ન થાય ”

જર્નાલિઝમ તરફનો મારો અણુગમો પામી જઈને મિ પાતકે એ માટેની જોડણી કરી લીધી. તે જોયો - “ પણ હું કહી ગયો છું, માટેનું કે હું માન ચર્ચાપત્રી છું, - મને કે અર્ધદે ન લોકો મને ઓડિટર વહી જોતાં છે, અને લેખકની બધી સુધારવાનું કામ મારું નથી, - કદાચ મારું નથી કે ધર્મશૂર નથી કે જેઓને તેમ કહ્યા માટે પગાર મળે છે મને તો ઉત્તરિર્વાદ માટે પણ જમ ન થાય એટલી આમદાની માટે ૫ પનકાર રોકની ખુશામત કરતા રહેવું પડે છે અને મારા હૃદયને ખટકે એવી જાતની લેની આગાઓ મુને મોડે અલ કરવી પડે છે પેટપૂર પગાર ક્યાઈથી ૫ મળતો હોય તો બે મુખનાળા કાપાનો પડઝામો થયું ન લઉં ”

“ તમને શું કહ્યું ? ” મહે પૂછ્યું “ તમારી દોલની નોકરી તમારા Conscience (અંતઃકરણ) ને ખટકે છે ? કેમ વાર ? ”

“ કાઈ પૂછે મા, સાહેબ ! ” તેણે જવાબ આપ્યો “ એ નરે Mental prostitution છે ચક્રાચાર જગા- નાર સમાચાર મેળવવા અને ન મળે તો ઉત્પન્ન કરના અને

ચાલી તેને વધુમા વધુ sensational રૂપ આપી લોકોમાં હોદ્દાકાર મચાવવો કે જેથી છાપાની ખપત જામે - એ ફરજ અમને સોંપાયેલી હોય છે અને તે અમારે પબ્લિકના હિમાને અને અમારા પોતાના જોખમે બજાવવી પડે છે - બૂખે મગ્તી કે ફસાર્થ પડેલી નિદોષ જાળાઓને અનીતિના ધામોમાં કરવું પડે છે તેમ અમારી આ ગિચ્છિતિને લીધે ગમે તેવા પવિત્ર કે નિર્દોષ સેન નેતા, સાક્ષર સમાજજીવક, સરથા કે પ્રવૃત્તિ લોક-બત્રીસીએ ચ્હડવાથી બચી શકતા નથી કેટલીએ વખત અમે માગ પશુ ખાઈ બેસીએ છીએ અને કેટલીએ વખત કાર્પની ખટપટના બોમ થઇ પડી રાજી ગુમાની બેસીએ છીએ અને નવી ગુનામીની શોધમાં ભટકીએ છીએ અનેક ધર માડતા ૪ અમારૂં ઠેકાણુ પડતું નથી અને તે છતાં અમારો ઉદ્ધાર કર નાર કોઇ સમર્થ સુધારક સખાનતી કે સંત આ દેશમાં હજી પાક્યો નથી '.

હું ક'પ્યો મુડીવાદની ભયકરતાઓ ૮ ધણીએ જોઈ ચૂક્યો હતો પરંતુ ચેતનવાદી દેશમાં જુદું જ દશ્ય જોવાની મ્હે આસા ગમી હતી. આ એકજ માહેતી મ્હેને એવા અનુમાન પર ચર્ચ જવાને પૂરતી હતી કે, ચેતનવાદી હિંદુ કપાગને ૫ મરી ચૂક્યો હતો અને ત્હેની જગાએ જુદિવાદી હિંદુ જીવનો હતો. જુદિવાદી ભાવકરમાં ભાવકર ચીજને પણ તર્કના મુચ્છાથી આક્રમક બનાવી શકે છે અને તેવા પ્રપચ રાજનીતિની પત્રિ જરૂરીઆત તરીકે ચાવી શકે તે માન જુદિવાદી ના માત્રાજ્યમાં જ ઉત્કટ મનુષ્યત્વને લીધે પોતાની મેગે બનતા ચોદાઓને રથાને માણસાઇ વચરના પૂતળાઓને પગાર આપી મૈનિક બનાવવા અને ત્હેમને માટે વેસ્યાઓ પણ પૂરી પાડવી એવા કૃત્ય માટે જુદિવાદના શબ્દકાવમાં 'દેશ રક્ષાની અનિવાર્યતા' જેવા સુદૃશ શબ્દ યોજાયેલાં ટોચ જ

જડવા એ શુદ્ધિનાદનું જ ફરજદ શુદ્ધિ જેમ જેમ ખીલતી જાય છે તેમ તેમ જડવાદને વધુ ને વધુ પોષણ મળતું જાય છે અને વધુમાં વધુ ઝડપથી નાશ કરે એવા વિષે આર્જક રૂપમાં ગુણ થાય છે એ subtle સર્વગતિવાળી બવાનું વિષ ઉતાગનાં ફાઈ મણિ-કોઈ ગાર્ડી-ટોચ તો તે એક જ છે ચેતનનાદ કે અખ્યાતમવાદ.

મ્હારી રિચાગણા મિ પાનડની ખાસીથી અટકી પડી તેણે મ્હને આતરસ્ટિમાથી બાહ્યસ્ટિમા ખેચી આપ્યો અને અગણુ કગ-યુ કે તે મ્હાગ જવાબની રાહ જોતો હતો.

“મિ પાતક !” મ્હે કહ્યું “હું બરાબર જાણુ છું કે મુકીબર માણસો જમ્હારે ધનનો ઈન્જરો લઈ ખેમે છે ત્હારે જનના (masses) દરિદ્રતાનો ભોગ બને છે, અને દરિદ્રતા શારીરિક તેમજ માનસિક સર્વ ‘નમજાર્ડ’ઓની જનેતા છે એ ‘રાગ’ તિરસ્કારથી કે દડથી મટાડી શકાતો નથી જમ્હારે મુકીનાદીઓમાં ચેતનવાદ છૂસે ત્હારે જ જનતાની આ નખખાઈઓ નષ્ટ થાય. પણ ચેતનવાદ એવી મહામત્તા છે કે જેની પધરામણી લયકગમા લયકગ ગાજનીજ વગર-મ્હોગમાં મ્હોટી આકૃત વગર-ચતી જ નથી આકૃત નમજાનો-masses નો-નાગ જગનાર થઈ પડે, પણ મખજાને વધુ મમજ બનાવે અર્થાત્ એના આત્માને જગાડનાર થઈ પડે અને ‘જોયો’ મનુષ્ય જ પછી નમજાઓને ધીમેધીમે મમજ કરી રાકે.”

“મિ રૌા !” મ્હાગ સખ્દોથી ઉત્સાહમાં આવેયો મિ પાનક બોલ્યો “આપનું આ કથન અમાગ જેનધર્મની એક ગંરથા પગ-માધુગરથા પગ-અને તેની પ્રવૃત્તિની ઉપયોગીતા પગ સુદ પ્રકાશ પાડે છે ઈતિહાસપથી જણાય છે કે આ ધર્મનો પ્રતાપીમાં પ્રતાપી જમાનો એ હતો કે જેમાં મ્હોટા

નરેગો અને શ્રીમતો એમના હૃદયને લાયકર આધાર કરનારો પ્રમુખ આવના, 'માધુ ચર્ચ જતા-એટલે કે 'મિસ્કત'માત્રનો ત્યાગ કરી ચેતનનાની રોધમા રૂગતા ત્વદ્વારે તેમનું ચેતન્ય બચાવે જાવનું ત્વદ્વારે તેઓ પોતાના જોવાઓ એટલે કે ગાળઓ અને શ્રીમતોને રોધીશોધીને ઉપેક્ષા આપતા ને જનતામાં દર્શિતા મહેવા ન પામે એવી અવગ્યા કરવાનું તેમના પગ દ્વારા રૂગતા આ સાધુઓ નિસ્વાર્થી અને નિપજાપાની હોવા છતા જનતાની અપક્ષએ શ્રીમતો અને ગાળઓને ઉપેક્ષા આપવાની વધુ કાગળ કેમ ગણના રમે એવો પ્રશ્ન ખૂબી માટે ધણાઓને થતો મ્હો છે પણ આજે આપે મદનમજા તેનું સમાધાન કર્યું છે આજે અમારો ધર્મ રૂપ આપારી કોનમા -વર્ણિકામા-મુગીવાળી વર્ગમા જ જોધાપતો છે અને એ વર્ગની આર્થિક મદતને લીધે આ ધર્મ પણ આગળ પડતો ગણાય છે-એ કે હું મુખ્ય કરીશ કે આજે ગાળ કે ધનાઢ્ય વર્ગમાથી નનના નદિ પણ જનતામાથી બનેના સાધુ જ અમે ધરાવો છીએ

'એટલે કે' મહે કહ્યું ચગદાયના વર્ગનો બજારો છે સમસ્તિઆનવાળી વિખિત વ્યક્તિઓનો યજ નથી'

મિ. પાનઃ કાર્ધ જ ન જોતો

ત્વમાગ માધુઓ જનતાના હૃદય પર કાણુ ધરાવે છે કે? શ્રીમતો અને ગાળઓ કે ગજપુરોમાં સારો મોબો ધરાવે છે કે? મહે પૂછ્યું

જનતાના હૃદયને તેમનો કાણુ તો " મિ પાનઃ ઉત્તર આપ્યો 'એવો વજલેપ છે કે એમના શબ્દ કે ધર્મજાગીરુ પણ દિશ્વન ચર્ચ વાક્યું નથી. શ્રીમતો અને ગાળઓ તથા ગજપુરો પગ હૃદયી ગરો તેમ, પૂર્વે તેઓ

લાગવગ ધરાવતા, આને રાજાઓ અને ગણપુરુષો તહેમને હસે છે અને શ્રીમતો-એટલે કે અમારા ધર્મના શ્રીમતો-પોતાની મતવળ ખાતર આમનુ માન રાખે છે ”

મહેને લાગ્યું કે જૈનમતના અને જૈનધર્મના અભ્યાસ કરવામા મહેને રસ પડશે મિ પાતક એ રસતે ઉપયોગી થઈ પડશે એમ પણ મહેને લાગ્યું ચાલુ તગીએ એની ગમે તેવી વિરૂતિ કરી હોય, પણ તગીથી છૂટકારો અને ઉત્તમ મગ એ એ ધ્યાનને એનું માનસ બદલ્યા વગર નહિ મહે એવી મ્હારી ખાતી હતી

“ મિ પાતક ! ” મહે કહ્યું “ ત્હમે જોને મુદ્દુ અને ત્હમારા હૃદય નિરુદ્ધનું કામ કહો છો તે આજથી છોડી દેશો તો હું ત્હમને રાજના ત્રયુજનર આપના ખુશી ચર્ચિશ ત્હમે જોઈ શકશો કે પૂર્ણ કિમત લખ્યા સિવાય કોઈ પણ મનુષ્ય કે સ્ત્રીજનો લાભ નહિ લેવાના કરાવવાળા મનુષ્યોમાનો હું એક છું અને, તે સાથે જ, સંસ્કાર અને વ્રાદારીની પૂરી આશા ગમીશ ”

હું જોઈ શક્યો કે મિ પાતકના ચહેરા પર આભારની લાગણી છાઈ રહી હતી

“ લખા મહાશય ! ” તે બોલ્યો “ મ્હારી યોગ્યતા તેમજ આના કરતા મ આપે વધુ સારી આશર કરી છે શબ્દોથી ઉપકાર માનવા કરતા, આપે કહ્યું છે તેમ, ‘ સંસ્કાર અને વ્રાદારી ’ભરી સેવાથી જ જન્મામ આપના હું પ્રયત્ન કરીશ ”

‘ સંસ્કાર અને વ્રાદારી ’ભરી સેવા !

એક વિચાર તે જાગે કે તે સેવા મ્હારી નહિ, પણ ત્હની પોતાની હતી !

અને ત્હની માફક એક વિચાર દુનિયા પણ સ્તમ્ભગતી થશે કે સેવા એ સાચા સ્વાર્થને અપાવતું મોહક નામ માત્ર હતું !

નરેગો અને શ્રીમતો, એમના હૃદયને ભય કર આધાત કરનારો પ્રમથ આવના, 'સાધુ' થઈ જતા—એટલે કે 'મિ કત'માત્રનો ત્યાગ કરી ચેતનવાલી સોધમા ફગતા જ્ઞાતારે ત્હેમનુ ચેતન્ય ખરાખર જાગતું ત્હારે તેઓ પોતાના જોવાઓને એટલે કે રાજ્યઓ અને શ્રીમતોને ગોધીગોધીને ઉપદેશ આપતા અને જનતામા દીડતા મહેતા ન પામે એવી વ્યવસ્થા કરવાનું ત્હેમના પર જવાજુ ગતા આ સાધુઓ નિસ્વાર્થી અને નિષ્પક્ષપાતી હોવા છતાં જનતાની અપેક્ષાએ શ્રીમતો અને રાજ્યઓને ઉપદેશ આપવાની વધુ માગણ કેમ ગમતતા હતો એવો પ્રશ્ન મ્હારી માથેકે થલુ મોને થતો મ્હો છે પણ આજે આપે મહાજનસહજ ત્હેનું મમાધાન હું છે આજે અમારો ધર્મ ફક્ત વ્યાપારી કોમમાં—વણિકોમાં—મુઠીનાદી વર્ગમા જ ગોધાયે છે અને એ વર્ગની આર્થિક મતાને લીધે આ ધર્મ પણ આગળ પડતો ગણાય છે—એ કે હુ મ્હુન કહીશ કે આજે રાજ્ય કે ધનાઢ્ય વર્ગમાંથી અનેના નહિ પણ જનતામાંથી અનેવા સાધુ જ અમો ધગારીએ છીએ ”

એટલે કે ' મ્હે કહ્યું અગદાયલા વર્ગનો બજવો છ સમસ્ટિમાનવાળો નિમિત્ત વ્યક્તિઓનો યત્ન નથી '

મિ. પાનક માર્ક જ ન બોલો

' હમાગ સાધુઓ જનતાના હૃદય પર કાણુ ધરાવે છે કે ? શ્રીમતો અને રાજ્યઓ કે ગજપુરુષોમા સારો મોબ્બો ધરાવે છે કે ? ' મ્હે પૂછ્યું

જનતાના હૃદયપરનો ત્હેમનો કાણુ તો ” મિ. પાનકે હિન આપો એટલો વજનોપ છે કે એમના જળ કે કંજીવગીમનુ પણ ઉકલન થઈ શકતું નથી શ્રીમતો અને નવો નવા ગાનપુત્રો પર, હું ખી ગયો તેમ, પૂર્વે તેઓ

લાગવગ ધગવતા, આજે રાજાઓ અને રાજપુરુષો તહેમને હસે છે અને શ્રીમતો-એટલે કે અમારા ધર્મના શ્રીમતો-પોતાની મતનબ ખાતર આમનુ માન રાખે છે ”

મહને લાગ્યું કે જૈનમમાજ અને જૈનધર્મનો અ-
ભ્યાસ કરવામા મહને રસ પડશે મિ ખાતક એ રસ્તે ઉપ-
યોગી થઈ પડશે એમ પણ મહને લાગ્યું ચાલુ તગીએ એની
મમે તેવી વિકૃતિ કરી હોય, પણ તગીથી છૂટકારો અને ઉત્તમ
સગ એ બે ઈનાનો એનું માનસ બદલવા વગર નહિ મહે
એવી મ્હારી ખાની હતી

“ મિ ખાતક ! ” મહે કહ્યું “ તમને જોને ગદુ અને
તમાગ હત્ય વિરહનું કામ કહો છો તે આજથી છોડી દેશો તો
હું તમને રાજના ત્રણ ડાવર આપના ખુશી થઈશ તમને જોઈ
શકશો કે પૂરી કિમત ભર્યા સિવાય કોઈ પણ મનુષ્ય કે યોજનો
લાભ નહિ લેવાના કરાવવાના મનુષ્યોમાતો હું એક છું અને,
તે માથે જ, સંચાર્થ અને વક્ષાદારીની પૂરી આશા રાખીશ ”

હું જોઈ શક્યો કે મિ ખાતકના ચહેરા પર આભાર
ની લાગણી જાઈ રહી હતી

“ ભયા મહાશય ! ” તે બોલ્યો ‘ મ્હારી યોગ્યતા
તેમજ આશા કરતા મ આપે વધુ સારી આફર કરી છે શબ્દોથી
ઉપકાર માનવા કરતા, આપે કહ્યું છે તેમ, ‘ સંચાર્થ અને
વક્ષાદારી ’ ભરી સેવાથી જ જવાબ આપના હું પ્રયત્ન કરીશ ”

‘ સંચાર્થ અને વક્ષાદારી ’ ભરી સેવા !

એક દિવસ તે જોશે કે તે સેના મ્હારી નહિ, પણ
તેની પોતાની હતી !

અને તેની માફક એક દિવસ દુનિયા પણ સ્થગિત
થશે કે સેવા એ સાચા સ્વાર્થને અપાયલું મોહક નામ માત્ર હતું !

પ્રકરણ ૩ જી

જૈને સખ ધી સામાન્ય જ્ઞાન મેળવુ છુ.

૨૧ ઈ મને છટા પાના પહેના નક્કી કર્યું હતું તેમ આજનો
આખો દિવસ યોગીશ્વરી જીદાઓમા ગાળના અમે
આત્મા હતા

આ તે ધ્યાન હતુ કે જ્ઞાન એક વખત છુદ્ધના માધુઓ
જ્ઞાન ધરના આવતા, જો કે મને સ્પષ્ટ રાખેમા ચેતવણી
આપનામા આની હતી કે ત્હા મને કોઇ ધ્યાનપ્રેમી સાધુ કે
ગૃહસ્થનો ભેગો મના પામશે એની આશા મ્હારે ન રાખની.

મ્હને કહેવામા આ યુ હતુ કે છુદ્ધ અને મદાવીરસમકાનિન
હતા અને ત્હેમના ઉપેગો પણ વચ્ચે એકસરખા હતા
બન્ને ક્ષત્રિય ગજવશમા ઉપજ્યા હતા અને ભરથવાનીમા
સધના વૈભવને પીડ કરી-એ ના જ-નીકળી પડ્યા હતા

જનના (masses) અને જનતાના ઇતિહાસકારોને જ્ઞાન
મુધી વાગેવળે છે ત્હા મુધી તો અનમત મહાત્મા અને છુદ્ધ

લિખ દેહો હતા, પરન્તુ તત્ત્વદષ્ટિને વીરતા અને પ્રબુદ્ધતા એક જ શક્તિરૂપ દેખાય છે

બોમીઆની મનતા છતાં મહે બુદ્ધની ગુફામાં મહાવીરને બેઠી પડવાની યોગ્યતા આશા ગમી હતી

એ ધ્યેયને મનમાં જ રાખી હું ચૂપચાપ બોમીઆની પાછળ પાછળ એક મહોળી ગુફામાં દાખલ થયો

ગુફામાં પગ મુકતા ત્રણ અનુભવ થયા શીતળતાનો, ચુ પકીનો અને અધકારના અસીમપણાનો

મહાર મન અને બુદ્ધિ ઠરી ગયા મહાર જ્ઞાન ચિત્તના બોધરામાં જઈ ભરાયુ

પણ એટલામાં તો બાહ્ય જ્ઞાનવાળો મહારો બોમીઓ બોની ઉઘ્યો “ મહે જળરી જૂન કરી, મિ રોં ! પાંકટ લાછટ લાવતુ હું ચૂપી ગયો ! ”

“ મહાનીગ્ની ખાતર ચૂપ રહો ! ” મહે કહ્યું ‘ પ્રકાશથી દેખાતી મૂર્તિઓ તો મહે અસમ્યક્ જોઈ છે ત્હમે પોતે, હું, મલળા મનુષ્યો પ્રાણીઓ, પદાર્થો મૂર્તિ નથી તો બીજું શું છે ? એ મૂર્તિઓએ ઉપજાવેલી વિષમતા દૂર કરના માટે તો હું અહીં આજ્યો છું છતાં અહીં પણ પ્રકાશ અને પ્રકાશથી દેખાતી મૂર્તિ લાવવાનું ત્હમને સૂઝ્યા કરે છે ! મહાર તો આ અધકારમાં જ અને મહાર પોતીકા પ્રકાશનડે જ બુદ્ધિની મૂર્તિ જોતી છે ત્હમે ચૂપ રહો એટલી જ ત્હમारी સેવા બમ થશે ”

“ મ્હને માફ કરો, સાહેબ ! ” તેણે કહ્યું “ પણ આવા ગાઠ અંધારમાં મૂર્તિ કેમ દેખાતો ? ”

“ હું ફરી કહું છું કે ત્હમે ‘ ચૂપ રહેતા ’ તિઓ ” મહે કહ્યું ‘ ત્હમાગ કગ્તા આ ધ્યાન બાધનાર અને ત્હેમાં મૂર્તિ મકનાર નધારે અક્રમવાળો હશે ”

ગર્ભસ્થાનમાં પડતા બિંદુ કળ રૂપ થતા નવમાસ લાગે
 કે મ્હારે પગ નવ દિવસ મજુરી પકડવાની જ રહી તે
 મ્હારા મ્હારે એક મમ અવસ્ય રવાનુ હતુ—મર્લના પોપપુત્રું

૫૧. છોડી અમે બાજુ આવ્યા મિ પાતકે એક જાજમ
 બોજરી હતી તે પર અમે બે ।

માતી-માનસિ- જોગ--મેઝરવાનુ કામ હવે શરૂ થયુ
 મિ પાતક ' ૧' પૂછ્યુ છુદને થયા કેટલો કાગ
 રીતના હો ' .

૫૨. મારે બની હજાર વર્ષ તબ જવામ આપ્યો 'અને
 એલો જ સમય મદારીગનિનાને થયો--કોઈસ્તથી બહુ જાના
 નેઓ નહિ

હું—મા દેરામા આજે છુદના અનુયાયીઓ કેટલાક હશે ?
 મિ પાતક—તે ધર્મ આજે મરી ગયો છે

૫૩—મેમ જ હોય તો ચીન-જાપાનના દરેક ખૂબો
 એ ધર્મ જમ પહોંચી ગયો / યુરપ-અમેરિકામાં પણ પગ
 પેમારો કેમ કરી ચકયો ? એ ધર્મ જીવતો ન હોય તો એતો
 પ્રેશ નિમિત્તિન વડુને ત્થુ નિમ્ત્ત કેમ મનવા પામે / હિંદ
 મા જન્મેતો એ ધર્મ હિંદમાંથી અદ્ય થયો હોય તેથી
 ર્મ મરો ન મનાય પણ હિંદી સરીર હવે ધર્મ ધારણ
 રવાને રોગ્ય નથી ગ્યુ એમુ જ ક્વિન થાય ધર્મ
 ૧૪ જમીન કે હવાપાણીમાં રેતી ચીન નથી પણ મનુષ્યના
 હાત્મા નિવાસ કરતુ તત્ત્વ છે સાચો જ્ઞાતા જ્ઞાતા જૂમિ કે
 જૂમિમ ગમ રાપરે છે ત્હા ત્હા મનુષ્યના હૃદયથી જૂમિકા
 જ મ્હવા માટે છે એ જૂમિ જ્ઞાતા ફલદ્રૂપ (fertile) હોય છે
 ત્હા જ ધર્મ છોડી રોકે છે અને એ જૂમિ મ્હારે એ નગ

ની (barren) બી ડે ત્હારે ઈર્મ ત્હાથી પનાયન કરી બન
છે અને હવે હવે ફક્ત બુધિ ગોધી ત્હા નિવાસ કરે છે

મિ. પાતક — એકાદ ધમ હિંમાવી અન્યત્ર આ યો
જવાથી ને એમ ક્રિત થવું હોય કે હિંમી હવે બુધિ નિમાત્મ
મની કે, તો પત્રી એ જ હિંમા જૈન ધમ દરના પાન્યો
એમ કેમ બન્યું ?

હું — જૈન ધર્મ દમ શક્યો છે કે કમ એ જોતો નેરાનું
ગે કે

મિ. પાતક — ત્હા મુધી હિંમા જૈનધર્મને માનનાગ
૧૩ લાખ મનુષ્યો છે આ મેં કડો ધર્મ-ક્ષુદ્ર માન્યો છે,
લગ્ય મદિશ અને લાખોના ધાર્મિક કડો છે, ત્હા મુધી એ
ધર્મ જીવે છે એવી માન્યતામાં શકે કેમ કરી શકાય ?

હું — ત્હમે જે માહેતી બાપી ત્હની મેં તોય અવશ્ય
કરી એથી બાગ વંચીતે કાષ્ટ પણ જાતના અભિપ્રાય
મારવા હું હમણા તૈયા નવી અભિપ્રાયતો બની રાતી તમામ
માહેતી મેળવ્યા બાદ અને એ હિંમ હું મનન કરી પત્રી જ
નધારો હમણા હું કાષ્ટ 'માનના' કે 'સદા દગવા બેરો
નથી માન માહેતી બેચરા (drain) બેરો હું ત્હમે જે
૧૩ લાખ 'માનનાગ' વોરની હયાતીની વાત કરી ને હું
જૈનધર્મની હિંમા રાતી હોનાનો પુગવો છે 'એક નીએ
૪૦ સર્પની હિંમ થતામાં શુ સતાનને જન્મ બાપ્યો અને
પત્રી મતાગોત્પત્તિ મગી પત્રી, - એ કે પત્રી હયાત છે મો
નન ન્ત છે આ બીજો ત્હમે 'જીની' - હું કે મગી સુદની'
કહા-ગમે ત જો-પા પ્રતે પત્રી માત્ર તો ત બેલક્ય મગી
જ કે જો કે અનુ સગીર મોબુ જે એક જીનગ વાનગ
ગાદ નમમુ થઈ ચુક્ય હોય તો તે 'જીની' - પ જોને નિદા

માન હોય પણ ખેતર રૂપે તો મરેલું જ છે અને તેના માનેને કાપાય ચકાને બે ને બોમરૂપ જમણ સજવ છે, હિંદી હાંસી ખેતર નિયમિત ખાતરની ગેરગણતરીમાં અને પાના કાગ મુધી પાક લેના ગહેવાને પાંજામે દર વધુ રખત ખેતર નથી ગહેવા પામ્યું નાન 'જમીન' તરીકે દર્શાવી ધરાય છે

મિ. પાતર — તો પત્ર બે પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય હિંદી હાંસી જ જો કસ વગરનું બન્યું હોય તો તેમાં હિંદુ ધર્મે કેમ દલીલ શકે તો? અને જોઈ મર્મ હિંદુ સિવાના બીજા દનામાં કેમ જોવામાં ન આવતો હોય?

હું — હિંદુ ધર્મ હિંદી માં હજી સમ્પ્રદાય છે એવું ત્હમે માની લેતા તેમ જણાય છે વસ્તુતઃ એ ધર્મ હિંદુમાં વાયવ્ય ગયો છે કે કેમ એ મ્હારી મોવતો વિષય છે મ્હારી રોધના બેભીઆ તરીકે ત્હમે—એક જૈન—મજી આવવાથી પ્રથમ ! એ ધર્મ મજબી ગાય કરે હું અને ને પછી હિંદુ ધર્મ તરફ દૃષ્ટિ ઝીસે હાંસી તરતને મારે તો હિંદુ ધર્મ સમ્પ્રદાય એક વિચાર મ્હાગ નાજમાં છે બો તે એ છે કે, ધર્મના ધર્મના અનુયાયીઓ જે દનામાં—જૈન જૈપાનમાં—વમે છે ત્હા તે લોકો પે તે જ રાજ્ય કરે છે ક્રિષ્ણી ધર્મના અનુયાયીઓ જે દેનામાં—ચુરપ અમેરિકામાં—વમે છે ત્હા ક્રિષ્ણી-મતો જ રાજ્ય કરે છે પણ હિંદુ ધર્મના અનુયાયીઓનો એકનો એક દેશ હિંદુ હિંદુઓના હાથમાં નથી, જે એવા અનુમાન પર આવવાને રાજ આપે કે આજે હિંદી માં હિંદુ ધર્મ હવતો નથી મે અનુમાન માન્ય છે કે એક તો હોય પત્રની તપાસ થયેલી નહીં ચો તેમજ જો જૈન ધર્મ પણ હિંદુમાંથી મરી જ ગયો હોવાનું માનીત ચલે તો પત્રીઆપો એ રોધ-

શનું રહેશે કે તેણે મરીને ક્યે સ્થળે જન્મ લીધો છે હમણા તો આપણે જૈનધર્મ હિંદુમાં જીવતા છે કે કેમ તે તપાસી જોવામાં રહીશું વાત, જૈન ધર્મને હયાતીમાં આન્યાને કેટલોડ ઝાળ થયો હશે ?

મિ પાતક — એ કાળનું માપ કરવાને આજનું ગણિત મધ્યા ધગનનું નથી જૈનધર્મના આપક શ્રી ઋષભદેવ આજથી દોડો વર્ષ ૫૦ થઇ ગયા, કે જે વખતે ખેતા કે કૃષક થી તે પણ કાંઈ મનુષ્ય જાણતો નહોતો, — અર્થાત્ સંસ્કૃતિ અથવા Civilizationનું અસ્તિત્વ જ નહોતું તે વખતે બાળક — બાળકી જોડે જન્મતા, પ્રવેશપતિ કરતા અને માથે જ મગતા, અને જીવતા ત્હા સુધી પોતાની તમામ જ રીઆતો એક પ્રકારના દુષ્ક્રિયાથી પૂરી કરતા એમની જન્મીઆતો હજી તદ્દન મૂન હતી ‘મમાજ’ જેવી, ‘ધર્મ’ જેવી ‘ગત્ય’ જેવી કોઈ ચીજની એમને જગ જ લાગી નહોતી ‘માયન્સ’ કે ‘આર્ટ’ ની વસ્તુના પણ તે કોઈ જાણી નહોતી એ કાળે ઋષભદેવ નામક વ્યક્તિએ ‘સમાજ’ ની સ્થાપના કરી ‘ગત્ય’ ની સ્થાપના કરી, તથા અસિ-મમિ-કૃષિ (તનના અથવા કુદરતી, વાણિજ્ય અને ખેતી) ની સ્થાપના કરી તથા ધર્મ અને ધર્મ શાસનની સ્થાપના કરી એ ધર્મસંસ્થા ‘જૈનધર્મ’ નામથી જન્મ પામી અને ત્હેના સ્થાપક ઋષભદેવ પહેલા જૈન તીર્થંકર હતા

હું — તદ્દમાગ ક્યનમાંથી પણ અગત્યના મુદ્દા તાગવી શકાય (૧) દુનિયામાં પહેલામાં પહેલી સંસ્કૃતિ ‘જૈનધર્મ’ એવા નામથી થઇ (૨) એ પહેલી સંસ્કૃતિ માયન્સ, આર્ટ તેમજ વર્મ એ ત્રણેના મયોગપૂર્વક થઇ હતી, નહિ કે માન સાયન્સ અને આર્ટ વડે (૩) એ સંસ્કૃતિને જન્મ પામ્યાને — ત્હમે માનો છો તેમ-દોડો વર્ષ થયા હોય તો, અગર એવામાં

ઓઠા સાખ વર્ષ પછી થતા હાય તો તે મર્યા આજે અતિ
 ૧૬ અને તેથી મનાય જની નૃપી છે

મિ પાતક — એમ ત્યથા થયું તેનું — પણ વખતો રખત
 એમાં તમા પ્રાણ રખા । મનપુ કા-તીથકર-પાતકા તમા
 તમાથી જેનધર્મ આ જમીનમાં દુરનો તમા પામ્યો છે
 તે તમા દેવા તીથકર-ભગવાન મારી-દેવ દમણા જે
 થઈ ગયા — તમારે સગી દમણ રાંધે પા

હું — તીથકર નામ રી યુ રવાન

મિ પાતક — તુ એવું ઓગળી જવું પારી જવું
 એ ધાતુ પથી માન તીથકરો અથ જે વડે અનાનમર
 તે દુષ્ટ પ જીવનો સગી જવાર એરી ફોર્ડ મો તમા, મર્યા
 શમિત એવા થઈ કે જેને જ રાગી ધર્મ કહે છે એ શમિત
 જેના વ પ્રપ્ટે અથવા એરી મોજના જેનાથી સ્વામ કે એવું
 મરણ જેનાથી થતા પામે તેને તીથકર મનાવ અથવા
 સૌધકર તેવા છે

હું — એવું તીથકર ત પુ ૧, જેમતત્ત્વજ્ઞાતિમાં
 એરી શમિત પ્રગરી મોકે કે જે શતિત રહે નેએ અનનમર
 બો યુષ્ટ પ જીવનો સગી જવા ૧૬ દુષ્ટ બો અગત્યથી
 મુખ્ય થવાની શમિત પ્રપ્ટતી જ એવું કે જેવ પાણિમ
 ઉપજાનનાની સા સ્વામી મોજના ધો સહે તથા એવું સ રહેત
 રી રો ત તીથકર અને એની મોજના ૧ ધર્મ કહેવાય
 મથવા એજ ઉપજાવના શમિતને પા ૧ ધર્મ રવાય મથાત
 વમ જે પ્રાપ્ત પના માન નહિ પણ જીવનના સધળા પ્રપ્તો
 માન મ તથા ધર્મની સુચરશ્ચિત મોજના છે એ તે
 જે જ રાહિ છે

પાતક — દમીનમાં એમ જ તેવું જોઈએ — ને કે

અમે આજના જૈનો ધર્મ માન માન્યનાના અર્થમાં સ્થમ છએ છીએ જૈનધર્મના આપડ ઋપભેવે તે વખતના લેક્ષાતુ દુખ તેમજ અજ્ઞાન મન્ને દૂર કર્યા હતા અને એ બન્નેને પટારી બંધ શકાય એટલા માટે સાયન્સ તેમજ આર્ટ, અધ્યાત્મવિદ્યા તેમજ સુદ્ધગા સિખ્યા હતા તહેમલે શિખ વેધી તથુ વિદ્યાઓમાં પરેયો ન મગ અસિ એટલે તવનાગ્ને હનો-સુદ્ધગાનો હતો આ બધી ગાત્રમાં ગ્રહેલી રાનો પગથી જ મિક્ક થાય છે ઠ, શબ્દશાસ્ત્રો આધારે ધર્મ, તીર્થ અને તીર્થંકર એ શબ્દોના જે અર્થ આપણે વિચાર્યા તે ખરા જ છે

હું—વાર, ‘ધર્મ’ શબ્દ કના ધાતુ પગથી બનેનો છે

મિ. પાતક—હુ એટલે ધાગણુ ડરવુ, પડતા અટકાવવુ ધરી રાખવુ ‘ધર્મ’ એટલે તે ડ જેને મનુષ્યે દંડયમાં વાગણુ કર્યું છે

હું—અને જે તહેને હ યમાં ધાગા ડનાગ્ને ધરી ગમે છે-પડતા અટકાવે છે એટલે કે એની શ્રદ્ધા (Conviction) કે જે હલ્યમાં લાખો વખત ગેલવાથી શક્તિ રૂપ બો છે અને દુખરૂપ કે અજ્ઞાનરૂપ જ્ઞામાં મમડી પડતા અટકાવે છે

મિ. પાતક—આરે એ રાત ગીઠગી જ પડગે ઋપભેવનો ‘ધર્મ’ હ યમાં ધાગણુ ડરવાથી લોભ બ્રખમરો, ખીમારી, અજ્ઞાન અને પગતતતા એ સર્વથી અચવા પામ્યા હના

હું—અને ત્હારે ત્હારે બ્રખમરો, ખીમારી, અજ્ઞાન કે પગતતતાની સતામણી રી પડી ત્હાર ત્હારે એડ નરા ઋપભેવ-એક નવા Spiritualised John Bull-એક નરા સમર્થ આત્મા-એક નરા ‘તીર્થંકર’ થના વાર, ત્હમે અગી હજાર વર્ષ પર થયેના મદાનીર તીર્થંકરો ઇસારો ડરી

મયા પણ હોયતી પડેના હતા તીર્થંકર ક્યારે મયા દત્તા તે
દય કરેશો ?

મિ પાતક — મહારીગને અમારા શાસ્ત્રો આ કુમના
૨૪ મા અને છેલ્લા તીર્થંકર હશે છે રેણુમમા તીર્થંકર થી
પાર્શ્વનાથના દેહાન પછી મુખાર જીમો વર્ષે મહારીગ મયા દત્તા.

હું — આ મહારીગ પડી પણ અને કેવલે અતરે મયા ?

મિ પાતક — હું કહી મો કે મહારીગ છેલ્લા દત્તા
અમારું જીમના પડી કેવલ તીર્થંકર મયા જ રીધી અને
મમે પણ નહિ

હું — એટલે ?

મિ પાતક — એવું ભવિષ્ય લયન જૈન શાસ્ત્રોમા દોષ
અમે જૈનો એમ માનતા આવ્યા છીએ

હું — અને એ જ જૈન શાસ્ત્રો હશે છે કે પાર્શ્વનાથ
પડી માત્ર અગમો વર્ષમા જ નવા ધર્મ — નરો આત્મા — પ્રેરવા ડી
જરૂરીઆત હોતી મધ દત્તા અને એ જરૂરીઆત પૂરનાર પુરુષ
પણ મગી શકેતા હતા

મિ પાતક — ‘ધર્મ’ નના નહિ ‘શાસન નવુ ખર,
ધર્મ તો મુકાબદેને આપ્યો હતા તે જ

હું — તદ્દમે વાળેના જ મન્યમા વસતા જણાઓ છો
ધર્મ ના નહિ ધર્મ એટલે સકિન-ચેતન્ય-તો એક જ છે
પણ ચેતન્યને એકે મધાને ધરી રાખવા-માયડી રાખવા-મો
નવુ ખાતરે નરી ચોગના નવુ મધાસયુ નરી મન્દર્જયે-ટ
જોઈએ-એ જ ‘શાસન ધર્મ’ અથવા ચેતન્ય જે મુકાબદેવના
અપતથી પ્રગટયુ હતું ત્હેને તે પ્રેરમા કારમ રાખવામા પા
ર્શ્વનાથના તિરો કાર્સાધિક ન ગળા ત્હેરે મહાવીર ઉપન્યા
અને એમણે જુનુ ખાતર ફરી ન વાપરતા નવુ જ ખાતર-

નવું જ બધાંજી-નવું જ શામન-૫ પાડ્યું, જોથી ધર્મ-
કે જોને તમે જૈનધર્મ એવું નામ સગવડખાતર આપો છો
તે-એ રચાતેથી હિંદી જતો અટકયો એ વખતે પાર્શ્વનાથના
મુખ્ય શિષ્યો પણ મોજી હશે અને હોમજો મદાની સ્લામે નિરોધ
જમાવી નવું જ શાસન ગ્યતા એમને અટકાયા પણ હશે ?

મિ. પાતકે-જી, ના તેઓએ કાઈજ નિરોધ નહોતો કર્યો

હું-ત્યારે જ મદાવીર પોતાનું સજ્જન કાર્ય (અગર હોહો
કે દુધિમર્થ) માગોપાગ પાર ઉતારી શક્યા નહિ તો, એમની
શક્તિઓ તે વખતના એનગના ગ્રંથાળો મદામે લડવામા જ બહુધા
ખર્ચાઈ જાત અને ચોડીવણી બચત શક્તિઓ રહે તેઓ માન
સુધાર કાર્ય કરી શક્યા હોત, નહિ કે પુનરુ ગ્યનાનું કાર્ય
જણાય છે કે ત્રેનીમમા તીર્થકરના સિખો શુદ્ધિમાન હતા,-
ધમાલીઆ, કીર્તિશૂખ્યા અને મિથ્યાભિમાની નહિ વાર, મદા-
નીર પંડીના ૪૫૦૦ વર્ષોમા કાંઈ પુનરુગ્યના (Re-con-
struction) કરનાર કે સુવાર કાર્ય (Reform) કરનાર-
એમાથી એક પણ કાંટિનો પુરૂષ થયો જ નહિ ?

મિ. પાતકે-પુનરુગ્યના કરનાર તો કાંઈ થયું નથી,
અને અમે માનીએ છીએ કે થાય જ નહિ પણ સુધારકાર્ય
કરનાર તો થોડાઓ નીવળ્યા હતા દાખલા તરીકે, 'સધપદક'
અથવા હતા એક એવા સાધુ થયા, કે જેમણે તે વખતના
મધળા સાધુઓ અને આવકાના દુગત્યાર મદામે જબરજસ્ત
બળવો કર્યો હતો, પણ તેઓ કાંઈ અગત્યનું પગિલામ ઉપગતવી
શક્યા નહિ શ્રી આનંદવનજી નામના એક સાધુ મમર્થ તત્ત્વ
વેત્તા થયા, જેમણે સાધુઓ, શ્રાદ્ધા, મર્તિ ઇત્યાદિ પ્રત્યેક અગ
સ્લામે ગર્જના કરી હતી, પણ હોમના પગ એવા ત્રાસ તે
વખતના સાધુવર્ગે કર્યા કે હોમો આખરે મમાજીથી છૂટાછેડા

કરી જગતમા જરુ સમુ પચુ લોકાશાસ્ત્ર નામની એક વ્યક્તિ
 -ગુરુસ્થ વ્યક્તિ-એવી થઈ કે જેનો અમાગ લાંબો સ્વીકારવા
 છતાં એમાની એક વાત-મુર્તિપૂજન-સ્થાને બગવો -યો અને
 અમુર્તિપૂજક જેન સમાજ સ્થાપ્યો એના હિષ્ટ અને અમારા
 મા ॥ જેઓ એના મિત્રના ભાવ્યા તેઓપર અમાગ સમાજો
 ૧૧૨ પતાવનામા મ્યારા રખી નહોતી છતાં હેના શીંગમા
 અમારા જેટલી જ મખ્યા થઈ ગઈ તે એ કામ હતો કે
 ભક્તારે મુરોપમા રોમન કૃદાનિક ધર્મનુ સામ્રાજ્ય હતુ, જેના
 મુમાચાગા સપત્તિ સત્તા અને સ્ત્રી એ નહો પ્રારના કૃદ' ના
 પ્રારદાર બન્યા હતા જો એમના જુ મયી લોકોને બચાવ
 ૧૧૨ મુમારક હથુથર મદાર પચો હતો જેણે પ્રોપ્ટન્ટ ક્રિશ્ચિ
 માનિદિ ૧ જન્મ આપ્યો હતો

હું - લોકાશાસ્ત્ર ॥ શીંગકાનુ નામ શુ અનુવાચીઓની
 મા ॥ જેટલી જો તે પ્રગતિશીલ છે કે કેમ, તે ૬ બચુવા
 મામુ ૧૩

ગિ.પાતક - અમો સ્વેતામ્બર મુર્તિપૂજક જૈન કહેવાઈએ
 જીવન અમારામાથી ૧૧૧ ઠીકલેયો લોકાશાસ્ત્રનો શીરકો 'સ્વેતામ્બર
 સ્થાપક'નારી જેન કહેવાઈ છે અને હેની સખ્યા અમારા
 જેટલી જ સમગ્ર પામ લાખની-છ પણ હવે તે સખ્યા વધતી
 ૧૧૧ જોઈ જોઈ જોઈ પણ બીજા સ્થે જેન શીરકાની માથે
 ૧૧૧ જોઈ પામ પ્રતિદિ ૧૪૮૧ જોઈ છે

જો ૧૧૧ જે પીળુ 'અગરાપોરો'ની વાત કહી તેઓ
 મામારક મુર્તિપૂજક અમારા ૫ સશ્ચ-નુ સમનારા-નુ
 શામ ૧૨ શકતા એનું
 મામારક એ ૧૧ સ્થાને
 મામારક ૧૧ લાગ અર્થ

પ્રભવનો પડ્યો ત્રેવીસમા તીર્થકર્તા ૧૧૫ જેવા મદમ-જી
માન્યો તે વખતે હોત તો તે સુવાન્ધ પોતાની સમગ્રી રક્તિ
સર્જન કાર્ય માટે મજલ પાડી રાક્યા હોત અને મુધા નામને
બધે સર્જન કાર્ય તેમો કરી રાક્યા હોત તેઓ સર્જન કાર્ય ન
કરી રાક્યા એમા એક બીલુ પણ તાજુ હતું મનાનીના
નામથી જ્ઞાપનામા આવધી એક લવિષ્ય વાણી 'મનાની
પછી માછ 'જાની' કે તીર્થકર દેને જ નહિ' એવી જે લવિષ્ય
વાણી માછ તમની પછીના સાધુઓએ ગમે તે કાલથી
ફેરાવી અને તેમ હવામા ખુબ 'જાની'-મનાની-ના જ શ્રીમુખનો
ઉપયોગ કર્યો તેથી લોકનાદ વગેરે સુરાના હળ ભાન
(sub-conscious mind)મા એ નિગરાવાદી શ્રદ્ધા (Ira-
ssamistic faith) ની મદ હતી કે જે તમની રક્તિઓનું
પરિપૂર્ણ પ્રાણીય થવામા નિમ્મરૂપ થઈ પડી હતી મતલબ કે
એ મુધા નામને બધે અતગય (disadvantages) વચ્ચે પોતાનું
કામ મગવવાનું હતું એક તો નિગરાવાદી શ્રદ્ધા ની મદમ
અતગય અને બીલુ મતાધારી મોના બરકર વિરોધ પાન્યુન
અતગય આમ બધે જ મગવત અતગયો પતા તેઓ
આટલું કામ મગની રાક્યા તો એ એ અતગયો ન હોત તો
યુ તેઓ પુનરુત્થનાનું કામ હવામા મગ ન થયા હોત? પરિણામ
પછી મદમજી શકાય છે લવિષ્યવાણી પછની શ્રદ્ધાએ
જ લવિષ્યવાણીને સાચી પાડી છે અને વડુ મનાનીને
પાકતા અટકાવ્યા છે ૧ વળી લવિષ્યવાણી માની-મનાનીને જ
ન અટકતા સર્જનકાર્યના પ્રયત્નને પણ 'ગુનો' કે 'પાપ'
મનાવી તેવા પ્રયત્ન કરનારને મળે હવાની પદ્ધતિ ૧૫૦૦ ર્થ
મુધી સેવવામા આવી છે-એટલે કે, સર્જનકાર્યનો બહિષ્કાર
અને વિનાશ એને જ ધમ મનાવવાની ચીજટ ગણાઈ છે
આનું પરિણામ ધર્મનાશ-ચૈતન્યનાશ-એ વિનાય બીલુ આવ

તો હું તાલુમ માઉ વારુ, ૨૫૦૦ વર્ષ સુધી ખુદ મહારીરના જ લખેના શાસ્ત્રો મનાતા રહ્યા છે કે ?

મિ. પાતક — ખુદ મહારીરે તો કદાપિ કાંઈ જ લખ્યું નથી ત્હેમની પછી શુમારે હજાર વર્ષે ત્હેમના ઉપદેશો અમુક સાધુઓએ ચાલદાનીમાયી મળ્યા તેટલા અને તેવા નોખા અને તે જૈનશાસ્ત્ર કહેવાયા

હું — મહારીરના સમયમા હિંદુમા લેખનના તો હતી જ અને તે વખતના લખાણો આજે મોલુ પણ છે એક વૃત્તન શાસન આપનાર મહારીરે કાંઈ જ ન લખ્યું તેમ જ બનના જોગ નથી અને લખ્યું હોય તો તે ૧૦૦૦ વર્ષમા—ત્હેમનું શાસન શ્રવણ છતાં—નાશ પામે એ પણ બનના જોગ નથી ૧૦૦૦ વર્ષ સુધી મહારીરના ઉપદેશો—આશય મુદ્દલ પડતાય નહિ એવા રૂપમા—૧૨૫૨ પરા યાદ રહે એ પણ બનવા જોગ નથી બના ૧૦૦૦ વર્ષ સુધી મહારીરના સાધુઓએ મહારીરના ઉપદેશોની નોંધ ન કરી અને ૧૦૦૦ વર્ષ પછી નોંધ કરવાનું ઉચિત ધાર્યું એનું કાંઈ કારણ ?

મિ. પાતક — એ આચાર્ય ઔરપિ માટે સુહનો ગાડો માગી લાન્વા તતા ત્હેનો ઉપયોગ કરવાનું બુલી ગયા તેથી તેઓને એમ લાગ્યું કે હવે લેક્ષિની ચાલકિત નખળી પડી અને હજી વધુ નમળી પડે માટે હવે તો જોડણ ના રહ્યું તેમ તેટલું નોંધવું જરૂરનું છે પછી તેમણે કેટલાક સાધુઓને એકઠા કરી ‘કાન્કરન્સ’ ભરી અને શાસ્ત્રો લખ્યા

હું — એ સાધુઓનો વાસ્તવિક આચાર અને વત નિર્મળ હોવો જોઈએ પરંતુ જાહેર કવચમા આવેનું કાળજી ગળે ઉતરે તેવું નથી અમુક મનુષ્ય કે મનુષ્યોને—એ વખત—કાંઈ બાબતનું વિચારણ થયું એના પછી કાંઈ ચાલકિતનો યુગ જ ગયો

એમ માની લેવાનું વાજબી નથી માલશક્તિનો યુગ ગયો જ હાલ તો આજે-તેમના પત્રી ૧૫૦૦ વર્ષે-એવા મનુષ્યો કેમ જોવામાં આવી શક્યા હોત કે જેઓ ૬-૭ વર્ષ જેટલી ન્હાની હિન્મતમાં ચલા લાખ એક વધાર કરી રાક્યા છે અને તે પર માનુષાત્વમાં વિચેતન કરી શકે છે ? હમમા કમ, જેઓની પાશ્વિન તાત્કાલિક અનિચારતા ખાનગર લાખવામાં આવેલી ચીજોનું ખૂબ વિચારણુ ચલા જેટલી હદે નબળી પડી હોય તેઓના હાથ હાલ ૫૫ વર્ષ સુધી ચાલુ રખાયલા કચનોની નોંધ ચલા પામે ત્યારે તેને મહાવીરના લાવાની સંપૂર્ણ વફાદાર નોંધ તરીકે માનવા પડેલા બે વાં વિચાર કરવા વટે મળેલા બાગે છે કે જે રૂપમાં શાલો મોજી છે તે રૂપમાં તે લખવાનું કાંઈ જાણુ જ કારણુ તેનું જોઈએ

મિ. પાલક — એની પણ નોંધ છે કે તે અગમમા બાર વર્ષનો બપુરુ દુકાન પડ્યા હતા અને સાધુઓને પણ અન્ન માટે મુશ્કેલી પડતી હતી તેને વખતે ઘણાં ધૂતારાં જાન માધુનો દેખાવ કરી તથા બેઠા બેઠા પામે ધમને નામે જાણુ કરી અન્ન નગરી લના એ વખતે જેન ધર્મના નામે જે કાંઈ બોલાય કે હાથ તે બધું માની લેવાની જાન લેઈ ન કરી બેન જોવા માટે પણ-તેણે બેનલા ખાનગર પણ-લોકપ્રિયિદ્ધ સાધુઓની મંદુરગ્ય બરીને પ્રમાણુજન મનાવ એવા અથ ૨ ની એને મહાવીરના ચત્ર તરીકે પ્રિયિદ્ધ આપવી પડી હોય.

હું — એને નામે જાણુ કે પ્રમેયીજન કરી લેવાને હાનાગ કોઈ આજે પણ આજે પ્રત્યક્ષ જાણુએ છીએ અમેરિકામાં ખબ કેટલાંને હિંદીઓ જન કેટલાંને અમેરિકનો એ જાણુ જેની જાણુ હાલ જાણુમાં જાણુ દિવસોમાં કેટલી જાણુ, પ્રમેયીજન, હાથમાં જાણુ, જાણુ-જાણુની જાણુની જે થી પેનાને તીર્થે ક' મનાવવા અને એ રીતે પેટ બગવા પ્રપાન કરે એ

બનવા જોગ છે અને એવાઓની લોકો યાગ નહિ એટલા માટે મનનીર પડી કાઢ તીર્થંકર થમે જ નહિ એવું નયન મનનીરના નામથી મનનીરના માયા મિશનરીએ લખવું પડ્યું હોય એ બનવા જોગ છે આ અથવા એવા બીજા કાંઈ ગાથી સુનારી આયાપોએ એક વાત ગમે તેમ લખી પડી હોય તે બતા આપડ દટિ (Commonsense) ગાળાઓએ દ મેરા મનનીરના Psychological Truths (માનસ શાસ્ત્રને લગતા સિદ્ધાંતો) પર જ દટિ ગખની જાહેર એ એ મિવાયનું બધું કાંઈ કાંઈ હેલુવી-દત્તમજન અવનખીતે-અપાયુ હોય તથી તે બચ્ચાગ મત્ત દોન નરિ કે નિશ્ચયમત્ત (relative truths not Absolute Truth) બચ્ચારમા કાંઈ વખત પિતાએ બાળક તરફ મખત થવું પડે અને કાંઈ વખત કામજ થવું પડે પણ એ મન્ને વર્તન પાળી નિવર સિદ્ધાંત એ છે કે પિતાએ બાળખની ગમા બન નિમસ ગતા મંવુ

મિ. ખાતક — એ રાત બનુમવન માન્ય છે બન દન મને એ રાત્રીની કથનનો ખરો અર્થ સ્પષ્ટી આવે છે રાત્રીમા એ જગ્યાએ મનનીરના મુખમા એ રાત્રી મુકયા છે કે જેનો અર્થ એના છે કે મનનીર પડીના લોકો ઘમ અને જહ થમે વક એવે જેનો હ વનો આવનો વાંકો છે તેના વક બારાય રાગા વા આનામા મુદ્દ મીનન પણ પ્રતિનિબ નિદન ફેખાન બન જ એટલે જુદીની માનતમા જ જેની જુદી વખતની આગાગ ન જઈ મકે તેના જુદી જુદીવાગા અને એના રામે માટે જ-મેસનેધીમે રીમેકેજનવાના આરાપ ફરિક-રચાપના રાત્રીમા સ્વાભાવિ રીતે જ નિવર મત્તને ગૌણ ગખીન બચ હાગ મત્તને પ્રાધાન્ય આવામા આવ એક જગ્યાએ એમ પણ નવું છે કે બાન સી માટે પ્રાકૃત રાત્રી કાળા છે આમા પડિતો આ કથનના એવો અર્થ ગતા બાન્યા છે કે,

લખ્યુ તેઓ પણ દોષિત ન ગણાય પરન્તુ તે કાળ માટે તખ્તાયતું તે કથન તે કાળ પસાર થયા પછી પણ લોકો માનતા રહે - અને ખાસ કરીને ધર્મગુરુઓ મનાવતા રહે-એ જ મનુષ્ય-વિકાસને બાધક છે જે દેશમાં અથવા જે કાળે પાણીનો દુષ્કાળ હોય તે દેશ અને તે કાળના ધર્મ તરીકે-એટલે કે 'વ્યવહાર ધર્મ' યા નીતિ તરીકે-સ્નાન કરવાની મના કરવામાં આવે એ ઉચિત છે કારણ કે શ્રીમતો બધા સ્નાન કરે તો જનતા પીવાના પાણીના અભાવે મૃત્યુ પામે પણ પાણીની એવી અક્ત ન હોય એવા દેશમાં સ્નાનને પાપ દગરી લેવાની મના કરવામાં આવે તો લોકોના તન તેમજ મન રાગી થાય જ હા જગતમાં સૂર્યપ્રકાશ નીચે અને ખુફે રારીરે વસનાર મનુષ્ય જનજ્ઞાન ન કરે તો એને હરકત નહિ કાગણકે જત સ્નાન બાલે તેથી વધુ અમરકાગક વાસુસ્નાન તથા સૂર્યસ્નાનનો લાભ તે અવશ્ય લે છે ખાઉધરી અને સ્વાદુ જનતાને ધર્મના મુખ્ય અંગ તરીકે લાધાગુ -તપ-યામા ઉપવાસ ક્રમભાવમાં આવે એ તકન ઉચિત છે કારણ કે તેથી અદ્વનો કચરો બગી જવા પામે અને જીલ એની મૂળ (normal) સ્થિતિમાં આવી બધ પણ રોગ વગરના અને નિરમિત તથા સાદો જોગ લેવાની ટેવવાળા મનુષ્યોને ફરજિયાત તપ-ખાસ કરીને યામા તપ-કરવાનું કહેવામાં આવે તો તેથી શારીરિક તેમજ માનસિક અસમિત જ પરિણમે લકીરના ફકીર બનવાથી-જડ રાખ્દને જ શ્રદ્ધાપૂર્વક પૂજવાથી-એવી જાતની ભક્તિ ચિન્મયવાથી જ ધર્મ અથવા ચિત્તન્ય મરી જાય છે અને મનુષ્ય જોખા રૂપે ગદી જઇ મડે છે ત્હમે કહો યા ન કહો માનો યા ન માનો હિદમાં ધર્મ નથી જ-સડો છે અને તેથી જ સ્વરાજ્ય નથી પરરાજ્ય છે વાર આજે કાષ્ટ આવ્યું એકા ૧ વ્યવહાર મત્તની કાષ્ટ વાત માનવા ના કહે અગર એનું ખડન કરે તો શુ થાય ?

મિ પાતક —તો એને ‘મહાનીર સામન’નો મહાશત્રુ, પાપી, મહાઅપરાધી ઠરાવી એનો બહિષ્કાર કરવામા આવે, એને હવકો પાડવામા આવે, એના ધધા-નોકરીને તોડી પાડી એના પર કંગાલત ખેંચી લાવવા માટે બની શકતા દરેક પ્રપચ કરવામા આવે

હું —અભિપ્રાયસ્વાત એને દાબી દેવું, મનુષ્યબધુને ખુવાર કરેલો કે હવકો પાડવો અને પ્રપચ કરવા એ સત્ય જૈનધર્મના ઉપગોનો એક ભાગ છે કે ?

મિ પાતક —પરગીજ નહિ, મિ શૌ ! જૈનધર્મના મૂળ સિદ્ધાન્તોથી તદ્દન વિરુદ્ધ એ સધળું છે

હું —અને કહેવાના મત્યો-કે જે ગદ્ય તો અપેક્ષિત સત્યો (relative truths) છે—ની વિરુદ્ધ બોલવા-વિચારનાના કહેવાના ગુન્હાને બગ આપવા માટે કાયમી સત્ય-મૂળમત્ય-પ્રાયમિક સિદ્ધિતો-નો ઇરાદાપૂર્વક ભગ કરવો એ જ આજના જૈનોનો ધર્મ કે ? આ એક જ વસ્તુ ઋચિતિ એમ પુરવાર કરવાને બમ છે કે કહેવાતા જૈનસમાજમા જૈન ધર્મ આજે હયાત નથી, -ધર્માભાસ-ધર્મનો પડછાયો-અવશ્ય હયાત છે કે પના ઠરે કે, એક ગામમાં પીરાનુ પાણી તેમજ સ્નાનાદિ માટે બેઠવું પાણી મેળવવા માટે એક સરાનર માત્ર છે એ ગામનો ગળ ‘અતિ-ડાહો’ તેાઈ એણે એ તળાવમા બહારનો કચરો ભળતો અટકાવવાની કાળજીને લીધે એની ચોતરફ પત્થરની છિચ્છી દીવાલો કરી છે અવગત બહારનો કચરો તો આવતો અટકી પડે છે, પણ તે સાથે જ બહારની લગતી પણ આવતી અટકે છે એ બધી આરબજમા લીન થાય છે, દુર્મધ થાય છે, અને તે પીનાર પ્રગતે વ્યાધિ થવા લાગે છે રાજને અગળ કત્તા કાંઈ દાંડ મળતી નથી પ્રગતના જનમાલના રક્ષણ માટે પગાર ખાતા અમલદારો આરામથી પોઢવા રહે છે તે વખતે સત્તા કે જોખમદારી વગરનો

કોઇ સંજ્ઞાન પોતાના હિમાનેને જોખમે તળાવમાથી લીધે દુઃકરવા અને તળાવને ગાળવા બદલ પડે છે ગણ કે ગણના અમનદારો તે સંજ્ઞાને ધન્યતા દેવા અને મદ કરવાને બદલે એને અટકાવે—એવું જ નહિ પણ એને ગુન્હેગાર ઠગારી કેમા નાખે, તો એવા ગણ કે અમનદારો માટે ત્હમે શું કહેવો ?

મિ. પાતક —તેઓને દરેક મનુષ્ય નાનાય. જ માત્ર નહિ પણ મહાગુન્હેગાર કહેવો અને એમજ, ધર્મગુણો કે નેતાઓ કરવાનું શુદ્ધિકર્મ તેઓ ન કરે અને જેને માથે એવી જોખમ દારી નથી એવો કોઇ પગેપકારી પુરુષ તે નામ કરવા બદલ પડે ત્હારે તેને મદ કરવાને બદલે કે કમમા કમ શબ્દોથી ય અનુમોદન આપવાને બદલે ખુબાર કરવા કમર કમે તો તેવા ધર્મગુણ કે સમાજનેતાનું તે વર્તન અજ્ઞાન કે પ્રમાદથી પ્રેમયુ નહિ પણ ધર્મા અને મહીન આશયથી પ્રેમયુ દોષ મહા ગુન્હા તરીકે ગણાયુ જોઇએ અને સમસ્ત પ્રજાએ તેવા કહેવાના નેતાઓની અક્રમ ડેમણે ધાવવા સંમુખ બનવાપરજુ જોઇએ નહિ તો એ પ્રજા મરી ચૂકેલી જ ગણાય નારણકે કોઇ પણ જીવતી પ્રજામા આટલી હલ્લા ગુન્હા થઇ શકેલા જ નથી

હું —હવે આગળ ચાલો ત્હમે આજના જૈનો ચાર ભાગ મા વહેચાયના ■ એમ કહી ગયા અને ચાર પૈકીના બેના નામ આપી ચૂક્યા મીજા બે ફીરકાઓના નામ કહેશે ?

મિ. પાતક — મ્હે જે બે ફીરકાની વાત કહી તે વાસ્તવમા તો એક જ કહેવાય, કારણકે તેઓ બન્નેના ધર્મશાસ્ત્રો એ જ છે,—દક્ષ એક વિભાગ મૂર્તિપૂજનમા માને છે અને બીજો નથી માનતો એટલે જ ભેદ છે બન્ને શ્વેતાચ્ચર જૈન કહેવાન, પણ સ્વિકૃત બોલે લીધે એકને 'શ્વેતાચ્ચર મૂર્તિ

પૂજક જૈન' નામથી ઓળખાય છે, જ્યારે બીજે ક્ષેત્રે શ્રવેતામ્બર અમૂર્તિપૂજક અથવા 'શ્રવેતામ્બર સ્થાનકનાસી' નામથી ઓળખાય છે મૂર્તિ માટેના મંદિરને બદલે આરાતે વર્મધ્યાન કરવાનું ધ્યાન તેઓ ગણતા હોય તથા તે ધ્યાનમાં જ હોમના સાધુઓ ઉતારો કરતા હોય એ પથનું નામ 'સ્થાનક-વાસી' પણ શ્રવેતામ્બર જૈનો ઉપરાંત બીજાઓ પણ છે, જોકેમને 'દ્વિગમ્બર જૈનો' કહેવાય છે 'દ્વિગમ્બર' એટલે દિશા રૂપી વસ્ત્રવાળો, નમ્મ આ વર્ગના સાધુતંત્ર નમ્મ ગ્રહે છે તેથી તેમજ એઓ તીર્થંકરની જે મૂર્તિ પૂજે છે તે પણ નમ્મ હોવાથી એ પથના અનુયાયીઓ 'દ્વિગમ્બર જૈન' કહેવાય છે શ્રવેતામ્બર શબ્દ દ્વિગમ્બરની અપેક્ષાએ બોવાય છે શ્રવેતામ્બર સાધુ નમ્મ નથી ગ્રહેતા, પણ નમ્મતા દાકરા પૂગતા બે વસ્ત્રો-શ્રવેત એટલે રંગ કે લલકા રંગના-પહેવાની આવશ્યકતા સ્વીકારે છે દ્વિગમ્બરોના સાસ્રો જૂદા છે, આ શ્રવેતામ્બર સાસ્રો કરતા નિશ્ચય દર્શિર્નિદુ તંત્ર વધુ વનલ ધનન નાગ છે આભાવિત્ર ગીતે જ આ કાળમાં દ્વિગમ્બર (ન ન) સાધુની મખ્યા અતિ અપ છે-પામ ન જોટલી તે પથના આવકોની મખ્યા લગભગ ૩ લાખ જોટલી હોય એ પથમાના કેટલાક ગૃહસ્થો ઉપદેશનું નામ બળને છે અને તેઓ શ્રવેતામ્બર સાધુઓ કરતા પણ વ્યાકુળ, ન્યાય વગેરેમાં ઘણા પ્રવિણ હોય છે, જો કે સવળા ક્ષીરકાઓમાં સામાન્ય વર્ગ નો મારિત્ય આ ખામ કરીને ધર્મસાહિત્યમાં છેડ જ અના છે 'સાધુ'ઓ અને 'પડિતો' જે ગ્રહે તે બધું વાસ્તવ્યન' હોવી ગયો કે દ્વિગમ્બર જૈનો મૂર્તિ પૂજે છે, પણ તેઓ નન્ન મૂર્તિ નો જ આગ્રહ કરતા હોવાથી શ્રવેતામ્બર મૂર્તિપૂજક વર્ગ સાથે વાગવાગ અથડામણમાં આવે છે એ વગમાં પણ, શ્રવેતામ્બર વર્ગની માફક જ, એક મુધાગર

નિષેધ કરી તારણ પથ નામે યોગ્યો ફીરખ સ્થાપ્યો હતો અને નરા જ શાસ્ત્રો રચ્યા હતા પરંતુ અત્યારે છેવટ નિ સારી નિશ્ચયપર જ સરળો ભાર મૂકવાથી તે પથ બહુ ચાલી શકેો નહિ જાણે તે પથ માત્ર નાગપુત્રની આમપામમા અને તે પછી માત્ર ભેચાર હજારની મખ્યામા રહી જવા પામ્યો છે અને જનતામા કોઈ પણ અગત્ય ધરાવતો નથી. એવાત એ પછુ કહી લઉં કે દિગમ્બર જૈનો જ્ઞાનને વધુ અગત્ય આપે છે, જ્ઞહાર શ્વેતામ્બર જૈનો ક્રિયા (ceremonials) વધુ અગત્ય આપે છે એટલે કે શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક જૈનો સ્થૂળ ક્રિયાને-પૂજન વરધોડા યાત્રા ભોજન ઇત્યાિ ધર્મનિમિત્તે થતી ક્રિયાને-વધુ અગત્ય આપે છે, જ્ઞહાર અમૂર્તિપૂજક શ્વેતામ્બરો તપ, વ્રત નિરમાદિ સૂક્ષ્મક્રિયા તરફ વધુ ઝુકે છે માહિત્ય જ્ઞાનની આમતમા, હલો કહેયે વર્ષ ડરો નબર ધરાવ છે મૂર્તિપૂજક શ્વેતામ્બરો વચરો નબર અને દિગમ્બર જૈનો પહેરો નબર ધરાવે છે પછુ સાહિત્ય-જ્ઞાન માત્ર Written word વખાવતા સખ્ પૂગતુ જ રિત-જાવા પૂગતુ જ નહિ કે વ્યાપક હિષ્ટિ (Common sense) વાળુ 'માન્યતા' એા નિમિત્તે ઝગડા પ્રત્યેક પથમા-પોતામાજ-નિરતર માનતા હોય છે તેમજ એ-બીજા પથ વચ્ચે પણ અમાનનમા માનતા હોય છે અને એ ઝગડાઓ મ્હોટે ભાગે 'માધુ'ઓ અને પડિતો એ કે ત્હેમની છૂપી પ્રેરણાથી ત્હેમના મુગીલર અધ અનુસારીઓએ જમાડેના હોર છે સામાન્ય વર્ગ તો એ ઝગડાઓનુ કાગ્ધુ પણ જાણતો નથી હોતો અને માત્ર ગતનુગનિ પ્રતિધી એવા બીજા પથમા લખી બરાડા પાડતો હોય છે

હું—વાર જૈન ધર્મની ગદ્યા અને અચાર માટે ત્હેમે કની ગત કે માધુઓ અને પડિતોની મ્હોગી મખ્યા છે મ્હોટા

શ્રીમત આગેવાનો છે, યુષ્કળ નાણા છે, લાન્ય મદિરો છે, ધંધરને ય પત્નિ કંગાની તાકાદવાળા શાસ્ત્રી છે—બીજી શુ શુ છે તે તો હવે પછી જોઈશું—તો પછી જૈનોની મધ્યા સધનાને બાતે નિયમિત રીતે 'ધટલી' ગદેરાનું લહે કહ્યું હતું તે શાથી ?

મિ પાતક — પ્રથમ તો, આજે જોયો પોતાને જૈન' કોડાને છે તેઓ કાંઈ બનેલા જૈન નથી પણ વશપગ પગ થી એક કુળમા ચા'યા આવતા જૈન એના નામના વારસ હોઈ જૈન કહેવાય છે જૈનવર્મનો અભ્યાસ કરી, બીજા ધર્મોના સિદ્ધાન્તો સાથે જૈનવર્મના સિદ્ધાન્તોનો મુકાબલો કરી અને જૈન સિદ્ધાન્તોનો જીનના પ્રશ્નો માથેનો સળધ વિચારીને—અર્થાત્ પુરુષાર્થપૂર્વક—બનેના જૈનો જોગો જ નહિ નાતપર્થ કે જૈન નામથી જોળખાનામા આવેના 'ધર્મ' ને હૃદયમા 'ધારણ કરવા'થી બનેના જૈનો છે જ નહિ અને તેથી જૈનત્વ-નિર્જળતા પર જય મેળવવાની રક્તિ-નું અસ્તિત્વ જ નથી તેથી નજીની પવનની લહરી તગખનારો આમતેમ ઉડાની શકે છે કેટલાકોને આ સમાજમા કન્યા નહિ મળવાથી તેઓ આ મમાજ છોડી લેતા તે સગવડ મળે તે સમાજમા ભળે છે કેટલાકો ધધા નોકરીની સગવડ ખાતર પણ તેમ કરતા હોય છે (૨) બીજા કેટલાકો કે જોયો નીતિમાન છે અને હમેશ આવતા ટટાઓથી નાખુશ હોય છે તેઓ જૈન મમાજમા ભાગ લેતા અટકી જાય છે અને 'જૈન સમાજના સભ્ય' તરીકે જોળખાના પુગી નથી રોના—જો કે તેઓ બીજા ધર્મનું પણ નામ અગીકાગ નથી કરતા (૩) સામાન્ય ગણુમા નિર્નતાનું જો વધાર હોવાથી તથા આરોગ્યવિપયક જ્ઞાનનો અભાવ હોનાથી મરણપ્રમાણ પ્રતિદિન વધનું જાય છે (૪) કન્યાવિક્રય, વૃદ્ધબચ્ન, બાન્યબચ્ન આદિ કુરીતિઓને

લીપે પ્રત્યેષતિના મંથનો ધમ્મા એ (૫) દુઃસ્થાત વૈધન પાળતી સ્ત્રીઓની મધ્યા કુવારા આચરતા પુરોની મધ્યા બેઠતી જ ન્હોટી દોષ નથી ઉત્પત્તિનો માર્ગ નદુષ્ટ રૂપાદ ગયો છે (૬) આધુઓ અને ધર્મસાચો પામેથી મળી રાખું જ્ઞાન જીવન અને જગત સાથે સંબંધ ન ધરાવતુ દોષ કેળવાયેો ર્ગ અને કેળવાયનાના મગવાળો વર્ગ અંતરખાનેથી ધર્મની શ્રદ્ધા ગુમારી મેમે છે અને પ્રાય દલી બને છે-એટલે કે શકા કેટીકા કરવાથી જે પાપમાની યામ છે તેહું ભાન દોવાથી અને આધ્યાત્મિક શક્તિ નહિ કેળવેની દોવાથી 'સગવડ પથી' બને છે અને એ રીતે-કાષ્ટ વખતે મોનથી તો કાષ્ટ વખત ક્રિયા તમ્ ગીતે-અધમરની શક્તિઓને ટેકા આપનાર થઈ પડે છે (૭) બીજી હિંદુ કામો માફક જૈન કામ પર પામ શિસ્તી અને મુગનમાન ધર્મોનું આક્રમણ તિપ્રતિષ્ઠિ વધુ ને વધુ ઉગ્રરૂપે થતુ રહે છે અને તે આક્રમણ કરનાગઓ ખુ જૈનોને ખરીંગ લઈ તેઓની મલ્લી જ તે પથનો મિગર કરી જાણે છે થોડા વખત પર એક શ્વેતાશ્વર જૈન સાધુએ શિસ્તી મિશનરી બની જઈ જૈનધર્મ વિરૂદ્ધ પુસ્તકો લખી જૈનોને શિસ્તી બનાવવાનો ધધા આલ્યો હતો હમણા એક વિદ્વાન હિગમ્બર જૈન મુસનમાન બની હિંદુઓ તથા જૈનોને એ ધર્મમા ખેચી જવાનું તેમજ એ કામોની સિધવાઓને મુમન માનો માથે પરણાવી મુસનમાનોની મધ્યા ઉત્તરોત્તર વધારવાનું નિયમિત મિશન લઈ ગયો છે (૮) કાષ્ટ જૈનેતર જૈનશાસ્ત્ર વાચીને કે ઉપદેશ સાંભળીને એ ધર્મમા આવવા માગે તો તેનાથી બોજનન્યવહાર અને લગ્નન્યવહાર કરવા જૈનો તૈવાર નથી એટલુજ નહિ પણ ચોતાનામાના જે માણસો પરકામ સાથે લગ્નન્યવહાર કરે અથવા પ્રચલિત માન્યતાઓ પૈકીની કાષ્ટની વિરૂદ્ધ વર્તે કે બોને તો એમનો સમાજથી

બહિષ્કાર કરી પોતે જ મમાગતું નમ્યાગમ ઓધું કરે છે (૯) મંત્રિ, અપામરા, પૂજા, વન્ધોડા, યાત્રા, માધુ દંત્યાદિ ધર્મના મનાયલા 'માધનો' પાછળ અને પશુરક્ષા પાછળ ધમ-ધોડાગ અર્થ કરવામાં આવે છે પણ જૈનોને બુધ્ધમગથી બચાવવા, દુશ્મનોના ત્રામ ભય પશિલુમોથી બચાવવા તથા અજ્ઞાનથી બચાવવા પાછળ ખચ કરતા તેઓ હજી શિખી શક્યા નથી.

હું,—જૈનો નથી ભરતી (offensive war) ની ચક્રતા નથી એટલું જ નહિ પણ બીજાઓના દુમલા સ્તંભે મ્વદ્વા (defensive war) પણ કરી ચક્રતા નથી—દિન-દિન આપોઆપ થતી ભગતીને પણ રોકે છે અને કોઈના દુમલા વમ પણ મ્વદ્ધર્મ છોડે છે, અને તે છતાં તંમે કરો છો કે સાહિત્યસાન પહેલાં કરતા વધુ છે અને જૈન સાધુઓની મધ્યા પશુ વધતી જાય છે? જોનો કંઈ અર્થ ની ની ચક્રનો દોર તો તે એ જ કે આ સાહિત્યસાન અને આ સાધુનામ્યામા ચેતન નથી, 'ધર્મ' અથવા આત્માની ચમ નથી.

મિ. પાતક—સામે જે તો એમને છતાં એક પ્રશ્ન ઉભો થાય છે જો ચેતન ખરેખ નથી ત્યારે એમ માનીએ તો જૈનોની આજની આ રાજ્યની શરૂઆતનો ખુનસો કેમ કરી ચડીયું? મુકદ્દ કાઈ લડી શક્યું નથી.

હું—તંમે 'લડાઈ' એવા ક્રમને જ એમણે છે, લડવાની ક્રિયાથી તોકે નથી જણાતા તમે નહિ લડયા છે?

મિ. પાતક—હા, ના.

હું—ધન, સ્ત્રી, માલ દંત્ય, સિદ્ધાન્ત (principles) ધર્મ આમાંની જે કોઈ એ જો મનુષ્યે અપનાવી હોય

હૃદયમાં ધારણ કરી હોય, તેનાપર જ્યારે કાંઈ આક્રમણ કરે છે ત્યારે યુદ્ધ થતા વચર ગદેતું જ નથી યુદ્ધમાં એક યા બીજો પક્ષ ધાવન થવાનો જો કદાચિત્ત મરણ પણ પામનાનો એ વાતનું યુદ્ધ કરનારને ભાન હોય છે જ અને તે છતાં તે યુદ્ધ કરે છે એટલે કે જીવનનાનસા અને મૃત્યુભય એ બન્ને નમજાઈઓ પર જય મેળવે હોય તો જ યુદ્ધ થઈ શકે છે અને એ જય જ નૈનન્ય છે ચેતનનો પુરાવો છે બાકી-

મિ પાતક-૧-ન્યે જોનવા માટે મદને ક્ષમા કરશો, પણ આપના આ શબ્દો મદને એમએ અમારા ધર્મના નામનું ગદસ્ત સજાડે છે જિજ્ઞાસુ અમારા ધર્મના અને અમારા સમાજના નામ માટે પસંદ કર્યાનું કાગળ હવે હું સ્ક્રમજી શકું છે તે શબ્દો જિ એટલે જીતવું એ ધાતુપરથી નીકળેલો છે જૈન એટલે જય જેના હૃદયમાં છે તેનો પુ ૫ હવે હું મદમજીએ કે જીવનનાનસા અને મૃત્યુભય એ બે નમજાઈઓ કે જે મમન્ત જનના પર રાજ્ય કરે છે તેના પર જેણે જય મેળવ્યો છે-મયમ દ્વારા જેણે પોતામાં એ શક્તિ પ્રકટાવી છે તે જ જિજ્ઞાસુ છે

હું-અર્થાત્ કહ્યું મિ પાતક-૧ હવે મદાર અધુર કથન પૂર કરના દો એ જય જ ચેતન્ય છે ચેતનનો પુરાવો છે, ધર્મના અસ્તિત્વની સામીતી કે બાકી દાર્શનિક દ્રષ્ટિગોળીથી કે અસાધ્ય સહજસાજમાં પ્રાણવ્યોય વાનરનક્રમ ધક્કામુક્કી કે ઉદરમ્મ માન છે તે કાર્ત્ત યુદ્ધ કે લગાઈ નથી પણ ધાધળ છે અવકાશની ક્રિયા છે એક ચોક્કાને કાર્ત્ત એવી ક્રિયામાં-ધાધળ કે ઉદરમ્મ કે વાનરનક્રમમાં-હિતારી શકતું જ નથી ચોક્કો સ્મદરથી પેગય ત્યારે જ યુદ્ધક્રિયામાં ઉતરે અને તે અદરથી ત્યારે જ પ્રેગય કે જ્યારે તેણે અદર-હૃદયમાં-

ધારણ કરેન કાંઈ તત્ત્વપર આક્રમણ થયું હોય 'ચોદો' પગાર ખાતર કે કોઈની સિખનણીથી કે મીઠાનું ગુમાવી ભેમવાના કાગળથી યુદ્ધમાં પ્રેમણ જ નહિ એવું, યુદ્ધ તો એક 'ખેલ' છે અને ખરાખરીનો 'જેન' છે, એ કાંઈ 'નાટકનું યુદ્ધ' ન હોય. હું નથી ધાગનો કે ત્હમે જેને જીતોની અં રોઅંગની બકાઈઓ કરો છો. ત્હમા જે પક્ષ જાતે તનવાર કે તીરકામમાં વધ હિસાબ ચૂકવતા હોય!

મિ. પાતક — ગમ ગમ કરો, સાહેબ — એવી કોને પડી છે ?

હું — ત્યાં આ અચન મત્ત જગજગ સાગીત થાય છે કે, જે વ્યક્તિમાં ક્ષાત્રવૃત્તિ ન હોય તે કાંઈ પણ 'ધમ'ને, કાંઈ પણ મિદાન્તને કે મિનતાને ધાગણ જ ન કરી શકે અને જે મમદમાં ક્ષાત્રવૃત્તિ ન હોય તે મમદ સંઘટન કાર્ય ન કરી શકે અને તેથી ત્હની નજીની રક્તિઓ પણ આગળ વગગની 'વમાલો' મા જ ખચાઈ જઈ ત્હનો અન આવે

મિ. પાતક — એટલું તો સ્પષ્ટ જોવામાં આવે છે કે, જે પ્રમાણમાં જીનોની સખ્યા વધતી જાય છે તે પ્રમાણમાં જ અદરોઅદરની ધાધળધમાન વધતી ગઈ છે, — અને આગે કહ્યું તેવું સાચું યુદ્ધ તો હતાપિ થતું જ નથી એ માટેની રામિત જ નથી — એટલું જ નહિ પણ એની રામિત કદાપિ પ્રકટવા જ ન પામે એવું શિક્ષણ-ધર્મના નામે-અપાતુ ગણ્યું છે યુદ્ધને એકાંતે 'પાપ' રૂપ — અને તેથી 'ત્યાગ્ય' — રંગ થયું છે

હું — હાલના 'જૈન શાસન'ના સ્થાપકના વખતમાં વસ્તુસ્થિતિ કેવી હતી ?

મિ. પાતક — હાલના 'જૈન શાસન'ના સ્થાપ

શ્રી મહાવીર જ માત્ર નહિ, પરન્તુ તેમના પડેનાના પેળીમે 'તીર્થંકર' પણ-એકાએક સામન્યાપન્ન-દાનિવરૂળમાં જ જન્મ્યા હતા અર્થાત્ ક્ષાત્રવૃત્તિ એમની પ્રતિરૂપ હતી. પડેના તીર્થંકરે જગતને જે અનેક વિઘ્નો સિખરી તેમાં પડેના પ્રથમ અસ્તિ એટલે તનના અથવા યુદ્ધમ્યા સિખવરી મોઝ ધારી હતી છેલા તીર્થંકર મહાવીરની હયાતીમાં તેમના પરમ ભક્તો-એકા રાજા વગેરે-વન્ને એવું તે બનકર મહાયુદ્ધ થયું હતું કે જેમાં વીરમી સગીના સુરોપી મહાયુદ્ધ કરતાં ૫ વધુ મનુષ્યોનો સહાર થયો હતો-અને અહિંસા પરમો ધર્મ' એ સૂત્રના ઉત્પાદન શ્રીમહાવીરે એમાં કરી ૫ કખનગીરી કરી નહોતી પુ કહી ગયો કે એ કાળે જૈનધર્મે પ્રાપ્ત ક્ષત્રિયો અને ધનાઢ્યોનો જ હતો જળી ખુદ મહાવીરના જન્મપ્રસંગ નિમિત્તે શાસ્ત્રમાં કઠગયો હિ નેખ પણ પ્યાન ખેચનારો છે એમનો જીવ અમરમાતૃથી શ્રાવણીના ગભાશયમાં આવ્યો હતો જન્મદાથી દેવોએ મ્યાનાતરે કરી ક્ષત્રિયાણીના શરીરદ્વારા જન્મ અપાવ્યો હતો.

હું-હમારા શાસ્ત્રકારો જગત માનસશાસ્ત્રી હોના નોંધએ! મહાવીર (Superman) બનવા ઇચ્છનારે શ્રાવણયુત્વ અથવા વિરેકશક્તિપૂર્વક ક્ષાત્રવ કેળવવું નોંધએ એવું શિક્ષણ એ કથનદ્વારા એમણે આપ્યું છે જેમ તેમ દપતા ખાઇ જીવન સુખરવું એ મનુષ્યત્વ નથી પણ હીડાપણું છે અને શરીરનગ કે સત્તાનગ કે ધનનગથી બંધગ થઇ એ બગનો જેમતેમ કિપરાગ કરવો એ પણ મનુષ્યત્વ નથી, છાકેટાપણું છે સર્વાંગપૂર્ણ મનુષ્ય-મહાવીર-તો પ્રથમ જ્ઞાન કેળવે અને પછી યુદ્ધગળ કેળવે અને જ્ઞાનજન્ય વિરેકશક્તિપૂર્વક જ યુદ્ધમાં ઉતરે.

મિ. પાતક-વર્તમાન યુગના શ્રેષ્ઠ વિદ્વાન શ્રીહેમચન્દ્રા

આર્યે શ્રીમદ્વાલીગનો ઇતિહાસ લખતા એવો જ એક પ્રમુખ
ચીત્રો છે મદાની અને તેમની નક્કન ડગ્વાના સ્વભાવરાજો.
તેમનો યદ્ય પડેવો શિષ્ય ગોગાજો કરતા કરતા મર્દનામના
ગામમા આવી પહોચે છે, જ્યાં તેઓ બન્ને બાહેવના મદિ-
મા પ્રવેશ કરે છે, અહીં બન્નેનું વર્તન બિન પ્રકારનું બને છે
મદાનીર બાહેવની મૂર્તિ સ્થામે ધ્યાનારૂઢ થાય છે અને
ગોગાજો એ મૂર્તિના મુખમા હૃદયચિન્હ મૂકી ખુશી થાય છે
આ રૂપકનું રહસ્ય આપના હમણાના કથનથી મદારી સ્થામે
સ્પષ્ટ થાય છે બાહેવના મદિમા અર્થાત્ શક્તિના રાજ્યમા
કાણુ કાણુ જઈ રહે અને જોયો ત્યાં જઈ શકે તેઓ શક્તિના
પરિણામે કેતુ વર્તન કરે, એ બતાવવાનો એ વિદ્વાનનો આશય
છે તે કહે છે કે ગોગાજો એટલે ફક્ત ઇન્દ્રિયોની જ શાળા-
માંથી શિક્ષણ પામેવો-જન્વાદી-મનુષ્ય પણ જો મર્દન ગામમા
જાય-સકટમા ઉતરે-તો મકટ એની શક્તિઓ ખીલવે (તે બાહેવ
ના મદિમા પ્રવેશ પામે) પણ જ્યારે બાહેવની મૂર્તિ એટલે
શક્તિના મૂર્તિસ્વરૂપ-ધન, સત્તા, કીર્તિ, વિદ્યા, શરીરબળ આદિ-તેની
સમક્ષ ખડા થાય ત્યારે તે તેનાથી વ્યભિચાર સેવે-તેને abuse
કરે-offense against nature કરે-દુરુપયોગ કરે બીજા
હાથ પર, એક મદાનીર-એક ચેતનવાદી-જેણે પ્રથમ બ્રહ્મણીના
ઉદરમા વાસ કર્યો છે અર્થાત્ જ્ઞાનજન્ય નિવેકશક્તિ મેળવી છે
અને તે પછી જ જ્ઞાનતેજ ખીન-મુ છે એની વ્યભિ જો
સકટમા ઉતરે તો સકટથી એની શક્તિઓ વગરે ખીને ખરી
પણ જ્યારે શક્તિના મૂર્તિસ્વરૂપ-ધન, સત્તા, શરીરબળ આદિ-
તેની સમુખ થાય ત્યારે તેની મ્હામે તે આજો જથ્થો કરે
અર્થાત્ એવી કાંઈ શક્તિથી તે પોતે પ્રેરિત થાય નહિ પણ
શક્તિમાત્રો ધ્યાનથી પોતામા હજમ કરી આત્મમતુષ્ટિનો
વિસ્તાર કરે ગોગાજો એટલે સામાન્ય મનુષ્ય, 'જનતા'

માનો એક અને જાણીએ એટલે વિશેષ મનુષ્ય-Superman એ બે Type જાતિ પર મહત્ત્વની શુ અમર થવા પામે અને એ બે Type સક્રિયતા સ્વચ્છતાનો ઉપયોગ કેવો કરે એ બતાવવા હેતુ મહાશયે સુદર દેવા વાપરી છે મુજબાબા ચોગનારે ખજૂ 'જ્ઞાનવિદ્યાશ્રયામ મોક્ષ' એવા મુદ્દા દ્વારા એ જ મન્ય સિખ મું મું

હું-મનસીના જન્મપ્રમથના વર્ણમાં જ પ્રભુત્વ અને દાનિયત્વ એવા બે જ શુભ ગુણ તે જ ત્વમે દમનના કહેવા જ્ઞાન નો વિદ્યા ક્રિયા સમ અને દાનિયત્વ સમ્મદ કાંઈ સર્વ ક્રિયા ક્રિયાના અર્થમાં જોઈ શકવાના થી, જેમ જ્ઞાન એ શબ્દ અમુક વાગેલાં કે માનિતના જ્ઞાનપ્રમાણમાં જોઈ શકવાનો નથી ક્રિયા' એવો વલ્લભાચાર્ય સક્રિયતા, પુરુષાર્થ સૂત્રની મતલબ એ છે કે વિરોધપૂર્વક નક્રિય હવન સત્ત્વ એ જ મોક્ષ છે કુખના અર્થમાં મુખ્ય થવાનો દેશન છે ખરે આવા સુખ મરો જોઈ સિખરી શકેના હોય તેને આખી દુનિયાપર ગભરા કરવાનો દક્ષ છે આજે ધર્મ વા મા મા પામવા છતાં જોઈ નિમાત્વ ગેવા પામે તેઓ ખરે જ દયાપાત્ર ગણાય

જંનોની રિચિતિ સબધી માટેની મેળવવા માટે ઉપાડેલી વાતચીત અમને જૈન સિદ્ધાન્તોમાં બેની જગ્યા પર થઈ પડી અને તેનો પરિણામે મળે આ ધર્મ અને આ દેશ સબધી વધુ ને વધુ જાણપણ કરવાની ઉત્કટ હમજ થતી ગઈ નેથી બીજા જિવસના પ્રેમામમા મુર્છા પાસેના ઘાગ્રોપરના કુચક પર જઈ ત્યાં આજો વિમ જૈન દેશ મબધી વધુ વાત ચીતમાં જગાર કરવાનું કરતી અમે યોગીશ્વરીની ગુણો છોગી

પ્રકરણ ૪ થુ.

જેનો સબધી મામાન્ય જ્ઞાન મેળવવાનું
ચાહુ રાખુ છું.

ધા ટોપરના નાટ (હુગર) પર પ્રભાત થતા પહેલાં-
પહેલાં અમે ખોચી ગયા હતા.

તેજેમર્તિ સૂર્યના દર્શન હજી થઈ રાકતા નહોતા હજી
તો 'અધકારના રાક્ષસો'ની નામભાગ જ ચોતરફ નજરે
પડતી હતી.

લોહીખરડયો પ્રકાશ એકાએક પૂર્વમાં ભમડયો.

અને જોતજોતામાં તે તેજનો દડો' બની એવા તો અંત
કે પ્રભાવથી 'રાત્રી' બાગ્યો' એના તરફ 'હિચી નજર'
કરી જોતુ જ અચકચ થઈ પડ્યુ સંભવ કે કે, જગતના
'દૃષ્ટ' રૂપ એને જગતની એક પામર 'વ્યક્તિ' દશ્ય બનાવે
એ એની પ્રકૃતિને પાલવતુ ન હોય.

તે નીચે નજર કરી

ગામકુ 'જાતુ' થયુ હતુ મનુષ્યો અને જનનવરોનો
સચાર રાજ થઈ ચૂક્યો હતો કહે છે કે એ પ્રતાપ સૂર્ય

કિરણોનો હતો, કે જેઓ જાપરા વીધીને-અને મનુષ્યોની જાતીના બધને પણ વીધીને-હર જગાએ પ્રવેશ કરતા હતા અને ત્યાં ક્રિયાશક્તિ તેમજ ક્રિયાક્ષેત્ર મુક્તા જતા હતા.

સૂર્ય-પ્રતાપી સૂર્ય-તો, તથાપિ, અક્રિય જ દેખાતો હતો !
નરો યોગીશ્વર !

*

*

*

ત્યાં ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાર પડે છે ત્યાં ત્યાં સમય (Time) નું સામ્રાજ્ય ચપાવે છે અને મમય રાત્રિ-દિવસ આદિ હક થી યુક્ત છે તેથી, એ સામ્રાજ્યની અંતની તમામ વસ્તુઓ એ -ખીજને લઇને જ અસ્તિત્વ ધરાવતી હોય છે—relative (માપેક્ષ) હોય છે સ્વતંત્ર (absolute) નહિ મગમરો સ્વતંત્ર નથી સંસ્કૃતિઓ સ્વતંત્ર નથી, સાંસ્કૃતિક આર્ટ સ્વતંત્ર નથી, સાહિત્ય કે સંસ્થા સ્વતંત્ર નથી ધર્મ કે ધર્મી સ્વતંત્ર નથી.

પણ સૂર્ય એ સર્વથી સ્વતંત્ર છે ! સર્વથી પર છે !—કેમ જાણે કેાઈ નબળ વીર—‘મહાયોગી-તત્ત્વવેતા કે મૂર્તિમાન ‘નગન સત્ય’ ન હોય !

જનતા અને સૂર્ય વચ્ચેનું સાખ્યો યોગનું અતર એ જનતાની ‘જરૂરીઆત’ છે અને સૂર્યનો સંભાવ છે.

અને જનતા ? કેાણ ? સૂર્ય પામેથી મળેલા ચેતન વડે જ સૂર્યપર ધૂળ ફેંકે—અને ખીજ જ ધડીએ તોંનું પૂજન કરે ! જનતાના સઘળા પૂજનો અને સઘળા તિરસ્કારો એવા જ અર્થવગરના હોય ! સરળ પૂજકો અને ‘અનુયાયી’ એ અર્થ વગરના ઝોળા જ હોય !

*

*

*

સૂર્ય કાંઈ કરતો નથી, કરવા ઇચ્છતો ય નથી, તથાપિ એના હાથ-પગ રૂપ કિરણો તો બલે ય જાય છે અને બધું ય કરે છે કરનાની શક્તિ અને ક્રિયાનો માર્ગ બધાને તેઓ જ આપે છે અને એમ જ મૂર્તિમાન 'નમ્ન સત્ય' રૂપ દ્વિગમ્યગ્ની સાત્વિક શક્તિરૂપ 'શ્વેતામ્બર સત્તા' ઓ કે 'સાધુ'ઓ જનતાના હૃદયોમાં પ્રકાશ અને શક્તિ રેડે છે, -પ્રકાશ એટલા માટે કે તેથી ગતિનો માર્ગ સૂઝે, અને શક્તિ એટલા માટે કે સહેના માર્ગ પર ગતિ થઈ શકે

એટલું જાણીય, એ સૂર્યકિરણોમાં તેમજ એ 'શ્વેતામ્બર સત્તા' ઓમાં એક ચીજનો અભાવ છે તેઓએ આપેની શક્તિ અને જ્ઞાન વડે મનુષ્યો શુ કરે છે અને શુ નથી કરતા તે જોનાનું એમને 'આજ્ઞા' હોય છે અર્થાત્, ગળમમાં તેમજ પ્રજામાં, પતિમાં તેમજ પત્નીમાં, શાહુકારમાં તેમજ બહાર વીચારમાં, બોક્તામાં તેમજ બોલ્લમાં, તાત્કાલિક પગિણા મોના ખ્યાલથી લયલ્લીત થયા સિવાય, જ્ઞાન અને ક્રિયા શક્તિઓ પ્રેરી તેઓ દૂર ગહે છે અને તહેમને તે શક્તિઓનો ઉપયોગ કરવામાં 'સ્વતંત્ર' રહેના દે છે પ્રાણીઓને પોતાની પમદગી-નાપમંડળી પર લટકતા પશુ બનાવતા તેઓ શિખ્યા નથી ! 'જાણ આપી કડવી કહાડી લેવા' નું તહેમની પ્રતિભા નથી ! તેઓએ આપેની જ્ઞાન-ક્રિયા શક્તિઓ વડે દ્રાઈ નોકરી કરશે તો કાઈ ગેદાઈ કરશે, કાઈ ગળપણ કરશે તો કાઈ બહારવટુ કરશે, કાઈ અજ્ઞેતપત્તિ કરશે તો કાઈ વીર્યને ઉર્ધ્વમાર્ગે ખેંચી યોગશક્તિ પ્રગટાશે, કાઈ રણમગ્નમાં ખેલશે તો કાઈ ધનાયનાને મલમપટ્ટો કરશે જેવો જેનો ગુણુ-સત્વ, રજ્ઞમ કે તમસ્-તે પ્રમાણે તે શક્તિનો ઉપયોગ કરશે

* શ્વેત વસ્ત્ર શુક્લ લેશ્યા સત્વ ગુણ સાત્વિક શક્તિ સમષ્ટિજ્ઞાન (panor of consciousness)માંથી પ્રગટતી શક્તિ

જ્યાં સુધી પ્રાણીસૃષ્ટિવાળી પૃથ્વી છે ત્યાં સુધી સૂર્યનો અભાવ નથી જ, જ્યાં સુધી સૂર્ય છે ત્યાં સુધી એના હાથ-પગ રૂપ કિરણો પણ છે જ અને જ્યાં સુધી કિરણો છે ત્યાં સુધી પૃથ્વીપર પ્રકાશ અને શક્તિ રેડાતા જ રહેવાના. જ્યાં સુધી માનવસૃષ્ટિ છે ત્યાં સુધી સૂર્યસમાન પ્રતાપી તત્ત્વવેત્તા—દ્વિગમ્યર મહાવીર—અનિવાર્ય છે, અને તેના કિરણો રૂપ ‘શ્વેતાગમર સાધુવર્ગ’ અથવા સત્ત્વગુણરૂપ શાન્તિ ધરાવતા સાધુપુરુષોનો સમૂહ આવશ્યક છે.

***

માથા પગના સૂર્ય—એટલે દુરથી પણ—મહાર્ મસ્તક તપાવી નાખ્યું અને મહાર્ મનનકાર્ય અટકી પડ્યું અને હું મિ પાતક ખડા કરેલા તણુમા જઈ લગાયો.

એકાકી ગિયતિમા મનનક્રિયા થાય છે મગમા વાર્તાનાપ ઉપડે છે અને વાર્તાલાપ વખતે બાલબાન રોય છે,—જે કે તત્ત્વજ્ઞાનીઓ એવે વખતે પણ અવારનવાર આતરભાવની દૂબકી ચૂકતા નથી.

મિ પાતક—મહુ ઉડા વિચારમાં ઉતરી ગયા હતા ?

હું—આ લઘાગે પૂર્વનો મૂર્ખ મને ગળી ગયો વાતો સંભળાવી રહ્યો હતો ! તેણે મને હમણાં લઘાગ જૈનધર્મ સબધી મુર માદિતી આપી અને દ્વિગમ્યર—શ્વેતાગમર સાધુની મુદ્દા એળખ કરાવી આપી ! હું ધારું છું, મિ પાતક, કે દ્વિગમ્યર સાધુ જનતાથી લગતા નહિ દોષ અને અક્રમાત કાષ્ઠથી ભેગા થયા પામતો હશે તો એમની વાન કાષ્ઠથી નહિ સમજી રાખવાને લીધે ગેરસમજ (misunderstanding)

જ ઉત્પન્ન થતી હશે અને લોકો અવગીત થઇ રહેનાથી દુઃનાસતા હશે

મિ પાતક—જ્ઞાનદિગ્ગમરની જાગૃતતા એમ જ બને, મિ જ્ઞાન! જાણી આજ તો દિગ્ગમર સાધુ તરીકે ઓળખાતાઓને પણ 'ટોળા' જોઈએ છે તપનું પારણ કરે તોય પૂજારીનાં ટોળા જોઈએ અને કેશલોચ કરે ત્યારેય એની જાહેરાતરૂપ ધામધૂમ જોઈએ હા એટલું ખરું કે એમની સખ્યા—ફરજ્યાત નગ્નતાને લીધે—અતિ અપ રહી ગઇ છે અને તેઓ પણ સરગરી કાનુનને લીધે વસ્તિમા ગદી ચક્રતા નથી, તેથી તેઓ શ્વેતામ્બર સાધુવર્ગથી વધુ નિષ્પ્રવી તો અવશ્ય છે

હું—એટલે ? શુ શ્વેતામ્બર સાધુઓ ઉપદ્રવ કરે છે ? સૂર્યે તો હમણા મુને એમ કહ્યું હતું કે શ્વેતામ્બર સાધુ જનતામાં યાનચક્તિ અને ક્રિયાશક્તિ પ્રેરીને તે શક્તિઓનો ઉપયોગ કરવામાં જનતાને સ્વતંત્ર રહેવા દે અઘાત તેઓના વ્યવહારમાં પોતે કાંઈ જ રખાનગીરી ન કરે.

મિ પાતક—જી હા શ્વેતામ્બર શાસ્ત્રકારોનો આશય પણ એ જ છે કે સાધુએ ત્રોતામાં નવચેતન (ધર્મ) રેડીને તથા વસ્તુરવભાવ (ધર્મ) સ્દમજાવીને દૂર રહેવું અને ' આમ કરો '—તેમ ન કરો ' એવા વિધિ-નિયેધથી બચવું આ મુજબ વાત આજે વિમરાઇ ગઇ છે,—એ કે હજીએ કેટલાક પુરાણપ્રેમી (orthodox) સાધુઓના ગુણેથી વગર સ્દમજાવે બોનાતા આ રામ્દો માલજાએ છીએ કે અમે સાધુઓથી સસારીની સાતમા ભાગ લઇ રામય નહિ વગ્દુરવરૂપ સ્દમજાવના પૂતો ઉપદેશ કરવાની જ અમને જિનવગ્તી આગા છે તથાપિ તે ભદ્રિ સાધુઓ પણ, એક યા બીજી રીતે

એમને પસંદ એવી કાંઈ પણ પ્રવૃત્તિનો આદેશ-રે દર્શાવુ પણ કરવા ચૂકતા નથી અને ત્હમને નહિ પસંદ એવી પ્રવૃત્તિનો નિષેધ કરવા ય ચૂકતા નથી આ તો યદિ ભદ્રિક સાધુઓની વાત તે સિવાય બીજાઓ છે કે જેઓ 'સુધારક'નો જન્મો પહેરી 'આ કાળમા વિધિ-નિષેધની આવશ્યકતા છે, એમ કહી પોતે લીધેલા ચાઓક્ત નિયમનો ભંગ કરે છે નીજ વર્ગની તો હું વાત જ કરવા નથી માગતો, કે જે વર્ગની પ્રવૃત્તિ જ પોતાનું અસ્તિત્વ બતાવવા માટે ખટપટો અને ધામધૂમો ઉપજાવવાની છે સાધુ જો વર્મનું નાસ્તવિન અને વિશાળ આશયવાળું સ્વરૂપ સ્હમજ્યો હોય તો ત્હને કાંઈને 'ફાસલાવવા'ની કે 'સરભાવવા'ની કે 'ઉશ્કેરવા'ની કે 'અટકાવવા'ની કે નિહાની જરૂર જ ન પડે જેઓ સર્મનું એવું સ્વરૂપ સ્હમજ્યા નથી તેઓ ધાર્મિક જીરુઓ (religious spirit) ઉપજાવી શકતા નથી કે જે જીરુસો કાંઈની બનામણ કે આદેશ કે દર્શાવુ વગર સ્વતંત્ર જ ગતિમાન થાય છે જે વેદ બીભારના શરીરમા ગરબી ઉપજાવી શકે છે તે બહારથી ગરબી આપવાની જરૂર જોતો નથી અને ઉઠવેદ તો એક બીભારી મટાડવા જતા અનેક બીભારીઓ ઉત્પન્ન કરે છે જૈનોમા આજકાલ ઉઠવેદ ધમધોધાર ચાલી ગયું છે નેતાઓ ઉઠવેદ, સાધુઓ ઉઠવેદ પત્રકારો ઉઠવેદ, સુધારકો ઉઠવેદ ઉઠવેદોનો તો ગફડો ફાટ્યો છે એક વેદ જ કહેશે નવાં મદિરાથી દેશને છાછ ઘો, કે જેથી ત્હમે તીર્થ કરગોત્ર બાધો અને અમાઈ નામ ઇતિહાસમા અમર થાય તો બીજો કહેશે જિજોદાર છોડી એ કામ રુનુ એ પાપ છે એક કહેશે જેમ બને તેમ વધુ દીક્ષાઓ આપી સાધુ-સૈન્ય વધારો, જેથી ત્હમને મુક્તિ મળે અને અમે મહાન આચાર્ય મણાઈ ત્હમારા પર વધુ તાકાદથી ગંભીર કરી રાખીએ

તો બીજો કહેશે એમ કરવું જમાના વિરુદ્ધ પાપ છે માટે
તેનો વિરોધ કરવો જોઈએ એક કહેશે બોર્ડિંગ હાઉસો
બોનવા એ ખરો ધર્મ છે તો બીજો કહેશે બલુનાઓ
જીવહિંસા કરે છે માટે બોર્ડિંગ હાઉસોનો વિરોધ કરવો એ
ખરો ધર્મ છે એક કહેશે કેટલાક જૈનો મઘમાસ વાપરે
છે માટે તેઓનો તિરસ્કાર કરવો એ 'ધર્મ' છે તો બીજો
કહેશે એ શબ્દો જૈનસંઘનું ડેફેમેશન છે અને તેથી એ
બોનનાનો તિરસ્કાર કરવો એ જૈનધર્મ છે એક કહેશે
અમુક આચાર્ય પ્રુદ મહાવીર ભગવાનના પરપગગત શિષ્ય
હતા અને એમનાં પુસ્તક મૂકે મળ્યા છે માટે મહાવીર
ભગવાનનો સાચો વારસ હું જ છું મહારા સિવાયના કાંઈનું
સાબજે તે મહાવીરનો યુન્ટેગાર તો બીજો કહેશે વાક્યાતુરી
મૂકે વરી છે કે જે વડે હુ ધણાઓ પાસે ગૃહત્યાગ કરાવવાનું
સામર્થ્ય ધરાવું છું માટે હું જ મહાવીરનો ખરો વારસ છું,
મહારા સિવાયનાઓ પાખડી છે ઇલાદિ ઇત્યાદિ આ
ઉપરાંત ક્રિપાકાંડ અને શાસ્ત્રીય મા યતાઓ મંમથી મતભેદને
આગળ કરીને પણ અને આગાઓ અને મનાઓરૂપી કૃતવા
આસતા જ હોય છે

હું - અને એવી આગાઓ તથા 'મના'ઓને—એવા
'કૃતના'ઓને—અનુસરનારાઓ મળી શકે છે?

મિ પાતક - સર્વદા અને સર્વત્ર 'કૃતવો' નીમ્જવાની
વાર ઝીન્નારા તૈયાર જ છે

હું - એટલે કે પ્રેરિત ગતિના જ સર્વકાંઈ આદક
પ્રગતિના નહિ

મિ પાતક - 'પ્રેરિત ગતિ' અને પ્રગતિ આપ કોને
કહે છે?

હું - પવનના જોરને તાણે ચઢીને આ આપજો આ ખજોય તથુ ઉડે તો તે તથુની 'ગ્રેરિત ગતિ' કહેવાય પેહું ન્હાનકડુ પતંગીઉ પોતાની ઇચ્છાથી અને વાયુને પોતાનું વાહન બનાવીને અહી તહી ઉડે છે તે ત્હેની 'ગતિ' કહેવાય પે'લુ આકાશમા ઉચે ઉડતુ ગરૂડ પશ્ચિમનો પવન હોવા છતાં પૂર્વમા જોગર ઉડે છે તે ત્હેની 'પ્રગતિ' કહેવાય પૃથ્વી અને પૃથ્વીરૂપ જનતાના આકર્ષણે જીતી, ઉર્વ દિશાએ, ઉચ્ચતમ લક્ષ્ય તરફ, ગતિ કરનાગ્ની 'પ્રગતિ' કહેવાય

મિ પાતાક - અજ્ઞાન જોવુ છે, મિ ઝા ? કે આપની Enlightened Common-senseથી આપ જે કાંઈ જોતી જાઓ છો તે જ મતલબનો ઉત્તેજ અમારા શાઓ માંથી જડી આવે છે જુદેજુદે પ્રસંગે જે જુદાજુદા અર્થમાં 'ધર્મ' શબ્દનો ઉપયોગ જૈનગાંધીમાં કરવામા આવ્યો છે ત્હેમાનો એક અર્થ કે જે માયન્ડીથીકે અર્થ છે તે એ છે કે 'ગતિ કરવામા સદાયબુદ્ધ તત્ત્વ તે ધર્મ' આ અર્થ સૂચવે છે કે જન્મ પોતાની મુશ્કેલીથી કે ઇચ્છાશક્તિથી ચલી 'ગતિ' કે 'પ્રગતિ' છે ત્હા 'ધર્મ' અવશ્ય છે, કહો કે ધર્મ નામના વાયુ (ether) પર સવાર ચઢીને જ અથવા ધર્મ નામના વિમાનમાં બેસીને જ 'ગતિ' અથવા 'પ્રગતિ' કરી શકાય છે, અન્યથા નહિ જ

હું - 'ગતિ' કરતાંય 'પ્રગતિ'મા વધારે શક્તિની-વધારે 'ધર્મ' ની-જરૂર પડે છે તેથી પ્રગતિ કરનારને ગતિ કરનાર મનુષ્યની અપેક્ષાએ, દેવ' કહીએ તો ચાલે દેવ એટલે દિવ્ય

ધર્મ-વસ્તુસ્વભાવ, ધર્મ એટલે વર્તનના કાનુન, ધર્મ તે છે કે જેને હૃદયમા ધારણ કરવાથી તે ધારણ કરનારને ધરી રાખે છે

શક્તિવાળા મધ્યના વિરૂદ્ધ બળોની રહામે પોતાના લક્ષ્ય તરફ આનન્દમયથી ગતિ કરનારો જીવાત્મા એનામાં ચેષ્ટા માગતી શક્તિ હોય અર્થાત્ શક્તિનો ચતુર્મુખતા કે નાચ હોય છુદ્ધાદિ મનાપુરો પાસે રેવો પોતાની દેવીઓ સહિત આવી નૃત્ય કરતા એવો હૃદયેષ્ બધારે મહારા વાચેનામાં આ રો ત્રહારે મહને ત્રેમા અસમ્ય જેવું કાંઈ જ નહોતું લાગ્યું અને હું મદજમાં સ્થમજી સમ્યો હતો કે પ્રગતિપરાયણ માધુપુરો પોતાની દિવ્યશક્તિ મહિત સાહુસિરોમણિ પાસે આવતા અને પોતાની આનન્દશક્તિનો પ્રચિયગ કરાવતા હું જોઈ શકું છું મિ રંશા । કે તદ્દમાં ધર્મસ્થાપકે જૈન નામ પસંદ કરવામાં થઈ ઉદ્ધાપણ વાપર્યું છે 'જનતા (jantals)'ની અપેક્ષાએ જ 'જૈન' શબ્દ પોળ્યો કે જનતાની મવળી હીલચાન પ્રેરિત ગતિ । જ કાર્ય હોય લોકો દસવાગે જમે છે માટે તદ્દમે પણ શ નાચ્યા કે જમવા મેસનો—અંરની માગણી ન થઈ હોય તો પણ લોકો ાળ-ભાત-રોટની-સા-ખાય છે માટે તદ્દમે પણ તે જ ખાળો,—એ દજમ ન થતું હોય કે એનાથી તદ્દમારા કામ પુરતું મેળવણું ન મળતું હોય તો પણ લોકો ગપમપ કે પરનિદામાં મમય અને શક્તિ શુભાવે છે તે જોઈ તદ્દમે પગ તેમ જ કરશો—તદ્દમારી પાસે થણ અગત્યનું કામ પડેલું હતા અને મજજ થઈયું હોય તે હતા લોકો પગલે છે માટે તદ્દમે પણ પગલો,—તદ્દમારા આર્થિક અને શારીરિક ખર્ચો નની જોખમદારી અ કરના પૂરતા ન હોય તો પણ અને અજન રોખ ન હોવા હતા લોમે વ્યાપાર કરે છે તેથી તદ્દમે પણ વ્યાપાર જ કરશો—વ્યાપારખા અને અનુભવ તથા માધન ન ધરાવવા હતા તથા સમય અનુકુળ ન હોય તે હતા લોકો મદિરે કે ધર્મશુર પાસે જાય છે માટે તદ્દમે જુપ જનો—કાંઈ પણ મેળવવાની ઉત્ક્રા કે શુભાવી નહિ એસવાની

સાવચેતી વગર જ, લોકોએ અમુક સાધુ કે રાજદારી પુરુષ કે નેતાની 'જલ્દ' પોમરી એટલે ત્હમેય તે ખ્વનિમા સાદ પૂરો - ત્હમાગ તે અનુમોદન વડે જ ત્હમાઈ અને લોકોનું ભયદર અહિન થવાનું છે એવા કાંઈ પણ ખ્યાલ વગર જ લોકો કોઈને પૈસા આપે છે એ જોઈ ત્હમે પણ આપવા લાગ્યો અને કોઈ કંડ ઉધરાવનારને ચોર કહે છે તો ત્હમે પણ ચોર કહેવા લાગી પડ્યો, - એથી બદમાશને ઉત્તેજન અને સજ્જનને અન્યાય અને તેથી આખરે સમાજને જ હાનિ થાય છે એવા કાંઈપણ વિચાર વગર જ લોકો તા કરે જ એ જોઈ ત્હમે પણ તપ કંવા લાગ્યો, - તપની જરૂર ત્હમને છે કે નહિ અને હોય તો કેટલી દહના તપની એ ખામતના કશાય વિચાર વગર જ આમ ત્હમારી સરળી પ્રવૃત્તિ 'પ્રેરિત ગતિ' રૂપે જ છે જનતાનું આ જ સ્વરૂપ છે એ 'પ્રેરિત ગતિ' રૂપ નિર્જનતાને વટારી જઈ ત્હમે જ્ઞાને પ્રથમ કરતા થાઓ કે 'મહારે શા માટે અમુક કામ કરવું? મહારે શા માટે અમુક કામ કરતા અટકવું? 'લોકો' કોણ? હું કોણ? હું આજમુખી મનુષ્ય હોવા છતાં ગાડો જેવું વર્તન કેમ કરવા પામ્યો? મહારે ધ્યેય શું? કશા પણ ધ્યેય વગર મહારી મર્યાદિત ચમ્તિઓ ખર્ચી નાખવાનું મહને પાલન્યુ કેમ? કોઈ 'મલગી' ના 'વાનગ' થવું મહને-મનુષ્યને-પાલતી રાકે જ કેમ? મહાગ જીવન રૂપી પુણ્યગ મતા મહારી હોય કે બીજાઓની? એક ન્હાનીસી માખી પણ જ્ઞાને ત્હેને સુદર પરમા લઈ જઈ રક્ષણ આપવાની મીઠી લાલચ મનાવેલો કરોળીઓ આમને છે ત્હારે સાવરાન' બને છે અને 'ના, ત્હમારી મરેગ્યાની।' એમ કહેવાની દિમન ધરી રોકે છે, એટલી ય 'સાવવાની' - 'ના' કહેવાની એટલી ય હિમમન - શું હું મનુષ્યમાં નથી? હું કોણ ત્હારે? મહારે ધ્યેય શું?

પણુ નથી આપ્તો સમજી 'જનતા' છે, નથી કોઈ જૈન' કે નથી 'શ્રાવક' પણુ અતે ને એમ જ હોય તો પછી 'જૈન શાસન' નો દુનિયામાં કાંઈ ઉપયોગ ન રહ્યો અને ઉપયોગ વગરની ઝીજ દુનિયામાં જીવી શકતી નથી, કામચુ કે પ્રત્યેક ઝીજ-મનુષ્ય-બધારણુ ખીજી તમામ ઝીજો-મનુષ્યો-બધારણુથી સંકળાયેલા છે અને એક-બીજાને પોપણુરૂપ થઈ પડવાથી જ પોતે જીવી શકે છે

મિ પાતાક-ચક્તિ અને સમૂહના જીવનમાં આવો મોટો 'અર્થ' રહેલો છે અને 'જૈન શાસન'ને મનુષ્ય-સૃષ્ટિમાં કાંઈ મહત્વનું કાર્ય બજાવવાની 'જોખમદારી' છે, એવી તો કલ્પનાએ અમને આજ સુધી થવા પામી નહોતી 'જૈન શાસન' સમ્બંધી અમો કાંઈ મહમજતા હોયએ તો તે એટલું જ કે અમો જહેમને જૈન માનતા હોયએ એવા-માધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા-ને ધર્મક્રિયા કરવાની અને ધર્મોપદેશ લેવા-દેવાની સગવડ જળવાય એવું બધારણુ આ ચારથી બહાર અમારી નજરે જતી નથી અને આ ચારના પણુ આશીર્વાદ, આબાદી તથા વિકાસ સાથે 'શાસન'ને કાંઈ લેવા-દેવા હોય એવું અમે માની શક્યા નથી

હું -વિશ્વદેહના એક ઉપયોગી અંગ તરીકેનું જ્ઞાન જૂલી માસના ટુકડા તરીકે 'છટા' પડ્યા એ જ નિર્જીવ-પણુનું લક્ષણ

મિ પાતાક-સજીવ, વિશ્વદેહની લાવના અમાગ જૈન શાસ્ત્રોમાં અપાયેલી હોવાનું મને રમરણ થાય છે સકળ વિશ્વને ચોદ ભાગમાં વર્ણવતા શાસ્ત્રોએ એને અરાખર મનુષ્ય સરીરનો જ આગર આધો છે હવે હું રહમજી ચક્રે હું કે મનુષ્યમાં જ ચોદ રાજલોક અથવા વિશ્વનો સમા-

આવશ્યકતા હિની થઇ છે પણ સૌને પોતપોતાના ટુંપ ની જ
 લાગી હોય ત્હા સમાજની આવશ્યકતા વિચારવા કે સાબળવા ય
 ટાણુ નવર પડે ? માધુ સુ કે ગૃહન્ય નેતા સુ કાલ આ
 મિતિની ભરકગતા નથી જાણતુ ? અમુક મદિમાની અનેક
 મૂર્તિઓમાની એકે અમારી જ છે એવો દક્ષ કરવા માટે
 જેતામગ અને દિગમગ મમાને વર્ષો થયા હડયા કરે છે
 અને ટાંગમા રડયા પૈમાના જોગથી રડના ભાકુની
 માણુમાના રાગીરમગ વડે પણ લખ્યા અને હજી લડાઈનો અત
 તે નવી જ આ પો એમા વાખ્ખો રૂપિયા હોમાયા તે કોના
 ગયા ? સુ સાધુઓ દીક્ષા લેવા પટેના રજેલી મિલકત અદ્દી
 આપે છે ? સુ નેતાઓ ધગમાયી કહાડીને જા ખર્ચ કરે છે ? અગર
 જે જૈન ધારાશાસ્ત્રીઓ આ મુદ્દોના સિરદાર બની મહામાયા
 પૈસા તેમજ ધર્મરક્ષક તર્ગિના માનપાન પામે છે તેઓ સુ આ
 ગકમ કહાડે છે ? કુલ નાણા જનતા ના ! આપોને દોગી
 કૂતગઓને ધરાવવાના ધર્મ થી પ્રભુ હવે તો અમને બચાવ !
 એ જ નાણા વડે અમારા મનગા ફીરકાનુ મનન વ્યૈ હોત
 તો આજે શ્રિસ્તીઓ અને સુમયમાનોના આક્રમણથી ડરવાનું
 ન ગયું હોત હિંદુ ગમમા વૈશ્યાના પૈસે શ્રાહણોએ બાધેના
 મરિાપર આજકાન અસ્પર્શ જાતિ પણ દક્ષ કરના વાગી છે
 અને કેટલીય જગ્યાએ તે દક્ષ તેઓએ મેળવ્યો પણ હ અને
 નજીબના ભરિપ્યમા હિંદુ મરિા સનગી ડામે માટે ખુલા
 મુમારો જ એ નગર એક પ્રજા તરીકેનો છુરસો સનવનો જ
 નથી એના યુગમા પણ એક જ દેવની મૂર્તિને માનનારા અને
 સખી રિયતિના દિગમગ-વેતામગ જોનો એક બીજના
 મરિા અને મૂર્તિઓને આગરા ગણવા જુએ અો સામાન્ય
 મિત્ર બનાવવાનો તો ન કહાડી રોકે એ સુ જુદિની ખામી
 મૂયે છે કે ? નહિ જ જુદિ તો દેક ખીની કાઉન્સીલ સુધી

હવેના જોટથી મોટી છે, વાવો જ મુકીલગ મનુષ્યોના કીર્તિ
લોભ, સત્તાલોભ કે ધનલોભ રૂપી દૃઢચના વિકારનો છે
અમૂર્તિપૂજક જૈન મમાજના બે માનુષ્યોએ પચાગ મનાવ્યા
બન્નેની ગણતરી બુદ્ધી પડતા બન્નેના અનુયાયીઓમા એટલા
મોટા દટા બન્યા કે પરિણામે એ પ્રાતના એ સમાજના
લોકનો ચોથો હિસ્સો બીજા ધર્મમા ચાલ્યો ગયો । મને ખાતી
છે કે એક દિવસ અમાગ સજા મરિા અને ધમ ખાતાઓ
દા તો સરકારના વહીવટ તળે જરો અથવા તો હિંદી નેશના
લીઝમના પૂરમા તણારો એ વખતે અમે ગડીરાડની માફક
મો વાળીને બેઠીશુ પણ દમણા સહમજીને—આત્મમળના
પરિણામરૂપ તોડનેડને અપનાવીને—ગાન્ત બેઠીશુ નહિ આપે
ઠીક જ કહ્યું કે ‘જનતા’ મા અરતુ બજ ન હોય અને
અગના મળથી થતી ‘ગતિ’ કે ‘પ્રગતિ’ ન હોય, મા
‘પ્રેરિત ગતિ’ જ હોય ‘સુનેહ’ અને ‘તોડનેડ’ ડગામા
તો ‘અરતુ બજ’—ગાતિમળ ભેદએ, જૈનતન ભેદએ,
જોની ગેરહાજરીમા ‘પ્રેરિત ફેકફેકી, બેચાબેચી ઓ ગાપા
ગાપી’ જ હોય

હું —તહમે વહી ગયા કે આવા મુદ્દો હવેમા ખુ જૈન
ધાર્મિકાશ્રીઓ ભાગ લે છે હું તો ધારતો હતો કે, અમાકમ
જનવાયનો વર્ગ—અને તહેમાય ધારાશાસ્ત્રીઓ કે જોઓ
‘ગર્હર્નમેન્ટ’ નું એક અગ છે ઓ Common Senseના
પ્રતિનિધિ છે તેઓ તો—મારા મુદ્દોના ભાગીના, પ્રતિનિધિ
કે મન ડગના પણ થનાને બલે એમનો મકિય નહિ તો
અકિય પણ વિરોધ જ ડગના હરો

મિ. પાતક —હમીજતમા એથી હલકું જ બનવા પામ્યું
છે મનો વર્ગના બે ધારાશાસ્ત્રીઓ જ કેમ બન્યા છે,—અને તે
બન્ને પણ એવા પુરો કે જોઓ પોતાને અધ્યાત્મવિદ્યાના

શિક્ષા મોવડાવે છે બન્નેએ અધ્યાત્મપર પુસ્તકો લખ્યા છે અને એક તો સવળી પ્રવૃત્તિ અને ટ્રેકીસ છોડી વાનપ્રયાશ્રમ સેવનાં તરીકે પોતાને જાહેર કરે છે

હું —આ દેશમાં કપડા બધાથી જ આશ્રમ બદલ્યો સમગ્રતો જણાય છે અને અધ્યાત્મ નામની આગને રથાને મુખની વરાળથી જ સતોપ લેવાતો જણાય છે સારામાં મારા આધ્યાત્મિક પુરોના લખાણોનો મઝદ કરનાર, કે તે પર દીકા બખનાર કે તેનું રૂપાતર કરનાર મનુષ્ય કાંઈ આધ્યાત્મિક પુરુષ ન હોવાય તે એક સમઢકર્તા'— સારી ઇમારત બાંધતો હોય તો સાહિત્યશાસ્ત્રી—હી શાય માહિત્ય તો અધ્યાત્મનો ઓગો છે શુદ્ધિ અને જાગૃતીને ચતા અનુભવો—જીવતા અનુભવો—જેના મુખ કે કનમમાંથી વગરપ્રયત્ને નીકળતા હોય તેને વિચારક (Thinker) કહેવાય અને શુદ્ધિ તથા જાગૃતીને વટાવી ગયેનો પુરુષ 'આધ્યાત્મિક પુરુષ' કહેવાય આધ્યાત્મિક પુરુષ સર્વ છે નિચારક એનું કિર્ણુ છે સાહિત્યશાસ્ત્રીને આધ્યાત્મિક પુરુષ તરીકે ઓળખવો અને સમઢકતાને માહિત્યમાં તર્કિ ઓળખવો એ નરૂં અજ્ઞાન છે પણ 'જનના માં એમ જ ચાલે! અને જનતા ના ઝગઝામાં સાનુઓ અને સાહિત્યમરો અને ધારારાત્રીઓ પોતાની તમ્ જુએ તો એમાં આશ્ચર્ય પણ પામુ નહિ મગજ તેમજ હૃદય બન્નેની રક્તિઓ જેઓમાં ન ખીલી હોય અને બન્ને શક્તિઓ રૂપ પાળેના સહકારપૂર્વક ગતિ ન થતી હોય એવા તમામ મનુષ્યો જગતના સુન્દ તથા વિકાસને ભયરૂપ જ યાદ પડે અમેરિકન મુગીવાદ અને એ મુગીવાદથી થતી દરેક પ્રવૃત્તિ—વ્યાપાર જર્નાલિઝમ, જર્નલિઝમ, કલા આદિ સર્વ કાંઈ—મને ખીમારીના કૃત્ય—અજ્ઞેન કૃત્ય—લાગતા હોય તો તેનું એ જ

કાગણ છે કે તે એકલી બુદ્ધિના સત્તાન છે, બુદ્ધિ અને લાગણી-
ના સહકારના સત્તાન નથી. જમણ પોલીમિક્સ એ જ ગદા
ખાખોચીઆનુ કુકર છે અને આજની દુનિયાએ કુકરના
માસથી બનેલા બોરીકને મ્હોટામા મ્હોટુ ટોનીઝ માની
અપનાયુ છે—એ જ વીસમી મદીના માનમની વિચિત્રતા છે
અને ત્હમે જે સાવચો સગવમા કહ્યું કે ત્હમેને પોતાની
માનપૂજની જ ચીવટ છે ત્હમા તો બુદ્ધિ તેમજ હૃદય બન્નેના
ગુજનો અભાન જણાય છે એવુ સાધુપણુ તો નરો ‘બળવા’ છે
શ્રીમતો, ગજદારીઓ, નિદાનો વિરુદ્ધ ‘જનતા’ ના એક
ભાગનો બળવો છે લાંબા વખતની પગ નિત્ત ગિચિત્ત જનતાને
—જનતાના એક ભાગને—‘બળવા’ ખોર બનાવે, અને ‘બળવા’ માટે
જોઈતી તાકાત પોતામા ન હોવાથી તેઓ સર્પગનિધી કામ કરનાનુ
પમ નરે સાધુ જની ખોટે ખેસે એટલે અત્યાગ સુધી એમને દમનાગ—
લૂઠનારા—કાણુમા ગજનારા—આજ નાખનારા સમર્થ પુ પો હવે
એમના પગ આગળ શિર ઝૂકાવે અને હાથ જોડી હલુગમા
હિલા રહે અમર્થનુ સાધુપણ હમેશ મમર્થ આમેના બળના
રૂપ જ હોય, અને તેણુ સાધુપણુ જ્ઞદારે ‘મુક્તિ’ની વાત કરણ
ટોય ત્હદારે ખાત્રીથી માનવું કે એ કોઈ આધ્યાત્મિક મુક્તિની
વાત નથી પણ મહત્વાકાંક્ષાનો જે કોડો ત્હના દિમા લામા
વખતથી મસગી ગયો હતો ત્હની તુમિનો જ આશય છે

મિ. પાતક — ત્હારે મમર્થનો બળવો ફરી જાતનો
હોય ?

હું — ‘સમર્થનો બળવો’ એ શબ્દ જ એટલો છે માત્ર
‘અસમર્થનો બળવો’ એવા શબ્દની અપેક્ષાએ ત્હમારે એવો શબ્દ
ચોજવો પડે છે ‘સમર્થની ગતિ’, ‘સમર્થની પ્રવૃત્તિ’, ‘સમર્થનુવર્તન’

કદા તો તે વચાચ છે મમર્થ કેાષની ઉચ્છેરણી'થી નના
 નીચી પડતો નથી, તેા નનાગ-ગણગીતોથી ઉચ્છેરાર્થ 'મારો
 મારો' કદા ફરી પડતો નથી, મિથ્યાલિમાન કે ધર્માના
 ભૂતોથી ઉચ્છેરાર્થ ધમાનમા ભેાનો નથી તે 'ત્રેગિતગિની'થી
 કે અરની નમગાધથી કાષ જ કરના ઉત્તો નથી એતુ બેસી
 ગદુતુ-અક્રિય કે મૌન રહેતુ-એ પણ આતરિક બળ
 કે પુરુષાર્થ 'તુ જ પશિયામ હોન, નહિ કે લાગણીરહિત
 પણાતુ તે જહારે પોતાના કે મમાજના વિકામને અતગાયરૂપ
 કાષ ધટના ભુએ ત્હારે પ્રથમ તો લાગણીતત્ત્વને પશુ ભુદિ
 બળથી તનીને ચુપ' ગે ચુપખીના બોવરામાંથી માર્ગસૂચન
 અને વિજ્ઞાન શક્તિ મેળવે અને પછી-સમય વિચારીને-
 અતગાયરૂપ વગ્નાના મૂળ કારણ પર જ તરાપ મારે હોહા
 કરીને તે ગિપુને ચેનતો બનારી ન દે મૂળ કારણ સિવાયની
 બીજી કાષ ચીજે કે વ્યક્તિઓ પર પોતાનુ બળ ગુમાવી ન દે વદ્ય
 માધ્યા વગ તો તગપ પશુ ન મારે અને એક તરાપ ખાથી
 જાન તો પાછળ પાનાની મૂખાર્થ પણ ન કરતા બીજી તક
 માગે ગદુતુએ રાહ ભેરા જેટલુ ઉડાણુ-પૈર્-એતુ પહેતુ લક્ષણુ
 રેાન એના દાથે સાધના સાધ્ય થતી અસમ્ય લાગતી હોય
 તો મગદન આ બા જ પ્રવૃત્તિ પ્રારબે ત્હા સુધી
 મ પૂર્ણ ચુપખી પડે મેગન કગ્વામા ય પાત્રાપાત્રનો 'વિવક'
 વકે નહિ અગત રેા કે અગત સ્વાર્થથી પ્રેરિત થયેલી
 અભિઓને-તે ગમે તેવા બહેા જુસ્માની બગડો પાડતી
 રેાન તો જગ-પોતાના મિશનમા ભેાનો તે ખુની ન હોય
 હિ ના કતિહામમા ન્દે વાચ્યુ છે કે રેકાસે ગણો પ્રતાપ
 માગ માગ વર્ષ સુધી જગનમા અક્રિય બેસી રહ્યો હતો અો
 અા મોહા તેમજ મુદ્ધમામમો મન્નેની તમ મળતા સુધી
 પોતાની Walli એમનમા 'મ મારીને ખીવતો જતો

હતો ત્હારે એના ધ્યેયને પોતાનું ધ્યેય માનનાગ ખગ
વીરાનો સમૂહ તથા યુદ્ધસામગ્રી માટે જોઈતા પુષ્કળ ધનને
ત્હેના ચરપુમા રબુ કરનાર સામાયિક મળ્યો ત્હારે જ
તે કેશરીમિટે દેવરિપુષ્પ તગપ મારી એનું નામ ગમતા
પુણ્ય અથવા સમતા શક્તિ નિર્જળથી એવી સમતા નહિ રહી
શકે, અને સાચું સંવદન (organization) પણ નહિ બની
શકે Common Cause-મર્નું એક જ 'ધ્યેય'-ન હોય
ત્હા સંવદન કેવું અને પોતાના સાધનોનો 'ધ્યેય'ના ચગણુમા
ભોગ આપવો કેનો? અને હસને મુખે-પોતાની ગરજે અને
અને નહિ કે ઉપકાર તરીકે-અપાતા ભોગ મિવાય સિદ્ધિ કેવી
એટલા જ માટે તો, મધ્યકાલિન યુરપમા ત્હારે ત્હારે
રાજ્યનો જુનમ વધી પડતો ત્હારે ત્હારે એનાદ છૂપી મડળી
પ્રજાને એ નાસમાથી છોડાવવા ઉભી થતી અને ધ્યેયને ગુપ્ત
ગાખીને છૂપી રીતે પણ મુક્તમ હાથથી ગમ કરતી એમા કોઈ
નમળો 'ભગતડો' કે વિરૂદ્ધ પક્ષનો નિનાયક બળી જવા પામે તો
ધ્યેય સાધ્યા વગર જ મર્નું મ્હોત થઈ જાય, એ વાતનું
જ્ઞાન હોનાથી તેઓએ ઉમેદવારની આવરી પરીક્ષા કરવાનું
વોગણુ રાખ્યું હતું વાખવા તરીકે, સોગદનામા પર સંટી કરવા
માટે ઉમે વારે પોતાના કાડાને પોતાના હાથવી વાપન કરી
ત્હેના લોહીનો ઉપયોગ કરવો પડતો તે જગ પણ ખચકાવ
તો એને જુરખા સાથે જ પાઠો ધકકલી દેવામા આવતો

મિ પાતક — જૈન શાસ્ત્રમા પણ સાધુદીક્ષા માટે એવી
જ યોગના છે દીક્ષાના ઉમેલવાને પ્રથમ નોતરે ને વગરોડે
સ્વદાનનામા આવે છે-‘અનુકૂળ પરિસ્થિતિ’ની સ્ત્રોતીએ સ્વદાનનામા
આવે છે જો તેથી તે પ્રમખ થનો દેખાય તો ત્હા જ એને
તગડી મુકવામા આવે અને એ સ્ત્રોતીમા તે પમાર થાય તો

‘પ્રતિકુળ પરિસદ’ તરીકે બીજી કમોગીમા-કેશલોચની કસોગીમા-
તે ૧ મૂલ્યવામા આવે છે તેના મરતક પરના બધા વાળ બેચી કઢા-
ડવા હતા તેના મુખપરની રેખા બ ના નહિ અને nerve
(દાનનદી) જ કાચા નહિ તે પગી એ ‘પ્રાયમિક દીક્ષા’ આપ
વામા આવે ત્યારથી તેણે સાધુના મહાપ્રતો પામવા જ નેતરમે,
—એ ૨ હજી સાધુઓ સાથે સહબોજનનો અધિકાર તેને ન
જ મળે એના સ્વૈર્ધની પૂરી ખાત્રી અનુભવી ગુરને જન્મારે
થાય ત્યારે-મહીને, છ મહીને કે છ વર્ષે—તેને અતીમ દીક્ષા
આપી માધુ તરીકે જાહેર કરવામા આવે અને તેનાથી બીજા
સાધુઓ સહબોજનનો વ્યવહારકરે કમ્યાનના બે તે અયોગ્ય
માફૂમ પડે તો એને ધક્કેથી મઠવામા આવે સાધુવર્ગ સાથે
તેણે બોજન લીધેલું ન હોનાથી પોતાના સમાજમા-જનતિમા-
પાછો જતા એને હસ્ત ન આવે

હું.—મિ પાતક ! ત્હમે જે ક્યું તે ગાઓમા બધે હોય
આજના વ્યવહારમા હોય એમ માનવાતે હું ના કરું છું
એવી કમોગીમા ખમાઝ થયેનો સાધુ કાંઈ ધ્યેય વગરનો ન હોય
અને જન્મા ધ્યેય હોય ત્હા આપ અને છીછગપણ
સખવે જ નહિ ; વગર મુઝકેલીને અનુમાન મરી શકું કે
આજનો સાધુપણો—નહિ કે સાધુતાનો—હિમેત્વાર એ વગરજ
ની માફક વરવોડે મ્હાનતા ફરે એને અપાતી મીજમાનીઓ બૂખ
કુની પેડે માણતો હતો અને કેશલોચ વખતે તેણે આખું ય શરીર
કપતું હશે તથા આખામાથી ની પલ્લુ બેતી હશે—અમર
લોચથી જોવામા જોઈ પેદના થાય એવા રસ્તા ચોળવા
હો અથવા તો અજાથી પલ્લુ વાળ ફર જગતા હશે
પણ દીક્ષાની વધુ ચર્ચા બીજા પ્રસંગ માટે મુત્તવી
રાખી આપણે મુદ્દાની વાત પર આવીશું ત્હમે મ્હને

‘સમર્થના બળવા’ નું સ્વરૂપ કહેવા અરજ કરી હતી અને હું એનો જવાબ આપી રહ્યો હતો હું એ મુદ્દા પર હતો કે પોતાના બળાબળનું બગાડ માપ વ્યા સિવાય અને સમય વિચાર્યા વિનાય તથા ઘટતા સર્વ માધનો મેળવ્યા વિનાય મમર્થ પુરૂષ દૂદી પડતો નથી માન લાપણો કે લખાણોથી કાઢી જ પગિણામ ઉપજાવી નહતું નથી કા, જે દેશમાં લોકો સારી રીતે વાચી-વિચારી શકે છે ત્યાં એ પ્રવૃત્તિનું કાષ્ટક પગિણામ હોય છે ખરૂં, પણ જેમની શુદ્ધિ તેમજ હૃદય બંને મુડાવા છે તેની પ્રજામાં એ શસ્ત્રો વગલગ નકામાં છે પ્રથમ તો ગમે તેવા ઉત્તમ લેખોનો ભાન જ લોકો કીલી ન શકે ઉતરે, એ જ લખાણોમાંથી ગેઝટમજ ઉપજાવવાના પ્રયત્ન થાય મૂળ ગાત જાણુએ ગદી જાય અને છાયા કેપ ‘ઉપજેલી’ વાતો પર માગમારીઓ ચાલે । હિંદમાં યુરોપ-અમેરિકાની કાર્યપદ્ધતિઓનું અનુકરણ લાગ્યે જ કાગળ થઈ રોકે ‘જેવું માનમ તેવો ઈલાજ’ હોતો જોઈએ મમર્થની પ્રવૃત્તિમાં આ બધી વિચારણાઓ-ઓ બીજી અનેક-સંભાવની જ પડી હોય શરૂ, તદ્દમાગ સમાજમાં શ્રીમતો અને માધુઓનો મબધ કેવા પ્રકારનો છે ?

મિ. પાલક—આપ કલમિત નહિ જાણતા હો કે દુનિયામ નિર્વનમાં નિર્વન દેશ કોઈ હોય તો તે હિંદ છે અહીં મનુષ્યની સરેરાશ માસિક આમદની ૨ કે ૩ રૂપિયા છે એના દેશમાં નીચી હજાર પણ જેની ગારે એકમા થાય તે પોતાને બીજાઓ કરતા મોટો માને એમાં નરાઈ પામવા જેવું ન હોય તેથી નહોતો મોટો દરેક ‘દુકાનદાર’ પોતાને ‘સે’ કહેનાવવા માગતો હોય છે તદ્દમાય કોઈ પાસે ૫૦ હજાર કે લાખ થાય તદ્દારે તો સધનો નેતા કે

અને કોઈકોઈ વખત તેઓ ૨૨૫૫ પડે જ નહોતે
મસ્થાઓમાય મેળા શ્રીમતો જ સત્તાધીશી હોય છતાં ત્યાં
ખજાનચી કે મેંજેજ કે નામાદારને જણીએ તરીકે ગકમે
મારી વાગસમા આવતી હોય તે સાચી ? અનન્ય આગળીના
વેગે ગણાય એના અથવા પશુ હોય જ ને વસ્તુસ્થિતિ
મે પોનાની આખે જોયેની છે તેથી વ્યાપારીઓ પ્રતિજ્ઞાના
વ્યાપાર મા ડેનગય છે એમ માનવાને હું તૈવાર કેમ થઈ શકું ?

હું — પણ જોતાં જો ગમે તેવા સ્વાર્થ હોય તો પશુ
નેતાપણ ટમરી રાખવાના સ્વાર્થ ખાતરે કાઈ નહિ ને કાઈ
તો કરતા જ હોય ને ?

મિ. પાતક — શા માટે નહિ ? થોડા જિવસની વાત પણ
એક શ્રીમત સુશિક્ષિત પ્રમુખે કોમના એ દિલ્લાહી યુવાનને
મોનાવીને કહ્યું કે કોમમા અમુક મમાજસુધારણાની મ્હોળી
જરૂર છે અને તેજે તે કાર્ય ઉપાલવું અને વચન આપ્યું કે
તે જો અગત્ય ઉપાડશે તો પોતે તે અગત્યનો સહનર અને
મહાવડ બનશે સગળ નિના યુરકે એક સભા સ્થાપી તે
દ્વારા લાવજો અને લખાજો શરૂ કર્યા પેલા પ્રમુખે અટપટ
કોમની મિટિંગ બરીને પેલા યુવાનને સમાજ વિરુદ્ધ ગુન્હે
કરનાર તરીકે બોનારી મગાવે અને બહિષ્કારનું શસ્ત્ર કે
શસ્ત્ર બતાવી દીધું કોમના લોકો પ્રમુખની વાદવાદ કરના
લાગ્યા કે તે કેવો કોમાલિમાની અને ધર્મચુસ્ત હતો ! એના
કેટલાએ કાર્યોથી લોભ એનાથી વિમુખ થવા લાગ્યા હતા
પણ દવે લોકો એને દેવ ગણવા લાગ્યા કહો મિ શૌ !
જોતાપણ જાણી રાખવા માટે કંઈ નહિ ને કંઈ કરતા
મેવાનુ બુલે તેવા છે અમાગ પ્રતિજ્ઞા ? યુરો ?

હું — સમાજમા ખમરો છે કે ?

મિ. પાતક-પત્રકારો તો ઘણાં છે, પત્રકારિત્વ નથી 'જનતા' છે, જૈન નવી શરીરો છે, આત્મા નથી જેમ 'શ્રાવક' બન્યા પડેલા 'માધુ' બનવાની ધાયસા છે, જેમ 'પ્રજ્ઞ' બનવા પડેલા 'પિતા' બનવાનો મોહ છે, જેમ 'શ્રોતા' બનવા પડેલા ધમ્મા અને ઉપદેશક બનવાની ધેવજા છે, -બગ બગ તેમજ દેગ અને સમાજનું બહુપણ મેળવ્યા પડેલા પત્રકાર બનવાનો મિથ્યાભિમાન છે હજી હું સુભ આશય, મેરાની ધખમ અો આત્મભોગના લુભ્માની તો વાતે નથી કરતો, -કાગળો એ નો 'ભારે જાપા' કરાડનાગઓમા પણ પ્રાય શત્તજ દોય છે નથી તેઓમા પ્રૌઢતા નિરાળ દષ્ટિ, સત્ય મોધવાની ભુદિ કે મત્ત્ય બહેવાની હિમત, નથી દુનિયાનો અનુભવ કે નથી શાસ્ત્રગદસ્યનુ જ્ઞાન, -રે ગિપોર્ટર તરીકે પણ આપના દેરાનો કોઈ પત્રમા અમાગ એડિટરને નહિ ગળે જાપામા આવેલો એક પણ ભાષણનો ગિપોર્ટ સાચો નહિ જ હોય મુગે તો દુદામગી સિપિ જ અમારી ભાષાઓ માટે યોગ્યલી નથી અને વિષય પરિપૂર્ણ મ્હમજવા બેટલી ઝગરણી ગિપોર્ટરમા નથી દોતી, એટલે તે પોતાની છુટી અક્કલ તથા નાજુક અમણશક્તિ વડેજ 'ગિપોર્ટ' લખે છે અને તે પણ જાના પ્રમાણમાં દુકાનવાનો દ્વાય ઉપગત ધજાખગ દાખવામા ધગતાપૂર્વકની વિઠ્ઠિઓ થની દોય તે તો જૂદી દુકમા એક માંચો ગિપોર્ટ જેઓ પાસેથી ન મળી શકે તેઓ પાસેથી સામાજિક ઘટનાઓ પગના પરિપક્વ અવલોખનોની તો આશાએ રી કરાય ? આર્થિક ગિયતિ પણ એની જ દયાજનક દોય છે ૩૦૦ થી ૧૩૦૦ ઉપગત ગ્રાહક મખ્યા એકે જૈન પત્રની ન મગે એમાથી પેપરનું ખર્ચ પણ ન નીમી શકે તો પત્રમાગના પોતાના ખર્ચની તો વાતે મી કરવી ? પત્રી તેઓ માધુ અને શ્રીમતોના 'આશીઆના' બને એમા આશ્ચર્ય પણ સુ ? ફવાણા સાધુ

ફલાણા ગામથી ફનાણા ગામ પધાર્યા છે અને ફલાણા રોડ સાઈમ વર્કન કરના તરારીક લાન્ડ ' છે તથા પ્લીમ રમિસાની મહાન મખાનત ' કરવા મહેરમાન થયા છે અમુક રોડજની દોકગના વરુજ માદા પડ્યા છે અને અમુકનો છોકરો મેટ્રિકમા પાસ થયો છે આરી જનના લરનીઆને જ અને ' પત્ર ' નામથી ઓળખીએ છીએ વધુમા વધુ કેળવાયના એકિટરના પત્રમા માનિત્યના ચુથણા મિવાન ખીજી ' માનવાણુ ભાગે જ નેઈ શમ્શે જનના સ્થામે જખાળા કલાકવામા તો એ બતાડુરા કમ્મર સી જાહેર હિમ્મત નુ પ્રર્શન કરશે, હમણા હમણા માધુઓ સ્થામે પોકાર કરવાની ' ફૂલન ' નીકળી હોવાથી એઓ ઉપર—પણ ખટાનનાર બ્યમિતએને જાગરીને—મોટા દેહિગો અને લાગણી ઉત્કળનારી વાદજ્જનથી અન્ના બા લરી નાખશે પણ આખા મેળા શા કરનારા બડેખાઓની માનતમા તો ચર્ચાપત્ર પપુ નહિ થઈ શકે, — લગણ ' બડેખાઓ હમેશા કાવલમાંજને જગનમા લઈફગનાગ દોર છે અને ડેફમેશનના કાદાતો આર્થિક નાશકાર ઉપયોગ કરી જાણના હોય છે એમ બે શબ્દાગરી અને વિદ્વાનના કાથે લખાના પત્રો પણ હશે, પગ્નુ જનતા ' લેની કર ન કરી કે એ ખેળીતું છે એના પત્રકાર પત્રને વધુ વ્યાપક રૂપ આપી બેરોષેર લેનો પ્રચાર નામમાનની કિમતથી અને લામા સમન સુધી કરવાની યોજના કરી શકે તો લોકોનો ટેન્ટ બાબરે બતાવા પામે જ પણ તે દિવસ , કદા કે મીઆના પગમા જૂતી હોય ? ચમી આ દેમમા—ખામ કરીને આ કામમા— સાધુ વર્ગ શો વર્ગ માહિલકાર વર્ષ અને જાપાવાળાનો વર્ગ એ વગેરે એવા કે કે જેઓ પોતાની જ એકસપી ન કરી શકે —આખી તો આખી દુનિયાને એમ્સપીનો ઉપદેશ કરવામા કુગળા એમ્સપીનો પામે મિથ્યાભિમાનનો ત્યાગ અને કાલુનનુ

માન માર્ગે, કે જે બન્ને આ અનિયતિન મતાઓને અમલ કે અસ્વાભાવિક લાગે ! Discipline વગરનું જીવન એ જ 'મોટા ચાગ' તો 'મહારોગ' છે. મહે સાલજીયુ છે કે સુરોપ-અમેનિમા-ખામ ખરીને ઇન્ચાડમા-તહેમાય હિન્દુ શ્રેણિના લોકમા-એક માળક પાણુ મર્તિમાન discipline હોય છે અમાગ દેગમા પાણુ-અમાર પોતીકુ ગળ્ય હલુ ત્હારે-આલણુ વર્ષમા શ્રેષ્ઠ discipline હતી આજે એ discipline ને સ્થાને બાલ વિધિઓ અને વધારે પડતી મીઠી જીભ મહી ગઈ છે.

હું-આની પરિગ્થિતિઓ છતાં 'જૈન કોન્ફરન્સ' જેનું કાંઈ થવા નથી પાસ્યુ ?

મિ પોતક-શા માટે નહિ ? 'કોન્ફરન્સ'ને બલે ચાગ શીગડાઓની ચાગ 'કોન્ફરન્સ' છે, અને પાચમી એક સયુક્ત કોન્ફરન્સ છે આ પાચમી તો થોડાક ફળવાનનાઓનું એક અમ માત્ર છે ફડ તેમજ સખ્યાગળની માખતમા એક બાગકના ખેલ જેવી કની શકાય મમાજનો દલ્લરમે લાગ પા. તરેના અગ્નિત્વથી વાકેફ નહિ હોય અને ચાગ શીગડાઓની અમાયની કોન્ફરન્સો ગામોગામ પ્રમિદ છે-તહેમના અધેગ અને જે કમીને માટે ! એ કોન્ફરન્સોની શુમાટે પા મદીની કાગળીર્તમા એક બાળનમ કે વૃદ્ધવમ રોકના કે ઓછા કગવા જેટલુ ય ન્હાનુંકુ 'સમાજસુધારણાનું કાર્ય' નથી થઈ ગક્યુ મલિરો અને ધર્મશુરુઓ પાળા અર્યાના ધનનો દલ્લગમે હિન્દો પા સિલ્લપ્રચાર પાળા અર્યાવાની વ્યવસ્થા નથી થઈ રાટ્ટી ખાટેગ મત ફળવવામે કિચિત પા! ઉઘમ નવી સેવામે ધર્મનો જીવન સાચેનો સંગધસ્દમગ્ગવી માઓ ધાર્મિક જીવસો પ્રમટા વવાને રસ્તે કઈજ નથી થઈ શક્યુ વિધવાઓની અમાધાગજુ મોટી

એક વખત અમારા મહારીરને પણ કાંઈ 'ગોરાળે' પોતાની 'ગાયો' લગારી હતી ગાયોની પ્રકૃતિ જાણતા મહારીરે એ લગામણનો કાંઈ જ ઉપયોગ ન કર્યો અને ગાયોને સ્વતંત્ર રહેવા દીવી ગાયો એ સ્વતંત્રતાની જ ચાહીચાલીને ગર્ભ-પાઠી તહેમના માલી ના 'વાડા' મા કે જ્યાં તહેમને ખીણે ગાધવામા આવતી જ ગયતુ ધાસ આપી સત્વરે પદ્મ દોટી લેવામા આવતુ અને ઉપચી દડપદાર કરવામા આવતા । એ મરણી નિધિઓથી જેમની nerves ટેરાઈ જત હતી એમને એ વચર ચેન જ કેમ પડે ? અમારા શાસ્ત્રોમા બીજા એક કથાનકદ્વારા પણ આ જ ગુહ્ય શિખવડાનો પ્રમાણ થયેલો છે જેમિયો વન્ડેએરી જીવનન દેસ્તી હતી કે તેઓ એ જ બીજા ગિરાન રડી પડા રહી શકતા નહિ આ જન્મમા જ માત્ર નહિ પણ બીજા જન્મમા પણ માથે જ ગહેવાની પ્રમાણ ઇચ્છાને લીધે તેઓએ 'સક પ' કર્યો અને એ જ બીજાને 'વચન' આપ્યુ કે તેઓ પૈમાનો જે ઉચ્ચ ગતિએ જાય તેણે બીજાને ઉચે ખેચવા નીચે આવવુ જેથી બન્નેને સહવાસનો આનન્દ મળે બન્ધુ એમ કે, કેટલેક કાગે જેમાનો એક 'મરીને' (having outlived or surpassed himself) દેવમિત્રમા (૧૪ લાનમા) પહોંચ્યો 'કહે છે કે દેવલોકના વાસીઓ પાછમા જીવનની મનઘોનુ સ્મરણ લાગ્યે જ થતા પામે છે - એટલા તલીત તેઓ મોનાની દેવીઓ (દિવ્ય શક્તિઓ) ના નાથ (સક્રિતા) જોવામા રોય છે તેની કેટલેક કાળે દેવ બનેતા મિત્રને પોતાના પૂર્વજોહીનુ સ્મરણ થયુ ત્યારે વચન પાગવા ખાતર તે નીચે ઉતરી આવ્યો' (condescended) - જો કે 'નીચેના પ્રશ્ન ની ૬ 'ધ દેવા'ને અમ્મય લાય કે તેણે જોયુ કે તહેનો પૂર્વજોની મરીને (having degraded life) હુકમ (Sawoe beastly, sensual)

બન્યો હતો અને વિદ્યાના પાખોચીઆ ((objects of low taste) મા પોતાની 'કુકરી' (sensuality) સાથે ખેલતો હતો. દેવ તંને પોતાની ઉચ્ચ ભૂમિકામાં નહીં જવા માગતો હતો, — પણ સબધ, લાગવગ કે ક્યાંથી એકાદો જ કોઈ 'કુકર', 'દેવલોક' મા જઈ શકે છે. એ કોઈ અત્યુત્તમ ભૂમિ નહતી કે જ્યાં ખમે બેસાડીને કે વિમાનમાં નાખીને કોઈને 'ઉપાડી' જઈ મકામ એ 'ચઢાવુ' તો ધમની પાખોચી જ ચઢાવુ સંજય છે, અને તે પાખો ચઢવા ઈચ્છે નાગની પોતાની અંદર કુટવી જોઈએ કોઈ મિત્ર વધુમાં નધુ મહામાર થઈ શકે તો હોય તો તે ફક્ત પાખો કુટાડવાના કામમાં—ધર્મતત્ત્વ ગેરવારપે તેથી દેવમિત્ર ઉપદેશ આપવા માડ્યો અને 'જુડાણની સોજત' છોડવા વિનંતિ કરી તંને જવાબ મળ્યો 'મહેને ત્હારે સ્વર્ગ નથી જોઈતુ ભલો થઈ જીવ ખાતો મુઘ થા અને મ્હારી મોજમાં અતરાય ન કરે તુ ત્હારા દેવલોકમાં આતુ મળતુ સરોવર અને આવી કુશલ કરતી જાડી જુડણ છે.' દેવ બિચારો લજવાઈને ચૂપ માપ આપ્યો ગયો.

હું—એમ જ હોય, 'દેવો' જ લજવાય, 'કુકર'ને એકાદી જ લાજ હોય છે? પણ 'દેવો' કાલ તે તંને લોકો જાણો છો? ફક્ત ભારતી યુવાની ધરાવતા મનુષ્યો, સાહ્યમતાક્રિતથી નાગી રહેવા મરતો, 'કાઈક કરવું, કાઈક કહવું, નાઈક કરવું, કરીને જ મરવું, કરનામાં જ મરવું, ક્યાં માટે જ મરવું આ મરીને જીવવું' એવો ધ્વનિ જેમના જાનનપુઓમાંથી સતત નીકળ્યા કરતો હોય તેવા 'મરુ' એ જ 'દેવો'. તંમારા સાત્તોએ દેવોનો નિવાસ 'આમડા'માં હતો છ તે તંને સત્ત જ કડુ હતું નિતા હતું તંમા મરે છે, પાડામાં

નહિ યુવાનીના જોશવાળા હૃદયકાશમાં જો 'ધર્મ'ની -વિચારશક્તિ અને ક્રિયા શક્તિ રૂપ ધર્મની-જ્યોત પ્રકટાવી સમજો તો તે શક્તિઓ જ દેવ તરીકે ખેલજો -દિવ્ય (magnumanimous) આભાનિક સુદ્ધો લગ્નો અને 'કુકરો'ને 'દેવ' બનાવવા-નહિ માને તો વસતિ બહારના ઉકડામાં ધકેલી કહાવા-કેમર કેસજો

મિ. પાતક - યુવાનો તો ધણાએ છે એમને જો થોડું ધણું વસ્તુસ્થિતિનું જ્ઞાન થવા પામ્યું છે તેથી તેઓના હૃદયને આધાત પશુ પોગ્યો છે એમાના કેટલાક મુધારક પ્રવૃત્તિ માટે મમળ્યા પણ છે પણ સાધુ શ્રીમત અને 'નાન'ના તેવજા જોડાણ (Tripple Alliance) સ્લામે તેઓના સાધનો કમજોર જલામ છે વળી તેઓમાં નવસ્થાપક શક્તિ (organizing capacity) ની પણ ન્યુનતા હોય

હું - એનો અર્થ એટલો જ કે આધ્યાત્મિક આગ -ની તગી છે અને માત્ર મુધારકના ઉત્સાહ થી ઝુલતું છે ના તે થોડાઓએ 'તાનીમ લેવી જોઈશે, ધર્મ હમ્મગ નથી પણ મત્ત છે અને બચ્હાર દુવનમાં પ્રતિક્ષણ કામ લાગતું સત્ય છે એની શક્તાનું બગ પ્રાપ્ત કરવું જોઈશે જૈન ધર્મના મિદ્ધાન્તો અને ધાર્મિક ક્રિયાઓનો દુનન સાધનો મંગધ ગ્રામીને બતાવતા લેખો વાચવા-વિચારવા જોઈશે અને એ વિચારણાથી એમના હૃદયમાં ધર્મપર છનતી શક્તા અને છનતો પ્રેમ જાગી તેઓ દરમર્ષ બોગ આપવા ઉત્સાહી બનશે હુયર જોન એમ્ક આર્ક ફ્યાન સરસ્વતી અને રામમ સ્વામી એ બધાએ એ જ માર્ગ લીધો હતો -અને એ બધા આગના તણખા હતા

મિ. પાતક - જોહ, ત્હારે અમે કેવી મ્હોની બૂન કરી

છે । ‘આગીઆ’પણ એ આધ્યાત્મિક શક્તિ છે, નહિ કે દુર્ગુણ અથવા માનસિક વિકાર, એવું જો અમે પહેલાં સિખ્યા દેત તો ‘પગ પર કુહાડો’ મારવા જેની બૂલ અમે કાપિ ન કરી દેત જો ‘વિચારક’ની મ્હે આપને હમણા જ વાત કરી હતી તે પણ એક વખત એવો જ આગીઓ હતો, અને ‘આગીઓ’ હતો તેથી જ બમારાથી તે ખમાનો નહોતો આપે ક્યું તેનું જોન ધર્મનું વ્યવહારોપયોગી સ્વરૂપ તેણે વિચાર્યું હતું અને જૂદે જૂદે પ્રમંથે લખ્યું હતું કમનનીમેહને તો એણે લખ્યું જ બધું કર્યું છે અને એના પહેલાના લખાણોનો ચાહ ગુડી રાહીને હવે પ્રકટવા લાગ્યો છે—હવે કે જન્હારે તે છટાજવાયા લખાણો મળી જ શમ્તા નથી મ્હેને પોતાને તો એની વિચારણા તેમજ પ્રવૃત્તિઓની કિમત આપના વિચારો જાણવાથી જ સ્હમજના પામી હમણા આપની મુનાકાતનો પ્રમગ ન આગો દેત તો સજવ છે કે હું એને આખી જીદની સુધી એક ધૂની કે અભિમાની કે ગુસ્સાના જ માણુમ જ માન્યા કરત

હું—તો જો કે એમ કરવામા ત્હમારા કાઈ ભુગ આશય નથી પણ એમ જ બને જીવનની ઉપની મપાગીની પ્રવૃત્તિમા જ જેમનું ‘ભાન’ હોય તેવાઓ, એક નિયમ તરીકે જ, આત્મ સંજિમા કામ કરનારાઓના આશય સ્હમજનામા જૂન જ કરી બેસે આત્મસંજિમા કામ કરનારાઓના આશય મનથી જેમ વધુ ગેરસ્હમજ થના પામે, અને તેથી જેમ સ્હમજના દિનને વધુ ને વધુ આઘાત પહોચનો રો, તેમ વધુ ઉદી વિચારણાના ઝગ તે દિનમાથી વહેવા પામે જનનાનું દિત આત્મસંજિમા કામ કરનારાઓની વેદનામા જ છે એ વિશ્વયોજનાની વિચિત્રતા છે । અને ત્હમે ક્યું કે ત્હમે ત્હને મહાગી વાતચીત માર્દત જ પહેની વખત ઓળખ્યો, એમાય મ્હેને તો આશ્ચર્ય

પિયાગી શક્તી નથી એક મનુષ્યને એક વખત જેવા કે વાયવાથી રહેતું જે ચિત્ત તદ્દમાગ મગજમા પડ્યું તે ચિત્ત મુજબનો જ તે પૂરું હતો, આજે છે અને હવે પછી ગેરો એવું તદ્દમાગે માનવું છે, -જેદારે હકીકતમા જેના ચિત્તને તદ્દમે વળગી રહ્યા છે તે મનુષ્ય તો વખતોવખત-અદરથી તેમજ બદલાયથી-બદલાતો જ રહ્યો હોય છે મહાધુર્ય વખતના છાપાઓ પાંચી તદ્દમાગ મગજમા પ્રેસિડન્ટ વિસ્મનનું એક ચિત્ત બની ગયું હતું, પણ તદ્દમે વિસ્મનના વિવિધ ચિત્રો દર્શી શકના નથી હું તદ્દમને કહું છું એક વિસ્મન ખતીયો વિદ્યાર્થી હતો તદ્દમારે નિર્ણય ગમતગમતનો ભાગીઓ જોઈતો હોય તો તે વિસ્મનની પાસે-તે કાગે-જવું જોઈતું હતું એક વિસ્મન આતુર આશરું હતો જે તદ્દમને યુવાનીની ઉપશતા જોઈતી હોય તો તે જાળના વિસ્મનનો મગ દરવો જોઈતો હતો એક વિસ્મન સહૃદયી શિક્ષક હતો ઇતિહાસ કે શિક્ષણ કળા શિખવાની તદ્દમને જિજ્ઞાસા હોય તો તે તો તેજ નખનનો વિસ્મન પૂરી રીતે એક વિસ્મન અમેરિકાનો પ્રેસિડન્ટ હતો તદ્દમારે ગજકાર્યના કામગીરી ઠોડાના શિખવું હોય કે વ્યાપારી હક્ક કે એવું કાઈ જોઈતું હોય તો તે વખતના જ વિસ્મનના અગળ નાંચવું જોઈતું હતું એક વિસ્મન મરી ગઈ ગભ્યમતાઓનો મગપચ હતો ઇચ્છા કે તે જ વિસ્મનને આમરીને અપૂર્વ મહાગ ક્યો હતો ! એક વિસ્મન ગામડાના ડોટેજમા પડ્યો-પડ્યો ઉપા મરી વિસ્મનોની પ્રતિષ્ઠાને 'વાગોળનો * નિર્ણય ગાયતી જ્યેમ સમય મુજબતો હતો તદ્દમારે 'સારી' નદિ પણ અનુભવ જોઈતો હોય તો તે 'દુઝણી ગાય' પામે જવું જોઈતું હતું આજે બધા વિસ્મન મરી ગયા કે, -મિરાય કે નામ વિસ્મન મદત્તાનું સ્વપ્ન તદ્દમને જોઈતું હોય તો

તહેનો ખપ કરો ત્હમાગ વિચારકની ખાતમા ખજુ એમ જ સ્હમજી લેવુ ત્હમે ત્હેની પાસેથી સ્થૂઘ સેવા-પ્રગતિમય મેવા-નેરા માગતા હો તો ચોખવુ જોઈએ, -તે મરીને યુનાન કાપા સંતિ પાઠો આવે ત્હા સુધી ! અને ત્હમને અની બેડા ખારી આપી શકુ કે તે વખતે તે રોક્યો ખજુ નહિ રોમય એટલી પ્રવૃત્તિ કરમે ત્હમને અનુભવ' અને માર્ગદર્શનની જરૂર હોય તો આજની તે વાગોળની ગાય' જ કામ લાગરી, - પશુ તે ત્હમારી નહિ ખજુ ત્હેની સગવડે કોઈ ગાય ત્હમારી સગવડે દૂધ નહિ જ દે અને જો ત્હમને માત્ર પ્રેરણા જોઈતી હોય તો એને મગવા દો માત્ર મગેનાનુ જ નામ પ્રેરણા આપી શકે છે ! ત્હમને શુ જોઈએ છે ને શુ નથી જોઈતું તે ત્હમારે જ નક્કી કરવુ રહ્યું અને ખ-ચીતપણે જો જોઈતું હોય ત્હેની જ પ્રાપ્તિનો ઉદ્દેશ કરવો જોઈએ બાકી ત્હમારો તે વિચારક શુ ધારતો હતો ને શુ નહિ ધારતો હોય ત્હેની કંપનાઓ કહ જ કામ નહિ લાગે એમ પણ કા ન હોય કે છૂર્ચું મહિરને યીગજાં મારવામા ચોટીસી બચન સમિતિ ખર્ચો નાખવી એની આગની પ્રવૃત્તિને પાનવતી ન હોય અને તે જ વખતે ' નૂતન મંદિર ' - Neo-Jainism - ૪-વાની મામમી ' દેવો ' એના પગ આગળ લારીને ન મૂકે ત્હા સુધી મૌન સાધી પોતાના હૃદયકામા જ નૂતન મંદિર કે નૂતન સ્વર્ગ ગચી એમા જ પડ્યા ગ્રહેવાનું પમ કરતો હોય વિશ્વામિત્રે એક વખત વિદ્યમાન દેવપ્રકાશી કટાણીને નવુ જ સ્વર્ગ ઘડ્યું હતું અને ત્હા જ વામ કર્યો હતો !

મિ પાતક — પણ જમને તો તમજા આ પૃથ્વીપરના સ્વર્ગની જ જરૂર છે — આકાશી સ્વર્ગ માટે વિચાર કરવાજોઈતી નિરાત જ કંઈ રહી છે ? આ જમિને સ્વર્ગ બનાવ્યા પછી બીજા સ્વર્ગનો વિચાર અમારૂં તે વખતનું નિસ્તૂત લાન પોતે

જ કરી લેશે હમણાં તો અમને અમારા સમાજરિપુઓને દબાવી દેવામા મદદગાર બોધ્યો છે

હું —એ જ રોગ છે બહારની મદદ બોધ્યો છે, અંદરની મદદની હજી દરકાર નથી પોતાની અંદર પોતાનું દેવલોક ધડવાની વાત ત્હમને હજીયે 'ક'પના'તુરુપ લાગે છે, — ઉપદેશકનો અવકાશ માત્ર લાગે છે, એ જ મોટો રોગ છે અને રોગી વળી ધ્રુવિ છે કે ડાકટર ત્હોને ઘેર ચાહીચાહીને જાય અને મફત ઉપચાર કરે ! એટલે કે 'જીવતા' મનુષ્ય કરતા 'મુડદુ' વધારે કાગળ કગવા બોગ ! ત્હમને કાર્વએ 'દયા'ની ખોટી વ્યાખ્યા શિખવી જણાય છે જે પોતાને મદદ કરવા તૈયાર થયો નથી ત્હોને ખુદ દેવોનો દેન પણ મદદ ન પહોચાડી શકે ત્હમે ત્હમારા દેશનો પ્રાચીન ઇતિહાસ-મહા ભાગત મથ વાન્યો છે ? એમા એક એવી ઐતિહાસિક ઘટનાનો ઉલ્લેખ છે કે જે ત્હમને કામ લાગે પાડનાના ગુપ્ત નિરામનો એ મમય હતો લીમ જે સહેરમા છપાયો હતો તે સહેરની બહાર બુકાસુર નામનો એક રાક્ષસ જાતિનો મનુષ્ય રહેતો હતો હિંદના એ પ્રદેશમા એ કાળે જગાએ જગાએ એ મનુષ્યલક્ષી ગક્ષમ જાતિનો એકાદ માણસ હાણું નાખીને પડ્યો રહેતો હતો આ રાક્ષસોથી ત્રાસીને દરેક રજવાડાએ એમને એવો 'લાગો' બોધી આપ્યો હતો કે દરેક ઘેરથી વાગકુરતી ત્હમને દરરોજ એક ગાડુ અમ, બે બેસ અને એક મનુષ્ય ભોજન માટે મળ્યા કરે એ સર્વ ભોજનની ઝોજામા ઝાછી કિંમત ગણના મહીને રૂ ૨૦,૦૦૦ નો પગાર દરેક રાક્ષસને આપવો પડતો ! ઉપરાત રાજનો ટેક્ષ જુદો ! મિચારી પ્રજા રક્ષણ અને વિકાસના જ ના તરીકે ટેક્ષ ભરે તે તો ઠીક, પણ અહીં તો બદનામા રક્ષણ પણ ન મળતું અને તે છતાં ટેક્ષ અને મુજરો બન્ને ભરતાંયે ગક્ષમનો લાગો તો ઉભો જ

રહેતો ! તે લાગે ન લગત તે કુટુંબનાં તમામ માણસોને તે મારી ખાતો તેથી વેચાતુ માણસ ન મળે તે ધરમાંથી એક માણસ અને તે સાથે બે બેસો અને ગાંડું અનાજ રાક્ષમના ઘેર પહોંચાડવાની કાળજી કરી જ પડતી લોભ ત્રાસી ગયા હતા વર્ષો સુધી મુઝે મોડે ત્રાસ સહી રહ્યા હતા તેઓ કહેતા ' પણ કરવું શું ? આપણાથી શું બને ? ' ઝાઝ દેવ આનીને બચાવે અગર એક ગણત્વ સ્થાને બીજે ગણત્વ કામે લગાડવામાં આવે તો જ બચાવ ! ' એવું હિંદી માનસ ? મિ પાતક ! એને દેવ ' અને ' રાક્ષમ 'ની મદદ વગર ચાલતું જ નથી ત્હમા દેવ ' ઝાઝ ત્હમની મદદે આત્મા નહિ, —તે કે તે વખતે તો તે બહુ દુઃખ નહોતા રહેતા માર દિબેદમાં જ રહેતા અને રાક્ષસની મદદ ખરી વાના પગલામનો તો એમને અનુભવ થયો હતો આખરે આણસ જ ગમ લાગી શક્યો એ શહેરના એક ધ્યાનશીલના ધરમાં નોકર તરીકે ગુપ્ત રહેના લીમે બમસુરને જમીન પર પડ્યા બોખરો કરી માણસાઈ શિખરી અને પછી જીવતો હોયો પછી તેણે ગામનેગિને કન્યુ ' ત્હમાગ જેવા જ એક મનુષ્યથી અને એકલા હાથે આ ગણત્વ પટકાયો છે તે ત્હમે પ્રત્યક્ષ જોઈ ચૂક્યા છે ૪૦૦૦૦ મનુષ્યોને તે એકતો વખો સુધી લવબીત કરી શક્યો હોય તો તે ત્હમારા કર્મોકપણાને આભારી છે હું એનો વધ નહિ કરે તેમ ત્હને હાકી પણ નહિ કહાડું, કારણ કે એમ કરવાથી ત્હમને ચોતાનું બળ વધારવાની તાલીમની ગરજ નહિ થાય ૪૦,૦૦૦ પ્રજાજનોમાં કમમાં કમ ૫૦૦૦ યુવાનો તો હશે જ અને મહીને ત્હમે જે ૨૦૦૦૦ રૂપિયા આ ગણત્વને બોરાક તરીકે આપતા હતા તે જ રકમ જે આ ૫૦૦૦ યુવાનોને તાલીમ આપવામાં અને દ્વિ પાંચમાં ખર્ચો તો પાંચ વર્ષ બાદ તે જ યુવાનો આરા

કમમાં કમ ૧૦૦૦ રાક્ષસોને હાંકી કહાડવા સમર્થ બને અને કમ ત્હમાગ ચહેરને જ નહિ પણ આખા પ્રેશને સહીસવામત બનાવવાનો ત્હમને યશ મળે દેવોના નામની માગા ફરવવાથી કે રાક્ષસોના નામની પોષા મૂકવાથી ઘાઈ ત્હમારો દહાડો વગવાનો નથી " સીમ તે લેખનો 'શિગ્દર' બનવા રહ્યો નહિ તેમ તાલીમની વ્યવસ્થા કરી આપવાય રોકાયો નહિ, -કલ છવની શ્રદ્ધા - 'ધર્મ' - પ્રેમી આવતો થયો ત્હેનું કામ રાક્ષસની પ્રતિક્ષા તોડવા પૂરતું અને પ્રજાજનોમા નિડરતા તથા સપશક્તિ જગાડવા પૂરતું હતું અને ખરી મજા પણ એનું જ નામ કહેવાય. જે બીજાને હમેશ મલ્લ કરતો ગહે છે અગર બીજાને ખમભરી સ્થિતિ છિપવની આપે છે અર્થાત્ 'કાટા વગરની હરીઆળી જમીન' બનાવી આપે છે, તે તો ઉપદ્રુ ત્હેનું અહિત કરે છે વાર, મ્હને કહો કે જેમ આ મદાભાગતમાના શહેર ના લોકો મહીંગે વીમ હજારની રકમ-ઈન્જાથી કે વગર ઈન્જાથી-કહાડના તેમ ત્હમાગ મમાજમા પણ-ઈન્જાથી કે વગર ઈન્જાથી-ધર્મોદા' તો ચતાજ હોતે?

મિ પાતક —ચાલ છે, અને તે બે પ્રકારે એક એરી જાતનો ધર્મોદા કે જે થીમતોની મતા જમાવના મરિ હોય છે, અને બીજે એરી જાતનો કે જે રસ્ત ત્તાનો પગપેમારો કરવા મા' હોય છે પહેલા પ્રમગના ધર્મોદાનો ખગડો સત્તાધારી થીમતોથી સર થાય છે અને પછી ત્હેમા પુરાણપ્રેમી (orthodox) મધ્યમ સ્થિતિના લોકોને ખેચવામા આવે છે 'બીજા પ્રમારની મખાવતો' જડો નહેમાગે આગાવલી કાષ્ટવ્યક્તિ છિપાડે છે અને એમા પણ —મને કે કમને-પુરાણપ્રેમી મધ્યમ સ્થિતિના લોકો જ નાણા ભરે છે સત્તાધારીઓ ક્વચિત્ જ ભરે અને બતેલોઓ તો અખવાદ તરીકે જ એથી તણુ વાતો સ્પષ્ટદેખાય છે (૧) થીમતો પ્રાય. સત્તાના સ્વાર્થ ખાતર જ આપે છે,

‘મ્હારે સુ’ એવું કહેનાગ લેખિમાં એમ જ બનવું જોઈએ
 મ્હને એક લોગપિય દતકયા હમણા યાદ આવે છે એક
 મહત્વાકાંક્ષી મનુષ્યને ‘ગળના બનેલી’ બનવાનો દોહ થયો
 તેણે તે માટે એક રહેલો માર્ગ પણ શોધી કઢાડ્યો મંડ્રિયત
 સ્વાર્થ અને ગુલામી માનસનો વારસો મેળવના સાચવનાળી
 થયેલા લેખિનું એક સહેજ શોધી લેની બટાર પોતાનો લબકા
 દાર તથુ મેડ્યો અને સહેરમા પ્રવેશ કરતા દરેક મનુષ્ય
 પાનેથી દાણ-‘Duty’-માગવા લાગ્યો અવમત તે રૂઆબથી
 માગતો હોઈ ધણાખરાઓ તો ચૂપચાપ દાણ ચૂની આપતા
 કવચિત્ હોઈ પૂજવાની નફાઈ કરતો કે ૧૫ ફેલા તમ્કથી
 ઉપરાસવામાં આવતું હતું, તો તેને બેવડી નફટાઈથી જવાબ
 મળતો ‘રાણીના સાળા’ તમ્કથી । અને રાજા કે ગણીનું નામ
 જ લેના ગુલામી માનસને વધુ પ્રશ્ન કરતા અટકવરા બમ
 થતુ ડાઘને એવો તો પ્રશ્ન પણ થતા ન પામ્યો કે ‘પુરુષને
 સાળો હોઈ શકે પણ સ્ત્રીને સાળો કવો’ અને કવચિત્ ડાઘને
 થયો હને તો તેણે એ પ્રશ્નને એવા વિચારથી દાખી દીધો હશે
 કે ‘મ્હારે સુ’ કોઈને નથી પડી તો મ્હને સુ પડી છે ।’
 એમ કરતા વિષે, મહીનાઓ અને વર્ષો વીત્યા અને
 તે દર્મ્યાન એ ‘મ્હારે સુ’ નામની પ્રજાના લાખ્ખો રૂપિયા
 ‘ગણીના સાળા’ના ખિચ્ખામાં પગ ફેલકૂદ કરવા લાગ્યા ।
 એમાથી બેચાઝ વાંખ રૂપિયા પડેલી ગળના મટેવમા દહી
 પડ્યા-કારણકે તેણે આ સેનારહિત ‘રાણીના માળા’ને પોતાનું
 લશ્કર ધીરું હતું । અને એ જ લશ્કર વડે ‘રાણીના માળા’એ
 ‘રાજા’ને મ્હાત કરી, લખ્ખીન બનાવી, લેની બ્હેનનો હાથ
 મેળવ્યો હતો । જે થોડાઓને ‘રાણીના માળા’ હોઈ જ કેમ
 શકે ? એવો પ્રશ્ન થતા પામ્યો હતો તેઓ બે ‘આપણે સુ’
 એવા વિચારથી પેલા પ્રશ્નને લંબી દેવાને બદલે પ્રશ્નકર્તાને

આગળ વધ્યા હોત તો અવસ્થા જોઈ ચક્રમાં હોત કે 'રાણીનો
 માળો એક જૂત માન હતુ, એવું જૂત કે જે ત્હેને માનો તો
 જ સતારી શકે છે અને ન માનો તો અસ્તિત્વ જ ધગવતુ
 નથી ! પેના છકડખાજ પાસે નટોતુ કાઠ લશ્મર નહોતું શસ્ત્ર
 બળ કે નહોતુ અમાધારણુ અંગનળ પણ-હતુ માત્ર બાહ્ય
 દમામતુ બળ એ દમામ પોલો હતો-ઓળો હતો અને જે
 એને સાચી ચીજ તરીકે માનવાની ના કહેવા જેટલી જ
 -ફક્ત એટલા મંડપ જેટલી જ-તાકા તેઓ ધગવતા હોત
 તો દાણુ ઝાઝ એમની પાસેથી જગરાધી તો લઈ ચકાવાતુ નહોતુ
 અને પાચ-દશ માણુઓને દાણુ લરવાની 'ના' કહેતા જોઈને
 બીજા મધાઓ પણ હિમતવાન બન્યા હોત પણ 'આપજો
 શુ ? એ જ ધર માર્યું છે ! એ ચાર આના ભરી દેવાથી
 કંપ્હા આપજો મરી જવાના છીએ ?' એવા માનમવાળી પ્રજા
 જ રાણીના સાળા ને રાજનો મનેરી-બીજા અર્થમા, પ્રજાને
 જ બનેરી-બનારી મૂકે છે લક્ષ દેવા જેવી વાત તો એ છે કે
 બનેરી થરાની મહત્વાકાક્ષાનાગાઓ નિરમ તરીકે જ સાળા
 બનીને શરૂઆત કરે છે ! સેવક 'બનવાથી જ સે ૧૫૦ રહેલુ
 થાય છે ! પણ ત્હમ્હારા યુવાન મડો તો મેચ 'તેમજ
 સેવક' મન્ને ઢોળોને બ લે બાગીદાર તરીકેના હકથી જ
 આગળ આવતુ જોઈએ અને સવળા દાણુ ઉચરાવનારના
 ખીંગમા-અનમત મરકારના મહમરથી જ-તપાસવા જોઈએ
 અને એમ કરવા માટે બેચાર ફર્કો કરવામા પાચ-શ દળ-
 રતો વ્યય પણ કરવા પોતપોતામાથી જ જોમનાઈ કરતી જોઈએ
 એ થોડા અમન ખર્ચથી અને બેચાર ફેસ જેટલી જ અંગત
 મહનનથી સાખ્ખોની રકમે બચી જવા પામશે અને એમાથી
 સુધાર કાર્ય તેમજ શિક્ષણ પ્રચાર કાર્ય મન્ને મ્હોટા પાયાપર

યદ્ય રામો મિમન પવિત્ર છે અને પવિત્ર હાથથી જ તહેનો
સ્પર્શ થવો જોઈએ જો કાંઈને પણ 'ગણીતો માળો' કે
'ગગનો બોરી' બનવાની લાનમા હોય તો એણે આ યજ્ઞકુંડ
થી સુમિતામત છેટે રહેવું યજ્ઞકુંડ અભગવના કાંઈ 'ગણમ'
ધૂમવા ન પામે એ તમામ યુવાનોની મોટામા મોટી કાળજી
હાવી જોઈએ, નહિ તો બિચારી મમાજ 'હિન'માંથી 'ચૂન'મા
પડશે ત્હમને લાગે છે, મિ પાન, કે ત્હમારી આ નવયુવક
ટોળીને કાંઈ સાધુ કે શ્રીમત કે દવાય પોતાનું છપુ દથીઆર
બનારી લેવાની તજવીજમા નહિ જ ફાવે ?

મિ. પાતક — એ તો એ ટોળીના શિશુઓના શુદ્ધિના
પર આંધાર નાજે છે

હું — શુદ્ધિબળ નહિ પણ હું યજ્ઞ પર હૃદયમાની ધાર્મિક
શ્રદ્ધાની માત્રા (degree) પર અને ગિરગના જ નહિ પણ
તમામ મનોના હૃદયબળ પર તેઓ જે ધર્મના નામે બદાગ
પડ્યા છે તે ધર્મની મન્યાઈ પર પ્રભુ શ્રદ્ધા ન હોય તો હૃદય-
બળ નજરુન કાંઈ રહેજ નહિ અને હું યજ્ઞ ન હોય તે
માનુષ્ય કાં તો સ્વાધના ખેતમા સપડાઈ જાય અથવા તો
પ્રમાદમાન કગાઈ જાય. સ્વાધ યા તો પ્રમા એ બેમાની
એકાદ નિર્મળતા તો શુદ્ધિસેવમા અવસ્ય ધૂમવાની જ, પણ
બેમાની એકે નિર્મળતા હૃદયબળના કીસામા ઘૂસી શકતી
જ નથી અને આ હૃદયબળની મુખ્ય શરત એકાએક સબો
અદા કરવાની હોય એમ કહવાનું કાંજુ એ છે કે એક પણ
નબ્બ આ બાબતમા નવ ના હોય તો આખી યોજનાનો નાશ
કરના યદ્ય પરે સબોમા શુદ્ધિતત્ત્વ એક હોય તો પણ
આપે — માત્ર શિશુઓ લેની માત્રા પૂરતી તેની જોઈએ

મિ. પાતક — આપે શુદ્ધિબળ અને હૃદયબળની ગિમતો

દીક આપી બતાવી અમાગમા એક 'જૈન ઍસોસિએશન ઍક ઇડિયા' નામની મર્યા છે જે પોતાને સમગ્ર હિંદના અને તમામ શીરકાઓના કાયદેસરના પ્રતિનિધિ તરીકે સરકારને, જાહેર પ્રગળે અને જૈન પ્રગળે અરજ, લખામણ કે દનાણુ કરવાનો હક્ક ધરાવનાર તરીકે જાહેર કરે છે આ સભાના નિરતાઓ હુદ્દિબળની બાબતમાં મૌથી વ્હડે એવા છે એમ સ્વીકારવું જ પડશે પણ હલ્લમળની બાબતમાં સાતડે સાત । પ્રથમ તો જૈન મનાજે એમને આડી સત્તા આપી નથી—રે તેમણે એરી મતા માગીય નહોતી બીજી એમાં ફક્ત થેતા મગ મૂર્તિપૂજક જૈન શીરકા સિવાય બીજા કોઈ શીરકાના અનુયાયીને લખન જ ન કરવો એવો ચોક્કમ નિર્મણ છે તેથી બીજા ત્રણે જૈન શીરકાઓની વતી તો શુ પણ લેખના સબ ધમાં પણ નાત કરનારો લેખને હક્ક ન હોઈ શકે ખુદ શ્વે મૂ જૈન શીરકાના પણ પ્રાય એકાદ શહેરના જ—અને તે પણ વિશ્લ મત ન રજી કરે તેવા—મર્યાદી જ મર્યા અનેરી હો સૌ કોઈ જાણે છે કે હિંદના સમસ્ત જૈનોના નામથી એનાના—માગના—દેવાનો કોઈને કોઈ પણ હક્ક—લૂપો લગડો પણ હક્ક—હોય તો તે ચારે શીરકાની કૌન્હર-સોને જ માત્ર સૌ કોઈ જાણે છે કે 'ઍસોસિએશન' તો માત્ર અમુક મુઠીભર મુઠીવાદીઓનું યત્ર છે લેખના સભ્યોમાં જો હલ્લમળ જેવી ચીજ હોત તો મનજા શીરકાઓ વર્ગો થયા જે માગણી કરતા રહ્યા છે તે સ્વીકારીને મર્વને માટે પોતાના હાર ખુશ કરત ચારે શીરકાઓ વચ્ચેના અને જૈન-અજૈન વચ્ચેના ઝગડાઓમાં લનાદુ નામ બખવત અને ચારે શીરકાઓમાં અમાનુષારભા તથા શિશુલુપચારનો ઝુકે જેરોરથી ફર કાવત એનામાં જો હલ્લમળ હોત તો કુવાનોને સ્વતંત્ર કામ કરવા બહાર પડવાની જરૂરે શી પડત ? એમનામાં જ જો

હવે હોત તો જૈનસમાજમાં 'રાણીના સાળા'ઓ ઘૂસી જ કેમ શક્યા હોત ? હૃદયથી તેઓ વાત કરી જ શકતા હોત તો સાધુઓના લવાડા થના જ કેમ પામત ? બધો રોગ, આપે હમણા નાડીપરીક્ષા કરી તેમ, શુદ્ધિમાં નહિ પણ હૃદયમાં છે અને યુવાનો જે આ નાડીચિકિત્સાથી મળતો અતુલવ સદા દષ્ટિ સમક્ષ ગણે તો જ મુડીવાદી કે શુદ્ધિવાદીની જાળમાં ફસાઈ પડતા બચી શકે

હું—ત્યારે 'ઑમોસિએશન'ની બાબતમાં કહ્યું કે તે સમસ્ત જૈનમૈત્રીના પ્રતિનિધિ તરીકે સરકારને અગળ કે લક્ષામણ— પોતાની મરજી મુજબની—કરે છે, 'તો ત્યારે એવી અરજ કે બનામણ બીજા શ્રીરકાઓના લાભ કે અભિપ્રાયને પ્રતિકૂળ હોય ત્યારે તે બીજાઓ સરકારને પોતા તરફની અરજ કે લક્ષામણ લખવા અને 'ઑમોસિએશન'ના ખરા સ્વરૂપની માહેતી આપવા બહાર નહિ પડતા હોય ?

મિ. પાતક —એમ બહાર પડવાની સત્તા તે તે શ્રીરકાઓની કોન્ફરન્સોને જ હોઈ શકે, અને દરેક કોન્ફરન્સ ઓફિસનું સુકાન મુડીવાદીના હાથમાં હોય, તથા, મુડીવાદી-મુડીવાદીના પરસ્પરના સંબંધ હોય અને છૂટી વ્યક્તિઓ સરકારને લખે તે, મોટા નામનાળા મહા તરફથી ગયેલા પત્ર પત્રી, ભાગ્યે જ વજનદાર થઈ પડે વળી ત્યારે સરકારને અતુકૂળ હોય એવી જ કોઈ વાત ત્યારે લખવાની હોય ત્યારે સરકાર 'મર્યાદા'ને માન આપશે કે વ્યક્તિને ? સાથે સાથે કહી લેવા દો કે, દેશાભિમાન જેવી ચીજ અમારે હજી હવે શિખવાની છે

હું—તે હું પૂછવા નહોતો ઇચ્છતો ત્યારે અકિર્તાત્વ ન બીનુ હોય ત્યારે દેશાભિમાન ન જ હોઈ શકે દેશાભિમાન એ વ્યક્તિત્વ નામક છોડવું પુષ્પ છે,—જેમકે સમગ્ર અભિમાન

એ તત્ત્વજ્ઞાન નામક છોડતુ પુષ્પ છે હવે આ વાતને એટલે જ છોડો. આ બધી વસ્તુસ્થિતિ અમુક માનસ (mentality) માથી ઉત્પન્ન થતી જ જોઈતી હતી અને મધ છે પણ હવે ! એ માનસ તુ કાગળ જાણુવા માગુ છું ઉત્પત્તિનું ક્ષેત્ર અને બીજ કેવું છે લક્ષમસ્થા અને પ્રજોત્પત્તિ મંગવી વ્યવસ્થા ફરી છે તે જાણુવા માગુ છું

મિ, ખાતક —ચાહે શ્રીમત હો વા ગરીબ હો સાધુ હો વા શ્રાવક હો, ક્રૅન્ડ્યુએટ હો વા અપ્ હો—સર્વની બાબતમાં એક વાત સામાન્ય છે સર્વની ઉત્પત્તિ (જન્મ) ગિચ્છિતિ (જીવતર) અને ક્ષય (મૃત્યુ)માં કોઈ જાતનો દ્યેય (dharma) નથી હોતો અને કોઈ જાતની 'યોજના' નથી હોતી વગર સકલદ્યે જન્મ અપાય છે વગર દ્યેયે જેમતેમ જીવતર ખેચી કઢાય છે, અને દ્યેય પાછળ મરી ખુટવાને બદલે બીમારી કે અપ્રમાત થી કે સડીસડીને મરણનરશ થવાય છે જીવગીના નજો મુખ્ય તમકામાં અમે કોઈ કરતા નથી—અમારા પર કોઈ કરવામાં આવે છે અમે જીવતા (અસ્તિત્વના અશ્વપર મવાર થતા) નથી પણ અમારે જીવવું પડે છે (જીવનનું ગાંઠ અમારી ગરબ પણ લાંબવામાં આવ્યું છે તે વગર ધ્વિંજાએ પણ ખેચવું પડે છે) અમે મરતા (મોતને ભેટતા) નથી પણ મરણને શરણુ મધ્યે છીએ અમે પરણતા નથી (અનુકુળ ભાગીદારને મોધી કહાડી રવ-જાથી એક-બીજાની પાછળ ફરતા નથી), પણ અમને પરણાવનામાં આવે છે (સ્ત્રી-પુરુષના માથા ભટકાવવામાં આવે છે) સારી પેઠે મગ્નહેતી સમિતિ ઉભરાઈ જવાને પરિણામે થતી સ્વજનક્રિયા કોઈ અમે કરતા નથી પણ રૂપ વાળી વસ્ત્ર એકાંત કે હક્ક આમાના એમ બાલ પામની પ્રેમલાથી અમે ઠામની સેના (=કામમેવન) કરીએ

છીએ અર્થાત્ જન્મ, જીવન, પરણ અને મરણ ચારે માનવતા અમે કર્તા (subject) નથી, કર્મ (object) છીએ 'મનુષ્ય' નથી, - 'જનન' છીએ, ચેતન નથી, - જડ છીએ. Like material objects we are acted upon — pulled, pushed, pressed or blown ! અને તેથી જ અમારો બધો વ્યવહાર જડનાદનો વ્યવહાર છે અમારી હાલમસ્થા જડવાદની માફાત મૂર્તિ છે, અમારી વ્યાપારમથ્યા જડવાદના પાયા પગની પોની પણ સુદર હામાગ છે, અમારી મિત્રતા-અમારી શત્રુતા-અમારી ગેમાઈ-અમારી નોકરી મર્વ જડનાના મતાનરૂપ છે, નહિ કે 'હિંમ્ય ગોખ'ના- 'ખાન'નીના-લિની મોજના-હિંમ્યા આશયના સતાનરૂપ

ધર્મને નામે અમો ધર્મગુરુઓએ શિખ યુ છે કે સીએ 'નરકની ખાણ' છે એ જીલ્લીએ પાપનુ ધર છે અર્થાત પાપમાંથી અમારી ઉત્પત્તિ અને પાપમા જ નિગત નિનાસ ત્હા પગી પવિત્ર જન્મ કેવા, પવિત્ર જીવન કેવા અને પરિત્ર મરણ કેવા ! અમે અમારા ધર્મગુરુઓએ જેવા બનાવ્યા તેના છીએ ! જેણે જીવનને જ પાપ માન્યુ તે જીવનને હિંમ્યા આશય અને યોજના તો આપી રહિ જ કેની રીતે ? અને હિંમ્યા આશય અને યોજના એ બન્નેની એકાજગીમા જીવન પ્રનાદ હિંમ્યા મ્હડવાને જ લેનીએ જ-પાણીનો એ સ્વભાવ છે- પડે એમા આર્થ પણ શુ ? એ નીચે પડવુ એ જ પતન અથવા પાપ છે, એ જ નરક છે, અને તે પાપનુ-તમામ જેન ડામની વેક વ્યક્તિના આખ્યાય જીવનના પાપનુ-તથા નાગખી જીવનનુ-કાગપુ ધર્મશુ જો છે, કે જેઓએ અમને જીવન એ જ પાપ છે એમ હમારી જીવનને આશય તથા યોજના

* નરક, ન્હા સુખ નથી એવી રિયતિ, ન્હા વ્યવસ્થાને રથાને અવાધુધી છે-ગ્રેલિ મતિ માત્ર છે-એવી દશા

આપતા અટકાયા છે,—અટકાયા છે એટલું જ નહિ પણ ઉપરથી 'ત્કમે અમુકે અખાલ ખાવાનું 'પાપ' કર્યું, અમુકે બોનવાનું પાપ કર્યું વગેરે વગેરે કપમના પ્રદાન કરી અમારા જીવને છેક જ મુકાવ કરી નાખ્યું છે ના તેઓ અમને ધર્મ રૂપી ધર આપી ઉમે ચડાવી રાક્યા, કે ના તેઓએ અમને અમારા દિસાએ ને જોખમેથી શકે તેવા જીવનપ્રયોગો દાગ કમચ ઉમે નહાને સ્વતંત્ર રહેવા દીધા ખાન-પાન પડન-પાકન વખતવ-શ્રવણ, આય-નય ક્રિયા-અક્રિયા એવા તમામ અમારા વ્યવહાર પર કાનુનોની બેડીઓ નાખતા રહ્યા કોઈ વખત બના નેમથી કોઈ વખત જીવ નેમથી તો કોઈ વખત માન દેખાડેખીથી કાયદાનો વિસ્તાર મનુષ્યના માનમને ગુનામ બનાવે છે એ તો ખુશ્તુ મત્ત છે, અને ગુનામની પ્રકૃતિ sneaking રૂપી રીતે ગતિ કરનારી અર્થાત્ પ્રપચી-ગુચ્છ-કીટવત્ જ બને એ પણ સૌ સ્વમજી રોકે એવી વાત છે આનું એક જ 'ફળ' હોય લક્ષ્મી-શંકર-મય એવા ત્રણ રાક્ષસોના હાથમા સોપાયલું જીવન અર્થાત્ પરતન, પ્રતિક્ષણ તરફનાં વાળુ, depressed જીવન. અને એવું અમારું જીવન કરી નાખીને પછી અમને 'જૈનો ક્યાણ્થી ધાડ કેમ નથી મારતા અને ક્યાણ્ પરાક્રમ કેમ નથી કરતા ?' એવા મોંઘા સલગાનવામા આવે છે અમે અમારા સમાજમા સ્વતંત્ર નથી, ધરમા સ્વતંત્ર નથી એ અગત જીવનમા સ્વતંત્ર નથી—અને અમે દેશ સ્વાતંત્ર્યની આશા ઝો કરીએ છીએ ! મ્હારે મમાબ્બની મિટિંગ મા કોઈ અધાણુધી મામતમા જોનું હરો તો હું પોતે ન બોનતા બીબત કોઈને આગ કરીને ત્હેની પાસે બોનાવીશ કોઈ લેખ લખવો હરો તો કલ્પિત નામથી લખીશ અને બહાદુરી બતાવના મ્હારી સહીથી લખીશ તો કડી વાત એવી, અરવા છે કે એવો અથવા એવો બીબે કોઈ પાડ જોડવા પડી

જોડી સભ્ય, જોડી મિટિંગના કે કોઈ માધ્ય પામે જવાની રૂચિ નહિ હોય તો જુનું જોડી જુઓ ત્હેનાર ખરું જોડાની કે જોડા મેળવવાની દિશનમાં ગદવા લેખમનલીધે કદીય કે દુર્જર આવીય અન્ય નાવવાનો મોક્ષ દગદો પણ હું આ બધી માયાભાગ નિમિત્ત રચનના લુટનાગ સામાજિક અને ધાર્મિક બધા - જોડા જ પગલામ નહિ તો બીજી શું છે ? અમારા શબ્દ પર-વચન પર-કર્મ પર-ક્રિયાશક્તિ પર-સોગંદ પર દિશા ન જ મુખી સકાય એમ અને પોને શબ્દ બોલતી વખતે જ જાનના હોદ્દાએ છીએ અમારી મિતતા અર્થ વમગની (without sense)—કવચિત્ દગાના આચવાણી—છે અમારી ચુતા પ.વા વમગની, કવચિત્ પ્રેરિત, કવચિત્ કલ્પિત અને એકે પદનો 'આર્થ' સાધી ન શકે એવા પ્રાગની છે અમારી પ્રશ્નિ આલય વમગની, મોજના વમગની, પથટાતા મનનોત પોતની વમગ માટે કરના જરૂરના પદા વમગની, નિશ્ચય બળ (determination) વમગની અને સમય તથા દિગ્ગિ બળ સાધનેતરી કમ્પ્યુ વમગની હોય છે અમારી મેદાન જોડાની સાન્નિવમ ની, પ્રમત દગવાણી, આર્ત-રોડ માનની ધાર્મગ વાળી હોય છે અમારો આરામ (re creation) God is power પાડી મેળવવાને બદલે છતી શક્તિનું છે નુ જમ્ક મુખવનગે હોય છે અમારું બોલવું-બખવું અમાગ દગા પ્રગટ કરનાર નહિ જુનું દગા છપાવનાર હોય છે અમારું વચન પ્રગટ અને સમિ મેળવવા માટેનું નહિ પણ જોડી સમિ રચિને ત્હે : ૧ માટેનું કે અમાગી લાપાને જોડા એક વગા દિવસ મનું હોય છે અમારી ભક્તિ પ્રાય દલગપ, કવચિત્ બંધકામિતિ, કવચિત્ દોષ તાત્કાલિક અમરના દિગ્કિ રચના, જરા જુનું હિગ્ગુ વમ ની, વગ દરાદાએ આ સમિપતને કવચિત્ કરનારી અને અમને પોતાને સત

નિર્મળ કન્યાની દોષ છે જાન્ય અને લક્ષિતપાત્ર, પત્ની અને પતિ, પોત્તર અને રોડ પ્રમુખ અને સામક જે ભાગીદારો જે જે મિત્રો પ્રમુખ અને સબ્બો ઉપદેશક અને શ્રોતા માહત્ત અને દુનિયા આ પ્રમુખ દુનિયા જન્મે પડેલા પ મુખના દરેક અવદાનના પાયાના કાષ્ટા કલિજનો વાસો દોષ છે દુનિયાના પ્રત્યેના વર્ણન પણ લક્ષ્યા અને મર્યાદા પ્રેરિત દોષ છે દુનિયા અમારા પોતા પડેલા કરવાનું અને સિધ્ધિ નથી આપી તમામ પડેલા કાષ્ટો અને દુનિયા લીધો છે એટલા આતર કે દુનિયા એક વખત અમને દુનિયાસાગર અને પરીપકારી તરીકે એકાદી લે તો પડી અને તેવું વર્ણન નાનું જાન્ય! પેપરો જુઓ ભાગ્યો જુઓ ભાગ્યોના જાહેર કરવામા આવેના આશયો જુઓ, વાચવામા આવે તે જગત જુઓ જ આશય વાચતવમા હશે લોકોએ જુઓ ' હાલેલુ કામ કરવાનું દોષ ત્યારે તેવું કામ ખુદી રીતે કરવાજોઈથી દિમત તો દૂર ગઈ પણ લોકોએ જુઓ ' નહિ હાલેલુ કામ -પણ ખુદી રીતે-કરવામા ત્રણ ત્રણ બસાઓ સજ્જન, શકા ભય ની તાબે પડી ખરી જ!—એટલે સુધી કે પોતાને કામ શરૂના સિધ્ધ કામ મજ્જનના મિત્ર કે પ્રસસક કામ લેખક કે મમાજસેનક તરફ સદ્ગુણિત ધગવનાર તરીકે જાહેર કરતાં કે જાહેર થવા દેતા ય ભર લાગે! તદમારા મહોળમા મહોળ માણુમને મિત્રદોષ વચ્ચેથી જમ થાય, કે જે શબ્દ ન્દાનામા ન્દાના માણસો પડે લગાડાતો દોષ છે પરન્તુ અમારા તો ન્દાનામા ન્દાના માણસને ય ગ રા (રાજ્યમાન્ય, રાજ્યથી!) અને શ્રીયુત મહાશય પ વચર નેન ન પડે, ને કે—અમારા મહોળમા મહોળ માણસો આશય (દુનિયા) એક તમુથી રાજ્ય લાગે ભાગે જ હાલ છે—હજાર માણસો કે દસ પેની જોડેના નામો તો કાઢીને જ નહિ અને અમારી પો

તીખ સ્ત્રીની કે બાળકની ય ખરી દયા કરતા કે જાગૃતા નથી અને છતાં જનવરો અને જાતુઓની દયાના પોકાર ધડી પથુ છોડતા નથી સ્વાર્થનું સાચુ સ્વરૂપ ગોધવાની અમને પ વાદ નથી અને 'પરોપકાર'નો મુદ્દો એક પથુ અમારો બાપલુ, લખાલુ કે વાતચીતમા ધુસાડ્યા સિવાય અમને જેન પડતું નથી પ્રમાણ-માત્રા (degree)નો તો અમને ખ્યાલ જ નથી 'શ્લોક ગોખનાર, શ્લોક રચનાર અને તર્જણાની એ સર્વ અમારે મન 'વિદ્વાન' તેમજ અભિપ્રાય આપવો, નાન્ત વિરોધ જાણાવવો, ક્રિયાત્મક વિરોધ કરવો અને નીચ પ્રપચ કરવો એ સર્વ અમારે મન 'શત્રુકાર્ય'! ઉપકાર કરી ચૂપ જેમનારને અમે ભોટ' કે 'અગનો' કહી વખોડીએ અને લુટ કરતા ઉપવાન પોતાને પરોપકારી મટેવડાવનારના પન પુછીએ!

હુ-મા, આખરુ જીનન વિકૃત જનવા પામ્યુ છે, અને તે વિકૃત જનવા પામ્યુ છે એટલુ ય અમે હજી જોઈ ચકયા નથી અમે un wanted જન્મ્યા હતા અને un necessary જીવે છીએ, -અથવા પ્રતિક્ષણ મરીએ છીએ

૧. ધરીલગ અમારુ ઉત્પત્તિ સ્થાન જુઓ હું કહી મયો કે પુરુષજીવન ધ્યેય આ ચો જોજના વગરનુ છે, અને હવે કહી લઉ કે સ્ત્રી એ પુરુષની હાવા ગણાય છે એટલે એના જીવનને તો ધ્યેય કે ચોજનાની જરૂર જ કેવી? પુરુષના ભડીઆગ અને નોશર તમીકેની અને વિષયનૃસિની ગજજ મરી એટલે ગગા નાલા! અને એ ક્રિયાઓને પથુ માયન્ડીરીઝ જનારાની દમર નહિ કાગપુરે એક તો માધુઓએ એ બધી ક્રિયાઓમા 'પાપ' મનાયુ છે અને ખીનુ એ કે અમિત તરીકે નહિ પપુ એજા તરીકે જીવનાના જાનરાથી અકિતમા માયન્ડીરીઝ કાર્ય પદનિનો અપલન જ સલવે તેથી લેમની વૃત્તિ પગારના'મા રોલ છે, નહિકે કામને ખીનરામા-સ્પિતાગામા અને તેની 'ઉચો.

રોગ્ય પ્રતી શક્તિ નથી તરફ હાકરી-પછી તે અમણુ હો, રોગી હો, ખોડ માપણુવાળી હો, નૈતિક નિમળનાવાળી તા-ને પગણુ જ પડે છે, અને તે પણ ૧૨ થી ૧૬ વર્ષની અંતર અને જીવનપરિવર્તન એ કોન્ટ્રાસ્ટનો કો ટ્રાક્ટર મળુ પામે તો પણ તે ઈએ તદેના કુટુંબની મિશ્કત તરીકે બાળની આખી જીવન તદે જ ફરજિયાત રીતે પૂરી કરવી પડે છે કાચિત્ત સ્ત્રી પહેલી મળ પામે તો પુરુષ, ગમે તેટલી દૃઢ ઉમ્મગના પણ માધ વગર, ફરી પગણુ રોકે છે અને ધણે બાગે તો પગણે જ છે કાઈ કાઈ મંજેગોમા તો તેણીની ત્યાગીમા પણ તે બીજી પત્ની કરી રોકે છે સ્ત્રી-પુરુષની સખ્યા સગમગ મગખી જ છે છતાં વધુ યોગ્યતા ધરાવતા યુવાનોનો મદોગ ભાગ કુવારો જ આપડે છે કારણકે ઉમ્મર, આરોગ્ય તથા વિદ્યા ત્રણે બાળતની યોગ્યતા નગમનાઓ કન્યાઓ એક યા અને વખત ખરીદી શકે છે અને હજારો યુવાન વિધવાઓ પામે ફરજિયાત વૈધવ્ય પગાવવામા આવનું દોષ છે પોતાના પગ પર ઉભા રહેવાનું સામર્થ્ય તથા બાગઉછેરની જોખમ ઈરી અ. કગવાનું મામર્થ્ય મેગના પહેના સમની જિન્મેવારીથી બચતા રહેતું એટલી સાદી સ્થમજ હજારમા એક સ્ત્રી પુરુષ ધરાવતા હરો અને યુદ્ધનિક્ષે કે મતતિ. નિયમનના સિદ્ધાન્તો સ્થમજવાની તો લાખમા પણ એક વ્યક્તિને દગદગ નથી. વેદોમા પ્રત્યેત્પત્તિ શાસ્ત્ર સમાવવામા આ યુ હવુ પણ તે વા અવુ મે તો મિથ્યાત્વ ગાજાય. આ સંજોગોમા મોહજન્ય કુટુંબીઆની ભગતી નિરકુશ રીતે થતી રહે છે એમો પો પવાના ય સાધનો પૂરતા નથી તો મારી રીતે પોષવાની વ્યવસ્થાની તો વાતે શુ કગી અને સાનન્દીશીક રીતે ઉછેરવા તથા કેગરનાની તો આતા ય શુ કરી ? પણ હું કહી ગયો કે કાઈ પગણુ નથી દરેકને પરણાવવામા આવે છે અને જેમને ભા

ગીદારીમા ભેડવામા આવે છે તેઓ એક ગીમની પ્રતિ કે જીવનખેલને અનુરૂપ છે કે કેમ અગર થઈ શકશે કે કેમ તે બાબતની ઝાળજી કરવાની સગવડનો જ અભાવ છે, કારણ કે પેટાઝાતિઓ અને પ્રાન્તભેદોને લીધે તેમજ ગિચિતિભેદો અને ધર્મભેદોને લીધે જન્યા-યવહાગનું ક્ષેત્ર મનુ જ મરુચિત હોય છે હવે આ જેમનેમ ભેટાડવામા આવેલા બીનઅનુભવી પાત્રો સહુમા કુટુંબના કનેપમય વાતાવરણમા વિવાદિત જીદગી રાફે કરે છે અસુખાકારીભર્યું ગામ, એવું જ ધર, એની જ ધર-અને ગામની ચરચા મત્તવ વમગનો અનિયમિત બોગડ, બાળકો જીદગીની જરૂરીઆતો પુરતી આવના પાણુ રેા છા આ અને આવા અનેક બીજા મનેગો વચ્ચે એક પછી એક સતતિ થે। થતી હોય। આ તે પ્રતેત્પત્તિ કે ક્રીગત્પત્તિ / અને પછી આ મતાનો આપારમા ધકકેવાય કે વકીનાતમા ધકકેવાય, સેવકપમા ધકકેવાય કે સાધુપણમા ધકકેવાય ! બધુ 'ધકકેવાયુ' છે, અગનાં ગોખથી 'મનુ' નથી આ વખતે કે વ્યાપારી કે સાધુ જન્મના મરકારની અને જન્મ પગીના ચાનુ વાતાવરણની અસરોને-માન વાચન વડે જ-નિર્મૂળ કરી તદ્દન ભિન્ન માનસ ધગવતો કેરી રીતે બની જતો હશે તે ન મ્હમ જાય એવો કાયડો છે 'અધ્યાસ'ને-રોગમસ્ત માનમની આ દતોને-મત્તના કેટના બધા લાગા ઝાળના અબ્યામ ' (discipline)ની જરૂર પડે છે, અને કેટલી ઉડી તથા મતત વિચારણાની જરૂર પડે છે એ તો એક વિચારક જ દેખી શકે દુ ખગર્ભિન નહિ પણુ જ્ઞાનગર્ભિત વેગઅરૂપી ચોચતા વગર સાધુ ન જ બની શકાય એટલી હદની ઉચી રાગતો સાધુ પાસેથી માગનાનો હમણા પવન ચાલ્યો છે, પણુ આપારી કે વખત બનનાર માટે કાઇ 'વોરણુ' હોવુ જોઈએ કે કેમ એ તો કરનુ નથી માધુ હા કહે કે ના કહે.

પણ સમાજનું જન તો તે છે જ અને આપારી તથા વક્રીન પણ મમાજના અગ છે દરેક અગ પોતાના સડાથી આખા મમાજના જીવનને જોખમની શકે છે, દરેક અગ પોતાના આરોગ્યથી આખા સમાજશરીરને વિકસ તથા આનંદ આપી શકે હ માકડા કે રોગી હૃદયનાથી વક્રીન કે વ્યાપારી એના સાધુથી જોડા લગત ન થઈ પડે એક પ્રખ્યાત ધાગશાસ્ત્રીએ પોતે-મિ ઇનવેગમટીએ-વળીત વર્ગ મજબમા હમારો કરના 'ખીડની ઉપમા આપવાનું દુસ્ત ધાર્યું હતું - તો જો મિ ઇનવેગમટી જેવા કેટલાએ દેવો પણ હરીજ એ માધુનકીનના ઉગાર કમમા કમ એટલું તો સૂચવ છે કે વક્રીનાતમા માન છુદ્ધિનું જ કામ પડે છે એની માન્યતા પ્રચલિત છે તે જોતી છે અને હૃદયમગ્નો વળીત જનતાને સાપ રૂપ જ થઈ પડે નીજન રામ્હોમા ન્હીએ તો જ્ઞાનગણિત નિરાગ (*Selflessness as resulting from rationality*) ધાગશાસ્ત્રી પાસેથી માગવાનો માધુતારો એટલો જ રક- રોવો જોઈએ કે જેટલો હૃદય વળીતો કે લજનાઓ સાધુ પાસેથી જ્ઞાનગણિત નિરાગ માગવાનો કરે છે અને વ્યાપારી પણ હૃદય મગ્નો હોય તો આ મા દેશના આપાગનો નાશ મનાઈ થના ઉપરાત નાગતાનગતાઓના નાણાનો પણ લૂટાગે જ અને માધુ પાસેથી તો વિરાલ તેમજ જ્ઞાન બન્ને માગવાનો હક્ક મળે છે પણ સેકડે ૮૦ ટક જેટલા વ્યાપારીઓ વ્યાપાર વિપરક નાન ધગવના નથી અને હૃદયના પણ બાગતમા તો ન જોનાય તે જ ઠીક છે પદ્ધતિસરનો પ્રમાણિક અને આત્મિક વ્યાપાર ધગવની અમ્તિ એમદ દેકા હોય તો હિંનું નક્કીય ! બાબી તો ધધામા ધકકેનાયલા 'જો જેમતેમ ગાડી હાકમે ગખતા હોય છે મ્હાટા નુકસાન આવે ત્હારે એકાદ ગાડીપોડો કે મોટા ખીલાથી અને એકાદ નની રાખા

ખોલવાથી તથા મોટી જાળોખાળો પેપરમાં આપવાથી
 કૃત્રિમ આબાદીનું પ્રદર્શન થઈ રહે છે અને 'હિન્દુ કૃષ્ણ' લોક
 મતથી લોનો પણ મળી રહે છે આ જાળના 'વપસા' આખા
 રંગને અને ખાસ કરીને ધીંગધાર કુનાગઓ તથા ખરીદ
 કરનારોને ભયર નથી એમ કહેવાની ટાણે દિમન ધરી
 રાખો? છતાં પેપરમાં શુ કે પુસ્તકમાં શુ, સાપ્તાહિકમાં શુ કે
 સાધુના ચાખ્યાનમાં શુ, મરદાંગના મુખેથી શુ કે પ્રજાના
 મુખેથી શુ, આપાગી વર્ગની જાની કુતાનનારા જ રાખે ની
 કળતા રહે છે અને આપાગીપણાને 'મોડે મોડેના' બાળક
 માફક વધુ ને વધુ 'બગાડવા' માં આવે છે 'મમાજી' રંગ
 ના માધુર્ગ અને 'મૃદ્ય વર્ગ' એવા બે કનિષ્ઠ ભાગવા
 પાડવામાં આવે છે અને પછી બન્ને અંગોની જોખમ પરીઓ
 એકલા માધુ વર્ગને માથે ધકેલી દેવામાં આવે છે—એમ મોટી
 કે માધુઓનું તેમજ મૃદ્યવર્ગનું પતન રૂપ સાધુવર્ગને જ
 આભારી છે અને તે જ વખતે, મૃદ્ય વર્ગ તે પોતાની
 મેગે પણ સુધરવું નથી અને સાધુના દાંષે પણ સુધરવું નથી
 અને બદારનાઓના દાંષે પણ સુધરવું નથી ।

હું—અને, મિ પાતક, આ જાળના સમાજમાં જ પર
 જુનું અને સમાજના સભ્ય જાણે જાણે મન્યા ગણવાની ચિંતા
 કરવી એ નવી પ્રજાને હિત—કે સંભવ પણ—માગે છે । જે
 મંચરશીપથી હિત એક પણ નથી અને જાદુન મર્દ પ્રકારના
 અને સર્વ દિશાના છે અને હિપરથી મારે અને ક્યા ખોગ
 આરોપના ભોગ બની દડાવું નહિ પા એ ચામતની પામ
 ખાત્રી નથી—એ મંચરશીપને જાણગારિય વિચાર માથથી
 ધીમે રહીને—ગમડ વગર—ચાનિપૂર્વક—વચાપૂર્વક જમીન પર મળી
 ઈ કુદરતી માનવસૃષ્ટિ રૂપ સમાજના સ્વયંબુદ્ધ મંચર થવું એ
 વધારે નથી શું? હમણે 'માદી મંચર' ને શ

નથી સાગતું કે એ જ અર્થ જૈનપાત્ર' છે ? માત્ર પોતાના જ હિતની દૃષ્ટિએ નહિ પણ જેને તદ્દમે હમણાં 'જૈનમમાજ' માનો છે। તેના પોતાના હિત ખાતર પણ-તેમાંની વ્યક્તિઓના વિકાસ ખાતર પણ-તદ્દમને એ અનિવાર્ય નથી સાગતું કે વિવેકી વ્યક્તિઓએ કોઈ પણ જાતના વાડામા ન ગ્રહેતા વિશ્વવ્યાપી મનુષ્યમમાજના મધ્ય મની પોતામા સ્વાતંત્ર્ય અને મુગ્ધે બીજા ખીટગવા અને પછી એ શક્તિઓ વડે-એ જયવન્તી શક્તિઓ વડે-એ વિજિર્ગણ કે જૈનત્વ વડે-નવા સ્વાભાવિક જૈનો બનાવવા ? જે મહેનાશ માયા વગર જ બલાવતો હોય તે પ્રથમવા ચોખ્ખું છે, જે માગીને પણ બલાવતો હોય તે સાત કરી લેવા ચોખ્ખું છે, જે મારે તોય નથી અને બલાવતો ય નથી તે છોડવા ચોખ્ખું છે- પણ જે બલાવતો નથી જતા મારે છે-અને માર્યા કરે છે-એ મરેતા ક્રન્તા તો દુશ્મન પણ મારેા અને તેને તો માન છોડવાથી જ ન અલાવતા કોઈ પણ જગ્યાએ મહેતાગિરિ કરેતા અદાની વિદ્યાર્થી તમીકે શિખરા જવાની દરજ પાડે જ છુટેકા

મિ. પાતક-આપનું જેવું તદ્દન સાચું છે અને આ દિસામે તો નવી પ્રવળ અથવા યુવાન વર્ષ સ્થામે મહે કદાપિ કે પનાએ નરોત્તી કરી એટલું વિશાળ અને એટલું કેહીન કાર્ય ક્ષેત્ર પડ્યું છે અને એ કાર્ય જે પણ એવા પ્રકારનું કે જેને અપનાવનારમા Spirit of Religion ધર્મનો જોશ-પ્રગટવા વગર ગ્રહે જ નહિ મ્હોટામા મ્હોટી મુશ્કેલી આજના યુવાનોને દેખાના મન્યવ હોય તો તે ખાડીમેખડી પણ સમની સગવળને દરકત પામેએ એ એકજ પણ જરા વધુ વિચાર કરતા એ ભય પણ ખોટો જ દેખારો મરણવું એ હકક અને કાગ ગ્રેવું એ અપના એવું જે માનમ હિ તે જ અરવા

ભાવિક અને રોગીષ્ટ છે યુરોપ-અમેરિકામાં હજારો માણસો આખી જીંદગી સુધી-અને ધર્મ કે પુણ્ય કે 'પવિત્રતા'ના ધમડ વગર-કુવાળ નથી ગ્રહેતા સુ ?

હું-અને તે પણ છતી તાકારે ! કહો કે તા. ૧૧ મે ૧૯૦૭ કુવારો ગઈ રહે, નમળાનું મનોબળ ધનુ નમળું જ હોય અને એ વાત વધુ સુધારક અને વિચારકને તો પછુના મમાન મોટું 'પાપ' નથી, પતન નથી, અગવડ નથી, કાગળ કે તેઓ પાસે ચોક્કસ મિલન છે કે જે એક સ્ત્રી જેટલું ધ્યાન (jealous) છે સ્ત્રી પોતાનો પતિ બીજા તરફ ધ્યાન આપે તો મહન કરી શકતી નથી, તેમ મિલન પાત્ર મિલનગીત ધ્યાન કે ગવિત કે સમય બીજા મર્ષ પ્રગતિ પર જ્યાર તો ગીમાર્ જાય છે,—વખતે 'વડી' પણ જાય છે ! એટલા જ નાદે તો જોઈ ધર્મ-ચાપકે ધર્મગુરુ મારે દરજ્યાત પદ્મચર્યાગ્રમ દગવવાની જરૂર જોઈ દત્તી હું જે વિચાર કે તથા સુધારકો મારેના પદ્મચર્યાગ્રમ દેહ છુ તે તો મરજ્યાત છે અને જન્મારે પણ અત્તની ઈચ્છા પછુવાની થાય ત્દાર તે મરજ્યાત લગન—ખુલ્લી ગીતે, ચરમાયા વગર અને પ્રમાણિતપણે—કરી રહે છે તરેને માટે આખી સ્ત્રીષ્ટિ ખુલ્લી છે અને 'ખુલ્લી વસુન્ધરા'માં ચોખ્ખું પુરપતે નિગરા ભાગ્યે જ થવું પડતું હોય છે તેમ જતા ધારે કે મધકાષ્ટને નિગરા થવા જેવું પણ બને, તોય સુ ? જીગીમા—જનતાના લુના ચીવે ચાન્તા પણ—કપા અનેક નિગરાઓ નથી વેદી લેવી પડતી અને હવે કેલ્લી વાત 'વેદી લેવા'ની સન્નિ એ જ વિચારકનું વિચાર-પણ તથા સુવાગકનું સુધારકપણું ! જેમ જેમ તેમ વેદનાનું નધારે, જેમ નીચો રેડ તેમ વડું સહેલું જન ! સુધારક અને વિચાર

સમુદ્રમાં ઝમનાગ લેવ,—અને સમુદ્રમાં ગેનારને મગરમચ્છાથી
રવુ જેમ ન પાવે તેમ આ સર્જની અસ્તિઓને જીવનના
સકોટાથી ડરવુ ન પાવવુ જોઈએ

મિ પાતકે—આપની સમુદ્ર સબધી વાતે મ્હને યાદ
કગ યુ મિ શૌ 'કે મ્હારા એક રનેલીએ હમણા જ ખરીદી
મુદર ગ્રીમ લૌન્ડ્રી કાવના આખ્યા દિવસ માટે આપની
મેનામાં મકવાની ઈન્જા બતાવી છે કાનનો પ્રોગ્રામ સમુદ્ર
જ ગાળનાનો મળી શન્ય તેમ હોય તો એવો જનાબ
મ્હારા મિત્રને આપના અને બીજી ઘટતી વ્યવસ્થા કરવા
મ્હારે હમણા જ ઉપડી જુ જોઈએ

મિ પાત નો આભાર માની તથા તેના મિત્રને મ્હારી
આભારની નાગણી પ્રદર્શિત કરનાનું કહી આજની વાતચીત
મમામ ક' મિ પાતક તેના મિત્રના ઘર તરફ ગયો અને
તે ટેકરીપરથી સૂર્યાસ્તનું દૃશ્ય જોના શેખયો

મહાન વ્યક્તિઓ મહાન સમ્માઓ અને મહાન વટના
ઓના પતન પણ ગ્રેવિટીએ લેવ છે !

તેઓ પડે છે—પણ સહતા નથી

એમનું પડનું ય કીર્તિમત (glorious) હોય છે અને
પણ પછી કેટલો મસમય એમને ગળનાર દિશા પણ પૃથ્વીને
પ્રમરાદાન કરના ચૂ તી નથી

એ પ્રતાપી સૂર્યનું પતન જોવાની નિર્વ્યજતા માટે
એ દિવસ હું મે પ્રાર્થિત લઈશ એક દિવસ શુ કરવા ?
કાને જ કાને ? અનશન—હિડા—પાળીશ કે જોયી કિમનીમાં
કિમની નિચાગમીજિત સમુદ્ર પાસેથી મેળવી શકું મ્હોળા પેટ
વાળા ગ્લાઝર પાસે જવું અને ખાતી હાથે પાછા ફરવું એ તો
મૂર્ખને જ પાવવે.

પ્રકરણ ૫ મું

‘જૈનશાસ્ત્ર’નું સ્થાન અને અર્થ મહત્ત્વે ‘જડ’ છે.

૫ ભાત થતા જ મિ પાતલ મહાગ નિવાસમા આની
પહોચ્યો

બેકફાસ્ટનો+ લુકમ કરી અમો ખન્ને જાતમા જઈ બેઠા,
જલ્દાથી સમુદ્રનો વ્યુઃ દેખાતો હતો

મહે તહેને બેકફાસ્ટ ચવાવના કલ્પુ

‘ અને આપ ’ તેણે અભયખીથી પૂછ્યુ

* આ પ્રકરણ તમામ ધર્મોની આની રૂપ છે જીવનમા
ધર્મનો વપયોગ શું છે અને મનુષ્યસમાજમા ધર્મશાસનનું સ્થાન
કરંદા છે તે આમા બતાવી આપ્યું છે નહીં ધર્મસ્થાપના કેમ
થાય, ધર્મની વિકૃતિ કેમ થાય અને ધર્મ સંસ્થાનો નાશ કેમ થાય
એ પણ બતાવ્યું છે મનુષ્યના માનસનું સ્વરૂપ, એનું શુદ્ધિકરણ અને
વિકાસ કેમ થાય તે બાબતના ઇલાજ બતાવ્યા છે ધાર્મિક ક્રિયાઓ
અને માન્યતાઓના વ્યવહાર રહસ્ય બતાવ્યા છે જૈનશાસ્ત્ર, સાતુ,
ભાવકનું કાર્યક્ષેત્ર વિશ્વદષ્ટિએ સહમતબળ્યું છે સ્વર્ગ, નરક અને
મુક્તિ અહીં દોવાનું સાળીત કર્યું છે

+ સંદાર, સંદવારનો નાસ્તો x દૂરથ, દેખાવ

‘ મને આજે ફાસ્ટ* છે, મિ પાતક ! ’ મહે ઉત્તર આપ્યો.

મિ પાતક વિચારમાં પડી ગયેનો દેખાયો અત્પ્રાદાગની સારઆત કરવાને તે નાખુશ દેખાતો હતો.

‘ કેમ ? માઈ તમીઅન ઠીક નથી ? ’

ધન્ક યુ મિ ડૉઃ ! હું સાળેતાજે છું ”

ત્હારે શું લખને પણ આજે ફાસ્ટ છે ? ”

હા ના આજે કાંઈ અમારો તહેવારનો ફિવમ નથી ”

પેરમા અશ્ચર્ય મુન ન હોય તે છતાં ય ચોક્કસ ફિવમની ખાતર ફાસ્ટ કરવો એને લખે ‘ તહેવાર ’ કહે છે ? ’

હે તો એમ જ મિ ડૉઃ ! પણ એ સાર્વજનિક ‘ રિવાજ ’ છે અો તેનું પાલન કરવાથી કાંઈ નુકમાન નથી ”

નુકમાન કેમ નહિ ? મિ પાતક ! જનતાના પ્રવાહમાં ખેચાનાની હા ઢહેવાથી વ્યક્તિનું વ્યક્તિત્વ* અર્થાત્

*કેપવાસ, અનસન, યાદ્યતપ, ‘આમ્યન્તર તપ ’ અથવા ‘ પુરુષાર્થ ’ નો સ્વૂલ દેહપરનો પડપો.

* Individuality Personality આત્મા અક્રિયામાંથી સક્રિયતામાં આવવા માટે-અતિરીક જનવા માટે-એ પ્રકારની મરીનરીનો ઉપયોગ કરે છે એક સૂક્ષ્મ અને બીજી સ્વૂલ-અથવા એક આમ્યતર અને બીજી બાહ્ય આલ્યતર કે સૂક્ષ્મ મરીનરી એ જ અત કરણ* અથવા અદરના કરણ (agents) અત કરણનું સ્વરૂપ અરાખર સદ્મજલવવા ખાતર દિદી વસ્તુવેત્તાઓએ એના ચાર ભાગ કહેવા છે મન, બુદ્ધિ, નિત અને અહ કાર અથવા અહ* એકુ ભાન એ ‘અહ’કાર એ જ વ્યક્તિત્વ એમાં ચારિત્રબળ રહેલું છે એ જ Personality સ્વૂલ અથવા બાહ્ય મરીનરીમાં પાચ જ્ઞાનેદ્રિયોનો અને પાચ કર્મેદ્રિયોનો સમાવેશ થાય છે.

સ્વતંત્ર ઇચ્છાબળ દબાવું નથી શુ ? આજે આ ન્દાની દેખાતી બાબતમા ને કાવે તે ન્દાની દેખાતી બાબતમા એમ વખતો-વખત એ પ્રવાહમા પોતાને એચાવા દેસથી ધીમેધીમે વ્યક્તિત્વ છૂટાઈ જાય છે અને ‘જનતા (masses)’ રૂપ બની જવાય છે જનતા એટલે કાચી માટી માટીનો ગોળો કરી ધૂપમા સૂકાયા બાદ જો એને નીના પ્રવાહમા મૂકે તો ધીમેધીમે તે માટી રૂપ જ બની જશે અને પીગળી જશે, ગોળો નહિ મહેના પામે બીલુ પણ તુકરાન છે, મિ પાતક ! જરૂરીઆત વગર ખાવું તેમજ જરૂરીઆત વગર ફ્રિજિટ કરવો એ બન્ને, એસગમી રીતે, શરીરની ગઢનર્મિન્દને* અન્યવસ્થિત કરી નાખે છે, અને એમ થતા માનસિક ગઢનર્મિન્દ† પણ ડોહોળાઈ જાય છે વસ્તુ વસ્તુનો ‘ધર્મ’ બગાડ્યો જ જાય છે, આપણી ઇચ્છા કે આશયની પ્રકાર કર્યા વગર જ ”

‘ત્યારે આપને શુ અર્થ છે કે જેથી ઉપવાસ કરવાનું ઠીક વિચાર્યું ’”

“હું સારી પેઠે છું મિ પાતક ! પણ આજે મ્હારે ધણું સામજીવન છે, બોનું છે, વિચારવું છે હિમ માનસિક

* ગઢનર્મિન્દ = સ્પર્શકાર = વ્યવસ્થા = શાસન શરીરની ગઢનર્મિન્દને ટનું વ્યવસ્થિતપણું = કુદરત મારતી તનદુરસ્તી

† માનસિક ગઢનર્મિન્દ = અત કરણ મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહ કારની સુવ્યવસ્થા Harmony જેને જ દરેક ધર્મે શાસ્ત્રીય પરિભાષામા ‘મોક્ષ’ નામ આપ્યું છે

■ સામજીય = મનુષ્ય કલાનો ઉપયોગ કરવો બીજી કલાઓ માફક, સામજીય એ પણ કલા છે પોતાના આત્માને નમતો રાખીને અને પોતાના ભાવોને સ્વાધી દઈને બીજાના ભાવોને આકર્ષવા રૂપ ક્રિયા (action) કરવી એનું નામ ‘સામજીય’ એ ક્રિયા શીલના છે —જે કે હલકા પ્રકારની પણ જેઓ આટલીય ક્રિયારીલતા પ્રગટતા નથી, જેઓ પોતાના ભાવોને દાબી રાખતા નથી, તેઓ તે

ક્રિયા કરવાની હોય ત્યારે બોજનથી બચવું એ સ્વાભાવિક જરૂરીઆત છે - કે જેથી બોજન પચાવવામાં ખર્ચવી પડતી શક્તિ માનસિક ક્રિયા માટે ફાળવે પાડી શકાય. એ જ કારણે મગ વળી અખંડ માનસિક કાર્ય કરનારાઓ-નેખડા અને રિયાઝા-પરણવાનું પગ કરતા નથી અગર પગો છે તો ધાતુ જ મિતલ્યની* જીવન જીવવાની કામગીરી રાખે છે એ એક જ વીર્યનો ખજાનો છે કે જે વડે ચાહે તો પાચનક્રિયા કરે મજુગી કરે માછીઆપાર કરે પ્રજોત્પત્તિ* કરે યા ભેખન-મનન-ધ્યાનાદિ માનસિક સજનકાર્ય કરે અને શારીરિક પ્રવૃત્તિ કરતા માનસિક પ્રવૃત્તિ વધુ વ્યય માગે છે "

‘ સંશુર કરે મિ રોડા ’ મને મનન કરવા દે! મહે જોયુ કે આપે કોઈ ધર્મમથાના સ્વીકાર વગર કોઈ ગુરના ઉપદેશ વગર અને કોઈ સાક્ષતે માથે નહડા ન વગર ઉપવામ કર્યો છે હું એ પણ જોઉં છું કે જો આપે ઉપવામ ન કર્યો

માસસ (જનતા) છે હજી આવક પણ બન્યા નથી જેઓ નવજુલ્યા ધરાને છે તેઓ સાક્ષતેની અનેક છૂટીછૂટી વાતોને એ આખા મરીર તરીકે જોડીને પછી તેઓ આખા મરીર પર જ-મનન ક્રિયા કરે છે

* frugal કરકસરવાળું વ્યય=ખર્ચ

× Creating beyond ones self પોતે જે જમીનમાં હોય તે કરતા વડુ હોય જમીન ચોવીને અને પોતે જે વીર્યથી બંધા તે કરતા વડુ તાકાદવાળું વીર્ય પોતાના પ્રક્રાસીને પડી તે એ સતેગે વડે પોતાથી વડુ જ્ઞાનક્રિયાશક્તિવાળી વ્યક્તિ હવેલ વરી એ પ્રજોત્પત્તિ કાય - માફી જનુ વ્યક્તિવાર મર્ચ એ જ નિયમ ગુર-ગિધ્યને લાગુ પડે મુરપણ કરતું એટલે સિધ્ધ થર પોતાની શક્તિનો વ્યય કરી તેને પોતાથીય નહડીઆવા વિકાસરાગે બનાવવાને

હાત અને તે છતાં સખ્ત માનસિક થમ મે થો દોત તો માનસિક કાર્ય કરતી વખતે થોડું તણુ પણ જાડયત રહેના પામ્યુ દોત, પુરતી ‘જગૃતિ’ ન ગ્હેન, અને તેથી થવણુ કે મનન કે ન-તૃત્વ એમકે ક્રિયા પ્રકાગમય ન થના પામન, અને માનસિક કાર્યને અતે depression (ખિનતા) થવાથી એ સ્થિતિ જલ્દા મુધી ચાતુ ગ્હેન ત્હા મુધી આભાવિક આનદ- દબાઈ જાત અને એવે વખતે જે કાંઈ અનિવાર્ય કામ હરવુ પડત તે આભાવિક ઉત્માલ અને આનદનુ ફરજદ- નહિ પણ ‘વેડ’ ના થવા પામત તે કાંઈ અદગના પ્રકાન અને રમિતના રસાભાવિ- ‘ઉગ્ગાગ’ (expression of Light and Energy within) રૂપ ન હોત ખીજા રાખ્ખોમા તે વખતનુ આપનુ પ્રત્યેક કાર્ય શક્તિનુ નહિ પણ અશક્તિનુ સતાન હોત અને તેથી આપને કે ખીજા કોઈને એક મા ખીજા પ્રકાગ્ની હાતી જ પડાયત આ બધા ‘પતનરૂપ પુણિમાને’ ગેકવા ઉપવાસ

+ જડય=depression, જૈનશાસ્ત્રોમા જને ‘પ્રમાદ’ કહે છે તે, આત્માના ‘ઉપધો’ વગરની મનોહસા, want of ‘ATTENTION’ જૈનશાસ્ત્રોમા ‘ચતના’ (જયણા) સખ્ધી જે સિધ્ધિ સૂચવવા હજીયુ છે તે સિધ્ધિ એ જ ATTENTION, ‘ઉપધોગ, અપ્રમત્ત માનસ, vigilance, સાવધાન દગા

* Harmony of the internal organs, that is, of Thought & feeling, absence of struggle within, that is Natural State of Mind, which is neither pleasure nor pain

x કાર્યા વનર ચાને જ નહિ એતુ

— ફરજદ સતાન ફલ પરિણામ, result, creation, action

• પાન પ-વાપણુ, અન કરણની સાન્નિ અથવા Harmony વાળી સિધ્ધિથી નીચે જવાપણુ

ક્રિયા કરવાની દોષ ત્હારે બોજનથી મચતુ એ આભારિક
ગરૂગીઆત છે, - કે જેથી બોજન પચાવસામા અર્થથી પાતી
સક્રિય માનસિક ક્રિયા માટે ફાજલ પાડી શકાય એ જ કારણ
મગ વગી અખા માનસિક કાર્ય કરનાગઓ-તેખડા અને
વિચારો-પ્રશ્નવાતુ પમ કરતા નથી અગર જગે છે તો
ધાતું જ મિતલસરી જીવન જીવવાની કાગજી ગણે છે એ એક
જ વીઈનો અગતો છે કે જે વડે ચાહે તો પાચનક્રિયા કરો
મજુગી કરો વાળીઆપાર કરો પ્રતેત્પત્તિ કરો યા લેખન-
મનન-ધ્યાનાિ માનસિક સંજનકાર્ય કરો અને શારીરિક
પ્રવૃત્તિ કરતા માનસિક પ્રવૃત્તિ વધુ વ્યય માને છે "

સજુર કરો, મિ રૌં ! ત્હને મનન વરતા રો મ્હે
લેતુ કે આપે કોઈ ધર્મમેધાના સ્વીકાર વગર માઈ ગુરના
ઉપેશ નગર અને કોઈ શાસ્ત્રને માથે ત્હજા ન વગર ઉપવાસ
મો છે એ પગુ લેકે છુ કે જો આરે ઉપવાસ ન કર્યો
passions (જનતા) છે હજી નાવક પણ બન્યા નથી જેઓ
અવલુક્ષ્યા ધરાવે છે તેઓ સાઅમેલી અનેક છટીછટી વાતોને જોડ
આખા શરીર તરીકે લેકેને પછીત-એ આકાશ શરીર પર ન-મનને
ક્રિયા કરે છે

● frugal, કરકસરવાળુ વ્યય=ખર્ચ

✱ Creating beyond ones self પોને ને જમીન
હમી તે કરતા વડુ હવે જમીન ચોવીને અને પોતે ને વીર્ય
જ થા તે કરતા વધુ તાબાદવાતુ વીઈ મોવાના પ્રકટાવીને પડી :
જે સનેગો વડે પોતાથી વડુ જ્ઞાનક્રિયાસક્રિયવાળી વ્યક્તિ હવત
વરી એ પ્રતેત્પત્તિ કાર્ય -ગાડી જતુ વ્યતિચાર મર્થ એ જ નિય
ગુર-ગિમ્પને લાગુ પર ગુરપણુ કરતુ એટલે સિધ્ધ પર મોવાની
કિનનો વ્યય કરી ત્હને પોતાથીય ત્હડીઆતા વિકસસામે

પોપન-સ્તિનારત અને ત્દાથી તે જ્દારે પગિપકરૂપે બહાર પડત ત્દારે-તનેનુ સ્વરૂપ કાષ્ટ ઝોર જ જોવામા આવત. તે વખતે આપ યાન સબ્દને અન કચ્છુમાની રાણિકા, નહિ કે કાષ્ટ શાસ્ત્ર કે મિદ્દાનનુ જાણુપણુ એ રૂપમા જુઅન અને દિયા સબ્દને પચુ અત કરછુની ક્રિયા-નાદિ force-ના રૂપમા જુઅન એટલે કે શાસ્ત્ર અને ગુરૂ આપનામા યાનક્રિયા શક્તિ પ્રદ્દારીને- 'વ્યક્તિત્વ' પ્રદ્દારીને-પોને અદસ્ય થાત "

"ત્દારે, પ્રથમ તો, કાષ્ટ પચુ ધર્મસત્થા એ મનુષ્યની જ બનાવટ છે, -અનનત અનુભવી મનુષ્યની તથા બનાવટ પચુ શુભ આગયનાળી, -કહો કે કના' (Art) જીજ્ઞ, ધર્મ મસ્થા એ-અખિતવ વમરના મનુષ્યોની જરૂરી-માન (need) છે, અને તે સાથે જ તે તે વર્ગની તાલીમ (discipline) પચુ છે ત્રીજુ, ધર્મસત્થા તમામ જનતા (masses) માટે નહિ પણ જનતા પંખીના જેઓને જીવનના ડખ બાગ્યા હોય અને એ ડખના આપનની ગરજ જેમનામા જાગી હોય તેઓ, જેને ત્દમે 'આવકચેલિ' કહો છે અને બીજાઓ 'મુમુક્ષુ ચેલિ' કહે છે તે ચેલિના માણુઓ માટે જ ઉપયાગી છે ચોથુ, ધર્મમસ્થાએ બે કાર્ય બજાવનાના હોય માનમ* તથા માનમ જેના સગમા આવે છે તે જગતના પદાર્થો એ બનેનુ યાન (Psychology અને Science) આપીશ્રોતાની

વપરાર્થ છે 'સમાજશા સોઠ (સુધાવ મેલિ, સ્વસત્વજ અથવા ભરપુર મનુષ્ય, તત્વવેતા) પાસે સાચુએ 'માસ માચુ છે ત્દા પચુ સ્વા-વસ્તવ માત્ર પૂચો છે, શાસ્ત્રો કે સાચુઓ પાસેથી સામજેથી પાતો નહિ

* માનસ, Mind, અત જાણુ કે જેમા મન, કુદ્ધિ, ચિત્ત, અહિમાસે સમાવેશ થાય છે

હરી લેવાનું આપને સૂઝયું એ એક વાત, અને જે 'સૂઝયું' ને વર્તનમાં મૂળી ઉપવાસ કર્યો એ બીજી વાત એ 'સૂઝયું' એ જ 'જ્ઞાન' અને એ 'કરવું' એ જ 'ક્રિયા', અને એ જ્ઞાન તથા ક્રિયાના પ્રતાપે આપ ઉપર આત્મકલ્યાણી બની આનંદમય સ્વભાવમાં કાયમ રહ્યા એ જ 'મોક્ષ' અને એ જ અમારા જૈનશાસ્ત્રોમાંના 'જ્ઞાનક્રિયામ્યામ્ મોક્ષ' એવા સૂત્રનો આશય આપને જો કુ રત અને જીવનનું-એટલે કે પાંચોનું અને માનમનુ-જ્ઞાન ન હોત અને એ જ્ઞાનથી સૂઝતી ક્રિયા કાંઈના દબાણ કે હુકમ વગર પોતે પોતા પાસે કરાવના જેટલું વ્યક્તિત્વ ન હોત તો આપ 'વેડ'માં ગમડી પડ્યા હોત કે જે સ્થિતિમાં આપને 'આમ કરો' અને 'આમ ન કરો' એવા સૂત્રની તેમજ એ સૂત્રનો આપની પાસે અમન કગવના માટે આકર્ષણ લાયક લય સારમ વગેરે શસ્ત્રો વડે ફરજ પાડનાર વ્યક્તિની જરૂર પડત સૂત્રો' અથવા વિધિ-નિર્દેશ અને રિધિનિર્દેષનો અમન કગવી થયેલ પરિણામ ઉપજાવતા મુઘી ચોક્કસ જીવનના બાહ્ય સત્તા (external agency) એ જે આપની જરૂરીઆતો (needs) બનત અર્થાત્ આપને ધમશાસ્ત્ર અને 'ધર્મશુદ્ધિ' એ બેથી બનેલા સામ્રાજ્યમાં વસવું પડત એ સામ્રાજ્યમાં 'વસવાની જરૂરીઆત (need) લાગી એ જ શ્રાવકપણાનો પ્રારંભ શ્રાવક તરીકે આપના ઉપર બહારની જ્ઞાન-ક્રિયામ્યામ્ મોક્ષ એ સૂત્ર પ્રસંગમાં આવત, ॥ જેને આપ એક સંતાન હવેજની યુગનીની ગરજથી જીવીને પોતાના ચિત્તમાં ધાગળ કરી પોતાના મામલ અર્થાત્ અનુભવથી

+ અમુક કહે એવી આજ્ઞા એ 'વિધિ' અમુક કરતા બચે એવી આજ્ઞા એ નિષેધ

* તત્ત્વજ્ઞાન પરિણામમાં માત્ર શબ્દ 'અનુભવ' નો અર્થ મા

પોષન-નિસ્તારત આ તૃદાથી તે જ્ઞારે પશ્ચિમધરૂપે બહાર પડત તૃદારે-રહેતું સ્વરૂપ કાષ્ટ ઓરજ બેવામા આવત તે વખતે આપ જ્ઞાન શબ્દને આ કલ્પમાની જ્ઞાનશક્તિ, નહિ કે કોઈ શાસ્ત્ર કે સિદ્ધાંતનું બલુપણ એ રૂપમા જુઓત અને ક્રિયા શબ્દને પણ અંત કરાવતી ક્રિયા-*is* force-ના રૂપમા જુઓત એટલે કે શાસ્ત્ર અને ગુરૂ આપનામાં જ્ઞાનક્રિયા શક્તિ પ્રમાણીતે-‘વ્યક્તિત્વ’ પ્રમાણીતે-પોતે અદસ્ય થાત ”

“તૃદારે, પ્રથમ તો, કોઈ પણ ધર્મસંસ્થા એ મનુષ્યની જ બનાવટ છે, અન્યતઃ અનુભવી મનુષ્યની તથા બનાવટ પણ શુભ આશયવાળી, -કહો કે કલા’ (Art) બીજું, ધર્મ-સંસ્થા એ વ્યક્તિત્વ વગરના મનુષ્યોની જરૂરીઆત (need) છે, અને તે સાથે જ તે તે વર્ગની તાલીમ (discipline) પણ છે ત્રીજું, ધર્મસંસ્થા તમામ જનતા (masses) માટે નહિ પણ જનતા પૈકીના જેઓ જીવનના ડાખ લાગ્યા હોય અને એ ડાખના આશ્રયની ગરજ જેમનામા જાગી હોય તેવાઓ, જેને તકે ‘આવકોણિ’ કહો છો અને બીજાઓ ‘સુમુક્તિશ્રેણિ’ કહે છે તે શ્રેણીના માણસો માટે જ ઉપયોગી છે એથી, ધર્મસંસ્થાએ જે કાર્ય બજાવનાના હોય માનસ* તથા માનસ જેના સંગમા આવે છે તે જગતના પાંચો એ જન્મેનું જ્ઞાન (Psychology અને Science) આપી શકતાની

વપરાય છે ‘સંગમશા સૌક (સુકાવ શ્રેણિ, સ્વસત્ત્વ જથવા સરપુર મુખ્ય, વલવતા) પાસે સાનુએ ‘માસ માચ્છુ છે તૃદા પણ સ્વા દુનય માત્ર પૂછાય છે, શાસ્ત્રો કે સાનુઓ પાસેથી સામજિકી થાય નહિ

* માનસ, Mind, અત કરણ કે જમા મન જુલિ, ચિત્ત નહાતની સમાવેશ થાય છે

અ ગ્ની જ્ઞાનશક્તિ જગાડી આપતી અને ધાર્મિક ક્રિયાકાંડ દ્વારા શ્રોતાની બહુ ક્રિયાશક્તિ જગાડી આપતી અને એ રીતે એને 'શક્તિ' જગાડી આપતી પાશ્વર્ય મુર્ખસરસ્યાએ જે પગલામ ઉપગમવાની જોખમદારી લીધી છે તે પગલામ ઉપગમવા માટેના એના સાધન-પ્રેરિત જ્ઞાન અને પ્રેરિત ક્રિયા-એવી જ્ઞાતના છે કે એ સાધન ઉમે વારને અર્થાત્ 'દર્શ'ને આપીને સાધુ દુઃ થાય તો-અસાનવાર નિર્મિત રીતે પરિણામે તપામવાની કાળજી ન કરે તો-પ્રેરિતજ્ઞાન જ્ઞાનશક્તિમા પતટાઈ જવાને બદલે અધ્યશ્વદ્વારુ રૂપ લે છે અને પ્રેરિતક્રિયા એ ક્રિયાશક્તિનું રૂપ લેવાને બદલે ઝંતુન અથવા ધર્માધપાત્રા (madness, fanaticism)નું રૂપ લે છે કે જે બન્ને વિકૃતિઓ* ઉમે વાગને પોતાને તેમજ સમાજને ભયરૂપ છે છઠ્ઠું શ્રાવક નથી થયા તેવા મનુષ્યો તરફની-જનતા તરફની-જોખમદારી સાધુએ લીધી નથી પરંતુ 'શ્રાવકની જોખમદારી તો તેજે અવશ્ય લીધી છે અને ત્હેને આપવામા આવેના પ્રેરિત જ્ઞાન અને પ્રેરિત ક્રિયારૂપ ઔષધો જે જ્ઞાનશક્તિ અને ક્રિયા શક્તિ નામનું વ્યાભાસિક આરોગ્ય પ્રકટાવી ન આપતા નિભાનરૂપ અધ્યશ્વદ્વારુ અને ઝંતુનરૂપે પરિણમે તો એ પરિણામે એ રીતે કે ક્યાકારની ગેરહાજરી ચોક્કસરીની ફરજમા ખામી અથવા ચોક્કસરીના સાયન્સના અભ્યસરણને આભારી હોઈ સઘળી અધ્યશ્વદ્વારુ તથા ઝંતુન અને ત્હેના પરિણામે માટે સાધુ જ જોખમદાર છે સાતમું 'સાધુએ શ્રાવક માટે બ્યક્તિ ધ્વાનનીરોડ તે પોતે તો 'બ્યક્તિ'ને વટારી ગયેલો અર્થાત્ સમષ્ટિજ્ઞાનમા (Cosmic Consciousness)મા આવેલો પુરૂષ હોવો જ જોઈએ, અને મમદિ

* વિકૃતિ એ રૂઢિચી ભલે જ્યાં જ્યાં આપનારો રાખે છે deformity વિહારવાળી દશા, વિજ્ઞાનજન્ય દશા સેચીપણ

ભાન પોતામા પ્રગટયા સિવાય-એ ચોગ્યતા પોતામા પોતે
 ઉપજાવ્યા સિવાય-આવક યા શિષ્ય વડવાની જોખમદારી લેવાના
 ‘મોહ’થી તેણે ખસતા રહેવું જોઈએ આપ્ત, ‘આવક’ને ‘વ્યક્તિ’
 મનાવી આપ્યા પછી તેણે ત્હેને પોતાથી મુક્ત કરવો જોઈએ
 અથાત્ માધુએ સિખને સ્વતંત્ર રહેવા દેવો જોઈએ, બાકી એ
 સંજોગમા શિષ્ય ‘વ્યક્તિ’ બનેલો હોય સ્વભાવતઃ સ્વતંત્ર જ
 બની ચૂક્યો હોવો જોઈએ નવમુ, ‘જનતા’, ‘આવક’ અને
 ‘સાધુ’ એ ત્રણે શબ્દો ગુણસચક છે, ગતિસચક નહિ, અને
 એકમીભાવની અપેક્ષાએ જ અસ્તિત્વ ધરાવે છે જનતાની
 અપેક્ષાએ આવક છે, અને આવકની અપેક્ષાએ સાધુ છે બાપી
 વસ્તુતઃ જનતા, આવક અને સાધુ તમામ ‘મનુષ્યો’ છે અને
 મનુ’યસમાજથી બહાર છે નહિ તેમજ પોતાને ગણી
 શકે નહિ તદ્વાવત ગુણગતિનો છે જનતા ગુણમમાનસ
 (slavish mentality) ધરાવે છે અને તેથી ગુનામજીવન
 ગુજારે છે, સાધુ સ્વતંત્ર માનસ ધરાવે છે અને શાહીજીવન
 ગુજારે છે, અને આવક ગુલામી જીવનમાંથી છૂટી વાલીજીવનની
 છત કચ્છા નીકળેલો પથિક છે, -તે હજી ‘જૈન’ નથી, ભાવી
 જૈન છે દશમુ, ‘જનતા’ એ તે સામાન્ય ગણ છે કે જેનામા
 હજી જીવનના ડખ પામના છતાં ય ડખનુ ભાન નથી ઉગ્યુ
 અને છૂટકાગની ઇચ્છા ય નથી જાગી ‘આવક’ તે છે કે જેનામા
 છૂટકારાની ઇચ્છા જાગી ચૂકી છે, કોઈએ નાખેના કે અના
 યામ આવેના બધનો સ્હામે ‘બળનો’ (rebellion) જેનામા
 જાગી ચૂક્યો છે અને હવે તે પોતાની પમદગીથી કોઈની
 તાબેદારીમા જઈ ત્હેની મદાયથી તે બધનો તોડના તનપી
 ગણો છે અને સાધુ તે છે કે જે બળના ખોરને આશ્રય
 આપના સત્ તત્ત્વ અને ખુશી છે તમા સક્રિયમાન છે -
 ‘બળનાખોર’ને ‘ઐગિતિ ગતિ’માંથી મુક્ત કરી ‘ગતિ’માં

પોતામાથી એટલે પોતાની શક્તિમાથી અરતી ક્રિયામાં-મૂંઝી આપના સદા તૈયાર અને કુશળ છે અગ્યારમુ આ જોખ મદારી અ । કરી ગકાય એટલા માટે 'માધુ'મા પોતામા માનસ શાસ્ત્ર (human psychology) નું વિશેષગ્ઞાન અને પાર્થ વિગ્ઞાન (Science) ના મૂળતરંગોનું (elementary) જ્ઞાન હોવું અનિવાર્ય છે અને ઈચ્છાશક્તિ (Will) તથા તર્કશીલ સાવધાનપણ (watchfulness) એ બે શક્તિઓ અનિવાર્ય છે (અનન્ય સાવધાનપણના પેટામા વખતોવખત ધનાજ બદલવાની શક્તિનો આપોઆપ સમાવેશ થાય છેજ) બારમુ, 'આનંદ' વ્યક્તિ' અને અર્થાત્ જૈન' બનવા પામે તેટલો વખત તેની જોખમદારી પોતાના શિરપર લેનાર માધુ-અક્તિની-અથવા ત્હોતો ચોજેલા ત્હોના પ્રતિનિધિની-અખડ ધ્યાની-નીધરાણી-Watching આનવાર્થ છે તેરમુ આવકે 'મા જ્ઞાન' જ્ઞાનશક્તિ અને ક્રિયાશક્તિ પ્રકટે ત્હારે-એ બે પાખો કુટે ત્હારે-તે વ્યક્તિ' અથવા 'જૈન' કહેવાય 'જન'પર બે પાખો-બે માત્રાઓ-બે તાકારો કુટતા તે 'જૈન' કહેનાય અને ચૌદમુ ધર્મમસ્થા તે છે કે જે જનતામાના એ-ભાગને-Warrior soulને-જૈન' બનાવ્યા પછી પોતે જ અવશ્ય થાય અને જૈન'ને-અગ્નિને સ્વતત્ર રીતે પ્રગતિ' કરવાને છૂટો મોકલે ઉઝાડીને પછી પોતે ખસી જાય '

આપે તો ધમના સમુદ્રનું મન્થન કરીને ચૌ રત્નો શોધી આપ્યા । મિ રંગ ।'

હા રત્નો સમુદ્રમા જ હોય છે
વરમા ઝોછા જ હોય છે તેથી જ
દ્રમા જવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો । અને
ઉપજાવતા નથી

તળીએ દૂમકી મારે—ધાસ રૂપાઈ ભય એટલું મનન કરે—ત્સારે તે 'જડે' "One finds them, not searches for them"

"પણ સમુદ્રને તળીએ મોઝા ઉછળતા હોય તો ગતો જડે કેની મીને? મિ જો." "

"ચિંતા ન કરો, મિ પાતક! સમુદ્રના તેમજ ચિંતના તળીએ સ. મર્યાદા અને શાન્તિ હોય છે મોઝા કે હીનચાપ નામે 'ય નદિ'। ત્હમે કે પિ સાયન્સના અખતર કરનાર કે સોવક કે વિચારકને જોયો છે? એના ઘરમા ખાવાનું ધાન નદિ હોય, માથે ઝગ્ગના ત્રામ દગે, ઘરમા પછી કે બાળક ખીમાર દરો, ઉપરથી ત્રામની મતાવણી હશે, કેદાય સરીરે પણ અસ્વાસ્થ્ય દગે પાતુ આ બધા મોઝાઓને રીધી જ્ઞાને તે પોતાના માનીતા પ્રયોગ પાળી એક નધ કાટડીમા લાગી ગયો હોય છે ત્સારે એને ઉમા કાઈ ચીજનું જ્ઞાન નથી મેનું દહુ તેમજ દુનિયા બન્ને લેનાથી અદસ્ત થાય છે તેનું ચિત્ત એકદમ શાન્ત હોય છે અને એના મનના સરળા પરમાણુઓ આખા જગતના પદાર્થો પર ભટકતા હતા ત્સારી પાછા ફરી એકમાથ એક ખ્યાન પર એટલા તો જોશથી ફેલાય છે કે ત્સા એકાએક- હજુ પાર્થ તેની નજરે પડે છે "

"ત્સારે તો જૈનધર્મ માયન્સને બહુ મલગાર થઈ પડે હારણ કે તે ધ્યાનક્રિયા પ્રકટાવી આપે છે "

"અમત્ત, મિ પાતક! જો સાચો જૈનધર્મ હાથ લાગે તો અને માયો જૈન માધુ જડી આવે તો તેથી માયન્સને જ મ. મગે એમ નદિ પણ દુનિયાના તત્ત્વજ્ઞાનને પાતુ ૧૬ પ્રગતિ મળે. એટલું તો દૃઢ હમણાં પણ કહી શકે ત્હમાગ ધર્મના પાઠિભાષિક સમ્રો—ગ્રાવક, જૈન, માધુ, મોક્ષ જ્ઞાન, ક્રિયા ઈત્યાદિ—ખરેખર માયન્સીરીક મગજથી ઘડાયના છે, પણ

માય-સે તૈયાગ કરેલી ચીજ મર્જાઓ પાસે જઈ પડે ત્યારે તે 'વહેમ'થી પૂજાર' । "

'એમજ અમારા દેશમાં પહેલવહેલી રેલમાડી બાવી ત્યારે લોકો એ કાંઈ દેવી તરીકે ગણી દાર પદેગની પૂજન કરતા હતા । સાયન્સની ખીજ બાજુનું નામ જ વહેમ (Super station) । '

એમ જ તદ્દમાગ દેશમાં આ લોકોની બિન પરોપ' મનઃક્રમમાં પણ વહેમ છે મનન ચિંતનન આદિ આબ્યતર ક્રિયાઓ-અંત કરણના ગત્યમાં થતી ક્રિયાઓ-થી જ્ઞાનના (masses) અંત હોય જ તદ્દમને બાન હોય બાલ ક્રિયાઓનું -પાય ઇન્દ્રિયોથી થતી ક્રિયાઓનું તેથી તેઓ ઇન્દ્રિયો અને ઇન્દ્રિયોના વિચાર રૂપ બાલ કુનિયાને આ લોક ' કહે છે અને એ મિત્રાચ જે કાંઈ સદ્ગત છે-ઇન્દ્રિયોથી પર છે-અંત કે રજુના આદે અંગોની ક્રિયારૂપ છે-તદ્દેના મનઃક્રમમાં કાંઈ જ જાણતા ન હોઈ અંત કરણની સંજો પરલોક માનવાને બ ને આકાશમાં સર્ગ-નરકાદિ લોકો અથવા કુનિયાઓ છે એમ માની તદ્દમને જ 'પરલોક' કહે છે અને જે કાંઈ ધર્મ કરવો છે તે તેવી જાનના 'પરલોક' માટે કરવો છે એની શ્રદ્ધા ધરાવે છે એ શ્રદ્ધા જ એમને આ લોક તરફ ખેંચે કાં જનાવનાર થઈ પડે છે ભવિષ્યના અયોક્ષ્મ સુખ માટે વર્તમાનની યોક્ષ્મ મગ્નવડે પણ ગુમાનની એમના દિન ન જ પાનવે એ દેખીતી વાત છે-જે કે એમની જુદી-પ્રેરિત જુદી-એમને અયોક્ષ્મ ભવિષ્યના લાલ માટે ધકકેતલી રહી હોય છે તેથી તેઓ ચોડા સુખ જતાં પણ કરે છે અને એ રીતે સંયમ રક્ષિત થોડે અંતે ખીલવે છે પણ તદ્દા અટકી પડે છે અને એક વધુ ધકકેનાની-વધુ પ્રેરણા કરનાર સાધુ 'ની-

તેમને જરૂર પડે છે સાધુ હાજર ન હોય, અગર પ્રેરણા કરનારી તેનામાં તાકાદ ન હોય, તો 'શ્રાવક' ત્યાં જ અટકી પડે છે અને અટકી પડ્યો એટલે કલોવાટ શરૂ થાય છે અધશ્રદ્ધામાં જ રહી જાય છે "

" એ હું તમને જ સાબળું છું, મિ શૌભ ! ત્યારે 'પર લોકે'ના વર્ણન તરીકે તથા પગલોડની પ્રાપ્તિના ધનાજ તરીકે જે કાંઈ જૈનશાસ્ત્રોમાં કહેવામાં આવ્યું છે તે વસ્તુતઃ અત કચ્છ (મન, શુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર)નું સ્વરૂપ બતાવવાનો યત્ન (Science of mind, Psychology) તથા તેનો ઇષ્ટ રત્ને ઉપયોગ કરનારી પદ્ધતિ અથવા 'કલા' શિખવવાનો યત્ન (Art of Life, 'યોગ')માત્ર છે કે, જૈનની સહાયથી મનુષ્યમાં દિવ્ય શક્તિઓ પ્રગટે અને એની જીવનભૂમિકા જ દિવ્ય અને દકીકતમાં એમજ છે તો તો, મિ શૌભ ! હું જાનાની સાથે કહી વડું કે ભગવતી સૂત્ર આદિ અમારા જૈન શાસ્ત્રો તદ્દમારા માનસરાશ્ત્રીઓને અને આ દેશના યોગીઓને અમલ્ય ખજાનારૂપ થઈ પડે,--જે માત્ર એ શાસ્ત્રોના શબ્દોને સાધનરીતે દૃષ્ટિએ વાચવામાં આવે તો અમારા શાસ્ત્રોને કાર્પનિક ભૂમિના વર્ણનો અને એ ભૂમિ મેળવના માટેના કાર્પનિક ક્રિયાકાંડ તરીકે સેકડો નર્ણયી અમે ખુદ જૈનો જ ગણતા આવ્યા છીએ તો પછી બીજાઓ તો તેની ખરી કિંમત જાણી શકે જ કદાચી ? હવે આપે કરેલ મૂલ્યન પ્રમાણે અમારે અમારા શાસ્ત્રો નવા ચક્ષુથી વાચવા જોઈએ અને તે માથી Science and Art of Life (જીવનનો સ્વભાવ અને જીવનકળા શિખવનાર સદગુણો) તાગી કહાડવા જોઈએ. અને એમ થાય તો જીવનના ડખ અને મૃત્યુનો ભય એ બન્નેના ગમમાંથી ઔપધો મળી જાય, તેમજ શારીરિક અને માનસિક હનરો પ્રકાગ્ની વિકૃતિઓના મૂળ કારણ મોઘનાની અને

તહેમના દક્ષાજ કરવાની પણ સગવડ થઈ જાય. મહે આપને જે જૈન વિચારકની વાત કહી હતી તે એકવાર કહેતો હતો કે, જૈન ખગોળ એ કોઈ આખની ઇન્દ્રિને દેખાતા પ્રદો આત્મિ વર્ણન નથી જ પણ અત મગ્ન રૂપ આકાશમા થતા મહત્તા-તિગતા દરબનના પ્રમશવાળા અનુભવોનું વર્ણન છે સાદ-દાયીજી છે એમાનુ વર્ણન સ્થૂન ખગોળની દૃષ્ટિએ જૂઠું જ પડે છે અને પાવુ જોઈતું હતુ બાજ સુધી જૈન આચાર્યો અને પડિતો જૈન ખગોળને પાશ્ચાત્ય ખગોળ સાથે બધમેસની ન જોવાથી અત્યથી ધર્મપરની શ્રદ્ધા શુભાવતા રહ્યા અને ઉપગ્રથી પાશ્ચાત્ય ખગોળને જુઠી કરાવવા લુલા પ્રયત્નો કરતા રહ્યા છે તે વિચારકે વળી એ પણ કહ્યું હતું કે મદાવીર આદિના જીવન ચરિત તરીકે દોરાયના ચિત્રો એ કોઈ હાડમા મના શરીરના દતિદાસ નથી પણ Permanent History of Man-મનુષ્યના નિકાસા સ્થાયી ચિત્રો-છે કે જે ચિત્રો દોગમા જાણીની વ્યક્તિઓ અને સ્થાનોના નામોના તેમજ જાણીની ઐતિહાસિક ઘટનાઓના પણ ઉપયોગ અવશ્ય કરવામા આગે હોય આ વાન મહે પ્રથમ સાબળી ત્હારે હું પોતે પણ તે માની શક્યો નહોતો મહેને તે વખતે એમ લાગતું કે જો એમ જ હોય તો પછી-કાયમની અને દરસ્થ મુક્તિ જેવી ચીજ વગર માણસને મોટા ભોગો આપવાનું મન જ કેમ થાય ? માણસને દીવાસાનું સ્થાન જ કપ્પા રમ્ય ? ”

હા અને હું માનુ છું કે ત્હમને હજી એ ભય તો છે જ ત્હમને હવે એ વિચારક પર પ્રેમ જાગ્યો છે, પણ એની વાત માનના ત્હમાગ અધ્યાસ-વહેમમા રીદુ થયેતુ મન-પ્રુમી નથી એમ જ હોય અને તેથી મુક્તિ ત્હમારાથી ઘણે દગની ચીજ છે એમ કરવાનો વ્યવહાર સેવનારે- આવક

કેટલા મનુષ્ય પ્રાણી માટે વ્યવહાર સેનાર-જે । તાઅકાર
ખોટા નથી જ બાળક પામે ત્હમારે એક કામગીરિ ત્વિના
મનુષ્યની અને એક કૂડ ત્વિના માણુમની વાત કરી હોય
તે ત્હારે વિ નામના સુદમ પાર્થને લેનાને અશક્ત એવા
જે બાળને તમે એમ નહિ જ કહો કે અમુકનું દિવ કામગી
ર અને અમુકનું તિન નિહુર છે, પણ કહેગો કે અમુક ‘ગરીમ
ગ્રાવ’ છે, અને અમુક ‘ગદમ’ છે અનુભવને વાળીદ્રાગ
જેનાનાર આવા દોષ વહોરના જ પડેગે, બીજે ગસ્તો જ નથી
અનુભવી અનુભવી માથે વાન કરે ત્હારે અનમત માયન્ડીપ્રીક
સ્પર્શિના ઉપયોગ થાય + ત્હમને તે જોન વિચારકની ‘વાન ગામી હોય
તે દીનામાનું ગ્યાન હી જનું હામ્મુ એ પાલુ હું સ્તમજી શક
ધ પણ બરેબર વિચારે કે મોક્ષ હું હોય એ વધારે દીવા
આનું છે કે નહીં કે પોતાની અજ્ઞ જ હોય એ વધારે
દીવામાનું છે ।”

“છેડી વાન મત્ય હોય તો તેન્વધુ દીવામાભરી” થઇ પડે
પલ મિ દો । મ્હને રાસો પગ પણ શ્રદ્ધા છે અને તે વિ
વા બી પ્રમાણિતના પગ પણ શ્રદ્ધા છે તે કાઇ છીઠરો,
હીનાવગાઓ, માન શુદ્ધિના ધૂમાડાને મત્ય તરફ મોની જેમે
વેવા પૂરન નથી, બધે શુદ્ધિવાદીઓ તો તે હૃદયવાદી કરતા
જ વધુ ઝાઝી કહાડે છે એટલે એ જ કાઇ કહે તે શુદ્ધિ
અને હું જ બન્નેના ઉપયોગપૂર્વક જ કહેતો હોય એટલો તો

+ અને એટલાજ માટે ચોક્કસ જોન શીરકાવાળાઓ તથા સનાતની
શ્રદ્ધાલો એમ આમદ કરવા રહ્યા છે કે શાસ્ત્રો વાચવાનો અધિકાર
માત્ર યોગવદન કરેલા સાધુને જ હોય, મુમુક્ષુ અથવા શ્રાવકને નહિજ
એ આમદ મૂને ખોટો નથી આજે શાસ્ત્રોનું રદરચ નહિ અજ્ઞનાશ
સાધુઓ એવો આમદ કરે છે તે તો ફક્ત પોતાનું મહત્વ જાળવવાના
સ્વાર્થ ખાતર જ

મદને વિચાર છે પણ સાત્તમરો ય પતિન આસપડાળા અને ભુદિ તથા હૃદયની શક્તિઓ ધરાવતા પુરો હતા, આ વિચાર હતા ય ઉચ્ચ કોટિના પુરો હતા અને તેઓ તો કહે છે કે મોટા સ્થાન આ દુનિયાથી અનન મોજન કરના આત્મશ્યા એક પદાની દેહી અબ્ધિપૂ છે અને તે આ શરીર છોડી પડેલા મળી શકતુ જ નથી.

અને તે મેળવવા ત્હમારે 'પુરુષાર્થ' કર્યો ન્તેહએ જ એમ પણ આગ્રહપૂર્વક કહતા જ હશે ?

અવસ્થા - પુન પુન આગ્ર કહે છે એટલુ જ નહિ પણ એના હતાજ પણ સત્ય છે તપ મંપમ, ખ્યાન.

એ સંધળા મગૂત ભાષાના શબ્દો દોષ મદે એમનો અર્થ Phatology (શબ્દશાસ્ત્ર)ના આધારે વિચાર્યો છે તેથી મદને તે શબ્દો સ્વમજનના માટે ત્હમારા પડિતોની જરૂર નથી તપ એટલે exertion શ્રમ પોતાના મનને શ્રમમા ઉતારવાની ક્રિયા મનને શ્રમમા ઉતારવા માટે શરીરને શ્રમમા ઉતારવાની ક્રિયાથી શરૂઆત કરવી પડે તેથી શારીરિક તેમજ માનસિક બન્ના શ્રમેને તપ કહેવાય ઉપનામ એ શારીરિક તપ મનન આિ એ માનસિક તપ

વન્ને જોતરા નામે મદને માફ કર્યો, મિ રો. પણ અમારા માત્રોએ એ જ કશુ છે અને વળી વિશેષમા કશુ છે કે શારીરિક તપ કરતા માનસિક તપનું ક્ષમ કોટિગુણ વધારે - એ કે અમારા લોકો શારીરિક તપ સિવાય બીજી કોઈ યોગ દયાની ધરાવતી હશે એટલુ ય માનતા નથી અને અનેક પ્રમાણ અનશન (ઉપાસ) કરી કરે છે તથા ઉપવાસ કર્યો એ માન ભર્યું મથાર છે.

“ પ્રેરિત ક્રિયા’માં એમ જ હોય હવે ચાલો ‘ મયમ ’ પર મનની મધ્યની વૃત્તિઓને-સાચા કિંગ્ડોને-એકઠા કરી દાખવા અને કેટલા પણ ધ્યેય (goal લક્ષ્ય) પર એ શક્તિવડે પોતાના બાનને ઘટાડવાની તૈયારીમાં રહેવું, એ ‘ સંયમ ’ અગ્રેજીમાં એને Self-control વ્યવહાર રીતે કહી શકાય, અને ત્હા Self એ મનના અર્થમાં છે, આત્માના નહિ ”

“ એ જ મતલબનું અમાગ જૈનશાસ્ત્રો કહે છે, પણ અમે તો આજે સાધુ આશ્રમમાં જોડાવું એને જ સંયમ કે મનમ લીધો હતીએ છીએ ! ”

“ હવે ચાલો ‘ધ્યાન’ પર મયમક્રિયા વડે એકઠી કરી દાખી ગણેથી મનોશક્તિ વડે પોતાના બાનને ધ્યેય અથવા લક્ષ્યની દિશામાં-તોપનાં ગોળાની માફક-પકકે-૧૧, એવું નામ ધ્યાન બીજા શબ્દોમાં, ધ્યાન એટલે Action of Will upon the Goal ”

“ એ તો જરામર સ્ફુમજયો નિ કૈા ! પણ એ સ્ફુમજયો થી મોક્ષ બની કે દુ છે ત્હો નિર્જુય કેમ થઈ રહી ? ”

“ નિર્જુય જ રુ કરવા, અનુભવન થવો જોઈએ નિર્જુય વાઈ ‘ અનુભવ ’ નથી, એ તો જુદીનું કાર્ય છે ”

‘ પણ હું તો જુદીના નિર્જુયથી ૫ સંતોષ પકડીશ ”

“ ઠીક છે Let us see બના મોક્ષ આત્મામાં કે આત્માની બહાર ? ”

“ આત્મામાં ”

“ ત્હમરો આત્મા હમણું ત્હમરો આ શરીરમાં હશે કે દુપાઈ નીજે રચાને ? ”

“કાલે આપણે જીવની મુક્તિ જોવા ગયા ત્યારે તે વખતે તમારો આત્મા કંઈ હશે ?”

‘આ શરીરમાં જ’

‘ચોખ્ખા રૂપન મળી આપણે સમુદ્રમાં ફરવા જવાના છીએ તે વખતે તે આત્મા કંઈ હશે ?’

‘આ શરીરમાં જ’

સ્ત્રીની મોડમાં સૂતા હોઠા ત્યારે આ સાધુનો સત્સંગ ગતો હો છે ત્યારે તે આત્મા કંઈ હોય છે ?”

“આ શરીરમાં જ”

વાર અને લહે જ વળી કહો છો કે મુક્તિ આત્મામાં છે આત્માની મદાર નહિ ખરે ?”

છ ૮૧

ત્યારે મુક્તિ આ શરીરમાં અત્યારે છે, કાને હતી અને આવતી કાલે હશે આત્માને છોડીને તે ક્યાં જઈ શકતી નથી અને આત્માનું ધન-આ રૂગર-જન્મ જન્મ જે જે કાળે જાય ત્યાં ત્યાં આ તે તે કાળે મુક્તિ માથે જ છે’

ઓ હા ! ત્યારે તો તે મ્હારાથી દૂર હતી જ નહિ, -ફક્ત મ્હારાથી દૂર માની હતી !

થેભો નહિ ‘મ્હારાથી’એ શબ્દ વડે જ્ઞાને શુ કહેવા માગે છે તે વિચારે’

માગ હમણાં ચાનના ‘બાનથી હમણાં બાન વાત કરવામાં છે કાંઈ વખતે બાન દસ્ય જોવામાં હોય છે’

અને તે શક્તિ દેહ અને દુનિયાના (જ્યાં પદાર્થો તથા મનુષ્યો) થી એપગવાહી કેળવવાની તાલીમદ્વારા જ પ્રમ્તી શકે—અન્ય કોઈ રસ્તે નહિ જાય ની જ પરવાહ, અન્ય કશાની નહિ અન્ય સર્વ ચીજો કે મનુષ્યો પર તિરસ્કાર ન હોય તેમ તહેમની પૂજા થ ન હોય જનત્ય એન્ડે જ વિનિ ગીયા, Will-to-Power આરામપ્રેમીમા જૈનત્વ' મહાવે જ નહિ ચીજના મોહમા રહેનારને પણ તે ન સહાવે પૂરી કિમત ભર્યા વગર જાય મેળવના ઇચ્છનારમા મૂળે જ જૈન ત્વની યોગ્યતા નથી કિમત ભર્યા મિત્રાય અપાતી ચીજ લેનાર એ 'દાર્ઢ' વિજેતા' કે ' મેળવનાર' નથી-subject નથી પણ સ્વીકારનાર (recipient, object) છે અને એ પ્રે ગિત ક્રિયાને તાણે યવાથી તે પોતાના અત કરણના મશીનને આર વધુ કમજોર બનાવે છે પશ્ચિત તેજસ્વી ન દેખાતો હોય, વ્યાપારી હિચા સ્થાપ વગરનો દેખાતો હોય મધ્ય સમ મસ્તી વગરનું દેખાતું હોય, કોઈ દોસ્તી આફરીનપણા વગરની દે ખાતી દોય કોઈ લેખક ધૂન વગરનો દેખાતો હોય તો, સ્થ મળે કે એ બધા 'સસ્તી કિમત' ના કે 'વિના મત્સ્ય' ના ફરજદ છે ! એ બધાને સાદી ફરજદ' અથવા જૈન બામક બનતા હજાર ભન જોઈએ । ”

“ જોહો, આપણે તો વગર સકળે પણ કમત 'જનતા માથી આનક' પર આવકસાથી જૈનપર આવી ગયા અને જૈન ત્વ કેમ પ્રકાવાય તે પણ વિચાગાઇ ગયું આપણે જોઈ ગયા કે સાધુનું ધ્યેય વ્યક્તિ' બનાવના પુરતું— જૈન ઘડવા પુરતું— હોય અને—”

“ મુક્તિ આપના—અપાવવા પુરતું નહિ શુ ? ”

● હજાર અનુભવોમા પસાર થતું જોઈએ

“ નહિ જ, મુક્તિ તો મેળવવાની ચીજ છે, નહિ કે આપનાની અથાત્ મુક્તિ એ ‘જૈન’નું પોતાનું ધ્યેય છે અમારા તીર્થંકર શ્રી મહાવીરે ઓર્મનાં પરમભક્તિપરાયણ અને તે સાથેજ મહાપડિત એવા મુખ્યસિધ્ધ (ગણધર) શ્રી ગૌતમ જેવાને પણ મુક્તિ આપવા-અપાવનાનો દાવો કે ઇગદો નહોતો કર્યો તે શાસ્ત્રપતિમાં ત્હેમણે વ્યક્તિત્વ પ્રકટારી આપ્યું અને તે પત્રી તે વ્યક્તિએ-પુરુષાર્થથી-મોક્ષ મેળવ્યું આપે કહ્યું હતું કે વ્યક્તિત્વ પ્રકટાવીને પછી ગુરુ અદસ્ય થાય, -અને જૈન શાસ્ત્રો મહાવીરના ઇતિહાસમાં પણ એમ જ કહ્યું છે મહા વીરનો વિયોગ ગૌતમને કેવલ્ય ઉપગમે છે । ”

“ ત્હારે ત્હમાગે ધર્મસંસ્થા ઘણી પ્રમાણિક તેમજ હિમતભરી । એણે ઇશ્વરને પૂજ્ય કર્યો એટલું જ નહિ પણ ગુરુને પણ અમુક હદ સુધી જ રહેવા દીધો-‘એકદ’માં તો વ્યક્તિને એકની જ ધકકેલી । ”

“ વ્યક્તિ જીવતા મુક્તિ મેળવે પછી એનું ‘ ધ્યેય ’ શું હોઈ શકે ? ”

“ ત્હમારા શાસ્ત્રો શું કહે ॥ હું ત્હેમના ઇમાગ પરથી પ્રકારા મેળવના આદ્યું છું ”

“ તે તો કહે છે કે મુક્ત થયા પછી પાછા આવવાપણું જ નથી ”

“ બગબર, તદ્દન મત્ત્ય કયું ‘ ધ્યેય ’ થી એકાકાગ બની ચૂકેલું પાછું ભાન બ્રહ્મા બનતું જ નથી, બ્રહ્માની બ્રહ્મિકા-પર આવતું જ નથી, ઇચ્છના પ્રદેશમાં પુનર્જન્મ પામતું નથી, અર્થાત્ તેવો મનુષ્ય રસસત્ત્વ બને છે, એનું ચિત્ત ભરપૂરતા અનુભવે છે તે Prince Plenty બને છે તે પ્રીમત હોવા નિર્ધન, ગણ હોવા વેચાયલો ગુનામ-પણું

તે સર્વ બાલ સ્થિતિઓ વચ્ચે તત્ત્વવેત્તા છે 'ભરપૂરતા'ના બાનમાં છે તે નાગો છતાં દોષો છે, બિશુક છતાં મહારાજ છે ગુનામ તરીકે વેચાવા છતાં ખરીદનારનો ય સ્વામી છે, તે 'દિગમ્બર' છે 'ભાત્રી' અને 'જુરી' વામણીઓ માત્રને વહાવી ગયેનો 'ચિદ્ધાનંદ' છે

એ તો અમાગ જૈનધર્મના દિગમ્બર નામના દિગ્મ ના નાગા-જગનમા ફરતા-ચાચનાગદિન સાધુનું વર્ણન આપ કરી બેઠાં

'સ્વાભાવિક વિચારણા જ ત્હાં દોરી જાય છે મિ પાતક ! અને દિગમ્બર ફીરકો જો આ જનના સાધુને' આ દર્શ માનતો હોય તો જ્ઞાનને કે એ વિકાસ કુમળી છંદની ભૂમિકા છે મત્વ ગુણને પણ વગવી ગયેલા પુરુષશ્રેષ્ઠનું એ ચિત્ર છે જૈનશામન'નો એ રાગ 'સ્થમને કે જોતી પા મેથી 'સ્વેતામ્બર સાધુ' (મત્વ ગુણવાળી બાહ્ય) પ્રેમળા ઝીને અને પગી શામનકાર્પ પોતે કરે એ શાસનકાર્પમા સાધુ' શ્રાવક 'ને સિપાર્થ કે રાજ કે મુડી તરીકે વાપર અને શા વધ પોતાનો એ ગીતે ઉપયોગ દ્રાવવામા ખુશી હોય, કાગ્જ કે એ બેચ્છક લામે પરી છે નહિ કે ફગવ્યાત અથવા કાઢએ જીનમથી નાખેની ગુનામી બેચ્છ લામે પરી તો પોતાને જો અથ આપના માટેની ક્રિયા ને એ ગતિ છે—પ્રેરિત ગતિ નથી એ તો Discipline ની ખરીદી છે—કિમત ભગીને થતો સોદો છે ! એ લામે પરી હોના છતાં એ લાખે રમા ખાડી મીઠાજ હોય ખુમારી હોય —એ મરોપગી ગદર્નમેન્ટનું અગ તોના માટે !

સેવક (Servant) છતાં ખુમારી કેવી રીતે આ વતી હો ? "

“કોઈ પણ મનુષ્યનું મન બાહ્ય-પદ્ધતિ રૂપિયાના પગાર દાર સિપાઈનું અવલોકન કરે. એના મગજમા ફટલી ખુમારી હોય છે. ગમે તેવા મોટા માણસને તે રસ્તા વચ્ચે નિડર તાથી અને રૂઆળથી રોકી શકે હવે એ ‘નોકર’ ને પૂછે કે એ ખુમારી એનામા ક્યાથી આવી? શું કાળો કાળો ને કાળો ધાગણ કરવા માગ્યો તેમ બન્યું? ‘મરકારનું અગ છુ’ એના ભાન-મન વર્તતા એવા ભાન-માથી જ એ ખુમારી પ્રકટી હતી—જો કે એ પોતે તો કોઈ ચીજ નથી અને ‘મરકારનું અગ’ તે કેમ બની શક્યો? અથમ તો તેજો પોતાના શરીરને કસાયતું અને નિરોગી બનાવ્યું પછી સગકારના એક અગ-પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ-પાસે જઈ થટતી ‘તાનીમ’ (trainee) લીધી શહેરીઓએ પરમ્પરના અવહારમા જે અમુક નિયમોનું પાલન કરું જોઈએ તેમાના કોઈ નિયમ નો ભંગ કોઈ રથને થવા પામે તો આખા શહેરની નિયમિત ગતિમા ખલેલ પડે તે અટકાવવા સગકારના નામથી અને મરનાગના સાધનોથી પોલીસે અમુક રીતે ડખનગીરી કરી એનું શિક્ષણ મેળુ શુ ડખનગીરી કરતી વખતે પાછુ મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન ન થઈ જાય એટલા માટે આત્મમયમ (self-control) મેળવો પછી તેજો મેળવેલા જ્ઞાન અને કેળવેલા સયમની ઉપરી અધિકારીએ પરીક્ષા (ઓગી) કરી આટલું થવા પછી જ એ પોલીસ અથવા ‘મરનારી માણસ’ બની શકે તો અને ત્યારે જ એના હૃદયમા ‘ખુમારી’ પ્રગ્ની હતી મમર્થ મિત્રાનના અગ તરીકે દોરાનું ભાન એ જ ખુમારીનું કાગળુ છે અને તે મિથ્યાભિમાન, ગર્વ, જોડગી છત્યાદિ વિકૃતિઓથી તદ્દન ભિન્ન-ઉન્નત જ-ચીજ છે જ્યાં ‘ખુમારી’ નથી ત્યાં જ મિથ્યાભિમાન આવી રાક ખુમારી તો ભાન’ નો ગુણ છે, મિથ્યાભિમાન બાહ્ય પદાર્થોએ પ્રયોગેની ચીજ છે ખુમારી

‘સ્વભાવ’ છે, મિથ્યાભિમાન ‘વિભાર’ છે અને એ ખુમારીની માત્રા અધિકારના પ્રમાણમા ચ્હડીઆતી હોય છે,--એ કે ઉચ્ચતર અધિકારીની ખુમારી સ્થૂલ પ્રકારની નહિ પણ સૂક્ષ્મ પ્રકારની હોય--શાન્ત ખુમારી હોય.”

‘અમો ‘કરેવાતા જૈનો’ તો ‘ખુમારી’ને ‘પાપ’ માનીએ છીએ !”

‘ખુમારી એ જ આત્માનું દસ્ય ચિન્હ છે જેનામા ખુમારી નથી રહેનામા વ્યક્તિત્વ જ નથી સ્વમાન નથી, પોતાનું પણ નથી તે તો નિર્જીવ બોળાઉ છે, માટી’ છે તેવો માણુમ ટાઇ પણ જાતનો ‘નિમય’ ન કરી શકે મિત્રના કે શત્રુતા ન કરી શકે, વિવેક (discrimination) ન કરી શકે, રણી ન શકે કે છાડી ન શકે,--કારણ કે આ બધી ક્રિયાઓમા ક્રિયા કરનાર એવા નક્કર ‘હું’ નું હોવાપણું* છે જ્યાં હું નથી ત્યાં કરવાપણું કેવું ? એ તો કરાવા પણું ॥ છતાં એવા મનુષ્ય પાસે કવચિત્ ધન, સ્ત્રી, પદ્મિ, ઇજ્જત જેવામા આને તો સ્થમજનુ કે એ એની પ્રાપ્તિ’ નથી પણ અકસ્માત્ રૂપ વટાળે એના ઉપર ફેફેલી ચીજો છે એ ફેફાવની ચીજો એ નિર્મળને ઉલટો વધારે નિર્મળ બનાવશે, અગદી મારશે ત્હમને ખબર હશે કે પશુપતિ સિદ્ધ પોતાનો બક્ષ પોતે જ મેળવે છે

અને પુરુષસિદ્ધ મહાવીરે પણ પોતાનો બક્ષ પોતે જ મેળવ્યો હતો--સાડા બાર વર્ષના ‘તપ’ અથવા પુરુષાર્થ કરીને એમણે એમના પહેલાના તીર્થકરના અગ્રધર જેવા પુરુષની

* એને જ શાસ્ત્રીય પરિભાષામા ‘અહ કાર-ઈર્ઈ કહે છે આત્માનું પ્રાકટ્ય પ્રથમ અહ કારમા યાચ અને ત્યાંથી પછી ચિત્ત શુદ્ધિ મનમા તે પ્રકટે આત્મા આ ‘કરનાર હું’ થી થ પર છે તેથી જ તે અકિચ છે, દૃશ્યમાત્ર છે

પણ સહાય ન સ્વીકારતા—પોતે જ પોતાના ગુરુ બની—
મુક્તિરૂપી ભક્ષ મેળવી લીધો હતો એમનામા એટલી હદની
ખુમારી હતી કે એક વખત એક ગોવાળ (‘ગાયો’ ચાગના, ‘
ધર્મગુરુ’) એમને નાસ કરવા લાગ્યો ત્યારે દેવાનો ગળા ધ્રુ
વજ સહિત મદદે દોડી આવ્યો ને વખતે મદદાવીરે એને અટ-
વાનીને કહ્યું કે ‘મદદ કાણુ-કાને-કરી મોકે’ તે બાબતનો વિવેક
શિખ અને ભક્તિની ધમ્મજા છતાં અપમાન કરનાર ના થઈ
પડે ! મહેને મદાગ પર ગુજરતી ઘટનાની લહેજત લૂટના એ
કનો જ રહેવા દે !” અને ધ્રુ-ભક્તિરૂપી ઋણગતથી લધા
ય્યો એ મોટો ખચ્ચર-વીરે મુખડે વિદાય થયો ! એથી ય
વધુ ખુમારી-મદદાવીરમા હોવાનો પુગવો ગાઝીય નોધમાથી
એ મળે છે કે ‘તેઓ ઉદ્ધીગણા કરતા’ અર્થાત્ મકટોને ટાળના
કે મદન કરવાથી સતુષ્ટ ન થના સકટોને આ-હાહન કરતા,
ખોશાવતા !”

“ મિ ખાતક ! તમારા શાસ્ત્રની આ કથાએ મદાગ એક
દ્રુપા પ્રશ્નનો ખુલામો કરી નાખ્યો મુક્ત પુરુષ કાઈ પણ
ધ્યેય વગરનો—સુકાન વગરનો—તોય તો પછી એ જીવી કેમ શકે
એવો એક પ્રશ્ન મહેને મુખની રચો હતો, પણ મદદાવીરના

* ઉદ્ધીગણા-હાકલ, શ્રમ અથવા સકટને બાંધેલા ‘જનતા’
શ્રમ અથવા સકટના ખ્યાલમાથી પણ હરી નાય અને સકટ આઠવે
દબાઈ નય ‘આવક આવેલા સકટને સટી લેવા પ્રયત્ન કરે, ‘સાતુ’
કે ‘જૈન’ સકટ રહામે-દેવની લાગણી વગર જ-શત્રિય માર્ક આનંદ
પૂર્વક લેડે, અને ‘દિગ્ગજર’ અથવા તત્તવેતા સકટને આમ ત્રે !
આ ભેદો નીતિવિષયક નથી પ્રત્યેકની શક્તિને લીધે ■ ‘આશા’
અને ‘ભય’ ને ચિત્તમાથી સમૂળ બાળી નાખવા માટે જ ‘ઉદ્ધીગણા’
કરાવી હોય છિદ્ર શોધવા નીકળનાર કોલમ્બસ અને યુરપ-અમે
કાને મુહને પ’કાર કરનાર કેસર એમના એ દૃષ્ટ ઉદ્ધીગણા’રૂપ
જ ગણાય.

જીવન નિમિત્તે કાગળના ઉક્ત ધમાગથી મ્હારૂં મમાધાન થઈ ગયું. અત્યાગ આગમ્ય હું આ પ્રશ્નનો વિચાર મ્હારી પોતાની ભૂમિ પર રહીને કરતો હતો અને તેથી સાચા જવાબની નજદીકમાં પહોંચવાને બદલે તદ્દન ખોટી દૃષ્ટનાઓ જ પામતો હતો અને લયથી થતો હતો હવે એ હમેશની મ્હારી ભૂમિ-અધ્યામ કે મહાવગ-ને ધડીબર દાખી, હિયા ભાનમાં નહીં, એવા સુકાન વગરના પુરુષની ગિચ્છિતિમાં ઉઝળી, તરહાથી જોઈ છુ તો એ ગિચ્છિતિમાં કાંઈ જ લય કર લાગતું નથી હું કં પી શકું છું કે એક નિર્દોષ બાળક જેમ હમતે મુખે લાળા નાગને પકડે કે એનાથી ક્રિયા-પ્રતિક્રિયા રૂપ ખેલ કરે, તેમ સુમન વગરનો નિર્દોષ જિગમગ બચવા તત્ત્વવેત્તા જીવનનાગ માથે તસને મુખે ખેને એનો અર્થ એવો પણ નથી કે બાળક નાગથી મગતો નથી કે તત્ત્વવેત્તા જીવનનાગની કોઈ ક્રિયાથી મગતો નથી. મ્હારે જીવતું છે ' એવી અને મ્મો મ્હારે મરતું પડે ' એની જે મે પ્રકારની ઉડી રૂચિ (instincts) આપણામાં છે અને જેને આપણે આશા અને ભય ' ના મધી આગળીએ છીએ તે નથી તે બાળકમાં આ નથી તે તત્ત્વવેત્તામાં - અને તેથી એ બન્નેને મૃત્યુનો કંખ ' નથી બાળક તેમજ તત્ત્વવેત્તા બન્નેનું વર્તન આશય વગરનું-સહજ સહજ (instinctive) હોઈ એકની તહેનાતમાં માતા અને બીજાની તહેનાતમાં ખુદ સમર્પિ-વિશ્વોજના-મતત ખડે પગે ઉભી હોય. એકને અઘણતા જ માતામાં વિશ્વાસ છે, બીજાને અઘણતા જ સમર્પિમાં વિશ્વાસ છે અને એ આ બન્નેની આ ચોક્કસ પ્રકૃતિ જ છે કે જેના કારણથી એક વડે ચોક્કસ ધર સ્વર્ગ મમુ બને છે અને બીજા વડે જગત્ સ્વર્ગ સમુ બને છે - જો કે બન્ને ધર ના અને જગત્ ના જગરા ' જીવનમાર ' (instincts) પણ છે. "

‘ મિ શે ! બાળકની વાત માતા સિવાય કોઈ સ્વમજી રહે નહિ તેમ જી તત્ત્વજ્ઞાનીની વાત દુનિયા નહિ જ સ્વમજી શક્તી દોષ । ”

“ નહિ જ અને એમા નથી દોષ દુનિયાનો કે બધી દોષ તત્ત્વજ્ઞાનીનો દુનિયા અથવા જનતા જો બાળકરૂપ તત્ત્વજ્ઞાનીની ‘ માતા ’ બની રહે તો તો એના બાવને બગબર સ્પર્શી રહે પણ હજોકાંઈને લાતો મારતુ, હજોકાંઈના વાળ કે નાક ખેંચતુ, હરકોઈ કે હરકાઈ પર ‘ પેશાન ’ કરી બેસતું નિર્દોષ પણ ર-જાડનારી પ્રકૃતિ ધરાવતુ બાળક માતા સિંચાય બીજા માર્ગને પામવે કેમ ? અને પામવે જ નહિ તો એક બીજાનો નિઃ-તર મદવામ અને સદવામથી સ્વાભાવિક ગેને થતું એક બી-જના બાવેનું જ્ઞાન ફેરી રીતે સભવે ? તેથી એ સ્વાભાવિક જ છે કે તત્ત્વજ્ઞાનીને દુનિયા મ્હમજી રહે નહિ, માત્ર માત્વિક ગુણવાગો પુરૂષ-જેને શાસ્ત્રીય પગલાપામાં ‘ શ્વેનામ્બર જૈન સાધુ ’ કહ્યો છે એનો કોઈ પુરૂષ-જ એને સ્વમજી રહે, કાગજ કે સત્ત્વગુણો લીધે તે તત્ત્વજ્ઞાનીની રચના રૂપ બાહ્ય ક્રિયાને બાદ કરીને એનું અસ્તુ સ્વરૂપ જ જુએ છે આ ત્હેની ‘ નોન ’ કરી એ વડે ‘ આવક વર્ગ ’ માટે ‘ શાસ્ત્રો ’ રચે છે તત્ત્વવેત્તા કાંઈ શાસ્ત્ર ન રચે કે કોઈ શાસનકાર્ય ન કરે એ તો માત્ર સ્વાભાવિક જીવન જીવે અને તેનું જીવન તત્ત્વજ્ઞાનના સિદ્ધાંત તરીકે ‘ શ્વેનામ્બર સાધુ ’ મા પ્રતિ-ષ્ઠિષ્ઠિત થાય, અને તે પછી તે સિદ્ધાંતોને વિકાસશ્રેણી તરીકે ગોઠવે અને લિન લિન જૂમિકાના મનુષ્યો માટે લિન લિન ‘ ધ્યેય ’ રચે, લિનલિન ઈલાજ રચે, લિનલિન માન્યતાઓ રચે, અને એ સર્વ લિનલિન જૂમિકાના મનુષ્યોનું એક ‘ શાસન ’ (Government, Hierarchy) રચે ”

“ હું રહમજ્યો મિ રો ! ‘ધર્મશાસન’ સ્થાપનામાં ત્રણ તરવો મળ્યા જોઈએ (૧) એક ‘દિગમ્બર’—તત્ત્વવેતા બ્રહ્માન્ધુરા આસથોને વટાવી ગયેલો સુમનવગમ્બો પુરૂષ (૨) તત્ત્વવેતાના જીવન’ ને વાંચનાની શક્તિ ધરાવતો, મત્ત્વગુણી હોઈ બીજાઓના વિકાસની જોખમદારી પોતાના શિરપર લેવાને ઉત્સુક એવો અને તત્ત્વજ્ઞાની પાસેથી મળેલા ભાવો’ને ઓતારના માનસની જમિકાએ પહોંચાડવાની કળા’ જાણનારો અર્થાત્ નઅ સત્ય’ને વિવિધ’ મેણિના ‘વ્યવહાર મત્ય’ તરીકે પલટાડવાની જુદી ધરાવતો પુરૂષ અથવા ‘શ્વેતામ્બર જૈન સાધુ’ અને (૩) માટી’ રૂપ જનતા’માંથી છૂટા પડી બ્યક્તિ’ બનવાની તિવ્ર ઉત્ક્રાંતિ ધરાવતર ક્રિયા માગવાની કળા’ જિજ્ઞાસુ અથવા આવક’ આ ત્રણ—ખરા અર્થમાં—હયાતીમાં હોય તો જ એક ખરા અર્થનું ‘જૈનશાસન’ અથવા વિજયવતી વિકાસ યોજના’ હયાતીમાં આવી શકે ”

‘ અને જો શ્વેતામ્બર સાધુ ’ મુદ્દલ રહવા ન પામે, અગર તે નિમ્ન સત્ય તેમજ નિઃતર જલ્દવાતા વ્યવહાર સત્ય બન્નેને જાણનારો તેમજ બન્નેનો ઉપયોગ કરનારો ન હોય અગર જો જો જિજ્ઞાસુ અથવા આવક મળી આવે ત્યાં સુધી મહા જોવાને બસે જનતારૂપ કાચી માટી પર ધરાવતર ક્રિયા કરવાના મોહમાં પડે તો,—એટલા મજાએમાં—‘શામન’ની હયાતી બધે માય—શામન’ નો ‘પડછાયો’ ભરે ગદી જાય ! ને શાસનનો પડછાયો ’ એટલેજ ‘ધાધળીઆઓની ટોળકી’ ”

‘ આપે કહ્યું મિ શૌ ! કે ‘જનતા’ અથવા ‘કાચી માટી’ પર ધરાવતર ક્રિયા આદરે એ માધુ ’ નહિ એ તદ્દન ખરૂં લાગે છે—નર્તમાન પરિસ્થિતિઓ પરથી વર્તમાનમાં આ લતા જૈન ઝગડામાં માધુઓ આવકાનો દોષ કઢાડે છે અને

આરકો માધુઓનો દોષ કહાડે છે હવે સહમળ્ય છે કે આખો
 ‘સોરો’ જ ખોટો છે ‘કાચી માટી’ને ‘આવક’ માની લીધા છે અને
 એના સ્થૂલપર જેમતેમ ટપના મારનાના સ્વેચ્છાચારને ‘સાધુપણ’
 માની લીધું છે માધુ કહેવાતાઓએ સાચોને ત્રીજા નેત્રી
 વાળ્યા હોત તો તેઓને મનુષ્યપ્રકૃતિનું જ્ઞાન અવસ્ય થયું હોત
 અને જ્યાં પત્તર્યપર કંઠારે તથા કેરી રીતે શક્તિ ખર્ચવી
 એનો વિવેક અવસ્ય તેઓમા પ્રકટ થો હોત અને એમ થયું
 હોત તો ‘આવકો’ નો દોષ કહાડવાનો પ્રસંગ જ ન આવત !
 અને આરકો જો ખરેખર ‘આવક’ જ હોત તો—પોતાના વિ
 કાસના જ ગરબછી હોત તો—વિકાસમા મદદગાર થવાને બદલે
 ‘ધમાલ’ મા રોડી રાખનાર દરેક સાધુનામધાગીને પોતાના
 ‘ધર્મ’ માથી હાથ ખેંચીને દૂર કરત,—કાઠપણુ ધાધળ કયાં
 સિવાય જ ‘ખોટના વ્યાપાર’ માર્ગને ન પાલવવા જોઈએ,—
 ‘સાધુ’ને કે ‘આવક’ને ‘આવક’નો વિચાર કરતા મળે
 એક પ્રમથ યા આવે છે—એક દિવસ મને મારો પોતાનો
 ‘અહેરો’ જોવાની ઇચ્છા થઈ મારે તે મારે ચાહી ચાલીને
 ફોટોગ્રાફરને ત્રહા જડુ પડ્યું જ્યાં પહેલા, સાગમા સારો
 ફોટોગ્રાફર ઠાણુ હતો એ બાબતમા ધણા મિત્રોને પૂછ્યું હતું
 અને તેની ફી પણુ પૂછી લીધી હતી અને મ્હાગ ખિસ્સામા
 પાચ રૂપિયા પણુ નાખી લીધા હતા ! ફોટોગ્રાફરને ઘેર પહોંચ્યા
 માં એના બહારના ખડમા મારે એક કલાક બેઠી ગયેવું
 પડ્યું હતી લેવાના જોગડામા ગયા બાદ તેણે મ્હાગ બાલ
 અને છુટન અને બદનને જોટલાં અડપલા કર્યા તેટલા મારે
 સહારા પડ્યાં છેવટે તેણે મળે ‘વાસો’વાસ રોડો, આખોને
 તેણે બતાવેલા નિશાન પર જ સ્થિર રાખી, નિર્જીવ પૂતળાની
 માફક જેમવા દરજ પાડી એ બધી ‘સગતો’ અ. થયા
 પછી તેણે એક મિનિટમાં ફોટો લીધા, જે મળે ત્રણ દિવસ

પડી જેવા મળ્યો ! અતબન હું મહારો અમન ફોટો લેઈ
 ઘણોજ આનંદ પામ્યો, પણ દોની કિમત કાંઈ ઝોઝી આપવી
 પડી નહોતી ! એ ગરજ એ કિમત લગવાની તત્પરતા, પો
 તાના ભાવોને શાન્ત પાડી અક્રિય બેઠવાની એ યોગ્યતા અને
 પોતાપર પૂરી થયેલી ક્રિયાનું પણ પરિણામ જેવા માટે ત્રણ
 દિવસ થોભવાની ધીરજ આ શુભો ' વગર જ નેઓ માધુ
 નામધારી પામે જયેના તેઓને આવકંપણ કંદાથી સાપડે-
 તેઓને વ્યક્તિત્વ રૂપ પોતાનો ચહેરો જેવાનું ભાગ્ય કંદાથી
 સાપડે ? અથવા ખરું જ કહ્યું છે કે માટીને કુભાર મળી રહે
 છે અને આરમ્ભને સિંધી મળી રહે છે ! આ સાપેક્ષ (relative)
 દુનિયામાં બહુ માપેક્ષ જ છે ”

* આવક સાધુ, શાસ્ત્ર ત્રણેનો પાવો પ્રથમ ' છે
 ' પ્રત જેના હૃદયમાં ઉદ્ભવ્યો તે ' આવક ' પ્રથમ ના ઉત્તરની
 શોધમાં તે જેની ખાસે જયો તે ' સાધુ' - અને પ્રત ઉત્તરની
 નોંધ તે ' શાસ્ત્ર ' જૈન શાસ્ત્રો ધણે ભાગે સતો વચ્ચેના પ્રયોગ
 રૂપે જ લખાયેલા છે અતલબ કે તરલે સાપેક્ષ છે મુળથી /
 પ્રથમ છે રોગ ખરું જ હવાજ દોષ અને પ્રતપર જ ઉપદેશ
 દોષ બુદ્ધ પર જ બોળન દોષ આવક 'ને ' સાધુ ' જ મળી રહે,
 તમાસગીનને તમાસગીર (નાટકીયા) જ મળી રહે જેવું અદ્યથી
 માગે તેવું જ બહારથી મળે તમાસગીનોની જરૂરીઆતે જ
 તમાસગીર (નાટકીયા) ઉપભવ્યા છે આવક 'ની જરૂરીઆતે
 જ ' સાધુ ' ઉપભવ્યા છે અને તત્ત્વવેત્તા તો જરૂરીઆત'ના રાગ્યથી
 પર વસે છે વિષયી પુરૂષોની જરૂરીઆતે વેશ્યા ઉપભવી ■ પ્રભ
 (Pro-Creation) ની જરૂરીઆતે લખસરથા તથા શુદ્ધસરથા
 તથા દાપત્ય ધર્મ'ને જ મળ્યા છે અને જીવંતી તો વિષયી અને
 વેશ્યા, યતિ અને યત્ની ચારેના વાતાવરણથી દૂર વસતો દોષ છે
 એને મન બહુ નાટક એક વડુ નાટક અને બીજું ઉત્તમ નાટક !

“ હા, મિ પાતક ! અને તેથી જ ‘હિગ્મ્ય’ અથવા તત્ત્વવેત્તા ‘માપેક્ષ દુનિયા’ને વટાવી જઈ તેથી અગગો-તેથી હિપ-વસે છે તે માત્ર સાત્ત્વિક ગુણવાળી થોડીએક વ્યક્તિઓ પામે પોતાના અનુભવો-તે પણ પોતાની ભાષામાં-દુ કાક્ષરી ભાષામાં-બોલે તે ના હાથે રાત્રિ કે ના કરે શામન પણ એ જ વ્યથાને-એ જ ‘નન્ન મત્ય’ ને-સાત્ત્વિક ગુણવાળી થોડીએક વ્યક્તિઓ ‘શાસ્ત્ર’રૂપે વિસ્તારે અને શામન પણ એના જ બળ પર સ્થાપે એટલું જ નહિ પણ ‘લેક્ષા’ મમક્ષ બોધવાનું હોઈ તેણે એમ જ બોધવું પડે કે એ રાત્રો અને એ શામન ખુદ હિગ્મ્ય મહાપુરૂષે-‘મહાવીર’-ગ્રન્થ દ્વારા આપણે હમણા ‘શામન’ના દરેક અંગની ‘પ્રમારી’ની વાત કરતા હતા ખુદ ‘શ્રાવક’માં પણ ખાડી પ્રમારી હોય એમ આપણે જોઈ ગયા, પણ સર્વોપગિ મતામાં-‘હિગ્મ્ય’ મા-તત્ત્વવેત્તામાં તેા સીમા વગરની પ્રમારી હોય,-એટલી કે ત્હેના બે અનુયાયીઓ લડી મરતા હોય તો પણ તે તગ્ન નજર કરવા મરખી થ ત્હેને વૃત્તિ ન થાય ત્હમે જ કહી ગયા કે મહાવીરે ત્હેમના શિષ્ય એકા રાજા વગેરે નચ્ચે મહાપુરૂષ થયું ત્હારે તે તગ્ન જોવાની થ દગ્ગાર કરી નહાતી ”

‘ પ્રમારીની વાત માલજતા મ્હને યાદ આવે છે કે અમારા મદિરાના દ્વાર પર મિહની આકૃતિ ગખાય છે અને અમારા શાસ્ત્રોમાં જ્ઞેહનિ ત્હા મહાપુરૂષોને ‘પુરુષસિદ્ધ’ કહ્યા છે ! વળી ‘દગ્નિકાવિક્ર સૂત્ર’ નામના અમારા શાસ્ત્રમાં માધુએ બોજન કેવી રીતે મેળવવું એ સમઘી નિયમો કહેતા હયું કે તેણે બિદ્યાવૃત્તિ કરતી વખતે પણ સિદ્ધની વૃત્તિ કાયમ રખાવી બિદ્યા કે જ્ઞેહને લેમિએ હલકું કાર્ય માન્યું કે તેહની વખતે મગ્ન હીનતા નહિ પણ મિહવૃત્તિ રાખી વીકે ને જ ‘મગ્ન’ જોવાની અસક્તિને લીધે બીજા માંગે ત્હેનામાં નજમન હીનતા

હોય, અને રજવાની 'જરૂરીઆત'ને વટાવી જઈ તૃપ્ત બનેલો મનુષ્ય લિક્ષા માંગે તો તત્કાલે માંડવલાવન ખુમારી જ હોય. ખુમારી સાધુલિક્ષાની પહેલી શરત હોય — એટલા માટે કે એની ગેરહાજરીમાં યાચકનું માનસ દાતાનું બધીન બની જાય. 'ઉપકાર' સ્વીકારનાર 'ઉપકાર' કરનારનો ગુનામ બને છે — અને 'ગુનામ' થી માધુપ છાનું મિશન બગાડી શકાય જ નહિ. એનાથી શ્રોતાના માન સથી ઉચ્ચ મહુડી એ પર છાપ મારી શકાય જ નહિ તેથી જ તો જૈનશાસ્ત્રમાં સાધુલિક્ષાને અંગે કહેવા નિયમોમાં એક એવા પણ નિયમનો મહાનેશ કહવામાં આવ્યો છે કે તેણે કોઈ સ્ત્રીજાતી યાચના કરવી નહિ. કોઈ સ્ત્રીજાતી પોતા માટે ખાસ બાંધારાવરી કે ખરીદાવવી નહિ કે બનાવવા-ખરીદવા દેવી પણ નહિ. ખુમારી જાળવવા માટે જ આ નિયમો કરવા પડ્યા હતા. અને વ્યવહારમાં પણ દરેક સરકાર ખુમારી વગર છવી જ શકતી નથી અને ટંક હિરાવવામાં પણ દીનતા નહિ પણ ખુમારીથી જ કામ લેવાય છે.

ત્યારે દીક યાદ કરા યુ મિ રાં. 'ટંક અને સરકાર એ શબ્દો મૂકે જૈનશાસન' ની વ્યવસ્થા યા કરાવે છે. કોઈ પણ દેશની સરકાર પ્રજા પાસેથી ફરજિયાત લઈ રાકે એવી સ્ત્રીજાતી તો માત્ર ટંક અને સુક જેવા અમાધાગ્ય સન્નેગમાં કેટલાક પ્રજાજનોના ગરીબો પણ કામમાં લઈ શકાય છે. આથી વધુ કોઈ સરકાર કોઈપણ સન્નેગમાં લઈ શકતી નથી, અને લેના યત્ન કરે તો પ્રજા બળવો કરે કરે. કે આટલું

* જો કે આજના જૈન સાધુઓ આ અને તમામ નિયમોનો છવહિ સા સાથે સંબંધ બતાવે. પરંતુ તો પર-છવની નહિ પણ પોતાની હિ સાથી બચવા માટે આ સર્વ નિયમો પોતાના માનસને વકતા. ખીમારી થવા ન પામે એટલા ખાતર-એ પ્રેષ આરાધ્ય ખાતર-સખ્યા નિયમો છે. પરંતુ કોઈ પરંતુ નથી.

આપવામાં થ પ્રજાનો અચાન ભાગ તો બળતો હોય છે અને ન છૂટેકે આપતો હોય છે પણ ‘ધર્મ’ સામન ‘મા’ તો દરેક મનુષ્ય પોતાની ઇચ્છાથી-ગર્જથી-અદરની દરકારથી-જોડાયેલો હોઈ એ ‘શાસન’ની વ્યવસ્થા માટે કરના પદ્ધતિ અર્થ તે ગમે તેવાં ભારે હોય તો પણ પ્રસન્નતાપૂર્વક અને પોતાને અગત્યમાં મૂકીને પણ આપતો હોય, કાગળ કે ‘સામન’ની દળાતી એ પોતાની દયાતી છે અને ‘શાસન’ની દરેક પ્રવૃત્તિ એ પોતાની પ્રવૃત્તિ છે એવું જાનું લેનામાં નિગતર વર્તણૂક હોય છે—જેદારે દેશની સરકારની બામતમાં તેમ હોતું નથી કાંઈ પણ દેશની સરકાર પ્રજાની દરેક વ્યક્તિની ઇચ્છાથી આવેની સરકાર નથી હોતી કા તો એક બલવાન પ્રજા કાંઈ નબળી પડેની પ્રજાને બળજબરીથી દબાવી લેના પર ‘સરકાર’ બની જોડી હોય છે, અથવા તો એક સ્વતંત્ર દેશમાં થોડોએક પ્રજાની વ્યક્તિઓના ઇલા દાવપેચને પરિણામે બહુમતિ પામેલી એક ‘પાર્ટી’ સરકાર બની જોડી હોય છે તેથી—”

“તેથી બનવાન પક્ષ નિર્મળ પક્ષ પાસેથી દળાવીને જે કાંઈ મેળવે છે તેનું નામ ‘દેક્ષ’ અને જે ‘શાસન’ની દરેક વ્યક્તિ સ્વેચ્છાપૂર્વક લેમાં જોડાય હોય તે ‘સામન’ના જીવનને ટકાવી રાખના અને વિસ્તારવા લેના વિવિધ અંગો જે આપે તે ‘ફાળો’ કહેવાય અને તે ‘ફાળો’ ‘સાસન’ની જીવની માટે હોના છતાં અગતે પણ પાછો મળતો હોઈ એને ‘પુણ્ય’ કહેવામાં આવે છે ”

‘સુ કલ્પ’ મિ પાતક ! ‘પુણ્ય’ એ શું ?”

સ્વદયાનો એ પડછાયો માત્ર છે the student of any religious system must never lose sight of the fundamental Key viz to translate everything objective as

‘ પુ એટલે શુદ્ધ કરવું, પવિત્ર કરવું, નિરોગી કરવું સુદૃઢ કરવું, એ પદ્ધતી ‘ પુણ્ય ’ એટલે જે કરવાથી સગીર મન, શુદ્ધિ ચિત્ત એમાના દોષપણ અગના વિકાર કે નાશ જાણ દૂર થવા પામે તે ’

‘ અને સામન’ ના આરોગ્ય અને ન્યાયુષ્યને જરૂરતુ ન કરવામા આવે અગર એને હાની પહોંચે એવું કાર્ધ કરવામા આવે તોને શુ કહે છે ? ’

‘ એને સામીય પરિભાષામા-ધાર્મિક કાનુનમા—પાપ’ કહે છે ’

‘ અને વ્યક્તિ પોતાને નિરોગી બનાવવા માટે જે કાર્ધ કરે તે પણ ‘ પુણ્ય ’ કહેવાનું હશે ? ’

“ જી, હા તેની જ રીતે વ્યક્તિ પોતાને—પોતાના શરીરને મનને શુદ્ધિને કે ચિત્તને—વિકારી બનાવવા જેવું કાર્ધ કરે તે પણ પાપ જ કહેવાનું શાસ્ત્ર કહે છે કે પ્રમત્ત જનતા પાપ મા જીવે છે ‘ આવક ’ જેટલા પ્રમાણમા પ્રમાદરહિત સાવધાન હોય તેટલા પ્રમાણમા ‘ પુણ્ય ’ મા જીવતો હોય છે, સાધુ’ સાસ્ત્રિક શુશ્રૂર્ને કાર્ધને સ્વભાવત પુણ્યપ હોય અને ‘ દિગ્બર ’ અથવા તત્વવેત્તા પુષ્પ તેમજ પાપ એ બન્નેથી પર’ વમતો હોય ”

“ અને ‘ પુણ્ય ’ નું પરિણામ શુ બતાયુ છે ? ”

‘ સ્વર્ગ ’ અથવા ‘ દેવભૂમિ ’ માં વામ ”

એટલે કે Harmony અને દિન્યતા સંકિત ક્રદેકા માગુ ચૌવન દાર્દિક ખુમારી નિરતર પ્રગતિ કરવાની ચૌવતા નિર્મળતાવાળુ હાન મરીને અખડ ચૌવનવાળુ બાન પ્રાપ્તે તે સ્થિતિ ”

અને પાપનું પરિણામ શુ બતાયુ છે ? =

‘ ૭૨ ’ ભૂમિમા વામ ”

‘એટલે કે એવું જાન કે જેમા અશમાન કે કાલુમા એન ન હોય, નિગત જેએની હોય, કલેષ હોય, વિક્ષેપ હોય, ‘તડકાટ’ હોય એવું જાન કે જેમા પોતાની જ વિનિયો રૂપ અધમતાઓ ભયકર રૂપે વિગતગી પોતાને જ મનારી મ્હી હોય અને ચિત્તના સાગરને ઉથનપાથન કરી નાખતી હોય”

“હું કષ્ટિય કરીશ, મિ રો કે આ રીતે મ્હે રાસ્ટીય પરિભાષાને વ્યવહારભાષામા રૂપાન્તર કરવા હાપિ પ્રયત્ન પણ નથી કર્યો હું સ્વમા સાયન્સ સિખતો હતો ત્યારે અમને સાય દીક્ષીક પગિભાષામા સિખનવામા આ યુ હતું કે ‘ $H_2O = \text{water}$ ’ વ્યવહારભાષામા એવું ભાષાન્તર ન જતાવવામા આ યુ ત્યાં સુધી એ મ્હારે માટે અર્થશૂન્ય હતું પણ પછી મ્હને કહેવામા આવ્યું કે H_2 એ હાઇડ્રોજન ઝમના જે ભાગ અને O એ ઓક્સીજન ઝમનો એક ભાગ જતાવનારી પગિભાષા હતી અને એમા ‘હાઇડ્ર’ તો એ ગટલી હતી કે જે ભાગ હાઇડ્રોજન અને એક ભાગ ઓક્સીજન મેળવનાથી પાણી બને. પાણીનું સ્વરૂપ સદમલ્યા પછી એ ‘સન’ને-એ પારિભાષિક કથનને-હું બૂલી ગયો”

“અને પાણીનું સ્વરૂપ દિલમા લગવાને બદલે એ H_2O સ્વ જ આજ સુધી ગોખ્યા કર્યું હોત તો”

મગજને ફાકટ બારે માર્બું હોત, અને એવા ધણા બોળ મગજ પર લાધવાથી વિચારશક્તિ છેક જ નિર્માત્ય થઇ ગઇ હોત”

“વા ત્યારે, તમાગ જાઓમા ‘સાસન’ના અને ત્હેમાની ત્રેક જમિના આરોગ્યને જાગરી ગણના માટે જે યોજના જમામા આવી છે તે કુન્યાની મરકારોએ મગજ અને પ્રભના આરોગ્યને જાગરી-અમામા માટે કરેલી યોજના જના ત્યારે અર્થમા”

મરકારોએ ફેરબંધાત રીતિઓ આદરી બંધારે લેમારા 'જૈન શામને' મરબંધાત રીતિઓ પસંદ કરી અને તે માથે જ મરજીનો સદુપયોગ કે દુરુપયોગ કરવાથી કુદરતી રીતે જે પરિણામો ઉપજવા પામે તેમનું જ્ઞાન પણ આપ્યું, એટલું જ નહિ પણ—”

‘એટલું જ નહિ પણ એ બધુપણનો અમલ કરવાના કામ માટે જોઈતું મનોબળ પ્રકટાવના ‘સામાયિક’ ‘ધ્યાન’ આદિ માનસિક ક્રિયાના રૂપમાં તાનિમ પણ યોજી વગી, પ્રમાણ લાવ્યું કે ભરતી થતી એક જૂન એ વારવાર થતી રહે તો મનુષ્યનું માનસ જ વિદૂત બનવા પામે છે તે ન બનવા પામે અને એ જૂનનું પુનરાવર્તન જ ન થતા પામે એટલા માટે પ્રતિક્રિયા ક્રિયા’ નામની દરેક જ ક્રિયાની માનસિક ક્રિયા યોજી છે કે જે એક પ્રકારનો માનસિક જીવાળ છે એ ક્રિયામાં, આવક બધી મેળવત લૂલોને એક પછી એક યોદ્ધા બન્યું છે અને તેમાંની કદ જૂન તેણે તે દિવસે કરી હતી તે થાક કરે છે, તે બનને મનના પ્રપત્તથી બાળે છે અને લવિષ્યમાં તે જૂન ન કરવાનો સંકલ્પ કરે છે એ મકલ્પનના પોતામાં ઉપજાવવા માટે, જેઓએ પૂર્ણતા મિલક કરી છે એવા સિદ્ધોનું સ્મરણ કરે છે આ માનસિક ક્રિયાઓ ઉપરાંત શારીરિક ક્રિયાઓ પણ યોજી છે જેવી કે અનશન, માધુની સેના, સદ્ધર્મી* (શ્રાવધ)ની સેના, જનનાની સેના આ સેવાકાર્યમાં ગદગત થવા ન પામે એટલા માટે ખાસ જાગરણ કરવાની લગામણ કરી છે જેવા કે,

* જરો સંપદ સદ્ધર્મી† હ હાલમાં વપરાતા સાધર્મી

† સ્વધર્મી સંપદો જોયા છે સમાન છે ધર્મ અથવા

‘જેમની તેઓ’ સદ્ધર્મી કહેવાય એક કલાસના ધર્મો સમાન પ્રકૃતિવાળાઓ

‘કુટુંબ જાગૃત્ત’, ‘મેડ જાગૃત્ત’, દેશ જાગૃત્ત’ આખું જગત ઉધતું હોય ત્હારે આવક ‘જાગૃતો’ રહીને વિચાર કરે કે એના કુટુંબની દરક બાંધીની શારીરિક, માનસિક, નૈતિક સ્થિતિ શું છે? તે સુધરતી જાય છે કે જાગૃતી જાય છે કે જોમંતી તેમ છે? સાથી એમ બને છે? કંઈ પરિસ્થિતિઓ ક્યા ધનાઢ્યથી સુધરવી શક્ય છે? ધનાઢ્ય ન જાણનામા હોય તો કોની સનાહ લેવા યોગ્ય છે? ઇત્યાદિ એવી જ રીતે એક રાની સઘ બાળકમા તો એક રાની દેશ બાળકમા વિચારણા કરવામા જાગૃતી ટેવ પાડનાનું ચિહ્ન છે.”

‘ત્હારે તો, મિ પાનક! ‘જૈનસાસન’ આરોગ્ય (Health) અને એકતા (Harmony) ઉપજાવવાનું—વ્યક્તિમા તેમ જ સમુદાયમા તે શક્તિઓ ઉપજાવવાનું અને જાગૃતી રાખવાનું—શિખરનાર સાધન-સ અને તે પરિણામ ઉપજાવનાર સુદર યોજના (organization) છે,—અને તે સાથે જ વળી જગત્પતી સરળી સંગઠારો પર રાહબર તરીકેનું મિશન પણ છે.”

“સંગઠારોના રાહબર તરીકેનું મિશન? એ કેવી રીતે બની શકે? મિ રૌ! ”

“જે ‘સાસન’ના સઘળા અંગો આપણે ઉપર વિચારી ગયા તેના ‘સ્વાભાવિક’ હોય, નહિ કે બનાવની અથવા વિકૃત, અને જે સામનના ‘સાઓ’ એ તમામ બંધોનું પતન ન થવા પામે એવી વ્યવસ્થા માટે કાર્યવાહી હોય, તેવું ‘સામન’—તેવું જીવન સામન (Living organization), તે—તે જીવે છે એટલા માટે જ—મહા કર્યા મિશન તો ન જ રહી શકે ત્હારે હવે પિયારી જુઓ કે એવું જીવન કયે રસ્તે વહે? એ સામુદાયિક જીવન (Collective Life) થી કેવી પ્રવૃત્તિ થવા જાય?”

“ ધણી મોટા સમૂહને—આખી જનતાને—અસર કરે એની જ એની પ્રવૃત્તિ થના પામે ’

‘ કીક વિચાર્યું, હવે જુઓ જનતામાની કેટલીક વ્યક્તિઓ જન્મથી જ—એટલે કે માતાપિતા કે પૂર્વજોની એક યા બીજા પ્રકારની ભૂલને પાછામે—કેટલીક ચારિત્રિક વિકૃતિઓ કે દરદો લાઇને આવે છે, કેટલીક વ્યક્તિઓ પોતાની અજ્ઞાનતાથી કે સમાજની અજ્ઞાનતાથી ભયકર હોય મેળવે છે, અને કેટલીક વ્યક્તિઓ ચોરી—ખનાતકાર—ખુન આદિ કૃત્યો કરે છે, કે જે કૃત્યો માટે લોકોના નીતિવાદો તિરસ્કાર તથા બહિષ્કારની અને સરકારોએ કડખા કાની અને ધર્મપંથોએ નરકની—એમ વિવિધ સજાઓ કરીને જ સતોષ પકડયો છે પણ ‘ધ્યાન’ની કાષ્ટએ દરખાર કરી નથી હોપર કરેની ચારિત્રિક તેમજ માનસિક વિકૃતિઓ ધરાવતી વ્યક્તિઓનું જીવન આખી માનવસંજિને વિનાશક અસર પહોંચાડતું રોય છે આ અસરોને કાષ્ટ સરકાર અઘાપિ પર્યંત અટકાવી કે નાશુ કરી શકી નથી—અને તે છતાં પ્રત્યેક સરકાર પોતાને ‘પ્રજાની પાલનકાર કહેવડાવે છે અને ખાનન માટે દેશ અને તાબેદારી બન્ને ફરજિયાત રીતે વસુલ કરે છે દુનિયાની પ્રત્યેક મરકાર શુ આપ-લે’ના સ્વાભાવિક કાનૂનોનો ભગ નથી કરતી ? અને ભગ પણ શુ અજાણતા થાય છે ? ત્યારે કાષ્ટ પણ વ્યક્તિ કે દુકેડી કરી શકે તેથી વધુ મોટો ગુન્હો રહે દરેક સરકાર નિરંતર ક્યાં કરતી હોય તો દુનિયા દોજખ બને એમા છે કાષ્ટ આમર્થ ? કિમન વસુન કરીને માત આપનાના અખાડા ફેરનારને એ જ મરકારો Criminal કહી દડશે પણ સ્ત્રેમને પોતાની criminality (ગુન્હેઆરપણુ)નું ભાન કાળ કરાવે ? બીજાઓના ન (interest) તરફ ગહેગ કાન મરી પોતાના જ હિતને અને પણ માની લીલેલા અને તારકાવિક હિતને—અધુ મહત્વ

આપણી પ્રકૃતિમાની જ વ્યક્તિ તેમજ મગકારનો ગુનો જન્મતો દોષ, એવી પ્રકૃતિ પર જ જોણે જય મેળવે. દોષ એવી વ્યક્તિઓની સત્તા અને દેખરેખ મગકારે પણ દોષની આવશ્યકતા શું સ્વયંસિદ્ધ નથી ? અને એવી ‘જયશીલ સત્તા’ની ગેરહાજરીમાં દુનિયા એક અમર્યાદ જોય કે નરઘવાસથી કંઈ રીતે ઉતરતી છે ? શ્રીમતમાં શ્રીમત ગણાતા દેશોમાં પણ મોટા ભાગના મનુષ્યોમાં ભૂખમરો અને છૂનકવહ કેટલા નાસદાયક છે ? તનદુસ્તમાં તનદુસ્ત ગણાતી પ્રજાઓમાં પણ સેકડા દાસપીટલો અને હજારો ડોક્ટરોની હયાતી પરથી રોગોનું પ્રમળ કેટલું લપકર જણાય છે ? દરેક પ્રજા જગાના મોકાચની ખૂમ ભારતી દોષા ઝાંઝા કેટલી બધી જગા નિરર્થક જ માન નહિ પણ નુષ્ઠાનકારક સ્થિતિમાં પડી ગહેવા દેનામાં આવે છે ? વ્યાપાર વ્યવ અને રાજની બાબતમાં વ્યવસ્થાને ધ્યાને આવળા સદા મિવાય બીજી શું જોવામાં આવે છે ? કોટાની મુખ્ય ધગવતી પ્રજાઓના છવનો ચોડાએઠ જેવાડીઓના નમ, મ્વાર્થ કે પ્રમાદ પર નહિ તો બીજી ઘણી ખીંગી પણ હાલ કે ? એક દેશ અને બીજા દેશ વચ્ચેના મનધો સદા, લય અને સ્વાર્થના મિવાય બીજી ઘણી ચીજના પાયા પર જાય છે ? Hypocrisy (લભ) સિવાય બીજો જોયે તે મુજબની ઓને બાજો પરિચિત છે ? અમિને ગરમ અને જડને જે ગહેવામાં ય આજે કોઈ દેશમાં મહીમાવાની જેતુ મુજબ માનવજાતની પ્રગતિ કવવાના નિગત અવનન દુનિયાની તમામ સરકારોએ Mammals અને મૂર્તિપૂજા છોડવાનો અખતગ દેશ નુજને નાસદાયકશી બાબી ગણી છે ? મનામની જે દિવસ જે દેશ પાગુ જોવા - જે ? બા વિષય - નાસદાયક માન - બીજાની નાસદાયક

નથી તો બીજી કોણ છે ? આ મનુષ્યવધી પત્તન રૂપ પાપનું પરિણામ નહિ તો બીજી શું છે ?—‘સામુદ્રિક પાપનું’ અને એ પાપનું મારણ અને ઇલાજ સાધવાનું કામ નિપાપી વ્યક્તિવિગેર અથવા માત્રિય ગુણને લીધે જેમની શુદ્ધિ નિર્મળ, હાડી અને દૌર્બલ્ય થયેલી હોય એવા આધુપુરુષો સિવાય બીજી કોણ કરી શકે ? સાધુસમૂહની અહીં જ જરૂર છે, મિ પાતક ! સાધુમહાજની શુદ્ધિ અને નેતૃત્વ અને સામનગ્રેષી ‘આવક સમૂહ’ના સાધનો અને શ્રદ્ધામળની અહીં જ જરૂર છે ।”

‘મિ ઝા, મિ રાંઠા મિ ઝાંઠા ! આ વાત સાબળાને તો મહારૂ મમ્તક જ બગી બાય છે દુનિયાની મહર્નમંત્રોની નિયતા મહર્નમંટ બનવાને બદલે તો અમારા તીર્થંકરોએ પોતાનું રાજ્ય પણ છોડ્યું હતું અને જગદમા જઈ વસ્યા હતા એટલા માટે કે—

એટલા માટે કે તેઓ સાર્વભૌમ સત્તાધીશ બને રાજ વશી પુરુષની મહત્વાકાંક્ષા કાર્ષ્ઠ્ય મારા જેવી મર્યાદિત ન હોય. રાજ રાજ્ય કરે તે પણ રાજ્ય વધારવા માટે જો છોડે તે પણ એટલા જ માટે સિદ્ધ તરૂપ માગ્યા પહોંતા પાડો નહિ છે કમાન ઉછળવા પહેલાં સંકોચાય છે તત્વવેત્તા એ સમષ્ટિ પર ઉછળવા પહોંતા વ્યક્તિત્વને સૂક્ષ્મમા સૂક્ષ્મ બનાવે છે એ સર્વ પ્રગતિની અનિવાર્યતાઓ છે’

‘સૂક્ષ્મજ્ઞો મિ રાંઠા ! પણ દુનિયાની મહર્નમંત્રો ‘જૈન શાસન’ કે અન્ય કોઈ મિશનનું નેતૃત્વ સ્વીકારે એ બનવા જોગ માત્રો છે ।’

બનનાજોગ હોવાનો પ્રશ્ન જ કપ્પા છે ? એમ બની ચુક્યું છે ઐગિય અને ફ્રેંચ સરમરો એકબીજાથી સ્વતંત્ર છે, હોર્માની એક બીજાનો દુકમ નહિ માને પણ બિન્સની આગ્રા ઇટિસ ફ્રેંચ જર્મન અમેરિકન વગેરે બધી

મરકારો અને વ્યક્તિઓ પણ માનશે-માને છે ગોધક, વિચાર, તત્ત્વજ્ઞતા, ઝવિ, એમના શબ્દને મળના દેવો હૃદયમાં ધારણ કરે છે એમની એ સત્તા આગળ જમીન કે જરની સત્તા ધરાવનારો કમ છે 'જૈનશાસન' ને જીવનના માનસ તથા આર્દના જીવતા પ્રતિનિધિ તરીકે બહાર પડે તો સઘળા મરકારોએ સ્વેચ્છાપૂર્વક તેની સ્થાને ગિર ઝૂન વડુ પડે જ "

" હવે હું એ જોઈ રહું છું, અને જૈનધર્મ તથા જૈન શાસન સ્થાપનાગ્રે આશય પણ એ જ હતો એ પણ હ ખાત્રીથી માનું છું, એટલું જ નહિ પણ એ ધર્મના શિક્ષણો એ પશ્ચિમ લાવવાની યોગ્યતાવાળા પણ હોવાની મ્હને શ્રદ્ધા છે પણ, એક મદી તળાવડીમાં તરફડતા અમાગ આજના જૈનોને આવી મ્હોટી જોખમતારી રચરો કેમ ? "

" રચરો કેમ ? મિ રૉડા ! ત્હારે એમો કહો કે એમણે જીવવાનો મોહ છોડી દેવો અગર તો 'જૈન' નામને છોડી દેવું કહો ત્હમાગ લેખને કે ' સચ્ચી જીવ વરુ શામનગસ્તી ('સર્વ જીવોને શાસનમાં અ લેતા ઝવ્વાની હું પ્રતિષ્ઠા લઉં છું ') એના બંધવા અને દલને છોડી દે ! ત્હમને કહો કે જૈન અથવા વિજયશીલ કેમ હોવાનો દાવો વગરવિષયે છોડી દે ! ત્હમારા સાધુમન્યો કહો કે જ્ઞાને જાતિના જીવોના ' રક્ષા ' તરીકે જ્ઞાને જાતિમાં શિરોમણિ એના મનુષ્ય જીવોથી પૂજવાના પાપક છોડી દે ! સાધુઓ તેમજ નાવકોને કહો કે તેઓમાનો કોઈ ' મળે માનાવાગો જન ' નહિ પણ સામાન્ય જન-ત્હમાગ લગવાને જમને વાળખી રીતે ધર્મ અને જડ તરીકે ઓળખાના દતા એના સામાન્ય જન-જનતા માન-છે, - એટલા જ તકાવન સાથે કે જનતામાં નથી એવું શ્રેષ્ઠજ્ઞાનું મિથ્યા

ભિમાત તેઓમા છે ! ' જૈનશાસ્ત્ર 'ના સ્વાભાવિક અર્થથી સમગ્રી ઉપર કટેલી જોખમદારીઓ જો ત્હમે જોતો નહિ આ કરો તો શુ જાત્પનિક સ્વર્ગ અને કાત્પનિક નરકના બાજબે કયા કરસો ? કષ્ટિન પુણ્ય-પાપના લાખા દિમાબોધી મનુષ્યો ના મગજને સડાવી દેવાનું કામ કયા કરગો ? માની લીધેલા જૈન પશુ અને માની લીધેલા મિથ્યાત્વી પશુના વિતહાવાનું તકગરોથી જનતાની ગ્હીસડી શાન્તિને ય તુટયા કરગો ? 'હિલ માથી ચૂન મા જવારૂપ ગમના ભનને કાઈ જાણરા વિજ મનું રૂપ આપી નાટકી હાઠમા અને વાજાગાજ વડે ફતવીય જનતાપર રૂઆન દેખાડવામાં જ કન્યાશુ માન્યા કરસો ?

જૈનશાસ્ત્રન બનવાનો બલે પદ્ધતિ જનમમુક્ત રહી જઈ માગીની માફક સારી માનવજાતિના પમ તબે કચરાવાનું ને ટપમા ખાવાનું પમેદ કરસો ? ધર્મ ને માત્ર વિતહાવાના રિત તરીકે જ રિઝગડ રાખી જીવનને શામ તથા સક પ રિકરપમાં જ ખર્ચો નાખવામા ત્હમારી મહત્તા માનગો ? શાનિપશિદોમખિઓના ધર્મને વાણિજ્ય બનાવી લૂટાઈ પેલી જનતાને ભૂત્યા કરવાનું જ શુ ચાલુ રાખસો ? દી-પાંદના તાકાતો એક પડી ચાલુ રાખી એકબીજાના માથા ફેડી ફેડો બો ન્યુરાપેપરોના સાર્વજનિક દાઈમિનો બોગ લેવાની બો જનતા ॥ મગજને Sensations થી બીમાર મનાવવાની 'દાદરીમાં જ શ્રેષ્ઠ પુત્રપાલું મનાવ્યા કરમે ?

" હું સ્પીકાઈ છું મિ શૈશ ! કે અમારા સમાજનું આ ગધુ ભર્તન બો આ પ્રકૃતિ ગરવિનબે પનદો માગે છે જરા વધુ વખત આ પરિસ્થિતિ ચાલુ રહેતો અમાર અસ્તિત્વ જ હિંદી જનતાને ખુચવા લાગે અને અમે પો પોતાને વધુ વખત જૈન તરીકે પેતા અટકી અમારામાંના ધણાઓ આ

પામ્યું છે, પણ 'ધ્યેય' જાણુતા ન હોવાથી માર્ગ મૂક્યો નથી. અમારો ધર્મ શું છે એ જ અમારા બાહેધ છે અપણુ કોઈને ખબર નથી. અલણુ વર્ગ જાણે છે કે જૈનધર્મની યાતો બીજા જન્મ માટે કામની છે અને બીજા જન્મમા મો સૌના કર્મ મુજબ બન્યા કરશે તેમા આપણે શું કરી શકીએ? આપણે તો દેવર્ચન, સાધુર્ચન અને બહુ તો એકાદ સામાયિક-મૃતિક્કમણુ-ઉપવાસ કે પાચ-પચીસ રૂપિયા ખર્ચો છવો છો. કાવવા જેટલું કરીને આપણુ ધર પકડી બેસી ગઈએ તો બસ સ્વર્ગ મળી જ ચૂક્યું છે. ભણેલો વર્ગ વિચારે છે કે આખો ધર્મ જ હમ્મજ છે ત્હા કોગટનો આપણો સમય અને રક્તિ અને નાણુનો વ્યય શા માટે કરી નાખવો? હમ્મજ કુનાગ લોકોમાથી તો તક મળ્યે કાર્ત પ્રાપ્તિ કરી લેવી એ શુદ્ધિમતા છે. જા બન્ને વર્ગની ખરી પરતુસ્થિતિ છે,--જો કે ખરૂ મોદામોદ દહેવાની દિમ્મન દાખમા નથી. ગમે તેમ હો, પણ આ સ્થિતિ એટલુ તો ચોક્કસ બતાવે છે કે સમાજ પાસે 'ધ્યેય' જ નથી, જે નામથી તહેમનો વ્યાપાર ચાલે છે તે નામનુ ખરૂ સ્વરૂપ જ તેઓના જાણવામા નથી અને તેથી તે નામ પર આકરીનપણુ-અગ્નો ઉમળકા-અંદગની શ્રદ્ધા હોઈ શકે જ નહિ. અવારનવાર કોર્ટ સાલુ કે કોર્ટ આવક ફૂટકા મારીને, લામા હાય કરીને, વોવરો બેમી જાય એવા બરાડા પાડીને, લોકોને સામાયિક સ્થિતિનું ભય કર ચિત્ર આપી ઉરકેરે છે અને 'પરોપકાર' તથા 'ધર્મ' એવા રબ્બ માટે પ્રાણુ આપરાની પોકળ ઉચ્ચેરણીઓ કરે છે તેટલો વખત 'હોળીના ધેરંયા' માફક લોકો રૂમફૂદ કરવા લાગી પડે છે અને વડી પછી બહુ ચાન ચાંચ જાય છે--તાજ્યા ફરી જાય છે! વગરની જાન એવી જ હોય ને? ક્યા અને કેવા ધર્મ માટે કાંઈ કરવાનું છે તેસ્કમજ્યા વગર અંદગની ધખસ ક્યાંથી ઉપજે?

બધા લખનારા-ખેલનારા-ઉપદેશ કરનારા 'પરોપકાર' અને 'પરલોકના ધર્મ'નાં ગ્રીરીઓટાઈઝ વાક્યો સિવાય-અને તે પણ એક બીજાથી સંગઘ નહિ ધગવનારા અને બહુધા પરમ્પર વિરોધનાળા વાક્યો સિવાય-બીજી કાઈ કહી શક્યા જ નથી કામ્બુ કે જાણતા જ નથી અને તેથી 'સ્વાર્થ' અને 'આ લોકનું ક'યાણુ' એ બે બાગતો તો અસ્પર્શ્ય જ રહેવા પૂંખી છે આપણે વિચારણાને પરિણામે હમણા ધર્મ, શાસન, શાસ્ત્ર, માતૃ, શ્રાવક, જૈન તપ, પ્રતિક્રમણ, મોક્ષ, સ્વર્ગ નરક પુણ્ય પાપ આદિ પાગિલાયિં શબ્દોનું અદરનું રહસ્ય શોધી શક્યા અને તે બધાનો પરસ્પરનો મંત્ર થ જોઈ શક્યા તે સહસ્ય અને તે મધ્યધ જો આજના કકળી રહેલા અને 'બળવા માટે તૈયાર થઈ ગયેલા જૈનસમાજને ઘેરોઘેર સહ મળવવામા આવે તો તત્કાલ એમની અદરની આખ ઉધડે, નવુ જ પ્રભાત તેઓ જુએ, પ્રભાતની તાજબીથી ત્હેમનામા નવજીવન પ્રગટે નવજીવનથી 'ધ્યેય' સાપડે અને 'ધ્યેય સાપડતા માર્ગ' આપોઆપ સૂઝે નહીં આખે જુનું સત્ય તેઓ ધણા જ લબ્ય રૂપમા જોઈ લકરો અને તેથી નવુ જ 'જૈન શાસન' રચાવા પામશે નવા જ સાધુ' અને નવા જ શ્રાવકો '-પોતાની ઇચ્છા અને ગર્જ અને ચોખ્ખતાથી થયેલા સાધુ-શ્રાવકો-થશે જેઓ પોતાની દરરોજની મૂલતોનુ પ્રતિ ક્રમણુ પોતાના મનના જ ઉપાશ્રયમા અને દરરોજ કરી લઈ ત્હા જ વિશુદ્ધ થઈ અને સામાયિક નામની માનગિક ક્રિયાથી નવુ બળ મેળવી આવતી કાન માટેના નિશ્ચયો ધડશે એ નિશ્ચયો વડે તેઓ પોતાને તથા શાસનને પવિત્ર કરનારાં પુણ્ય કાર્યો કરશે અને તે કાર્યો વડે જ-નહિ કે પોક્ષા માન્યતાઓ વડે-તેઓ આ લોકને સ્વર્ગ બનાવી પોતાના સ્વદયમા જ મોક્ષ પ્રકટાવશે. પણ પ્રજા એ છે મિ રાં।

કે મરેના જૈનશામનના ગરૂડ દેહમાર્થો નૂતન જૈનસાસન પાખો ફેરડાવીને—જ્ઞાન અને ક્રિયાશક્તિની પાખો ફેરડાવીને—આકાશ લણી ઉડે તો તે મળેગમા દુનિયાની સગદારોની જરૂર રહે કે ન રહે ? ”

“ મરકાર નામની સમ્યા તો ગેરીજ જોઈએ અને રોરો,—ફક્ત એનું સ્થાન બદલારો જ્યાં સુધી માનવપ્રાણી હયાત છે ત્યાં સુધી આજ્ઞા કગનાર અને આજ્ઞા ઉઠાવનાર એવા બે માનસો રહેવાના જ જ્યાં સુધી મનુષ્યમાજ બહુધા શારીરિક, માનસિક અને આધ્યાત્મિક નમજાઈઓથી ભગપૂરે હોય ત્યાં સુધી એમની ઓજામા ઓછી નમજાઈ વાળો એક ભાગ ‘ સરકાર ’ મની આજ્ઞા કગનાર થાય અને બાકીનાઓએ આજ્ઞા ઉઠાવનાર થવું પડે જ્યાં મનુષ્ય માજનો એક ભાગ ‘ જૈનશામન ’ જેવું એક જીવજીવ જાગતું આધ્યાત્મિક બળવાળું સઘટન રચવા જોડેલો વિકસિત થાય ત્યારે આજ્ઞા જરવાનું ધ્યાન તે લે અને મરકાર તો આજ્ઞા ઉઠાવનાર બને તે વખતે પણ સરકાર અને પ્રજા તો રહેવાના જ, પણ તે વખતની સરકારોની પ્રવૃત્તિ વ્યાપક આશયને અનુસરતી અને વ્યવસ્થિત હોય અને લોકો તહેમા આજની માફક ન છૂટકે નહિ પણ ઉત્સાહપૂર્વક સહકાર દેશે ”

“ હા, વાસ્તવમા પૂર્વે જૈનમથ એવીજ કાંઈ સત્તા ધરાવતો હતો પરગણ્યથી લગાઈ છછેડવામા કે સુવેદ કરવામા તેમજ રાજ્યની વ્યવસ્થા પ્રશ્નો હાલ કગવામા જૈન સઘનો મુખ્ય હાથ હતો,—જો કે હું કશુંય કરીશ કે આપે હમણા કહ્યું તેટલી નિસ્વૃત્ત હવાળી જોખમવારીનું કાર્ય જૈન ઇતિહાસ ના કાંઈ પણ ભાગમા જોતો સક્રય હોય એમ દેખાતું નથી

પણ તે કાંઈ નામોશીનો વિષય ન જ ગણાય દરેક ભાવના વિકસિત થવા માટે સમય માગે ॥ જે કાળનું પૌષ્ટિકિકસ જ આજ્ઞા પૌષ્ટિકિકસથી ધણ જ સકુચિત હોય તે કાળનું ધર્મશાસન હેતુની હદની વ્યાપકતાવાળું હોવાની આશા રાખવી એ શુદ્ધિમતા નથી ।

“અને, મિ પાતક ! ત્હમે જે કાળમા જૈન સંબંધે પ્રભાવ (influence) ગળ તેમજ પ્રભાવર હોવાનું જણાવ્યું તે કાળમા પણ તે પ્રભાવ જૈનોની શ્રીમતાઇને આભારી નહિ જ હોય, પણ તેઓની ક્ષાત્રવટ તથા વર્મભાવના (સમષ્ટિ ભાવના) ને જ આભારી હશે,—શ્રીમતાઇ તો એ જે ગુણોના પડછાયા તરીકે—phenomenon રૂપે—હવાતીમા આવી હોય.”

‘વ્યાપક દષ્ટિ (Common sense) થી આપે કરેલા અવલોકનને ઇતિહાસનો—હકીકતનો—ટોકા છે

ઇતિહાસ એટલે જ અમુક અમુક સંજોગો વચ્ચે બનેલી અમુક ઘટનાઓની નોંધ એવી જ ઘટના એવા જ સંજોગો ફરી એકઠા થતા ફરી બનતા પામે તેથી સંજોગો પરથી ઘટના અને ઘટના પરથી સંજોગોનું અનુમાન ઠીકઠીક કરી શકાય અને એ રીતે ભૂતકાળમા તેમજ ભવિષ્યકાળમા દષ્ટિપાત થઈ શકે અમુક દેશનો ઇતિહાસ નહિ વાચવા પામેલો મનુષ્ય કે અમુક ધર્મના શાસ્ત્રો નહિ જોવા પામેલો પુરૂષ જો અનુભવી હોય તો જીવગી દર્શાનના પોતાના અવલોકનો અને અનુભવોના ‘ઉપયોગ થી ચોક્કસ ઇતિહાસ અને ચોક્કસ ધર્મશાસ્ત્રમા જે ભાવ હોય તે જ ભાવ કહી શકે ”

‘ખરૂં મિ દેશ ! પહેલા હું એમ ચિન્મયો હતો અને તેથી માનતો હતો કે ચોક્કસ શાસ્ત્રોના મૂળ પાઠ અર્થ, ટીકા, વવેચન અને તે પર બીજી જે કાંઈ સેકડા સાધુએ જૂદે જૂદે

વખતે કષ્ટ્યા ક્યું હોય તે સર્વ જ્યાં સુધી ન ચિખવામા આવે ત્યાં સુધી જ્ઞાન થાય જ નહિ પણ હવે હું આપના કથનનું સત્ય સ્વમજી સકું છું સાહિત્યનો પાર નથી અને એક-એક કષ્ટના પર જીજ્ઞા દર્શાવે નવગ ધૂપ જેવા પડિતમન્યોએ પોતાની કષ્ટનાશક્તિના જળના નાખી સત્ય, કષ્ટના અને કષ્ટનાજન્ય કષ્ટના ત્રણ વચ્ચેનો ભેદ દેખાવા જ ન પામે એવી વસ્તુસ્થિતિ બનાવી મૂખ છે ‘આરિત્ર’ કે જે એક ‘તાકાઈ’ છે તોને ‘નીતિ’વાદનું એક જાણુ બનાવી દીધું છે ! એ પ્રતાપ જેમને ધરખાર કે ધધાનોદરીથી છૂટકારો મળ્યો છે અને છતાં એ ખાલી સમયને ભરવા જેમની પાસે કોઈ આશય જેવો કાંઈ પદાર્થ નથી તેઓનો છે કે જેમણે પોતાની પડિતાઈ બતાવવા માટે અને પૂજવા માટે ઝંઝાના ઝંઝા બધાં છે અને કેટલાકાએ તો એટલેથી ન ધરાતાં શ્રીમત ભક્તોના પૈસે આજીવન પડિતોને રાષ્ટ્રી અભિપ્રાય વેચતા વેચાપક્ષાઓના સખ્તોને પોતાનું સીન મારી સેકડો ઝંઝાની જૈનાચાર્યકૃત શાસ્ત્રોતરીકે ભરતી કરી છે એ બધું સાહિત્ય વાચી જવામાટે—મનનની તો વાતે દૂર ગઈ—દસ ભવ પણ પૂરતા ન ગણાય પછી નિર્ણય અને વર્તનના સમયની તો વાતે શું કરવી ? અગા નીઓના હાથમાં આવી પડેલો પૈસો અને બૂખડુઓના હાથમાં આવેલી લેખનકલા એ બન્નેથી પ્રગતિને જેટલું ખસેલ્યું છે તેટલું કાંઈ પરદેશીની તલવારથી પણ નથી થવા પામ્યું That’s by the way પણ, મિ. રૅડા ! આપણે વિચારી રહ્યા હતા કે ‘જૈનશાસન’નાં સધળાં અંગ ત દુરસ્ત હોય તો શામન પ્રવૃત્તિઓ કેવા પ્રમરની હોઈ શકે ? એ પ્રમરની વિચારણાનો પ્રારંભ આપે મનુષ્યજાતિની જીભારીઓ અને ગુન્હાઓની ઘાદીથી કર્યો હતો ”

“મિક મા. કરાચુ, મિ, ખાતક ! તમે ‘સુહનો અંગડો’

બૂલો એવા નથી લાગતા ! સભુર, મૂને કાંઈક 'સૂએ' છે !
 સાઅકારો સુઠનો ગાંગડો જૂથ્યા નહોતા જ ! શુ બન્યું હશે તે
 મ્હારી દષ્ટિ સમક્ષ ખડુ થાય છે તું જોઈ છું કે જીવતી
 આગરૂપ મહાવીરસૂર્યને અસ્ત પામ્યા હજાર વર્ષ થવા
 આ-આ હતા લોકોના હૃદયો ઠડાગાર ચમક્યા હતા એમા ગરમી
 લાવવા માટે સૂક જેવા ગરમાગરમ પત્થરને ત્હેમના શરીરમા
 ઘૂસાડવાની જરૂર હતી પણ લાના મહવાડથી કાચર બનેલાં
 બાલકો સુઠનો ગાંગડો ચાવી જવા તૈયાર નહોતા તેથી
 શાસ્ત્રકાર વંદે આણેલો સુઠનો ગાંગડો તેમણે પોતે જ અને બાળ
 કોના કેખતા જ ટોલને મૂકી દીધો—અને પછી એકાતમા જમ
 તે જ સુઠના ગાંગડાને વાગી બાળકના ખોરાખમા ભૂકી ભેળવી
 દીધી ! એ લાણું એ જ તે શાસ્ત્રકાર લખેનાં શાસ્ત્રો ! જે
 તે બાણ ખારી ત્હેનામા અભણતા જ ગરમી પેદા થશે અને
 તે બીજાનું છોડી ક્રિયાક્ષેત્રમાં દોડશે બ્રાહ્મણોના અવધૂત
 ગીતા નામના એક પુસ્તકમાં પણ એવો જ ઇસારો કરવામાં
 આ પો છે કે તે ત્રથના શ્લોકોમા સવાગેર સુવર્ણ મળી
 નાખવામાં આશ્ચર્ય છે ! તાત્પર્ય કે ત્હમે શબ્દે શબ્દને ઉચ્ચે
 નીચે કરી તપાસો અને એમાથી બારીક સુવર્ણ રજ અલગ
 કરો અને એવી તમામ રજનો સમન્વય—સમ્રદ્ધ—કરો તો
 ત્હમને સવાશેર સુવર્ણ મળી ત્હમારે દારિદ્ર દૂર થાય—માનસિક
 નિર્ધનતા—નિર્માલ્યતા પલાયન કરી જાય હવે ત્હમારા પ્રથમ
 પર આવીએ તનદુરસ્ત શાસનને કેવી પ્રવૃત્તિઓ મૂકવા સભવ
 છે એ વિચારવા હાલની વસ્તુસ્થિતિ પર નજર નાખવી જોઈશે,
 કારણ કે વર્તમાનમાથી જ લવિષ્ય ધણ્ય છે આજે ધણ્યે
 માણસો દુય અને પ્રમેદથી રીનાય ■ આજની સરકારોએ
 ડાકટરો અલગત સિત્પત્ર કર્યા છે પણ ત્હેમનો લાલ નાણા
 પગરનાઓ લઈ ચકશે નહિ જેઓ ત્હેમનો લાલ લઈ ચકશે તેઓ

પર પણ પૂરે પ્યાન આપવાનું ડાકટરથી જની શકશે નહિ, કારણ કે તેનું ખર્ચ જૂદું જ છે વળી એકજ રોગની ચિકિત્સા પાછળ આખું જીવન ગુજારવાની સમ્ભવ ડાકટરોને મળે એવી સંભાવના હજી થઈ નથી, અને તેથી ડાકટરો બહુધા કાર્મ-સાધક થઈ રોકે નહિ છતાંય માનો કે ક્ષય અને પ્રમેહના બીમારોની મોટી સંખ્યામાંથી થોડાઓને ડાકટરોએ બચાવ્યા પછી આ રોગો હમેશને માટે તો મટી શકતા જ નથી અને વળી વારસામાં ઉતર્યા વગર પણ રહેતા નથી આની અટકાયત કોઈ સરકારે આજ સુધીમાં કરી નથી, અને તેથી આ રોગોના હજારો ભોગો પ્રતિદિન જાણીતા અજાણીતા પોતાનો ચેપ બીજાઓને લગાડતા જ રહે છે અને વારસામાં પણ આપે છે એમનાં મળમળ સ્થેષમાંથી જનતાનું રક્ષણ કરવા કોઈ વ્યવસ્થા કરાયેલી જોવામાં આવે છે ? એવાઓને લગ્ન કરતા અને પ્રજેત્પત્તિ કરતા અટકાવવાની કંઈ યોજના જોવામાં આવે છે ? મમાજની દરેક વ્યક્તિ આખા સમાજથી સંકળાયેલી છે એવું જ્ઞાન-એવું ઉકળેલા બાન-વિચાર માત્ર નહિ પણ લાગણી (feeling) સંકળમાં ન હોઈ શકે પણ 'જૈન-શાસન'માં હોય જ, કાણ કે એ શાસનનો ઉપરી અમતદાર સમગ્રિ બાન ((universal consciousness) વાળો હોય. તેથી એને તો આ વસ્તુચિંતિ ખટક્યા વગર ન જ રહે અને એનો અંત લાગ્યા વગર એનું પણ ન પડે જમ્હારે એ આ પ્રશ્નને હાથમાં લઈ વિચાર કરવા જોઈશે ત્યારે તેને જણાશે કે કાયલી એકાદ કતમ ધડાવવાથી કોઈ દંતુ બર આવે તેમ નથી એવા રોગીઓનું અનાયદ્ શહેર-ધરો દૂર-વસાવવા ઉપરાંત હાલ તદ્દત મેખાતા લોગીમાં એ રોગો થવા ન પામે એટલા માટે એ રોગોને ઉત્પન્ન કરનારા કારણો શોધવા પડશે શોધતા શોધતા જણાશે કે એ કારણો અમુક

માનવવૃક્ષના એક અંગ તરીકે નહિ માનનાર દરેક મગ્ધર અને દરેક પ્રજા એવી જ 'બૂઘ' કરશે અને બૂઘ 'અપરાધ' પરમ્પરાને જન્મ આપશે એથી હિલકુ સમર્થિભાનના પાયાપર રચાયેલુ 'જૈન સાસન' સ્વભાવત એમ વિચારશે કે, મ્હારા હાથે મ્હારા પગને ઇજા કરી ખરી પણ તે એક ઇજાનો ઇતિહાસ કરવાને બદલે હાથને પણ ઇજા કરી બે ઇજાઓના ભોગ બનવું મ્હને ન પાતવે એથી તો સરીર-ન્યવસ્થા બેવડી જોખમાય. તે વૈગત્સિને લક્ષ્ય નહિ બનાવતાં પગની ઇજા દૂર ન થાય ત્હાં સુધી એનું કામ બીજા અંગેને વ્હેંચી આપી બ્યવસ્થા જાળવી રાખવા પર ધ્યાન આપશે અને, તે જ વખતે, હાથના માનસનો રોગ શોધી તે રોગ દૂર કરવા પ્રયત્નથીયે થશે (એક અંગની જૂદ આખા સરીગનું કામ વધારનાર, આમ જ થાય) સમજી ક્રિયાઓનું ઉત્પત્તિ સ્થાન તો માનસ છે તેથી અનિષ્ટ ક્રિયાઓ અટકાવવા ઇચ્છનારે માનસની ચિન્તિસા કરવી જ પડે અનિષ્ટ ક્રિયા-જેને 'ગુન્દો' કે 'પાપ' કહવામાં આવે છે તે-જે મનુષ્યોથી થવા પામે તેવા તમામ મનુષ્યોને માનસસાક્ષીઓથી આવતી દોષપીટલોમાં મોકલી ત્હાં તેના માનસની ચિન્તિસા અને તે પર અનેક પ્રકારના અખતગ કરવા જોઈશે અર્થાત્ જેનોને બંને દોષપીટલો પાછા બની શકે તમામ અર્થ કરવો જોઈશે. માનસસાક્ષીઓ જોઈ શકશે કે કેટલાક 'ગુન્દો' ઓ માત્ર સ્થાન બદલી (change of place) માગતા હતા, કેટલાક ભોજનપદો (change of diet) માંગતા હતા, કેટલાક વિચાર પદો (change of trend of mind) માગતા હતા, કેટલાકો જેમને હજી નિરતર ત્રાસરૂપ થઈ હોય છે તેઓ મરણીયા બની ગુન્દામય જીવનમાં ગમડી પડે છે એવાઓના મગજ નિયમિત રીતે વાઘ કે ગીત સાંભળવાથી

તથા એમની દરકાર કરનાર કાંઈ છે ખરૂં એવું જોવા પામવાથી પ્રકુલ્લિત (elated) થાય છે અને ગુન્હાનો ખ્યાલ વટીકે ત્યેમને થવા પામતો નથી. કેટલાકને હીનોલોજિક સૂચન દ્વારા અસંખ્ય માનવમાં લાવી શકાય. સૂચન, વાદ્ય, ગીત, મમતાળુ વર્તન, પહાડપર કે સમુદ્ર નજીકનું રહેઠાણ, અમુક ખોરાકો અને પીણાઓ આ મર્વ માનસપર જખરી અસર કરી શકે છે પણ કયું તત્ત્વ કયા મનોગમા કેવા પ્રકારની અસર કરે તે શોધ મળેતા અખતરાઓ પાછળ માનસશાસ્ત્રીઓ અને સાયન્ટિસ્ટોને રાક્યા રાખવાનું, આજ-સુધી કાંઈ સરકારને સૂઝયું નથી આ વધુમા વધુ અગત્યનું કાર્યક્ષેત્ર સરકારોએ કે ધર્મોએ પણ સ્પર્શ્યું નથી બધા પોતાને ‘સુધરેલા’ કહેવાયે છે પણ સરકારો સુધરી સુધરીને એટલી જ સુધરી કે ‘વૈર’ને ‘પ્રલાજ’ માનવા જેટલી, અને ધર્મસંસ્થાઓ એટલી જ સુધરી કે મદિરો, ‘અનાથ’ (૧) શાળાઓ તથા પશુશાળાઓને સુક્રિતાના પ્રલાજ માનના જેટલી.”

“આ પ્રવૃત્તિઓ ખરેખર મહાન છે અને પોતાસહિત સારી માનવજાતિને માટે આવશ્યક છે વિશાળ દૃષ્ટિવાળાથી જ આવી પ્રવૃત્તિ બની શકે અને વિશાળ દૃષ્ટિ ‘ધર્મશાસન’ સિવાય બીજો કંઈ હોઈ શકે? તેથી ‘જૈન શામનના’ સ્વાભાવિક કર્તાવ્યની જે રૂપરેખા આપે વિચારી તે ઉચિત જ છે અને જૈનધર્મના અર્નાથરનાદને પૂરેપૂરી અધ્યેસતી છે. દુનિયાના મોટા ભાગે કર્તા-ભર્તા-નિયતા તરીકે ઈશ્વરની કલ્પના કરી છે, જરૂરે જૈનધર્મે જગતને અનાદિ માન્યુ છે, અને ભર્તા તથા નિયતા તરીકેનું કાર્ય જીવોના હસ્તકે હોવાનું જણાયું છે, કે જે જીવોમા મનુષ્યનું સ્થાન સર્વોપરિ હોવાનું માન્યુ છે તાત્પર્ય કે મનુષ્યને જ ઈશ્વર મનાયો છે.

અમે આજના જૈનો 'ધન્ય નથી' એવું કહીને અટકી જઈએ છીએ, પણ 'અમે ધન્ય છીએ એમ કહેતાં-એમ થકતાં-હજી શિખ્યા નથી, કારણ કે આધ્યાત્મિક ખુમારીના અભાવ છે અને જોખમદારીના કારણે એટલા માટે શામનના બંને પક્ષની દરેક વ્યક્તિમાં આધ્યાત્મિક ખુમારી અને જોખમદારીનાં સોખ પ્રથમ ઉપજવવાં જોઈએ અને સતત જાગી રાખવાં જોઈએ આશય જેમ ઉચો તેમ અદરતું બગ વધુ ખીને અને તેથી જ સદ્ગૃહસ્થને 'મહાશય કહેવાની શક્તિ પડી છે અને ઉચો આશય આજના જૈનોમાં ઉત્પન્ન કરવા માટે શાસ્ત્રોને પુનર્જન્મ આપવો જ જોઈશે, અર્થાત્ મહાવીર પછી હજાર વર્ષે જેમ તે વખતના દેશાળને ધ્યાનમાં લઈ અનુભવી પુરુષોએ શાસ્ત્રો રચ્યાં તેમ, તે પછીનાં ૧૫૦૦ વર્ષો દરમ્યાં બદલાયલા માનસને ધ્યાનમાં લઈ માનમવેતાઓ, સાયન્ડીરો તથા ગ્રોગીઓ અને વૃદ્ધ જૈન સાધુઓના સહભરપૂર્વક વિઘ્નમાન જૈન શાસ્ત્રોમાંથી યોગ, માનસશાસ્ત્ર સમાજશાસ્ત્ર, સાયન્સ આદિ વિદ્યાઓને લગતું જે જ્ઞાન મળી શકે તે તારવી કાઢતું જોઈએ અને તે સમસ્ત દુનિયાના ઉપયોગ માટે ખુલ્લું મૂકવું જોઈએ, કે જેથી કોઈ કોઈ બાબતમાં આજના સાયન્સ અને માનસશાસ્ત્રને નવો પ્રમદ મળવા પામે. અને તે જ વખતે નૂતન જૈન શામનના સાધુ' અને શ્રાવકના જીવનનું સ્વરૂપ અને ધ્યેય નક્કી કરવા જોઈએ તે માટે વળી ધાર્મિક ક્રિયાઓ પણ સ્વચ્છતા-ઉત્તરતા કમવાળી ચોક્કસ પરિજ્ઞાએ ઉપજવવાના આશયવાળી અને જેમ બને તેમ દુકી યોજવી જોઈએ અને એટલું-એવા સમય પુરુષોના સહભરથી-વિઘ્નમાન શાસ્ત્રોના લેખ કાઢી કંચેલી દૈનંદરન્સ' જેવી પણ વધુ બહોળા આશયવાળી દૈનંદરન્સ દ્વારા-અર્થા પત્રીલાલના તમામ જૈનમયો, જેમ અગસો

વર્ષ પરના ત્રીસમા તીર્થંકરના શાસ્ત્રોને મહાવીરે બાબુએ મૂક્યા હતાં તેમજ—માનપૂર્વક ભારતમાં મૂક્યા જોઇએ આ કામમાં આરે શીરકાઓએ સામેલ રહેવું જોઇએ, કારણ કે નવું જૈનશાસન ‘અવિભક્ત કુટુંબ’ (undivided family) બનવું જોઇએ મૂર્તિ માનવી કે નહિ અને માનનારે આ રીતે પૂજવી કે બીજી રીતે તે બામતમાં સૌ પોતપોતાની સ્વતંત્રતા રાખી શકે બાકી સિદ્ધિ અને નર્તનના નયનો તથા શ્યેયો બામતમાં તો ઉક્ત કૉન્ફરન્સના નિર્ણયો જ સર્વને એકસરખી રીતે બંધનકાંડક હોવા જોઇએ તેમજ સામાજિક પ્રશ્નોમાં પણ તે કૉન્ફરન્સના નિર્ણયો જ શાસ્ત્રવચન ગણાવા જોઇએ આવું કાંઈ થાય તો તો જૈનશાસન ત્હેના નામની માર્થિકતા કોઇ દૂરના ભવિષ્યમાં કરી શકે અને તે સાથેજ વળી આખી દુનિયામાં પૂજાય. ”

“સ્વાભાવિક રીતે જ પૂજા પામે,—નહિ કે વરધોડા વગેરેના બાલ આડખરથી મેળવાતી ક્ષણિક પ્રસિદ્ધિ, કે જે તો જનતાના બાલ લાનમાં જ એક ક્ષણે પ્રકટી બીજી ક્ષણે અદૃશ્ય થાય છે ”

“સાધુવર્ગ પ્રગતિમાર્ગમાં મતત ખુલેલ કરતો રહ્યો છો તેજેતા એ સંસ્થા જ નવા શાસનમાથી દૂર કંઠવાની આપને જરૂર નથી જણાતી ?”

“શાન્તમ્ પાપમ્ ! શાન્તમ્ પાપમ્ ! એ કહ્યના જ ઉડા વિચારનો અભાવ બતાવે છે હું ખરેખર માનું છું કે સાધુસંઘા એ વ્યક્તિ તેમજ સમાજ બન્નેની આનવાર્થતા છે શામન ચલાવવાનું કામ એવી જાતનું છે કે જે કાર્યવાહકનો બધો વખત બધું ચિત્ત અને બધી શક્તિઓ માગે બેચાગ વ્યક્તિથી બનેલા કુટુંબને મલાજવા પોષવા તથા કેળવવા

૩૫ ગૃહરાજ્ય પણ તહેના વડાની સર્વ શક્તિઓનો વ્યય માંગે છે તો શાસન અને જનતાને લગતા, વર્તમાન અને ભવિષ્યના અનેક પ્રશ્નો વિચારવા, ચર્ચવા અને શાસનની વ્યવસ્થા કરવા જેવાં કામો—ગૃહસંસારની જોખમદારી અદા કરતા જવા સાથે—મળવી શકાય જ કેમ ? તેમાય વિચારક પ્રકૃતિના સંબંધોને તો ગૃહ, સ્ત્રી તથા હરકોઈ બાલ પ્રવૃત્તિથી અલગ રહેવું એ અનિવાર્યતા હોય ગૃહસંસ્થાથી સ્વતંત્ર એવો સાધુઆશ્રમ વિસિત વ્યક્તિની જરૂરીઆત હોવા સાથે જ જનતાની પણ પહેલામાં પહેલી જરૂરીઆત છે વળી ગૃહસ્થ વર્ગ પર ગૃહસંસ્થાથી સ્વતંત્ર વ્યક્તિની અસર પડવાનાં એકથી વધુ કારણો છે”

‘ પણ મિ રૈા ! વિસિત અને સ્વયમી વ્યક્તિઓ ગૃહ સંસ્થાશ્રમથી દૂર રહેવા કરતાં પોતાની સમવડનો ભોગ આપીને પણ ગૃહસંસ્થાશ્રમ સેવે તો એમના મસર્જમાં આવતા હુન્નરો-સ્ત્રીપુરુષો ઉત્તમ પ્રમાણની ગૃહ-વ્યવસ્થા અને ગૃહસ્થજીવન શિખના પામે અને એ આજના જૈનોનું અવનત ગૃહસ્થજીવન જોતા વધારે ઈચ્છવા જોગ થઈ પડે એમ આપને નથી લાગતું શું ?’

ત્કમે કહો છો તેવા ગૃહસ્થ ઉપદેશોની પણ જરૂર છે જ પણ તે જરૂર આપોઆપ પુરાશે—ગૃહજીવન જેમની પ્રકૃતિને અનુકૂળ ન હોય એવાઓને ફરજ પાડવાથી તો એકો પક્ષનું હિત ન થાય જે કાયદો મનુષ્યસ્વભાવને અનુકૂળ હોય અને *elastic* (પરિવર્તનશીલ) હોય તે જ કાયદો લામો વખત ટકી શકે અને લાભકારક થઈ શકે સાધુ બનવા યોગ્ય વ્યક્તિઓની પ્રકૃતિ અનુસાર ષઠાચારીમાધુ અને ગૃહસ્થમાધુ એવા બે વર્ગ ગૃહસ્થા સિવાય તો પાખડ જ્ઞાપારે ત્કારે દાખન થયા વગર ન જ રહે ગૃહસ્થસાધુનો સુખવરિચિત ગૃહસંસાર તથા

સયમી જીવન જોઇ શ્રાવક વર્ગ પોતાનું જીવન સુધારી શકશે અને શ્રાવકગણનો મુદ્દમસાર ઉત્તત બનશે તો જ 'જૈનશાસન' મથાનામ કામ કરી શકશે "

"અને સાધુને બ્રહ્મચર્યાશ્રમ કે મુદ્દસ્થાશ્રમ વચ્ચે પોતાની પ્રકૃતિ અનુમારની પસંદગી કરવાની મળે તો બન્ને આશ્રમ પ્રમાણિક વ્યક્તિઓથી જ ભરાવા પામે અને પરિણામે બન્ને વર્ગ પર સૌમ્ય સ્વભાવત સન્માન ધરાવી શકે, — નહિ કે રૂઢિ ખાતરનું માન કે જે માન જીગરનું ન હોવાથી એથી કોઇનું કાંઈ કાર્ય સરનું નથી બ્રહ્મચારી સાધુ કરતાં મુદ્દસ્થ સાધુ કાંઈ ઓછો સત્કાર નહિ જ પામે, કારણ કે એને માથે જીવનને તગતી એટલી બધી ઉપયોગી બામતો ગોવવા અને શિખવવાનું આવી પડશે કે જેને સીધે ત્હેની મરેખરી કરે થયા વગર રહે જ નહિ દાખલા તરીકે જો કે કહેવત તરીકે તો ઘણુંએ કહેવાય છે કે 'અન્નથી પ્રાણ' 'પ્રાણથી સયમશક્તિ' અને જેવું અન્ન તેવી મતિ,' તથાપિ બિન્ન બિન્ન જાતિના અન્ન શાકભાજી અને ફળના ગુણદોષ કાંઈ બાણતું નથી અને લગભગ દરેક મનુષ્ય જે મળ્યું તે ખાય છે અગર જે ભા પું તે ખાય છે, પણ શરીરને પૂરતું પોષણ મળવા માટે જે જે તરવેની જેટલા પ્રમાણમાં જરૂર હોય તે તે તરવે તેટલા પ્રમાણમાં ત્હેને પૂરા પાડવા માટે ક્યા બોરકો અવશ્ય હોના જોઈએ ત્હેનો વિચારે કાંઈ કરતું નથી પરિણામે લગભગ દરેક સ્ત્રી, પુરુષ, બાળકનો બાધો નબળો જ રહેવા પામે છે, અને યોગ્ય શ્રમ કે સાધારણ અક્રમાત કે હવામા ઉડતા દરેકાંઈ રોગના જાતુના રહેલાઈથી ભોગ ચાય છે આવા લોકોથી પછી પુરુષાર્થ પણ કેવો બને ? કેટલાકો અખાલસો ઉપયોગ કરવા લાગ્યા છે એવી જો ફર્કાંદ એક જૈન સાધુએ હમણા કરી છે તે બોગી નથી પણ ત્હેણુ મુખ્ય ધરણુ તો એ છે કે એવું

કરનારાઓની તે ધર્મ પર શ્રદ્ધા નથી કે જે ધર્મ લીધી વનસ્પતિ ખાનારને વ પાપી કહી ધિક્કારનાં સિખવે છે અને નિર્ગપ પશુ પોષક આદાર બતાવી શકે નથી આથી તેઓ નહાં અને જે પોતાક પદ્મ મળે ત્યાં અને તેનો ઉપયોગ કરવા બેસાય ■ અમેરિકામાં ધણીએ વનસ્પતિવાદારના ખામ રેસ્ટોરાં (બોન નયુટો) છે, નહાં તમરો અમેરિકીયો મેજ નો છે અને તેમને માંસાદાર મળે નથી વ નથી પરંતુ એ રેસ્ટોરાના માનેકા સાયન્સની દૃષ્ટિએ ખોા ખોી ચીને પમદ કરે છે અને સાયન્સીક રીતે રસોઇ કરે છે, જેથી શરીરને જોઈતાં સધળા તરવે પૂરતા પ્રમાણમાં પૂરા પાડી શકે છે એ તરફ રાખવું ખાતુ વગેરે દરેક ક્રિયામાં પાપ બતાવવું અને બીજી તરફ એ મૂર્ખા ઇલાખા ઉપરોશને પરિણામે લોકો શ્રદ્ધા ગુમાવી જે કાંઈ અને જેવો માર્ગ મળે તે સ્વીકારે ત્યારે તેમને આજો દેવી એ નરી મૂર્ખતા છે ખો જેઓ આ સાધુના કમનમાંની દુખીકતને ખોટી કહી એના પગ ધર્મને ઉતારી પાડવાનો આરોપ મૂકે છે તેઓ તો વળી દયાપાત્ર ■ ખગીદક્ષીન્ત છપાવવામાં ધર્મનું કે લેખાનું દિત છે જ નહિ તેમ દોષનું કારણ સીધી ઇલાજ કરવાને બદલે કહેવાતા દોષ કરનારાઓને ઝાટકવામાં બહાદુરી માનવી એ નરો રમેન્દ્રાચાર છે અખાલ ખાનારાઓ પર શ્રદ્ધા કરનાર પ્રતીક કરનારને લોકમત્રીસીએ નેહાવી ધર્મનિષ્ઠ કરાવનાર અને જેના તેના નવાખા નામનાર આ સર્વ એક નહિ છમ્મજવા જોગ Comedyના ખાત્રોની ગરજ સારે છે ખોરાક અને રહેણી-કહેણી બાનતમાં જે દુજી અમારા નેતાઓ સાયન્સીક પ્રમાણ પાડવાની તજનીજ નહિ કરે, દુજી આરોગ્યરક્ષક ખોરાક અને રહેણીકહેણીના સિદ્ધાંત પર ઉપેક્ષા જ ચાતુ રાખવામાં આવશે અને દુજી જે ધર્મને પ્રકૃત પરલોક સાથે જ જાળવે ધરાવતી ચીજ તરીકે મનુષ્યોની મરજી વિરૂદ્ધ રહેમના પર ઠેકા બેસા-

ડવાતો આમદ આપુ રહેશે તો, મહને લય છે કે, મોટા ભાગે માસાહારી અને વિદેશી રીત ગ્રસમ સેવનારો કે પરધર્મી બની જશે સારૂ બતાવો અગર લોકોને જે સૂઝે તે લેવા દો એ એક જ સૂત્ર સ્વાભાવિક સત્ય છે બાકી બધા દલા છે ખાવા માટે ને પીવા માટે, વાદવા માટે નહિ વાદવા માટે, અભિપ્રાય ધરાવવા માટે ને અભિપ્રાય જણાવવા માટે, અમુક માનવા માટે અને અમુક નહિ માનવા માટે, જહેનાલ્હેનાપર તિરસ્કાર કરવો અને હોહોકાર જમાવવો એ જ આજના જૈનોના ધર્મની ધૃતિ છે, કે જે પ્રકૃતિ મુડદાની બદમેનુ ભાન કરાવે છે સ્વનાત્મક એક કાર્ય લેમને સૂઝેનું નથી આ સંજોગમાં જો હયા સન્મારવાળા સુશિક્ષિત તથા સયમી પુરૂષો ‘ગૃહસ્થ સાધુ’ બનવા પામે તો તેઓ ખોરાક વગેરેને સગતા પ્રશ્નો વિચારે, અખતરા કરે પરિણામો બહાર કરે, ખાવાની પદ્ધતિ અને સ્વચ્છતા શિખવે, લગ્નના આશય સ્ક્રમળવે ગૃહસંસાર ની ભાગીદારીની કિમત શિખવે, બાળ ઉછેર શિખવે, સાક્ષર અને કંકર તથા મનોનિમદ્દ શિખવે, લોકોને બોલતા-હસતા-થુકતા-રોતા-ચાલતા-એસતાં ય નથી આવડતુ તે પશુ શિખવે અમારા સાધુઓ ગમે તેમ ભલે બદ, પણ અમારા મદ્દાનીર પ્રભુએ તો આ કરી ક્રિયાઓમાં એકતિ પાપ કયુ જ નથી, બદકે જીવનની તમામ ક્રિયાઓનું ઉચ્ચી-કરણ કરવાનું ચિદાસુ આપ્યું છે શ્રી ગૌતમે એકતા લેમને પૂછ્યું કે ‘કેમ ચાલવું, કેમ ખાવું, કેમ બેસવું, કેમ સૂવું કે જેથી પાપ ન લાગે’ જીવનશૈલિનું પતન ન થાય’ અને દોડી મદ્દાવીરે ઉત્તર આપ્યો ‘જયણાથી—મત્તપૂર્વક (વિવેક-પૂર્વક) ખાવું (પ્રત્યાદિ) કે જેથી પતન નહિ થાય.” તેમજે વળી કહ્યું કે તત્ત્વજ્ઞાની ‘પાપ’ તેમજ ‘પુણ્ય’ બન્નેથી બચી મધ્યમા-સમભાવમા-સ્વભાવમા-વર્તે અને જનતાએ

‘પાપ’થી-પતનથી-બચવા માટે ચતુર્વર્ત્ક-વિવેકવર્ત્ક-જીવન જીવવાની કાળજી રાખવી ઘટે આવું સીકું સીધું દિતાવડ પ્રુથ્વું સિદ્ધજી જતા સુકન્યા ગાગડાથી વેઘ બની બેઠેલાઓ જોમા તેમા પાપ અને દ્વિસા બનાવી લેકિને ઉલટા ધર્મથી વિરુદ્ધ કરી નાસ્તિક બનાવે છે જૈનો નાસ્તિક બને કે પરધર્મમાં જાય એનો બધો દોષ જૈન સાધુઓની અઘાનતા, મિથ્યાભિમાન તથા ક્વચેત્રેમી પ્રકૃતિ પર જ છે પણ દોષ આનો કરે કે ત્હનો, તેથી કાંઈ લેકિની ગરજ સરતી નથી લેકિનું દિત તો ખરો ધર્મ રહમજી જીવનને ઉન્નત બનાવવામા જ રહેલું છે અને એ કામમા ‘ગૃહસ્થ સાધુ’ સારો હાલો આપી શકે એ દેખીતું છે’

‘ખરૂં, પણ હું જાણીતે તાબુન ચાલું છું કે ત્હમારા ધર્મગુરુઓ શું ત્હમારા ખાનગી જીવનમા પણ આટલી દહની કબજગીરી કરવા સ્વતંત્ર છે ? તો પછી ત્હમને સ્વરાજ્ય માંગરાનોય શું હક્ક છે ? ત્હમારૂં ત્હમારા ધરમાં ય સ્વરાજ્ય નથી જણાતું માત્ર સલાહ આપવાના હક્કને સ્થાને ત્હમારા ધર્મગુરુઓ તો ત્હમારા dictator બની ગયા જણાય છે પછી ત્હમારૂં માનસ ગુલામ બને એમા આશ્ચર્ય જ શું ? બધા ત્હમારી વેરક ક્રિયામાં તેઓ પાપ જતાવે છે તો ત્હમને માન આપવામા ત્હમે વરધોડા કહાડો છો જમણો કરો છો, ત્હમના કહેવાથી કે ત્હમની ખાતર બીલુ ય ધણું કરતા દરો, ત્હમને માટે જોજન આપો છો એ બધામાં પાપ નહિ ? અને, એ પાપના બાગીદાર તેઓ નહિ ? તેઓ આવે છે જોને છે આસ લે છે ત્હેમાં ત્હમને પાપ નહિ ? તો પછી નિરતર પાપમાં જીવ્યા કરવા કરતાં તો સમર્પિ કરી લેવી જ ઉત્તમ ? વાર ત્હમે કહી ગયા કે ત્હમારા બધા તીર્થકરો ક્ષત્રિય હતા અને અમુક તીર્થકરના ક્ષત્રિય અનુયાયીઓએ મહાભારત યુદ્ધો

પણ ક્યાં હતાં, શું આ જૈન યોદ્ધાઓ વનસ્પત્યાદ્યારે પર જ
હડી શમ્યા હશે ?”

“આપનો આશય હું સ્વમજી શકું છું પણ દાસની
બંને ખાણ તપાસતી થટે તે વખતના દેશમજી, અમુક વર્ગના
જીવનની જરૂરીઆતો, આમપાસની પરિસ્થિતિઓ વગેરે બધું
વિચારવું થટે હું એટલું તો સ્પષ્ટ જોઈ શકું છું કે જે કાળે શાસ્ત્રો
લખાયા તે કાળે તે પ્રદેશમાં મનુષ્યપ્રકૃતિ અસાધારણ નિષ્કૃ-
ત-મની હશે એમાં તો સકંજ નહિ, કાંશુ કે એ શાસ્ત્રોમાં
એક સાધુએ આદ્યાર લેવા જતાં ગરતામાં જોયેલા દશ્યનું
વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે એક આરોપીને પકડીને પોન્નિમ
ગેટ પર સજા જવામાં આવે છે ત્યાં ત્રેના માતા-પિતા-
સાષ્ટ-ભોગ્ય-કાકા-માયી-મામા-મામી-દાસ-કુઆ-માગા-પ-
નેવી-મહેન વગેરે સર્વને પકડી લાવી દરેખના શરીરમાંથી
માંસ કાપી છુછ આરોપીના મ્હેમાં જળગજસ્તીથી મુખવામાં
આવે છે અવગત ધણા લોકો આ દશ્ય જુએ છે પણ
કંઈજ પ્રેટેસ્ટ થવા પામતો નથી એથી સ્વમગત્ય છે કે લોકો
માસાદ્યારથી તેમજ આવી જાતની દૂરતાથી દેવાવલા હોવા
જોઈએ અને આટલી દની કૂતાના જમાનામાં એટલી જ
દની અહિસાની દાસ યોજવી જ પડે. Action (કાર્ય) ના
પ્રમાણમાં જ Re-action (પ્રતિકાર્ય) થવું થટે આજનું
આપણું વર્તન તે વખતના માંઆદ્યારી વગણના આધારે
યોજવામાં આપણે જૂસ જ કરીએ, તેન તે વખતના વગણને
રોકવા માટે ધંધાજ તરીકે ઉપદેશાવલો દદપાગની અદિસાને
પણ તે સંજોગો દૂર થવા બાદ વગથી રહેવામાં ય જૂસ
કરીએ પર્તમાન સંજોગો, માનસશાસ્ત્રના સિદ્ધાન્તો અને
વિવેક શુદ્ધિ એ ત્રણના મયોગપૂર્વક જ આજની નીતિઓ
ધરાવી જોઈએ”

મકરણ ૬ કું.

વર્તમાન દીક્ષા અને દીક્ષિતા

તે એક ન્હાનીસી રટીમર* હતી નવી જ બનેલી હતી ઉલ્લાસા છે ની શોષબોળની મશિનરી† ધરાવતી હતી સેકડો વર્ષના નાવિક અને ઇન્જિનિયરોના બરમથી એ ઘડાઇ હતી

કિનારાપર તે ઊભી હતી ઊભી ઊભી મદમદ ડોલતી હતી, કેમ જાણે કેાઇ સત્વગુણી સાધુ પોતાના જગતાગ્ય મિશન પરની પોતાની શ્રદ્ધાથી મુસ્કાઇ રહ્યો હોય નહિ.

પોતાની શક્તિની ખાત્રી અને પોતાના મિશનપરની શ્રદ્ધા ખરે જ અજન્મ ખુમારી ધીરે છે

અમે બોટની નજદીક પહોંચ્યા એટલે એના આત્માશ્વ કુપ્ટને-પોતાના સ્થાનેથી જ-બહાર ડોડીકે ક્યું અને સહજ સ્મિતથી અમારો સત્કાર કરતાં કહ્યું આખરે આવ્યા ખરા ?

“મિ પાતક !” મહે મ્હારા સામીના કાનમાં જ કહ્યું ‘આ બોટ છજ ક્યાક બહી ચોબી રહી ટે’ મ્હાં સુધી કા ન આવી ? ફક્ત એ તો !

● ભક્તિ શાસન મુલ્યવિન,

† મશિનરી-અત કમલ

“સાધુ 'જનતા'મા આવે” કાનમા જ ઉત્તર મળ્યો
“તો સ્ટીમર જમીનપર આવે !”

“અને” મ્હે ઉમેયું “પંસે-જરો જમીનના છેડા સુધી-
તથા મુમુક્ષુ 'જનતા'ના છેડાસુધી-આવે ત્દારે જ 'સફર'-
ફરિયાધ સફર-gliding motion-કરો શકે”

“એટલે કે” [મ પાતકે સ્પષ્ટ કયું ‘પંસે-જરને જમીનનો
—અને મુમુક્ષુને જનતાનો તથા જનતાના વ્યવહારનો—ક ટાળો
થવા પામ્યો હોય તો જ સ્ટીમર કે સાધુ સાપડે”

જન્ને હસતા હમતા ખોટમા ફૂદી પડ્યા

“કષ્ઠ તરફ ? સાહેબ !” કંપ્ટને પૂછ્યું

“તમારી પસંદગી એ જ અમારી ધમ્મજી, કંપ્ટન !” મ્હે
જવાબ આપ્યો ‘અમને તો માત્ર તાજગી (freshness)
મેંદએ છે !”

ખોટ ઉપડી

ઉડા જળની સપાટીપર તે એક રાજહસની ગતિએ
ચાલતી હતી,—જમીનપર પંચિની ચાલે છે તેમ જ !

ભારે તોફાન જેવું તો કાષ્ઠ જ નહોતું—જો કે પવન
જરા જોરમા હતો અને મોજાં રાક્ષસોની લાલ્ચન માફક એક
પછી એક ધસ્યા આવતા હતા પરન્તુ ના તેઓ અમારી
ખોટને પોતાના શિરથી ઉછાળી શક્તા કે ના પોતાના પગથી
દાબી શકતા ખોટ એમને ચીગીને રસ્તો કરતી હતી અને તે
સાથે જ આગળ ધપાવરૂપ પ્રગતિ પણ કર્યે જતી હતી એ
એની અદરની મહિનગીની—એના અત કરણની—બલીદારી
હતી, નહિ કે એના નામ—રૂપની !”

* Heaviness of gait and dullness of brain like
the sheep

“કેપ્ટન!” મહે પૂછ્યું “કાઠ વખતે સખ્ત પવન હોય અને દરિયો છાકટો બને ત્યારે તું દશા થતી હશે?”

“સાહેબ!” તેણે ઉત્તર આપ્યો “એવા પ્રસંગ અનેક વખત આવે છે એવે વખતે અમારી પૂરી દસોટી થાય છે દરિયો જેમ વધુ છાકટો બને તેમ અમે વધુ self possessed (સંયમી) થઈએ, કહો કે વજના બનાએ,—આ આપણા ચાક બાવાળા શેઠના ઈન્દ્રના વજ જેવા! એ તોફાનોથી ધડાધ-ધડાધને જ તો અમે હસમુખા—Jolly—બન્યા છીએ જીવંતીને પણ અમે એકે ગમકડું લેખીએ છીએ,—આ બોટ જેવું જ! ઠંડી, ગરમી, વરસાદ, પવન એ સર્વથી અમે ટેવાઈ ગયેલા છીએ અને તેથી જીવનના ટાક-તાકા અમને ચમકાવતા નથી.”

અને ધારો કે રટીમર હૂબવાનો વખત આવે તો—”
મહે આગળ પૂછ્યું

‘તેવે વખતે પેસેન્જરોની ચીચીઆરીઓ અને રોકકળાણ ન્યાળનક થઈ પડે છે મહોટા વ્યાપારીઓ અને અમનારો તે વખતે એક બાગક જેટલા વ્યાપાર બને છે એમના રૂનામ અને પાંખીર, બાપા તથા નર અને નખરા બધું અદસ્ય થાય છે જમીનખરના આ ગળાઓ દરિયામા મચ્છી માફક તગડતા હોય છે! એ વખતે એક જ માણસ ‘માણસ’ બન્યો મહે છે—એક જ ફક્ત કેપ્ટન! તે માણસ બન્યો રહે છે એટલું જ નહિ પણ તે પ્રસંગ તહેને ઓર વધુ મહેંગા માણસ બનાવે છે એવું સરીર આ છેડેથી પેના છેડા સુધી ઘેરવું હોય છે એમને હુકમ આપે છે બીજને હિમત આપે છે, ત્રીજને જવામ આપે છે ચોથાને ઉપાગી બીજનામા મૂકે છે—અને બધું કરવા છતાં એવું મજા એકદમ શાન્ત, સ્થિર, મમુના તળીઆ જેવું જ ગભીર અને રહેલી માફક જ

ઈલાજેરૂપી ઝવેરાતથી ભરપૂર હોય છે છેલ્લામા છેલ્લી હ ના-માણ્યથી ન બની શકે એટલી હદના કે દેસતાઈ-પ્રયત્નો કરી ચૂક્યા છતાંય સ્ત્રીમગને મચાવી શકાય એમ નથી જ એવું ત્હારે ત્હેની અનુભવી આખને દેખાય છે ત્હારે લાઈફ બોર્ડમાં પેસે-જરોને ઉતારી પોતે પોતાની કોટડીમા જઈ પોતાની જ ગિર્વાનગથી પોતાની જીવગીને અત આણે છે " કૃષ્ણને જવામ આપ્યો.

" ખરા વીર ! " મિ પાતક બોલી ઉઠ્યો, ' અર્થ સાધયામિ કિં યા દેહ પાતયામિ ' એ સૂત્રનો સાચો પૂજારી ! "

" એ પૂજારી વળી કયું જાનવર ? " કૃષ્ણને તિરસ્કાર કુમા હાસ્યથી કયું " અમે કૃષ્ણનો-અમે ખવાસીઓ-નથી જાણતા અર્થને અને નથી માનતા હેતુને અમારૂં એવું વર્તન એ કોઈ ' નીતિ ' કે ' ફરજ ' ની પૂજા રૂપે નથી હોતું એ તો અમારી પ્રકૃતિ હોય છે તમારા નીતિવાદીઓ અને ફરજના ભાષણો કરનારાઓ બહુએ અમારી સ્ત્રીમરોમા અમે જોયા છે સ્ત્રીમર દુબવાની હોય ત્હારે પત્ની અને બાળકો પણ છોટીને વહેલા વહેના લાઈફ બોટમા ફૂદી પડે છે ! પડિતો ધણુય જોયા પેટ ધમી પણ જીવગીને વળગી મરેનારા કીડા છે અમારૂં એ મરણ નથી ' ખરોપકાર ' ખાતર કે નથી ' સ્વાર્થ ' ખાતર અમે તો અમારી મલાજ નીચે મુકાયલાં મનુષ્યોને મચાવવાની અમારી અશક્તિ પર જ પ્રાણુ હોમીએ છીએ, અને તે પણ બની શકતું તમામ કરી છૂટયા પછી જ અને અમારૂં એ મગજ કોઈ જોવાય નથી પામતું ત્હા પછી વર્તવ્યપાતન અને મરદાનગીની તારીફ અને તાલીઓની તો વાતે શું કરવી ? નિષ્ફળ થયેલા માણસ

તરીકે કાઢને મોઠા બતાવવું એ અમારી પ્રકૃતિને એટલું તો અસહ્ય લાગે કે મરવું એના કરતાં લાખ દરજ્જે ઉત્તમ હોય. જીવવું તો, સાહેબ, જીતનારનું છે !”

અને જો કે આ વખતે અમારી બોટ સમુદ્રની મપાળી પગ-સડીસનામત-જ હતી તો પણ મિ પાતકના તો સોએ વહાણુ ફૂપતા દેખાયા-આશ્ચર્ય અને ખેદના સમુદ્રમાં !

‘મિ દીક્ષા !’ તે બોલ્યો “હું ઈશ્વરુ છું કે કૃષ્ણનો શબ્દે શબ્દે સાલળના અમાગ એકેએક સાધુ અહીં હાજર હોત ! કૃષ્ણના મુખદ્વારા હમણા લોર્ડ મહારીર બોલી રહ્યા છે મહેને ઈચ્છા થાય છે કે આજ રાત્રે જ હમણા ચાલતા અગડાના નામક સાધુઓને મળી તહેમને કૃષ્ણનો દરેકે દરેક શબ્દ સંભળાવું ’

કંઈ સાર્થકતા માટે ?” મહે પૂછ્યું

એટલા માટે કે એમને કંઈ ચાન્ક લાગે ’ મિ. પાતકે પ્રત્યુત્તરમાં કહ્યું “પોતાના દુસ્તમાં સોપાયના શ્રાવક-સમૂહને બચાવવાની પોતાની અશક્તિ પર પ્રાણુ અર્પવાને બદલે તેઓ પોતે જ તહેમને ફૂળાવી રહ્યા છે એ વાતનું જ્ઞાન થવા પામશે તો શરમાશે અને—

જરા ધીરા ! મિ પાતક !” મહે કહ્યું ‘જરા ધીરા ! કોઈ ઘટના કે કોઈ ચચાથી લાગણીના પ્રનાહમાં ખેચાઈ જવું એક જૈન’ ની પ્રકૃતિમાં ન હોઈ શકે જૈન’ તો ભલ્લી લાગણીથી પણ ખેચાઈ જવાને બલે તહેને દાખી તહેના બેરથી પોતામાં દિવ્ય તેજ પ્રગાવે અને તે વડે ખરે વસ્તુસ્વરૂપ જુએ જેને ભલી કે જુરી લાગણી જ મુદ્દલ ચતી નથી તે જડ’ છે- મુડદાન’ છે જે જુરી લાગણીમાં ખેચાઈ વર્તન કરે છે તહેને દુનિયા ફુટ’ કહે છે જે ભલી

દાગણીમાં ખેત્યાઈ વર્તન કરે છે તેનું જોતું સપાળીપરનું જ દોષ છે અને તેથી તેનું વર્તન પણ એક ક્ષણિક ‘ધમાવ’ રૂપ જ થવા પામે છે અને ગંભીર આશયને સફળ કરવામાં અસમ્મત નીવડે છે ભલ્લા ત્હમે કહો છો કે દૃષ્ટનની વાતો સાબળીને સાધુઓ શરમારો, તો હું પૂછું છું કે ત્હમને ત્હમારા જૈન ધર્મશાસ્ત્રોપર શ્રદ્ધા નથી ?”

મિ ખાતક મ્હારો આશય ન સ્હમજી શક્યો

“કાલે ત્હમે જ ત્હમારા શાસ્ત્રમાંથી બે મિત્રોની વાત કહી હતી ભના એમાં દેવ શરમાયો હતો કે કુશ્મ ?”

તે મ્હોળી બોલ્યો,—કેમ જાણે એકાએક વિજળી ન પડી હોય !

“અને જુઓ, મિ ખાતક !” મ્હે આગળ ચનાબ્ધુ “દોષ બે મિત્રો જ થઈ શકે છે એક ધરના પૂર્વેક ચતો દોષ અને બીજો કુમચ્ચકલથી ચતો દોષ ત્હમે અક્લ્મ આપી શકો, ધરિયો ફેરની ન શકો નાટકના તખ્તાપર માગમારી કે આગતો ‘સીન’ જોઈ પ્રેક્ષકોમાંનો કોઈ દયાથી પ્રેમી એ આગ બૂઝાવવા સ્ટેજ પર દોડી ગયો હોય એમ કાંપિ માલજીયુ છે ? કોઈ પ્રેક્ષક ખરે જ એમ કરી બેમે તો અંકટંગે તેમજ પ્રેક્ષક બનને મળીને હમરો—તે દયામૂર્તિની મૂર્ખાઈ પર ! અને તે વખતે મૂળ નાટક કરતાય જળર નવું નાટક થઈ પડશે”

“એ હું સ્વીકારું છું” તે બોલ્યો ‘પણ આ આગ હવે તો એટલા મોટા વિસ્તારમાં ફેલાઈ ગઈ છે કે હવે વધુ વખત પ્રેક્ષક તરીકે માન જોના કરવું એ મ્હને તો નૈતિક ગુન્હો લાગે છે આવે વખતે તો જોનાથી જે બને તે તેજે કરી છૂટવું જોઈએ”

‘નૌતિવા’

છે-માત્ર ભ્રમ છે !” મ્હે કહ્યું

એ હનુમા અનુભવની સુરામ નથી. અનુભવ નોંધતો હોય તો પૂછે ઈતિહાસને કે સાયન્સને કે તત્ત્વજ્ઞાનને તેઓ જ ખરો પ્રમાણ પાડી શકશે ”

‘ઇતિહાસ શું બતાવશે ? મિ. રૉડા !’ તેણે પૂછ્યું

‘તે ત્હમને લેડનની જૂત-વર્તમાન તવારીખો દેખાડશે’ મહે કન્યુ ‘જૂત તવારીખમા પહેલાં તો ત્હમે ગદી, બવરથા વગરની રોજોથી ખ મન્ની વયોત્કલ લેડનસુદરીના એક અંગમાંથી આગની જ્વાળા નીકળતી જોશે. બધા અંગોની મિટિંગ જોશે. ‘ફરજ બળવો ! ફરજ બળવો ! માતાને બચાવો !’ એવા ફરાવોની જૂઓ સાંભળશે. દેવળમાં ધટાનાં અને પ્રાર્થના સાંભળશે કે ‘ઓ આશીષી પિતા ! હવે તો દયા કર, દયા કર ! અને તે જ વખતે આગને વધુ વ્યાપક અને મસ્તાન બનતી જોશે, - કેમ જાણે પ્રાર્થનાને પડધો પડતો હોય નહિ કે ‘આ મ્હારી દયા જ છે કે જહેને ત્હમે મૂખાંઓ અને અધો દોપનું નામ આપી રહ્યા છો અને ત્હમારા મિથ્યાભિમાનમાં મ્હને ત્હમારા ઇશ્વરને પશુ દયા કરવા નો ઉપદેશ આપવાની ધીરતા કરી રહ્યા છો, - ત્હમે કે જોઓ દયા માગી જાણો છો કરી જાણતા નથી ! દયા કરી જ જાણતા હો તો, મ્હારા પર દયા કરી મ્હારા આ દયાદાર્ય પર પાણી ફેરવવા રૂપ ડખલગીરી કરતા અટકા ! હું એક જ દિવસમા ત્હમાગ સંધ્યા રોજોને જાણી સફાયટ કરવા મયુ છુ ત્હાં ત્હમે ડખલગીરી કરી મ્હારા કર્મ કરાવ્યા પર પાણી ફેરવો છો ! હવે ત્હમે આખુ સહેર તારાજ થયેલુ જોશે એક વિશાળ રમગાન જેવું વેરાગ્યના ધામ જેવું ! પાનુ ફેરવો અને એજ લેડનની વર્તમાન તવારીખ ત્હ મારી નજરે પડશે એ જ રમગાન જૂમિ પર હવે ત્હમે

નૂતન મૂર્તિ^૧ જોશો તદુરસ્ત, યુવાનીના જોશથી છનકાઇ
જતી, ક્ષણે ક્ષણે રંગ બદલતી, પુનર્જન્મ પામેલી લડન-
સુદરી!—સારી આવમની પટરાણી લડન-સુદરી!
કાલુજર આંખો બધ કરે અને પૂછે તમારી મતિરૂપ લડન-
સુદરીને કે લડનપર ક્યા વધ્યો હતો કે કૃપા ?”

“કાપરે કૃપા !” વિચારમમ થયેલો મિ પાતક બોલ્યો

“વારે, હજી એકવાર ફરીથી ઇતિહાસને પૂછો” ગ્રે કહ્યું
“આ વખતે તમારા પોતીમ ઇતિહાસને—જેને ઇતિહાસને પૂછો
તેમણે તમે ચૈ. માળનો* એક બન્ધ મહેવ જોશો એના મોટા
સાધન બોર્ડમાં તમે સુવર્ણાક્ષરે લખાવતા હોડ પાર્શ્વનાથનું
મ હર્મિયન્ટ હાઉસ^૨ એવા રાખે વાચનો આસપાસના પ્રદેશની
હવા બગડી જવાથી હોડ હમણા સિદ્ધશીતા નામક શિતળ
ટાંગીની હવા ખાવા પવાયા છે કેપ્ટન* કેશરીસિંહ—તમે
આજે તમારી ગ્રામ્ય બાપામાં કેસી ગણુવગ કરો છો તે જ—
અને તમેમના અમલદારો રાસન સંભાળી રહ્યા છે ‘હાઉસ’માં
હમ્મરો કારકુનો આખો દિવસ દફતરો ફેરવાની વેઠથી થાળી
રાત્રીના ખોળામાં પોઢ્યા છે એકાએક એક દિવાલમાં માનકું

* ચૈદમાળ=ચૈ.ગુપ્તવાન=તદ્વિની ચૈદ મેલિઓ Fourteen
Stages leading to Perfect Will ચૈદ રાત્રીએ ચૈદમાળનો
મહેવ એડે એવી શિક્ષણપદ્ધતિ અવવાધમ સરવા કે જે વિદ્યાર્થીને
ચૈદ પાઠમાં ચૈદમાળ રદદાની પૂર્ણશક્તિમાં લાવી મૂકે

+ પાર્શ્વનાથ, ગાંધે પદ્મ, નાથ=હથેર, Lord પાંચનાથ
એડે એવી જકિન કે જેના પદખામાં જ હથેર છે જે દેખાવ છે
માનસ પદ સામર્ય મા છે હથેર, Superman, મહાવીર, હરિયાતમ

* કેપ્ટન=મલવર=ધર્મનેનાનો નીચક

પડે છે કંપન બહાર આવી જુએ છે અને સૂતેલાઓને જગાડી વ્યાખ્યાન* કરમાવે છે દેવતાના વલ્લભો ! નિદ્રા છોડો, જાગ્રત થાઓ અને કમર કસો ! આપણા આ બન્ધ મહેવની દિવાલ દૂટવા લાગી છે સદ્લાગ્યે, દેવોની કૃપાથી, હજી એક ગાળકું પડી રહી ગઇ છે. દોડો, જલદી કરો અને એ ગાળકું પૂરી એ પર પ્લાસ્ટર કરો જીર્ણોદ્ધારનું ફળ તીર્થ કરગોત્ર છે અને સેકડો સેપાહો કામે લાગી જાય છે, —જાહેર હજારો હજી અદર પોઢ્યા જ રહે છે પેલું સ્થામેથી મેંજેસ્ટિક ચાલથી ચાલતું કોણુ આવે છે ? એ જ તહમારા લોડ મહાવીર ! એમના નેત્રમાની વિજળી એક સેકન્ડમાત્રમાં કંપન કેશરીસિદ્ધ ના ચહેરાને વાધી એમની અદરની મરિનરી —અતઃકરણતી શક્તિઓ —તપાસી લે છે ! બીજી સેકન્ડ અને તે સર્ચ લાસ્ટ મહેવની દિવાલપર પડે છે અને તહેનો પાયો જોઇ લે છે કંપનને ઉભો જ રહેવા દઇ તે લોડો તગ્ન ધસે છે અને સૂર્યના રૂઆમથી કહે છે બસ કરો તહમારી આ ધમાલથી ! એન્દમ બસ કરો ! પદર મિનિટ વધુ ને તહમે બધા અદર પોટવાઓ સહિત —આ massive (જખરજસ્ત) દિવાલ તલે ચગતાઇ મરશો એનો પાયો ભેજ અને ઉધાઇઓથી છેક જ ખવાઇ ગયો છે વ્યાખ્યાન કરવા —સાંભળવા કે થીગકું દેના પદર મિનિટ થોભશો તો છુરી રીતે મરશો સૂતેલાઓને પગ ધસડી બહાર ફેંકો અને બધા મેદાનમાં ઉભા રહી સદીસલામત છોટયા મકાનને જખીનરોસ્ત કરો ! હમ ખાવા જેટલો પશુ વિતળ ગુ હો ગણાશે !' લોડ મહાવીરના પ્રતાપ આગળ કંપન કેશરીસિદ્ધ અવાજ ચાલે છે અને સેપાહો અને કારકુનો

* વ્યાખ્યાન —સાવલ Sermon સૂદમ અનુભવ ને રમુદ રૂપમાં લાવી શ્રોતાના માનસને સ્પર્શી સડે એટલી હદ સુધી વિસ્તારીને બોલતું તે

અન્ય જાણ છે તેઓ બધા નિષ્ક્રિય બની જાય છે હોડાં પોતાની અંદરની ટેલીપથી વડે પોતાના કંપન ગૌતમને બોલાવે છે પર્યાયેક સુખદો સહિત ગૌતમ દોડી આવે છે અને હોડાંની આખના ઇસારાને તાબે થઈ દિવાળની નજીકમાં 'જ્યણાપૂર્વક' ખાડો ખોદી એમાં દારૂ ભરી સળગાવે છે 'હર થાઓ ! બચો !' એવા એક જખરા અવાજ માથે બધાઓ સહિત તે દૂર હડે છે ભમ્ ભમ્ ભમ્ તોપના અવાજ જેવા અવાજ સાથે જ દિવાલ અને આખી મન જમીન દોખ થાય છે કંપન કેથરીસિદ્ધ અને તેનો સ્ટાફ આ irrefractory loss (પુરી શકાય નહિ તેના નુકસાન) માટે કલ્પાત કરે છે અને હોડાં પાર્શ્વનાથને વિનવે છે ભયભીત કંપનનું પોથાનું શાન ભયથી દબાઈ જવાથી તે બૂલી જાય છે કે હોડાં પાર્શ્વ નાથ સિદ્ધશીલાની ઝેરીપગથી ય બધું જુએ છે-મળે છે અને માણે છે તેની પ્રાર્થના ચાતુ છે એટલામાં તો કંપન ગૌતમના સેનિકા સહાયક જમીનપર નવા પાયા અજવાનું શરૂ કરી ચૂક્યા છે હોડાં મદાવીઝ પામે લેકિા દયામણે ચહેરે આવવા લાગ્યા છે અને ધરના વગરની પોતાની સ્થિતિ માટે કલ્પાત કહે છે હોડાં લેમને કહે છે 'કુનિવાપર શાસન* કરવા ની બેલાઓ લેમને પોના માટે પછા ધ નીપજનવી શક્તા નથી શુ ? કંપન ગૌતમ લેમને માટે મથી ગયો છે તે જેવા છતા ય લેમને લેમને કર્મ-ય મુજનું નથી શુ ?' ય વાયવાથી અને કલ્પાત કહેવાથી મદાન બની ગયો શુ ?

* *Inner Cabinet, Inner Government, The government of the Inner Man, as opposed to that of the outer man, that guides and controls and directs and keeps in harmony the inner world of the individual embodied in Humanity*

લગ કે અમુક તમકા સુધી મુધ્ધનું જ સામ્રાજ્ય છે, તે પછી શાન્તિ છે જહારના જગતમાં જેમ અને છે તેમજ અદરના જગતમાં—મનુષ્યના અત કરણમાં—અદરના મનુષ્યમાં—પણ અને છે જીવોનો મોટો ભાગ મુધ્ધમાં જ—વસ્તુઓ, ઘટનાઓ વિચારો, સુખ દુખની લાગણીઓ, મનુષ્યો, સમાજો, સરગરો એ સર્વના આધાત-પ્રત્યાધાતથી થતા ડખ સ્થાને કરાતા મુધ્ધમાં જ—જાય અને પછી ડખ પર જાય મળતા અદરની શાન્તિ પ્રકટે એટલે કે પછી હરેક સંજોગમાં જીવન બાળકના ખેન જેવું લાગે—એટલા તકાવત સાથે કે બાળકમાં છુધ્ધિતત્વ નથી ને પેલામાં તે છે એ છુધ્ધિ વડે તે ગુરત્વા કર્ષણને—માત્ર પૃથ્વીના જ ગુરત્વાકર્ષણને નહિ પણ જનતાના અભિપ્રાયરૂપ ગુરત્વાકર્ષણને તેમજ પોતાની પ્રકૃતિરૂપ ગુરત્વા કર્ષણને પણ—વટાવી જવાની યોજના કરી શકે છે અને તે સાથે જ એ પ્રયત્ન કરતા થતા આધાત-પ્રત્યાધાતના ડખથી સ્વતંત્ર હોય છે અર્થાત્ તે બાળક તેમજ વિચારક અને યોધ્ધા છે લગભગ-શકા-ભય રહિત બાળકની પ્રકૃતિ સાચી દીક્ષાની વિચારશક્તિ અને યોદ્ધાની મુનસકિત આ નજી વડે જ આ જીવન જીવી શકાય! ખીજે રમતો જ નથી તદ્દમે ખાનગી જીવન જીવો કે જાહેર જીવન જીવો, બાપારી તરીકેનું જીવન જીવો કે નોકર તરીકેનું જીવન જીવો રાજા કે રાજાદારી તરીકેનું જીવન જીવો કે ગુલામ પ્રજા તરીકેનું જીવન જીવો ગૃહસ્થ જીવન જીવો કે ત્યાગી તરીકેનું જીવન જીવો બધે ક્ષેત્રે ‘જીવન’ તો એકની એક ચીજ છે—એવી એક ચીજ કે જેના પર પ્રતિક્ષણ પૃથ્વીનું ગુરત્વાકર્ષણ જનતાના અભિપ્રાયરૂપ ગુરત્વાકર્ષણ અને પોતાની પ્રકૃતિરૂપ ગુરત્વાકર્ષણ આ દરેક પોતાની ક્રિયા કર્યા કરે છે અને ડખ મારે છે આમાંની કોઈ ચીજનો તદ્દમે નાશ નહિ જ કરી શકે એ સંધળા ચીજો વિશ્વયોજના

ની અનિવાર્યતાઓ છે તદ્દમારે માત્ર એના ડબ્બી-અમરથી-હાડીને જ્ય મેળવવાનો છે, અને એ ક્યાં વગર તો તદ્દમને ચાની જ શકશે નહિ, —બધે પછી તદ્દમે આસ્તિક હોવાના મિત્ર, જડવાદી હોવા એતનવાદી ”

“હવે જોવા દો, મિ ઝા ! પહેલાં હું ગાસનનું ગમે તે થાય તેથી બેદરકાર હતો એટલું જ નહિ પણ ગામનના ભોગે પણ મહાર તાત્કાલિક રિત મધાય તેમ હોય તો તે ય ફગી લેનો એ વખતે હું ‘જનતા’ની પ્રકૃતિ ધગવતો હતો એ ગુરુત્વાર્પણ રહામે યુદ્ધ કરવાની મહારામા તાકાં નહોતી આપના સગથી એ યુદ્ધની તાક્ષદ મહારામા પ્રગ્ની હરે હું મહારા તાત્કાલિક દિતના ગુરુત્વાર્પણ રહામે હાડીને પણ સમાજદિતનું કાર્ય કરવા તૈયાર થયો છું મુઠ્ઠીભર સાધુઓ —જેમની પાસે ગુમાવવાનું કાષ જ નથી તેઓ—આખી કામનો નાશ કરી રહ્યા છે—exploitation કરી રહ્યા છે—તે જોયાં કરવું એ હવે મહને શરમભર્યું લાગે છે સાધુઓ મ્હોડાય કે ખુ” લોકો પણ મ્હોડાય ત્હેની દરમગ ન ફેરતાં મહારે આ બધી રહામે યુદ્ધ કરવું જ જો, એ એવી વૃત્તિ જાગી છે એ યુદ્ધ જરૂર મહને પણ આનાત તો હિપજવગે જ, પણ તે ડબ્બ સહો લેવા હું પ્રયત્ન કરીશ એ મહારો ‘તપ’ થશે એવા અનેક તપોથી જ અત કરણના ચારે અંગ યુદ્ધ અને શક્તિ-માન થશે ”

“હવે કાર્ષક સ્હમજ્યા ! તદ્દમે જે પ્રવૃત્તિ કરવા માગો છો તે લોકોપર પરાપકાર કરવા ખાતર નહિ, પણ પોતાના વિકાસ ખાતર પોતાના જ અને સાચા સ્વર્થ ખાતર, આ જીવનના સ્વર્થ ખાતર એટલું શ્રદ્ધી ચૂક્યા હો તો તદ્દમને લડવાનો પણ હક્ક છે અને લડાઈથી દૂર રહેવાનો પણ હક્ક

સ્વેચ્છાપૂર્વક અથવા પોતાની જાણના પ્રયત્નથી કરતા હો છે. બંને પ્રસંગમાં તદ્દમારે ધ્યેય તો સ્વવિકાસ જ હોયું જોઈએ એ એક ધ્યેય—એ એક જ ઈશ્વર—એ એક જ પરમસત્ય—એ એક જ શામનનાયક હૈ—The only power that guides and controls your inner Government—ને વફાદાર ગણા તો સદા ભર્વત્ર સુખિત જ છે એ ધ્યેય તરફની નિરંતર વફાદારી એ જ સાચી 'ભક્તિ' અને એ જ 'ઉપયોગ'। એ જ તદ્દમારે મદ્દાવીરે સિખવેલી 'જયજ્ઞા'। બહારની કિંતાશીનતા કે અક્રિયતા યુદ્ધ કે પ્રેમ ધર્મક્રિયા કે ચલદાર ક્રિયા—જે કાર્ષ કરવું પડે તે કરવા જ—માત્ર મૂળને પકડીને—નિશ્ચય સત્ય તરફ—જિ ઈશ્વરીને—અદરના બળને વિકસાવવાના જ્ઞાનપૂર્વક "

'તદ્દારે હવે હું વડવાના નિશ્ચયમાં મદ્દાગ પોતા તરફ વફાદાર છું પણ કેવી રીતે હાલુ એ બાબતમાં આપની સલાહ મહત્તે ઉપયોગી થઈ પડશે એમ માની આપની પાસે હાલના ઝગઝગાતું સ્વરૂપ મદ્દોષમાં કહી જવા ઈચ્છું છું "

"તદ્દમાગ સામ્પ્રદાયિક ઝગઝગ બાબતમાં કાર્ષ જ મલાહ આપવા હું ખુશી નથી હું માત્ર જૈન ધર્મનું સ્વરૂપ જાણવા માગુ છું અને તેથી જૈનોની સ્થિતિથી વાંકિદ થવાની મદ્દને જરૂર પડે છે, કાગળ કે ધર્મ અને ધર્મી જૂદા નથી તદ્દમે જે વસ્તુસ્થિતિની માહેતી આપવા માગો છો તે સાબળવા હું ખુશી છું,—એ મદ્દાર અબ્યાસમાં મદ્દ ગાર છે માટે પણ તદ્દમારે શુ કરવું અને શુ ન કરવું એ તો મદ્દાગ ધ્યેયની બહારનો પ્રશ્ન છે તદ્દમારે 'ધ્યેય'થી એ પ્રશ્ન અલગત સબધ ધગને છે અને તદ્દમારે તદ્દનો નિર્ણય કરવો જોઈશે જ વાર વસ્તુસ્થિતિનું બાબત ચાલના હો "

ચોક્કસ સાધુએ ચોક્કસ આવકોને સાધુદીક્ષા આપીને પોતાના સિધ્ધે બનાવ્યા ચોક્કસ સાધુ તેમજ આવકોએ એ

રહાગે વિરોધ કર્યો વિરોધ છતાં વધુ શિષ્યો બનાવવાનું કામ ચાલુ રાખ્યું અને વિરોધે ઝગડાનું રૂપ લીધું નિદા મકે લેખો, પ્રોટેસ્ટ મિટિંગો માગમારીઓ, ડોર્ટમાં ૫-૨૫૨ ફોનદારી કેસો આવી અનેક ધમાકો જોરશોરથી ચાલી ગઈ આવકો-બાપારીઓ અને યુવકો-એ પદ્મમાં બેઠાઈ જઈ એકત્રીજાની પાવમાલી કરવા લાગ્યા જાણ જાણ જોવા સંબંધને રમાને યત્રુના જામી પાણીની પેટે પૈસા ખર્ચાવા લાગ્યા દરક ધધી, મરવાની આગસે ક્રેવે છે એવે વખતે લેણા ધધા તરફ પધુ પૂરે ધ્યાન ન આપી ચક્રે એટલી દદ સુધી ખટપટો ચાલી ટ્રેનમાં ને ટ્રામમાં જાનરમાં ને ડોર્ટમાં જૈનધર્મની દારી થવા લાગી ધર્મમાં ને દુકાનમાં, મિટિંગમાં ને મિજલસમાં, ધર્મસ્થાનકમાં ને ખુદ વાર્ષિક 'પ્રતિકમણ' જેવી પરમ પવિત્ર ક્રિયા વખતે પધુ-સર્વન આ ઝગડાને લગતી જ વાતચીત અને ચિંતની હાથડાળ દશા !"

‘ધ્યાના આ સહટો લેણા કાષ ધ્યેયની મિદ્ધિ ખાતર —સ્વેચ્છાપૂર્વક—ખમતા હોય તો એમનું તેમજ જગતનું ફેલતુ બધું હિત થાય ! સહટ તો ફુનિઆમાં આખા સારથી છે છે ને છે જ એક માણસ ધ્યેય ખાતર સહટ સદી લે છે અને બીજો ધ્યેય વગર ફેર એટલો જ છે અને છતાં તે આમણ—જમીન જોટલો મદાન ફેર છે વાર, મૂને જાણવા ફેર છે અને પદ્મના આવકોનું ‘ધ્યેય’ શું છે ?

‘બહુ જ થોડા અપવાદો બાદ કરતા એકે પદ્મના આવકોમાં ધ્યેય કાષ જ નથી બે સાધુઓની છમ્મણ તે બે આવક—સમુદોનું વર્તન બીજી કાષ જ નહિ”

‘અને બે સાધુઓનું ધ્યેય શું છે ?’

લેણાના ગળ જનવાનું એકે આચાર્ય પદનો વારસો મેળવી લીધો તો બીજાએ બની ચક્રે એટલા માધુ બનાવી

પોતાનું મમદબળ કુરવા માડ્યું લોધને પોતાની તરફ ખેંચવા માટે એકે હાનના અગ્રેષ્ઠ શિક્ષણને ઉત્તેજન આપવાનો માર્ગ લીધો, તો બીજાએ શાસ્ત્રીય આચાર્યોના રક્ષક બનવાનો માર્ગ લીધો. પહેલામા પોતામા જ નથી અગ્રેષ્ઠ સાહિત્ય કે સાયન્સ કે સાધકોનાં જ્ઞાન, બીજામા નથી શાસ્ત્રીય આચાર્યોનું પાલન જે પોતામા નથી રહેતા જ પ્રતિ નિધિ બની આ કુધી જગાડ્યા છે અને બહારથી બન્ને 'શાન્ત મત્તિ' તથા 'ધર્મરક્ષક' હોવાનો દેખાવ કરે છે."

"'દેખાવ' થાય તેટલેથી કાંઈ ઝગડા ઉપજતા નથી."

"પણ દેખાવ એવી ચીજ છે કે જેને ટકાવવા ખાતર કાંઈ નક્કિ ને કાંઈ કરવું જ પડે અને સ્વંય જ ઝગડા જાગે દાખલા તરીકે, અગ્રેષ્ઠ શિક્ષણના હિમાયતીનો દેખાવ કરનારે બીજાના દીક્ષા આપવાના કાર્યને જમાના વિરુદ્ધના કામ તરીકે ધિક્કાર્યું, અને દીક્ષાના હિમાયતીએ પ્રતિપક્ષીના બોર્ડિંગ હાઉસને પાપસરથા તરીકે જાહેર કરી પછી સ્વાભાવિક રીતે જ શુ પશ્ચિમીમંડળ થવા પામે તે આપ અટકળી શકો છો એક તરફથી પ્રાચીનસ રક્ષક વૃત્તિવાળા (orthodox) શ્રાવકો છેડાઈ પડ્યા, બીજી તરફથી બોર્ડિંગ હાઉસમા જે એએ નાણાં આપ્યાં હતાં તેઓ તથા ભણેનાઓ છેડાઈ પડ્યા શાસ્ત્ર અને સાયન્સ બન્ને બાબતોએ રહી ગયાં ને અગત શત્રુતા એજ શાસ્ત્ર અને એ જ સાયન્સ થઈ પડ્યું."

"જોયું મિ પાતક! શાસ્ત્ર અને સાયન્સ પોતે તો નિર્દોષ છે એનો ઉપયોગ કરનારાઓ એનો સારા રૂપમા કે ખોટા રૂપમા ઉપયોગ કરવાથી જ એને સારા કે ખોટા બનાવે છે એ જ શાસ્ત્ર વડે હમણાં ત્હમારો આખો સમાજ ઉદ્દનભેન થઈ રહ્યો છે એ જ શાસ્ત્રવડે મહાવીરે આખી દુનિ

નનું તળાકે અને સાગરનું તળાકે ફેદી નાખ્યું અને સર્વત્ર પોતાનો જય કરવા જોડાઈ હોય સાયન્સ ખીન થું ત્હારે અને જોનો-વિશ્વમાત્ર પણ જય મેળવવાનો દાવો કરનાગઓ-હજી તો એડ બોડિંગ દાઉમ માત્ર જોવી શક્યા છીએ કે જેમા રહી જોન વિદ્યાર્થીઓ સરકારે સ્થાપેલી સાયન્સ કે મેડીકલ કે ડૉમર્સ્ટીક હોયજોમા અભ્યાસ કરી શકે આ કે કોઈ વિષયનું જ્ઞાન કોઈ આ સંસ્થામા અપાતું નથી એ તો એક ગહેવા-ખાવાની મગવડ માત્ર છે અને એટલી સગવડ આપવાના બદલામા તો orthodox વર્ગને ખુશ રાખવા માટે એમને ગમતી ધાર્મિક ક્રિયાઓ અને માન્યતાઓ વિદ્યાર્થીઓને માથે ફરજિયાત નાખવામા આવી છે આટલેથી ય સંતોષ ન પડડતાં હવે એમ જહેવામા આવે છે કે મેડીકલ સાયન્સ (ડાક્ટરી વિદ્યા) ચિખરા ઇચ્છનારને એ સંસ્થામા રાખવામા આવે છે એ મહાપાપ છે, કારણકે ડાક્ટરી શિક્ષણના એક ભાગ તરીકે દેડકા ચીરવામા આવે છે, કે જે હિસા જોનધર્મની નિરૂદ્ધ છે”

“પણ, મિ. પાનક! ત્હમે તો કહેતા હતા કે આજના જોનો રાષ્ટ્રવામાં, ખાવામા, પરણવામાં, પ્રજોત્પત્તિમા, રણવામાં ક્રિયામાત્રમાં પાપ માને છે અને તે છતાં બધું ય કરે છે, કદાચ જોઓ પાપ નથી માનતા તેઓ કરતા વધુ ખરાબ થીતે કરે છે તો પગી કુદરતનું અને જીવનનું સ્વરૂપ સ્દમજી એ સ્દમજ વડે જીવનને હિચ્ચતર બનાવવાના પ્રયત્નમાં થઈ જતી દેડમની હિસા માટે જ લોકોને આટલું બધું કેમ લાગી આવે છે ? આજનું ડાક્ટરી સાયન્સ જે તમકા-પર છે તે તમકા ને ધિક્કારીને કાઈ ત્હેનો લાભ કઈ ચમશે ? સભવ છે કે એક દિવસ સાયન્સ એટના હિચ્ચા તબક્કાપર આવ્યું હશે કે જ્યાં ત્હેને વાઢકાપ કર્યાં સિવાય જ વસ્તુસ્વરૂપ દેખાઈ પડશે”

મગદનું તથા જ અને વાગ્દાયથી કરીને દુઃ સહેમો તો જાન
 મગદનો જ નહિ વાગ્દાય તો પૂર્ણતાનું—આત્મ પ્રાપ્તિ—
 સાધન છે સાધુપણું પોને શુ છે ? માનકપણું પોને શુ છે ?
 —ગિવાય કે પોતાના દાસ્ય પોતાના સિત્તપર નિગત વાગ્દાય
 કરવાની તાલીમ કે અને જોએ પોને પોતા પર વાદાય નથી કરી
 શકતા તેઓ ખીજ પામે કરના છે, અને તે ધણ નથી સહી
 શકતા તદ્દમના પર કુદરત પરાણે વાદાય કરે છે દ્વિદૃશ્ય
 ગાન્ય માટે પોને લડે નહિ તો એક દિવસ કુદરત જ એવો
 સજોગ ઉત્પન્ન કરે કે જોમાં દ્વિદૃશ્યોને મગતા જયવા માટે
 ન છૂટે લાગુ પડે અને તે વખત જદુ દર નથીજ તદ્દમાગ
 તીર્થકરો લાવા દતા તદ્દમાગ મગ રથાપી તે કુદકગાને
 અને સાવન્સને જન્મ આપ્યો દનો વાદમપને પાપ મનાવનાર
 દયામુર્તિઓ વાગ્દાયના ધધાવાગા ગાન્દરોની ખુદામત કરીને શી
 આપીને લેના જાનનો ભાગ લે છે જો જલ છે કે રિદા ખાનર
 યની દેહકાની અને મનુષ્યરથા તમા મનુષ્યવિમસો અગ્ર ધર્મજાતી
 જાતી દ્વિસારદામે દોહા કરનાર દયામુર્તિઓના પોતાના અંતઃકર
 જ પર વાદાય કરવાની લેખા એક દિવસ જરૂર જોરો —એટલા
 માટે કે એ અંત કરજીની અદરતા રોગી જાતુઓ દુઃ યવા
 પામે મદને દસવુ આવે છે આ લેખાની સુશીલાણી વાનો પર
 દેહકાની વાદાય દ્વારા સિખાતા રેદકગાને તેઓ પાપ કહે
 ■ અને એ પાપ પોતાના દિસામે ને જોખમે કરીને કાકલ
 ખનનારો જાણ તો પાપ પોતે જ લે છે રણવામાં ને રાધ
 વામા પાપ મનાવે છે અને એ પાપ પોતાના દિસામે ને
 જોખમે કરીને જોએ તૈવાર રમો ! તદ્દમને આવે એમને પ્રુપ્ત
 યયુ એમ રદમગલવે છે ! રાન્ય કરતુ અને વ્યાપાર કરવો કે
 પગલુ એ જધામાં મદાપાપ મનાવે છે અને રાજ્ય, વ્યાપારી
 અને પરલેખાની મદેગાની પર જ તેઓ જીવે છે ! એટલું જ

નહિ પણ વગર રાજ્યે રાજસાલગી, વગર વેપારે પોતાની દરેક સગવડો, અને વગર લગ્ને તમામ સેવાઓ ભોગવે છે । દલાની પરાકાષ્ટા સિવાય આ બીજું શું છે ? હવે ત્હમે મહારા પદેના દિવસના કથનનું રહસ્ય રહમજી સંકસો કે આ બીજું કાંઈ નહિ પણ ચગદાયલા, પગદંતિત વર્ગનો બળવો માત્ર । મરીનાઈમાં દનાઈ રહેલા, માનપાનથી બેનશીમ, વિદ્યાનાં અને આરોગ્યના સાધનોથી બેનશીમ એવા લોકમણુ અથવા 'જનતા' (Misses)મા સમાવત તમામ 'સુખી' માણસો પ્રત્યે શ્રીમતો, સત્તાધારીઓ, નિદ્વાનો પ્રત્યે-સ્વાભાવિક 'ધર્ષા' હોય અને ધર્ષાની તૃપ્તિ માટે બીજું બળ ન હોવાથી તેવી વ્યક્તિઓ 'સાધુ' બની પેલા બધાને પોતાના પગ પાસે નમાવે આમાં નથી સાવ-અનો દોષ કે નથી લજનારાઓનો દોષ કે નથી ખુ વિરોધ કરનાર સાધુ વ્યક્તિનો દોષ સેકડો વર્ષ સુધી મુડીવાદે જનતાને જ લૂગી એ જ પૈસા વડે જનતા પાસે પોતાની પૂજા કરાવી અને જનતાને હમેશાં બૂખ-દુ ખ અને અસાનમા બળતી રાખી ત્હેનું જ આ Reaction છે, પડ્યો છે મુડીવાદીનું વર્તન જેટલું અસ્વાભાવિક અને તેથી ભય-કર છે તેટલું જ અસ્વાભાવિક અને ભયકર આ પગદંતિત વર્ગમાંથી બનેલા સાધુઓનું વર્તન હોય અને છે ત્હમને આજે આ સાધુઓનું વર્તન અસલ લાગે છે પણ ત્હેમને જન્મ આપનાર મુડીવાદીઓ અસલ નથી લાગતા । એ લોકો તો લાખો લૂગીને થોડાક સો કે હજાર ત્હમારા એકાદ બોડગિ હાઉસને કે મંદિરને આપે એટલે બન્ને પક્ષમાં મુરખી તરીકે પૂજાતા રહે તેઓ લજેનાઓ ઉપર તેમજ પુરાણપ્રેમી વર્ગ પર-બન્ને પર-સત્તા ભોગવી ગણે । ધડીમા સાધુના પક્ષમાં અને ધડીમાં લજેવાઓના પક્ષમાં જઈ પોતાનો સ્વાર્થ સાધતા રહે છે અને ત્હમને બધાને ફૂતરા બિલાડા માફક લડાવી

મારે છે ન્દમ્બુ' જેમ મ્બુર સરમાર માગ્ગન વિસાપની અમંગે
 ખેલી દા ૪ તેમ ત્દમારા પ્રદેશમાં ત્દમે પારો હો
 તેમ મર્મનું કે વિદ્યાનું બેમાથી એકે? ગભ્ય નથી ગભ્ય
 હો માત્ર મુડીનું અને આ બધાં તોફાન એ કુખે રેવનાં જ
 — Viamonon નાં જ-પરાક્રમ છે એ 'મર્મ'નાં તે ત્દમારે જરા
 બર આગખલો જોઈ પળ, મિ પાતક! ત્દમે કથુ કે
 બોડોંગ દાઉમને પાપદાર્થ તરીકે - જાદર કરવામા આવે છે
 વાર, તેમ ક્વા દો યા મારે એનો પ્રતિમા કરવો પડે છે ?

લોડો ૧૦મા પૈસા આપતાં જલ્દી જલ્ય ૩ લોડો
 અત્યંત છે આપુ એમને જે મમમા પાપ રદમળને તે કામમાં
 પૈમા આપવા તેઓ તૈયાર નથી થતા '

'શુ બોડોંગ દાઉમની અર્થિક સ્થિતિ દયાજનક છે !'

'ના મિ યો! એમ તો એ ૧ પાસે પોતીકુ જ્ય
 મગન ૭ દાસ જેટલા વિદ્યાર્થીઓ છે તેટલાને બાજુ ભાડા
 માંથી નીભાવી સમાય એવી સમવડ છે પળ વધુ વિદ્યાર્થીઓને
 મારે વધુ ૬૬ જોએ જ "

ત્દમારી જમાએ હું હોઉં તો એવો મોદ ન કરું હું
 થોડા વિદ્યાર્થીઓને તૈયાર કરીને ૬૦ હું એક બાગકે
 આખી જુદીની જુદીઆનો મેળવી આપવાની ચિંતા હું ન
 કરું જે વિદ્યાર્થીઓ એ સરથામાં ભણી બહાર પડે ત્દમેને
 પોતાને જ માથે આ સરથા નિભારવાનું કામ હું તો મુકી
 દઉં તેઓ રળતા થાય ત્દમારે આવનો એક કામ આ સરથાને
 આપીને તથા વિદ્યાર્થી રનેલીઓ પાસેથી સગ અવસરે જેટ
 મેળવીને એ સરથાને ટકાવે તો બને, નહિ તો એના મ્બોતે
 મરવા દઉં પરાક્રમી પ્રતિને ઉત્તેજન ના ધરે એક ચીજનો
 દાસ લેવાથી પોતાનું આપુ જલ્દતર ઉન્નત બને તે જતા

એ ચીજ તરફ આકર્ષીનતા કે આત્મભોગ ન ધરાવતા લોકોને
 હું 'સિક્ષિત વર્ગ' કહેવા તૈયાર ન થાઉં જે ચીજની સદા
 સર્વદા રક્ષા કરવી પડે—આત્મ રક્ષા પગર જે છત્રી શેડ જે
 નહિ—તેવી ચીજ જીવે કે મરે તે બન્ને મ્હારે મન એક સરખું
 જ નિર્માતૃ જનતાને 'વશ રાખવા'નો જે મોહ છે, નિર્માતૃ
 ધર્મશૂર્યોને 'પાટ' આત્મ રાખવાનો જે મોહ છે, તેવો જ
 મોહ, અગામ દ્રુતીઓને મદિરકંડ કે કેળવણીકંડ મ્હોટું બનાવી
 ત્હેના બ્યાજમાથી જ હમેશને માટે કામ આત્મ રાખવાનો છે
 આ મોહ જ બીજા ઉપયોગી—કલ્યાણ વધુ ઉપયોગી—કામો માટે
 જોઈતા નાણાનો દુભળ પાડે છે મરતા મરતા ય મનનાને
 કાંઈક મડી તો મૂરી જ જવી એવી ઘેનજા ફક્ત આ
 દેશમાં જ છે યુરોપ—અમેરિકામાં રણવુ અને ખનવુ એ
 પ્રકૃતિ છે અને લોકોનો મ્હોળો જાગ આજની આવક પર જ
 જીવનારો હોય છે તેથી જ તો ત્હેના લોકો ખડતલ, પુર
 પાર્થો અને જીવનને સદા યુદ્ધ આપનારા બન્યા છે પૈસો
 —પોતા માટે કે ધર્માત્મા માટે—એકઠો કરવાની અતિ ચિંતાએ
 જ લોકોને ખુશામતીઆ અને અમાન વગરના બનાવી દીધા છે
 સુદ્ધિપૂર્વક, સ્વમાનપૂર્વક અને ખતપૂર્વક કામ કરવા છતાં પોતાનો
 'ધર્મ' કે પોતાના હાથ નીચેનું દ્રુષ્ટ ખર્ચ જેટલી આમદની ન
 કરી શકે તો બધાં યાવ, એમાં મારમ શાની બને ભય
 શાનો? દુભન કે દ્રુષ્ટ તો શું ગળ્યો અને ધર્મસંસ્થાઓ પણ
 એક દિવસ હયાતીમાં આન્યા હતા તેમ એક દિવસ અદસ્ય
 થવાનાં જ ફક્ત મ્હારો દુકાન કેમ બધાં યાવ, મ્હારું દ્રુષ્ટ
 કેમ અટકી પડે એવો 'મમત્વ' જ મદારોગ છે કે જે રોગ
 માથી ખુશામત, દળ, કવચિત્ત લોકોને આપવું પડતું મદત્ત
 છત્વાદિ પીડાઓ ઉત્પન્ન થાય છે ભતા આજસુધીમાં કોઈ

૫ | ૨૩૮ ફકતો લાજ લેનારો પંજી ચોપા લાગતી બં
મિત્રો પણ એ મગ્યાને મલક કરતી રહી છે કે !

હાલરે એક :

“ એથી હું અન્યથા માફ નહિં સ્વમાનશુભાવીને મેળ-
વાતાં નાજીમાંથી ઉદ્ભવામાં સ્વમાન બાએ જ દોષ ૨૩
ખરો મમાજમેનક આખા દેશને કેળવી નાખવાની ઉતાવળમાં
ન હોય, અને ખરો સાધુ આખી જનતાને માધુ બનાવી
નાખવાની ઉતાવળમાં ન હોય પણ એકને ત્હેને કેળવતું
બી એવા થોડા જ પુરોહિતો એક જ ખરો પુરુષ-બનાવી
આપવાથી સમાજમેવક અને માધુનું જીવન માર્ગ ધર્મચ્યુત પચાસ
નાસાયક કેવરડા ઉત્પન્ન કરનાર જન દેશના હારિદ્યનો જનક
છે અને સુનેદશાન્તિનો શત્રુ છે, જ્યારે એક જ સુપ્રેમ પુત્ર
વિધિસાર-માધ-નીશીઃ રીતે-ઉત્પન્ન કરનાર એક ગરીબમાં
ગરીબ માણસ પણ દેશના સુદૃઢ શાન્તિ જળ, ધન તથા
કીર્તિનો પકનારો છે સાધુમજ્જ્યા વધારવા મધનારાઓ
તેમજ બહુતર બંધુલાની શબ્દ વધારવા મધનારાઓ બંનેમાં
એક સમ્યો જ રોગ છે તેઓ લેશની દયા ખાતર તે પ્રવૃત્તિ
કરતા નથી પણ કીર્તિ કે સત્તાના મોહથી પ્રેરાધને-પ્રેરિત
ગતિનો ભોગ બનીને-ધમપગડા કરતા હોય છે લેશા ખાતર
સાધુ થનાર સાધુ મવા પહેલાં ગાળના નાણા લેશને આપી
દેખે જ નીકળે લેશા ખાતર કેળવણી ફકતી પ્રવૃત્તિ કરનાર
પોતે શૂદ્રય દોષ તમામ મિશ્રત તેમાં ન આપી રોકે પણ
જરૂર કરતાં વધુ જે પોતાની પામે હોય અને અર્થ દરતા
વધુ જે નિર્મિત આવક હોય તે તે એમા આપનો દોરો જ
જોઈએ કમમાં કમ ત્હેનો અર્થ દિસે પછી ન આપતો હોય

તે બીજાઓને અપીલ કરવામાં તે 'પ્રમાણિક' નથી જ પણ એવું તો કાઈ જનવું નથી, ત્યારે પછી લોકો ખાતર દીકરાની અને કેળવણીની હિમાયતો ચાલ તે પોખા નથી શું? બધે એમની એક વાત આવીને ઊભી રહે છે, પોતા તરફ વધારે યાચો, તો લોકો તરફની વધારે શોધવા જવું જ નહિ પડે "

"આપની એકની એક ચારી બધા તાળાને બધાનેની ચાલ છે બધા રોજીનેએ એ જ બોલે છે હાડ પડે છે મુઠ્ઠા મધ્યે વધારવા મધતા અમાગ જે સાધુ રહ્યો હમણા અજાગ ગાતી રહ્યો છે તે નાધુ પણ પોતે પોતા તરફ વધાર નથી જ અને બીજાઓને સાધુ જનારવાના 'પદ્ધત્ત' અને 'ધર્મ'ની વાતો કરે છે કોમને સાધુદમ્પતિઓવા પાત્રતર્ક જેન શાસ્ત્રો શું કહે છે એ વાતને અપણે ધરી નહીં અને પગ મૂકીએ તો પણ, અને દીકરા આખાગ શાસ્ત્રીય દર્શનને શોધિત નથી એમ માની લઈએ તો પણ, દીકરા આખાગ રંગે જે રસ્તા તે હે છે એ રસ્તા સાધુ મારે તો શું પણ એક સામાન્ય માણસ મારે પણ લગભગ દે એ રસ્તાએ તરફ અગત્ય પડવીક શીટકા કરે છે અને એક રસ્તાએ પડી તેમજ વિવિધ કોઈએ પણ ધરી દીકરો કી કી રે "

મત બાપી ! શું તારે કશું ધમ કે શીલકારી જણાવવાનું
 હોવા નથી સાધુભાઈ આપણ જેવી જાતનામાં હું જન્મ્યો છું
 કે જાતાના ન્યાયપોદાના અભિપ્રાયોથી શેરમાઈ જઈ નહિ
 માર જેન સાચો જાણના જેવાએ એમના આશયોને પણ
 જોવાએ એ પાત્રી જ ન કે કદાચ કદાચ પણ જાણી શક
 કો એમ પણ કે જનનું નામ કે, ત્વમે કદાચ તેમ, આ અપ્રે
 સાધુના ભાઈ માત્ર ત્વમે જાણે મિટિલામાં જાને કેમ
 કેનાં ખગમજાન થયાથી પચ્છીત જો જાણેનાં મન
 પ્રાગ્જાણીત્વે મહ ચયા નાન અને તેથી જ તેને (દિવા તેમજ
 ભાઈ આપણર જ તે તમને લાલકાર કરના દોષ એમ જ દોષ
 તો એમનો એ અભિપ્રાય સ્વતંત્ર નહિ પણ દ્વિત અભિપ્રાય
 છે જો તેથી ત્વને કશું જ કિમત નથી."

સામોના કથન મારે તો, મિ મેઠા ! જાઈતરસ્ય જેન
 સાધુની જ મુલાકાત જેની જન્મશે અમર જે વિચારની પ્ર
 વાન કરી મરો ત્વને મળ્યો, કામજ કે તેજ સાચો વિચારનાં
 છે પ્રાગ્જાણીત્વે કાનુન મારે પ્ર કાલ જ ન કદી શકું કે
 તો Prachin (કાનુની અમલ જે રીતે થતો ચાલ્યો છે તે
 ચાલ છે તે) કદી શકું

હીં છે ત્વમે કદિ કદી જાણવો કાનુન' મારે આવતી
 કાને જ કાલ તરસ્ય જેન સાધુની મુલાકાતની વ્યવસ્થા કરી
 શકીશ !

જી હા હું એક એવા સાધુને પિઝનું છું કે જેણે
 શુદ્ધ તરિક સાધુનિયમોની પ્રકાશ દસ વર્ષ સુધી કર્યા બાદ
 સાધુભાઈ લીધી હતી અને તે જન્મ કાલ સંગ્રહાય કે સાધુનું વડપણ
 સ્વીકાર્યા વગર - પોતાના આત્મા અને મહાવીરવચનની જ
 સાક્ષીએ એણે બધે જાણીને બની શક્યું તેટલા આચાર્યો અને

સાધુઓને લેવા અને મહાવીરવચનના એના અભ્યાસની નગરે રૂઢ એને મુતોષ આપનાર ન લાગ્યું તેથી રત્નત્ર દીક્ષા કર્મ એવા / દરવાનું પચ્છ કર્મ ગૃહધામ દર્માન એ સારો મોખો ધનનાગ, વિદ્યાન તેમજ પવિત્ર આચરણવાળો દોનો બો મૂળ સાત્રોનો અભ્યાસ, તેણે મગજપૂર્વક કર્યો હતો જે સહેરમા પોને મોખતાત્તર વતની તરીકે રહેતો હતો, તે જ સહેરમા મુરચ તરીકે ત્રિમા માંગવા બેટલી હો લોકવાજ ૧૨ વિશ્વ મેજનો હતો પત્નીને તેણે ગાનમન્ત અને વિગમ મન્ત જનારી હતી અને તેના બગ્ધુપોષણ માટે રવત્ર મ્લેચ્છન કર્યો હતો દીક્ષા કરીને માત્ર એક વસ્ત્ર તથા એક પાન તથા દમ્બના દોદન રૂપે પોતાના હાથે લખેલા ૧૦ પાનાં સ્ત્રી ૫ બીડુ કાઠ પોતાની પાસે રાખ્યું ન હતું સાધુઓ કે શ્રા વોટી કે મોહિયી મો સબધ રાખનો નથી કોઈના આમ નસુને સ્ત્રીમતો નથી અદ્ધાર માટે આખું આમ જમી રહે તે પછી, અન પોતાના અભ્યાસ નિયમો પકડીના એકનો પશુ બગ થવા ન પામે એવી રીતે, પચીસ મેર બટકે ત્દારે એને લેઈને અ પ અને મુખ બાદાર મળી રોકે એક દક્ષી વધુ વખત ને શાપિજનુને નથી મમે તેવી બીમારીમા પશુ બાદાર કે શરીર લગ્નની કાલી સેવા આગક કે સાધુ કે અન્યની સ્ત્રીમતો નથી પ્લેત કે અન્ય ક્ષય દોષ એવે સ્થાને પડેલો દોડી ગય છે અને શ્રવેના ધર્મસ્થાનકમા ન હોતતા મમે તે ખડેરમા પડ્યો રહે ■ આખ્યાન ખાતર આખ્યાન પાવવાની રીતિથી તે બચતો રહે છે અને અભ્યાસના અનુવરની નિશામીથી જ કોઈ આવે દા તેજા પુગની વાતનીત મે છે વ્યવહારની મ્થી વાતચીત મે છે તે એને મદદી કહાડે છે સાધુ અને શ્રાવકોના મારગને પ્રશ્નનીએ છે ત્દારે તે આજના તમામ સાધુઓ અને કાતોને આખ્યાસ અને 'દેવવાત્ત શ્રાવક' મનાવે

ધીને વાત કરે છે. ગત્રીના ૩-૪ કલાન બાદ કરતાં બધે વખત તે સ્વાધ્યાયમાં જ ગુળરે છે અને તેવી બચકર બીમારી વચ્ચે પણ શરીર પાસેથી એક પાણીના કુતરા માફક મમલે છે. એટલી ખુમારી એનામાં અખડ વર્તતી હોય છે. સાધુઓએ એને સાધુનો પરમાધામી' અથવા 'યમ' એવો ટાઈટલ આપ્યો છે અને લોકોને એનો મગ ન કરવા તથા એને આહાર ન આપવા તેઓ ઉપદેશ કરતા રહે છે. એક વસ્ત્ર, એક પાત્ર, દશ પાના એટલી પણ મિદમ્ત'ની તામેતારી ઝાડવા તે મથે છે અને નહોતું ત્હા સુધી પોતાને કમજોર કહી નિદે છે.

" હું એને અવશ્ય મળવા માગુ છું મિ પાનક! અને જો તે મુલાકાત લેવા દેશે તો હું પોતાને ભાગ્યસાગી માનીશ. લગભગ એવી જ હાર્દબક્તિને મળવાની ઉત્કંઠા મને અમેરિકા થી આવી એથી લાવી છે "

'મુશીમત એ છે, મિ શૌ! કે એ કંઈ હશે એનો પત્તો મેળવવા ત્રણ ચાર જગાએ તારો કરી પૂછાવવું પડશે. બેચાર દિવસથી વધુ વખત-સિવાય કે વર્ષા-સતુના ચાર માસ-તે એક જગાએ રહેતો નથી અને એના કાષ્ટ સાર્થમાં ન હોય કે પેપરમાં એના સમાચાર ન હોય "

" ત્હારે આજે ઘેર જતા પહેલા જ ત્હા યોગ્ય લાગે ત્હા અગળટ તાર કરી સમાચાર મેળવો અને પત્તો મળતા તુરત જ ઉપડી શકાય એવી ગ્રાંથલેખ કરજો. હમણાં તો ત્હમાઈ દીક્ષાનું રૂઢિ પ્રકરણ ચલાવો "

'રૂઢિ મામાન્ય રીતે કહું તો અને તે સાધુ અને તે ઉમ્મરના અને ગમે તેવા મનુષ્યને સાધુદીક્ષા આપી શકે છે. ફક્ત અમારા સપ્રદાયમાં જ નહિ પણ બીજાં પણ એમજ છે. આ સેક્ટો વર્ષથી એમજ છે. જેમ અને તેમ વધુ સિધ્ધો ધરાવવા એ પ્રત્યેક

સાધુની કાળજીનો વિષય હોય છે આજે જેઓના નામ મહાન પૂર્વાચાર્યો તરીકે પૂજ્ય છે તેવાઓ પૈકી પણ ધણાઓને બાહ્યાવસ્થામાં સાધુ બનાવવામાં આ-યા હતા અને હમણા પણ-આજથી ફક્ત ૫-૭ વર્ષની વાત પર-જોધપુર રાજ્યે તમામ ધર્મો માટે બાવદીક્ષા અટકાવનારો કાયદો પસાર કરવાની તૈયારી કરી ત્યારે જૂના જૂના જૈન દીરકાઓની ઓલ-ધડિયા ઠાં-ફર-સોએ એ બીનનો વિરોધ કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે રાજ્ય બીજા ધર્મો માટે ગમે તેવો કાયદો બલે-કરે પણ જૈન ધર્મને એ કાયદો તેણે લાગુ પાડવો નહિ. સ્થાનકવાસી જૈન ઠાં-ફર-સના પ્રમુખ અને ક્રિસ્ટિયન કેલ્ડના ઓનરરી મેંજિસ્ટ્રેટ આઠ વર્ષની ડોકરીને જળરજસ્તીથી દીક્ષા આપી દીધી હતી અને શીરકાના ન્હાના મ્હોટા સાધુઓએ બાળકોને બગાડી કે છપાવી કે એક યા બીજી રીતે ખરીદાવી દીક્ષા આપ્યાના દાખના કાર્ડ થોડા નથી પરંતુના પણ મુશીબતે આજીવિકા કરનારા એવા પણ ધણાઓ-એમની સ્ત્રી તથા બાળકોને જુએ મરતી હાનતમા છોડી-સાધુ બની લહેર કરે છે, અને એમાના કેટલાકો પૂર્વજીવનના સબધીઓની ખરદામ-અવગત આવકોના પૈસે-કરવા પણ ચુકતા નથી. સાધ્વી આશ્રમના દ્વાર તો એથીએ વધુ ખુલ્લા છે-ખાસ કરી વિધવાઓ માટે આ બધું બધે આપ્યા જ કરે છે અને એ દીક્ષા હિત્સવો ખુદ શેડીઆઓ ઉજવે છે, જેમા વડીવો, ડાકટરો, ઍન્યુએટો બધાય લાગ લે છે આજ સુધી દીક્ષા-ગમે તેવી વ્યક્તિને ગમે તે સન્નગમા અપાયલી દીક્ષા-વિરુદ્ધ લાપલો કે લખાણો થવા પામ્યા જ નથી હું કહી ગયો કે, મધ કાવતી વાત છે, એક શ્રીમત આગેવાન કે જે ઍન્યુએટ છે તેણે ત્રણ ત્રણ વખત સાધુઆશ્રમમાંથી નાશી જઈ દંડિવમા વાસણ માંજનાર છોકરાને ફરી દીક્ષા ધામધૂમથી આપી હતી એક પ્રસિદ્ધ સાધુનું

મોટા સહેરમાં ચાતુર્માસ થાય ત્હા કાંઈ નહિ ને કાંઈ ધામધૂમ થવી જ નોંધએ, - પછી તેનવી દીક્ષા નિમિત્તે થાય કે કાંઈના તપ નિમિત્તે થા. જેમ વધુ મજ્જામાં લોકોને એવી શખસ તેમ એક સાધુનું પ. મોટું ગણાય. આવકોના જ પૈસે આવકોપર ધણીપણ ઠાકી બેસાડનાના એ બે સુદર ઈત્તમ છે !”

શુ પગલેલાઓ સમ્મ તોડીને સાધુ બને ?”

“ના મિ શેા ! અમારો ધર્મ તેમજ હિન્દુ હો. અમારા સમ્મને જીવનભરનો કાન્દાકટ ઠેરવે છે અમારામાં સમ્મ-કાંઈ પણ સંજોગોમાં-પુરપત્રીપર લુપ્ત કરનો હોય તો પણ-હુદી સમ્તાજ નથી - રે કાન્દાકટની એક પાર્ગી રૂપ પુરપ મરી જાય તોય બીજી પાર્ગી કાન્દાકટથી બધાયતી રહે છે - પહેલી પાર્ગીના નામ સાથે !”

‘ત્હારે સ્ત્રીને જીવનભરના કાન્દાકટથી બાધી પુરુષ ગમે ત્હારે સાધુ બની કાન્દાકટ તેમજ ધાર્મિક વચન રદ કરી શકે છે એમ જ ને ? ત્હમારા લોકોમાં વચનની કાંઈ જ કિંમત નથી જણાતી ત્હારે. અને એમ જ છે તો એવા-વચનની કિંમત વગરના-લોકો સાધુદીક્ષાના નિયમો પાળવાનાં વચન પણ એવા જ પાળતા હશે સુરોપ-અમેરિકામાં તો વચનો-મોળના વચનનો પણ-ભગ કરનાર માણસનું મોઢો જોવાય કાંઈ જાણે નહિ એવા માણસનો વિશ્વાસ શેા ? અને પોતાની જાદગીની સાગીએણું-તેણીના દોષ વગર પણ-અને કાંઈ કાંઈ દાખનામાં તો ત્હમે કહો છો તેમ ગુજરાનના પણ માધન વગર-અને સો પત તમા દીનાસાના મુદત સાધન વગર-કવચિત્ બાળકોના બરણપોષણના પણ બેઝા સહિત-એકવી છોડી જનારનું હૃદય કેટલું નિષ્કુર અને જોખમદારીના એક વગરનું હોય જોઈએ ?

અને આવા કૃત્યમા હિતોજન તો થુ પણ હાજરી પુરતો વ
ભાગ લેનારા કેટલા બાલિષ્ઠ હોવા જોઈએ ? મિ
પાતક ! મૃદને લય છે કે વચન, જોખમદારીનું ભાન અને
શહેરી તરીકેની ફરજ આ ત્રણે બાગતમા ત્હમારો દેશ-કમમા
કમ ત્હમારી કામ-હજી પ્રાયમિક સ્થિતિમા છે સસ્કૃતિથી
તદ્વન ખેનશીત કામમાય વચનની કિંમત તો રજેરગ હોય છે "

"પણ અમને તો સસાગ અને સસારના બધા કૉન્ટ્રાક્ટ
પાપના હેતુ તથા સસારત્યાગ એજ ધર્મનો હેતુ હોવાનું
ચિખમ્બુ છે પાપના કૉન્ટ્રાક્ટ તોડવામા ઓછુ જ પાપ લાગે છે"

"ત્હમારા સાધુઓ વામ્યાતુની સારી ધરાવતા જણાય છે
વારૂ, એ દીક્ષા લેનારાઓની ધર્મપત્નીઓ તથા ન્હાની ઉમ્મરના
બાળકો માટે કોઈ આશ્રમ જેવી સગવડ દયાળુ જૈનશાસને
કરી છે કે ? "

"હા, ના ખોડા દોરની મર્યાદા છે, બહુ તો એકાદ
અનાથાશ્રમ હશે "

ત્હારે ત્હમે દુનિયાને 'અનાથ' અને 'ખોડા દોર' બનેલી
જોવા માગો છો કે જથી ત્હમે એમની દયા કરી શકો !
'સદ્-ધર્મ'ની સેવામા આનંદ લેના જેવું કાર્ષ્વ ત્હમારી
પ્રકૃતિમા નથી મૃદને લાગે છે જૈનેતર પગલીકે ત્હમે લાડો
તરફ હસતી હો "

"આપની તરફમા ખ્રિસ્તી ધર્મના રોમન કેથલિક મ પ્રદાય
મા થુ એમ નથી ચાલતું ? મિ રૅ. ૧ "

"હરગીજ નહિ જો કે દુ આ કે પેલા કોઈ પણ શ્રીગર્નો
સમ્ય નથી તો પણ ઇન્માફ ખાતર કહેવું પડે જ કે એ
ધર્મના નેતાઓ ત્હમારું કે તા ધણાજ બર્વદાગુચાળ છે રોમન
કેથલિક ધર્મમા સાધુદીક્ષા લેનાર - દીક્ષા લેતી વખતે

અવિવાહિત હોવો જ જોઈએ એટલું જ નહિ પણ તેણે ૨૫ વર્ષની વય પહેલાં ઓછામાં ઓછા ૭-૮ વર્ષ સાધુઓથી ચાવતી કૌનેઝમાં અભ્યાસ કરી પરીક્ષામાં પસાર થવું જોઈએ પસાર થનાર પૈકી પણ જપાને પ્રિસ્ટ તરીકે લેવામાં નથી આવતા દીક્ષા લીધા પછી પણ મરત્યુ પર્વ ત અન્નચર્ચ ફરજિયાત હોય છે જાવા તમામ પ્રિસ્ટ એક જ સત્તા તળે હોય ■ અને એમને અમુક ગામ મુકરર કરી આપવામાં આવે ત્યાં રહી લોકોમાં નીતિ એકસંપી બાતકાર્ય તથા સ્વમાન શિખ વધાવું તમા સ કટમા આવે ■ સદ્ધર્મીને બીજાઓની મદદ મેળવી આપવાનું કામ સોંપાયતું હોય છે તેઓ ધર્મનો જીવન સાધેનો સખધ વધારે ને વધારે સ્પષ્ટ કરવા માટે હમેશાં અનેક વિષયોનાં પુસ્તકો વાંચતા રહે છે એમનો ઉપદેશ પણ પદ્ધતિસરનો - *Logane* અનુસરતો—અને શાત હોય છે દેવળમાં બ્યાખ્યાન કે પ્રાર્થના વખતે એક ટામ્બુ પડે ત્હેનો પણ અરાજ સ બળાયા વગર ન રહે એટલી શાન્તિ જાળવી શકે ■ સ્વચ્છતા અને Discipline ની જાળવના એમની સરખામણી કરવા લાયક ત્હમારે ત્યાં કામજ નથી એ પ્રિસ્ટોને ગુજરાત પુગતો પગાર મળે છે જેથી લોકોની દ્રષ્ટિ કે શરમ કે બપર રહેવું પડતું નથી આ પ્રિસ્ટો કરતાય વધુ ઉન્નતમ વર્ગ Monk (મક)નો ■ જે ત્હમારા યોગી જેવો છે અને જે ઘણું બાંહેકારી પદ્ધતિપર એમંતમાં જીવન ગુજારે છે આ સસાર કે સસારીની કશી જાનતમાં કરો બાગ લેતો નથી પ્રિસ્ટોમાં ત્હમારે નૈતિક સડો થયો ત્હમારે પ્રિસ્ટેટ શીરકો સ્થપાયો અને ત્હેના સાધુ માટે અન્નચર્ચ ફરજિયાત નહિ પણ મરજિયાત રખાયું પણ પ્રિસ્ટ જન્યા પહેલાં તો તે પણ પરજેનો ન હોવો જોઈએ—પ્રિસ્ટ જન્યા પછી જો એને જીદગીના સાથી વગર ન ચાને તો પોતાના મિત્રનમાં પોતાને મદદમાર થઈ શકે એવી સીધી લખ કરી શકે ”

“એ યોજના તો ઘણી વ્યવહારકુશળ લાગે છે પણ ત્હા ય કોઈ ‘કાળા મેદાં’ તો આવી જતાં હશે ?”

“દરેક નિયમને અપવાદ હોય છે પણ ત્હમારા અને અમારા સન્નેગોમાં બહુ ફેર છે અમાગ લોકોમાં—પબ્લીકમાં સ્વમાન, રનહક્ક અને જોખમદારીનું જ્ઞાન એટલું નાંગતું ટોપ છે કે પ્રિસ્ટ એક ગેરવાજમી ચબ્દ વટીક જોલે તો તુરત સમુખ્ત અવાજથી પ્રોટેસ્ટ થયા વગર ન જ રહે વળી અમારા પ્રિસ્ટને એવો મુડવાનો દક્ક જ નહિ આ બે કારણોથી તેમજ ફરજિયાત અને મરજિયાત બહાયર્થના નિયમવાળા બે માર્ગ ખુલ્લા હોવાથી અહીં ઓછામાં ઓછા અધેરના સભવ રહે આ વાતની તો દરેક માનમસાઓ સાક્ષી પુરશે કે આખી જીન્દગી મુધીનું અપવાદરહિત ફેરજિયાત બહાયર્થ એ અસંભવિત વાત છે બહાયર્થ એ અદરના બળનું પરિણામ છે, ફરજ પડવાથી કે દેખાડપીથી ગમે તે પાળી શકે એવી ચીજ નથી અશકને અગીકાર કરેલું જીવન પર્યંતનું ફરજિયાત બહાયર્થ વ્યભિચારમાં નહિ તો કમમાં કમ કૂદરત વિરુદ્ધના ગુન્દામાં તો પરિણમ્યા સિવાય બાક્યે જ રહી શકે, અને એ પરિણામ ધર્મ, નીતિ, સમાજશાસ્ત્ર સર્વ દષ્ટિએ વધુમાં વધુ ભયકર મળાય.”

“એ જ અમારા લોકોની પ્રકૃતિની મ્હોટી ખામી છે અમે આદર્શને—સાંદને—પૂજવા જતાં જે જમીનપર ઉભા છીએ તે જમીનને હમેલ ભૂતતા જ રચ્યા છીએ ‘નિશ્ચય’ (આર્દ્વ) પર દષ્ટિ રાખીને વ્યવહાર (જીવન) જીવતું ધ્યેયમાંથી બળ મેળવીને ધીમે ધીમે જમીનથી ઉચે મ્હડતુ, એવું ‘સૂત્ર’ અમે હમેશ દલીલખાતર જોલીએ છીએ, પણ વર્તમાન વખતે અમે હે... જીને છેડે જ કૂદતા હોઈએ છીએ ગૃહસ્થ

મો તેની બેઠી પાડી, શીમલ તો ઉપરથી મનાવે પછી
 ગયે, અને શરીર તમજ શીમલ કનના ૧૫ મિત્રોએ
 આ કો આ આનંદન નહિ તે તો તો ૧૫ મિત્રો
 સાથે હજારો દેવદાસો મળ્યાં મળ્યાં એ બીજા ૮૨
 ૧૨૮૦૦૦ વનન મનના નુકસાન એ પ્રવચ્ચ એ એ કીર્તિ
 આ ન મનના દાક અને માયુષ્યની પરિવર્તન એ
 સારો અમરો મનાવી મનાવે નહિ-એટલે મુખી કે નહિ
 માયુષ્યમાં આ હજારો નિયમ ૧૨-૨૮૦૦૦ મેળવી ફરી
 નીકળ્યું અને તેથી ૬૮ ૮૦-૬૮૦૦૦૦૦૦ જે સતિ વર્ષે થયો
 પાની જરૂર પડી ૧૨૫૦ પછી-તે ૧૦૦૦ મળ્યાની એને હજાર
 આવી પછી-અમની તો મના જ મળી પરિવર્તન એ વર્ષમાં
 મેળવી વધુ થતા પ્રતી નીકળે એ માયુષ્ય ૧૦ મનાવી
 નિયમ આવી થાય પછી યમ ન આવી શકાય-તે તે તે
 પોને જ પોતામાં ઉત્પન્ન કરી શકે એ મારે તો જાનવા એકે,
 સમારની દરેક થતા અને મીઠું પુષ્કળ કરવાની અને
 પુષ્કળ દારૂ મીઠું કે થતાના મોદનાને અદ્ય હજારો
 બજારોએ એક સી રસ તાપ સુખ્ય થાને એક સેની
 પાસે મહ અને કૃષ્ણ કે વધારેમાં વધારે મળુ સહો મળુ
 શુદ્ધમાં સુદર દારૂ કરી આપ તેને નેમ કયુ અને એ વિધા
 મળુ મીધી સી ને દારૂ પર આરીન થઈ તેને તે થઈ પછી
 કોડની નહિ એક દિવસ એવા આગે કે નહારે નાખાનીકો
 લીધે દારૂ વેચવા સાદુકાના પાન જુ પડ્યુ સદુકારે દારૂને
 માટામાં મૂકી ભેળી સુ બુની કિમ ૧ આવી સાદુકા પીદિએ
 તે દારૂ નહિ પછી મુવલ માન દનુ એવી રીતે તમામ-નાને
 થતાઓ કિતાઓ વિચારો અને સંજોના અમરારક બાજ
 ભાગે પેડી મૂકી વચ્ચુની જ કિમ ૧ આગવાની ટેવ શુદ્ધિને
 પડી બાજ-અર્થાત્ જાન ઓ વમ જ તેના સોજ થાય તદ્દારે

જ 'અહમ્યર્થ' પળી શકે 'અહમ્યર્થ' એટલે જ 'અહમ-આત્મા-મૂળ' વસ્તુમાં મનની ગતિ થવી તે 'મૂળ વસ્તુ' થી મિશ્રણ અને આકાર તથા રંગ આદિને જૂદા પાડવાની શક્તિ એ જ 'અહમ્યર્થ' એ જન્મ છે ત્હા સદમી પણ કિમત વગરની છે, કીર્તિ કિમત વગરની છે, તમ્નામ માન Phenomenon તરીકે જ દેખાતી થીજે છે, વસ્તુતઃ હયાતી ધરાવતી થીજ નહિ એ એક ગુણુમા તો બીધા પ્રતો અને મહાપ્રતો સમાપક્ષા જ પડ્યા છે"

"ત્હમરી વાત સસ છે સાધુના બે વર્ગ' જોઇએ એક અહમચારી અને એક સન્નની છૂટવળા અહમચર્ચ' જોને સ્વાભાવિક થઇ પડ્યુ હોય ત્હોને પહેલા વર્ગમા જવાની છૂટ એમ ન હોય તો બીજા વર્ગમા જઇ શકે અને ત્હા મરજી પડે ત્હા સુધી અહમચારી રહે અને તેમ ન રહી શકે ત્હારે લગ્ન કરી શકે એને 'પવિત્રતા'ના ઢોગ કરનાની ફરજ નહિ પડે. પહેલા વર્ગમાંથી બીજામા અને બીજામાંથી પટેલામાં-યોગ્યતા પ્રમાણે-જવા આવવાની સમવક જોઇએ પહેલો વર્ગ રના ભાવિક અહમચર્ચવાળો હોઇ એને અમર્ષિ પર સ પૂર્ણ વિશ્વાસ હોય જ અને તેથી એને માટે ઉદરનિર્વાહનો સવાન જ નહોય, પણ બીજામા તે શક્તિ ન હોઇ સમર્ષિના સ્પૂષ શરીર રૂપ જનતા અથવા 'સંવ' તરફથી ક્રમપતા મધુકા કડમાંથી માદા જીવનના નિર્વાહ પુરતો દરમાયો યોજવો જોઇએ, કે જોથી જનતા પાસેથી ઉદરનિર્વાહને જ્હાને લૂટ કરવાનો સંભવ ખડો થવા પામે નહિ સાધુને વાજળી કે ગેગવાજળી રીતે લોહિા પૂજતા હોય તે એટલા જ માટે કે લોહિા પૈસા અને સ્ત્રીના આકર્ષણને જીતી શકતા નથી, જ્હારે માધુએએ બે આકર્ષણોને જીતવાનો નિયમ લીધો છે એમની બાદશાહી બધી આ નિયમ પર જ છે, તેથી નિયમ પગાતો હોય યા ન પગાતો હોય

પ જો એવો દેખાવ કર્યા વગર તો બાદશાહી ટકતી

નથી તેથી પછી તેજે નિવમનો ભગ નથી થનો એવું કેમ્પાચ
 છુદ્ધિની ચાલાકીઓ કરવી જ પડે અને એ ચાલાકીઓમાં બધા
 બધા જાળમાં જાય અને કાષ્ટકોષ તો એ ચાલાકીઓનો જોય
 જ માન નહિ પણ જાણે સાધન પણ બને આ ગિરિનિધનું
 સદતર નિકળ કરનારી થઇ પડ્યા વગર ગદે જ નહિ જો
 તેથી જ રૂંદ પુ કે દસ કે પાખડી તરફ જ ન પડે એવી
 ચોળના કેવી જોઈએ, અને એવી ચોળના જોઈએ છીએ
 નિયમો અથવા જોખમદારીઓનું ચર્ચા રીતે પાલન ન કરે
 કેમ્પાચ તેને કશું પણ વિજળ વગર અને હોદા વગર ચૂપચાપ
 કાકુ પાકીને દૂર કરે પડે જે કુવામાંથી આખા ગામના
 લોકો પીવાનું જળ મેળવતા હોય તે કુવામાં જઈવાડ કે વિષ
 કાષ્ટ રીતે અને ઘણુંજ પણ ચલાવી ન સમજ, પછી કુવો
 માહે પત્થરનો હો, ઊંટનો હો વા માલીનો હો જ્યાં
 જ્ઞાનની બાબતમાં દીક્ષાના ઉમેદવારોની સ્થિતિ શું હોય છે ?
 ' ઉમેદવાર જેવી ગ્રીજ લાગે જ હોય છે, ઉમેદવાર
 બનાવવામાં આવે છે — પછી ત્યાં ચાનની વાત શું પૂછી ?
 વ્યવહારનું યોગ, તર્કશાસ્ત્ર, ચાનસંચાર, સમાજશાસ્ત્ર કે સાધન-
 ભણેનો એક પણ ઉમેદવાર ભાગે જ જોશે. મજા સૂત્રો બધા
 તો બાલુએ રવાં પણ મેત્રજે સિખરિને દીક્ષા લેવા આવેલાઓ
 મદ જ થોડા-એકાદ દોઢા-જોગા હા એમને સાધુ બનાવવા
 જીવનનાર કવચિત કવચિત સંસ્કૃત વ્યાકરણ કે ન્યાય અને
 એકાદ સૂત્ર સિખરે છે પણ તે અગણ્ય લોકો વચ્ચે વિદ્વાતાના
 પ્રદર્શન પૂરત

ત્યારે પછી ત્યાં વિગમ-વ્યક્તિમત જીવનના સમુચિત
 પણ તરફ દરાવો-તો કંઈથી જ હોઈ શકે ? વિચની વ્યાપ્ત
 જેણે જીવન જીવવાથી અનુભવી હોય અગર મનનથી વ્યાપ્ત
 જેનામાં પ્રમી હોય તેને જ 'વિગમ' હોય — અને મન-

હમેશાં શ્રવણ-વાચનથી મહેલા ખોરાકમાંથી જ પ્રકટે છે વિગમ કાષ્ઠ દુનિયાના તિગ્રકારનું નામ નથી, પણ આટલી વિશાળ દુનિયામાં વ્યક્તિ માટે-વ્યક્તિની ન્હાની ન્હાની ભૂખો માટે-જીવવાનું ચાલુ રાખવાના ખ્યાલ (મોહ) પર અણગમો થના પામે તે જ વિરામ છે It is a version to living in petty needs of individual life It is rising beyond what may be termed *herd life* It is a state of mind which gives higher sense to life and refuses to be pleased with the petty things that make up the easily pleased life of the masses "

" વિરામનો ખરો અર્થ તું આજે જ જાણે છે, મિ રૈા ! અને હવે મને માફ આવે છે કે એ શક્તિને ' ઉત્સાહિન ભાવ ' પણ કહેવામાં આવે છે કે જે શબ્દ હ્રદ્ high, ' above તથા આસ્ર to seat એ ધાતુપરથી બનેલો છે નમાવી ચીનો અને બાબતોને મહત્વ આપનારાઓથી ઉચે-દૂર-ભાનતુ વસતુ તે હવે લાન નમાવી બાબતોમાં રસ લેતું કંદારે વિરમે છે તે જોઈએ બાળક અવસ્થામાં રમકડામાં રસ પડે જ, પછી એ તુચ્છ લાગશે અને પુસ્તકોમાં રસ પડવા લાગશે તે પછી પુસ્તકમાં ય રસ ન પડતાં ગૃહ, વ્યાપાર, પૌલીટીક્સ આદિ ક્રિયાશીલતા (activities)માં રસ પડે એનો અનુભવ થયેથી એ પણ પોકળ લાગશે આ મ્હોટામાં મ્હોટી ચીજ પોકળ કંદારે લાગી કે ન્હારે જીવનવિસ્તાર કરવામાં આવે ત્દારે બાળકને મુખે ગોખાવતુ કે ગૃહ, વ્યાપાર, પૌલીટીક્સ એ સર્વ મિથ્યા છે એ માત્ર હાત્યાગ્રહ છે અને જીવનની વિકૃતિ કરાવવા સમાન છે આઠ વર્ષની છોકરીને માતા ન્દા સમાન છે "

“પણ અમને નથી તે ખટખટું કે નથી આ ખટખટું અમાગ લખ તેમજ વિરાગ ‘લગતી’ વગરના હોય છે, બને ‘હિયા સોખ’ વગરના હોય છે, એટલું જ નહિ પણ ‘ત્રેગિત ભતિ’ રૂપ હોય છે અમારૂં મધુખ કુટુંબ પણ ‘ત્રેરિત—રૂરખ્યાત સદ્ગાર—હોય છે અમાગ જીવનની એકે ક્રિયા તનકુરસ્તીમાથી સ્વભાવત કુટલી ક્રિયા નથી આમ દોષ અમને આ-રી દીક્ષાઓ અને આવાં સાધુપણાં લયદર લાગતા નથી લાગતું માત્ર અપેક્ષિત છે આપણને વિષ્ટા જેવી પણ અમલ લાગે છે, જ્ઞાનને તે ભોજન લાગે છે જો કે ચીજ એની એ જ છે ભિમુખને સો રૂપિયાની નોટ મ્હોળી ચીજ લાગે લખપતિને તે નજીવી ચીજ લાગે, રાજાને લખપતિ નજીવો લાગે અને તત્ત્વવેદાને રાજા નજીવો લાગે, કે જે યજુગારો નિધિઓ(ceremonials) અને ધમ્મતાની જરૂરીઆતો(needs) નો ગુલામ છે

લગતી’ અને જોખમદાનીના જ્ઞાન’ વગરનું જીવન એ જીવતર નથી—એ તો ગાયનું કસાદખાના તરફ ધમકાતું છે એ જ ગાઠકલ્પ-જનતા—ની મૂલતિ’ અને ત્વંદા પર રૂપરના વિશ્વાસ જેવું કાંઈ દોષ થકે જ નહિ એક-બીજા તરફ અવિશ્વમ અને ધુરણીઆ અને છૂપા દાવપેચ ત્રિવાય બીજું કાંઈ દોષ થકે જ નહિ એ જ નારક જીવન’

ત્વંદારે અમાગ સાત્તમરોની કલા જીવનસત્યનો ખ્યાલ આપવામાં જરા જ ખોટી નથી એમ મને દરે ખાતરી થાય છે બીજા ધર્મો કે ના અમારા ધર્મમાં નરકનો ખ્યાલ સૂદી જ જાનનો આપેનો છે બીજાઓમાં સમતી કલ્પના કરી છે, અમારામાં પરમાધામીની કલ્પના કરી છે અધમ મનુષ્યો—દલખ માનખ્યાગાઓ—આપોઆપ એ જૂનિમાં જાય છે અને ત્વંદા આધમમાં આગમાં ફરે છે અને એઓ પેળાના જે

વધુ અધમ-પરમાધમ-હોય છે તેઓ વળી વિશેષ કાપકૂટ કરે છે ચોવીશે ક્યાક ત્યા અધકાર અને અન્યવસ્થા અને આકદ તરફડાટ હોય છે નારક જે ક્ષણે કપાયો તેજ ક્ષણે રહેના પ્રદગળો એકલા થઇ તે જીવતો યાય છે અને ફરી ત્રામ મહે છે એમ અખડ ચાલ્યા જ કરે છે,--હજારો અને લાખો વર્ષ સુધી હવે એક સાધારણ માનસશાસ્ત્રી પણ કહી શકશે કે આ વર્ણુન આ પૃથ્વીપરના masses ના માનસનું છે, કે જે માનમ પ્રતિક્ષણ મીઝ માનસોને રળડે છે અને ખીળ ઓશી રજ પામ્યા કરે છે અને તરફડયા કરે છે એ ચીજ એક મનજ છે કે જે એક ક્ષણમા મરણ જેવી સ્થિતિમાં આવી ખીજજ ક્ષણે જીવતું યાય છે અને વેદના વેદા કરે છે તિથ વેદનાની એક સેકડ મો વર્ષ જેટલી મ્હોટી લાગે છે એ તો ત્રેકનો અનુભવ છે એટલે લાખો કોડો વર્ષના નારક જ નને ૫૦-૧૦૦ વર્ષના પતિન જીવન તરીકે સ્વમજી લેવામા જગાય મુશ્કેલી પડે તેમ નવી નાગકામાના કેટલાકો ગળઓ, પ્રવાનો થીમતો, ગરીબો, લાલોનાઓ, સાધુઓ પણ તેવાનું જજીવનામા આ યુ છે અર્થાત્ સમાજના આ જગા વર્ગોમા low mentality (પતિત માનમ) હોઈ શકે અને એના માનસોની પરસ્પર મિયા-પ્રતિમિયા એ જ નારક ભૂમિ-નાગક વાતાવરણ-રચે છે "

‘ મિ પાતક ! હું નગકને આ દેશમા તેમજ અમાગ દે શમા-પ્રત્યક્ષ જોઈ રાકું છુ અને ત્હમાગ રાજસારોના જીવન મધી અનુભવપર-એમના માનમશાસ્ત્ર મધી જ્ઞાનપર-આફરીન માઉ છુ લતા માથે માથે એમના વર્ણુવેલા ‘સ્વર્ગ’નો પલ દાઇક ખ્યાન આપો તો હી-”

“ ગ્યૂત જીવનમા જેઓ નિર્માન્ય ચીજો અને અભિપ્રાયોની સમજામી છોડી શયા દગા ઓગાઓ સ્વર્ગમા હરપલ

થાય છે પુષ્પની શય્યામાં નવયુવાન તરીકે જ જન્મે છે મ
તનમ કે એમનું જ્ઞાન-માનસ-પ્રાપ્તિની મહેક અને નવયુવાનીનો
જ અનુભવ કરે છે, દુર્ગા, કટાંગો, થાક, કનહ, બૂખ એ
સર્વનો એ 'સ્થિતિ' અથવા માનસમાં અભાવ હોય છે અપ્સરાઓનો
નાચ ચાલ્યા જ કરતો હોય છે અને મધુરમાં મધુર સરોવર
ની ગતિ જ હોય છે (મપ્સરસ્ શબ્દ અષ્ટપાણી અથવા
હવા અને સ્ત્રી સરવુ લપમ્બુ પરથી થયો છે) અપ્સરા એટલે
પાણી કે હવા પર ચાલે છે તે પાણી પર sliding motion
મરકવારપ ગતિ હોય છે અને હવામાં વૃત્તરૂપ ગતિ હોય છે.
અર્થાત્ ચિત્તનું ફલકાપણ અને વૃત્તિનો નાચ એ જ અપ્સરાનું
જ્ઞાન આ દેવોમાંના કેટલામાં સ્ત્રીમંત્ર છે, કેટલાક સંકપ-
માત્રથી વૃત્તિ અનુભવ છે"

'આ વર્ષના કેટલાએ માણસો મહે નજરે જોયા છે રા-
જ્યના ગાંધ્ય શુભાનવા જોયા અને પોતાની જીદગી શણુમાં નારા
પામે એવી જાતના કામો પણ તેઓ હસ્તે મુખે અને આત્મી
ગતિ સાથે કરતા હોય છે અને માર તથા પરાજય પણ—જાણે
આકાશમાંથી એક તરખણુ લેમનાપર પડ્યું હોય એવી જ
અમર લેમના પર કરે છે ગમે તેની ક્રિયા-પ્રતિક્રિયા પરથી એક
મંક માનમાં લેમનું જ્ઞાન બીજા વિચાર પર મગ્ની જાય છે
કે ઉડી જાય છે જીવન એમને મન જીવનના સવગા ત્રાસો
વન્ને મનુ, એ તહેવારના દિવસ (holiday) જેવું લાગે છે,
એટલી જાંબી એમનામાં patiality છે પ્રાણ છે દેવોને લહારા
રાઓમાં ધણાજ સમૃદ્ધિવાન વર્ણુના છે તે પણ ખરું છે એ
મજદી નાણાના રૂપમાં નથી પણ aristocratic instincts
ભંપૂરતાવાનું જ્ઞાન અથવા mind full of means હોય છે
બધી સવાય Vitality પ્રાણોનો અને દૃષ્ટિવિકાસનો
છે Aristocratic instinct એ ઉત્તમ મીજ છે ઉત્તમ

પ્રકૃતિ છે, અને 'પૈસાવાર વર્ગ' એ એનું 'બોમ્બુ' છે એક આત્મા છે, બીજું શરીર છે ધર્મોએ શરીરને અનુગ્રહી આત્માને મ હત્વ આપ્યું છે એનો અર્થ એ છે 'aristocratic instincts', ઉત્તમ માની છે અને aristocratic 'class' હવે માન્યો છે તેવી જ રીતે philosophic instincts ઉત્તમ છે અને પડિત વર્ગ એ દલદી ચીજ છે એક આત્મા છે, એક એનો પડછાયો છે- 'નકલ' છે મહાવીર આત્મા છે, ગોરા શક 'નકલ' અથવા પડછાયો છે, કે જે હમેશા એની પાછળ જાય છે અને મહત્તાનો દલ કરે છે વસ્તુત તે ભૂતિમાન જડતા છે, -જે કે મહાવીર પાસેથી સાલગીને ધણુએ તે શિખ્યો તો હશે જ મહત્તા એ નીતિનો વિષય નથી, તાલીમનો વિષય છે અને તે પશુ અ રની તાલીમનો અને બહારના મકોનો મ્દને લાગે છે, મિ પાતક ! કે ત્દમાગ ધર્મને નવા બીમામા-નવા 'નામ-રૂપ' અથવા શરીરમા-મૂકનારે માન્યતાઓ માત્રને માણુએ ગંખી Discipline (તાલીમ) ની પદ્ધતિ પર જ બધું ધ્યાન આપવું પડશે, -માનીમાંથી દેવ અને સિદ્ધ બને એની તાલીમ પર "

"પણ, મિ દેશ ! આપને ખાતરી છે કે એવી કોઈ પણ તાલીમ ગોની વકાશ કે જે દરેક વ્યક્તિને દેવ કે સિદ્ધ બનાવી શકે ?"

" નહિ જ કેટલાકની પ્રકૃતિ જ એવી હોય છે કે જેને તાલીમની આગ કાઢ જ અસુગ કરી શકે નહિ ગમે તેટલું બણાવો તેઓ લોકર બનાશ જ રહેવાના, ગમે તેટલા સાધુ મત આપો તેઓ કાળા નાગ જ રહેવાના ગમે તેટલા શ્રીમત બનાવો, બીખારએટ પ્રકૃતિ જ કાર્યમ રહેવાની જાડીનાઓ તાલીમથી જીવનના દરેક સંગેગમા મુનામના પુષ્પ જેવા થાય."

‘કુદરતના અવયોકનથી ત્હમે જે કહી શકો છો તેજ અમારા શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે, મિ શ્રી! ત્હમે જે પ્રતિની વાત કરી ત્હને અમે કાગડાં મંત્રી હોવામાં આપીએ છીએ અને શાસ્ત્રીય ભાષામાં એ વર્ગના જીવોને ‘અભ-અ’ એટલી ઓળખાયા છે સમ્પૂર્ણ કાલ જોગો તો જણાશે કે ભવ્યનો અર્થ છે having a future, likely to ‘become’, fit, worthy, suspicious અભ-અ એટલે જેનામાંથી ત્હમે કાંઈ મનાવી શકો નહિ તેમાં, નાવાયક, જેનું કાંઈ ભવિષ્ય જ નથી એવા.”

‘અને મિ પાતક’ ત્હમે કહ્યો છો કે ત્હમારા શાસ્ત્રમાં ત્હમને શકો છો ?”

‘જી હા પહેલાં કરતાં મ આપના સમ પડી વિશેષ.”

‘અને ત્હમે માનો છો—જીવથી માનો છો—કે કેટલાક જીવો અભ-અ છે અર્થાત્ જેનામાંથી ત્હમે કાંઈ જ બનાવી શકો નહિ, જેનું કાંઈ ભવિષ્ય જ નથી ?’

‘મહાર્જી રીતે.”

“અને તે છતાં ત્હમે સાધુઓને કેપ્ડનની વાત કહવા અને સુધારવા જવા ધમ્મજ્ઞતા હતા—સાધુઓ કે જેઓ આખી દુનિયાને સુધારવાનો દાવો કરે છે, સુધારવાની તાલીમ ધરાવવાનો દાવો કરે છે, વર્ષો સુધી તાલીમમાં જ જીવન ગુજારતા હોવાનો દાવો કરે છે—અને તે છતાં ટી-પોટના તોફાન અને હાઈ રમતડીઓમાં જ ગમ લઈ રહ્યા છે ?”

મિ પાતક અવાજ થયો

“ત્હમે મ્હને મહાવીર અને ગોશાળાની ચોડીક વાત કહી હતી. મ્હને શાસ્ત્રીય ગોશાળાની વધુ પીછળ કરાવશો કે જેથી ગોશાળા ટાળવાના મનુષ્યનો કાંઈ ખ્યાલ આવી શકે ?”

“મહાવીરને આહાર આપનારને એ દેવે એ સુવર્ણ
વર્ષાદ વર્ષાઓ તે લેશે ગોરાગે ૩ એ નક્કર કર્યો સિદ્ધ
હતો અને ગોરાગાના પડ્યો ગરેલો હતો જેને મહાવીર
શિષ્ય થવાની ઇચ્છા રહી ત્યાં ત્યાં મહાવીર ત્યાં ત્યાં
ત્યાં તે અનુસંગે સાધુનો પેચાડ પડેલો, અનુસંગ
પણ હતો છતાં પણ ત્યાં ત્યાં અનુસંગ કરી રહ્યો
મહાવીરે એ સર્વ ખરે મા ખાન કર્યું ત્યાં તે ગંગા
પાટણી કુમારે દાની નથે ગાંધી વિસ્તાર કરી નક્કર
અહાર નીમતો હતો તેમના ગોરાગે સર્વે ૧૬ પડ્યો
અને માર ખાધો એ વખતે એ અદ્યતન નક્કર ૨૧
ત્યાં મહાવીરે ખાન કર્યું અને ગોરાગે એ સર્વે અદ્યતન
મુખમાં નક્કર લેડાનો કાપ દોરી દાવે એ વખતે
મહાવીર પાનેથી ૪ મેગેવી તેને દેખા પ મહાવીર
૭ ફેકાને યોગીની દગીઓ કાઢી ૧૨ી તે પેડાને તીક
કર મહેવાનવા લાગ્યો અને દગીઓ દાવે દેડા ૩૨
લાગ્યો મહાવી ના પુ પાર્થ નમ્મી હાથેને એ ૩૨ી તે
નોડાને પ્રાગઘ માનવાનુ મનનવાનો ત્યાં નોડા મેન્ટો
એના અંત અન્ય હતા તે ત્યાં ત્યાં મહાવીરને અદ્યતન
૩ ઉપરથી નહિ આપવાનો હિતેશ હતો.”

“જડવાદીનું આગમ સિત્ત તદ્માત્ર મુક્તિને ત્રેવ છે નિ
પાતક ૧ માધુપણ, વિદ્યા, ધર્મ, તત્ત્વજ્ઞાન આ પ્રત્યેક હંચી
ચીજ જડવાદીને એટલા માટે નથી જલ છે કે એના હિત
સુવર્ણનો વર્ષાદ થાત છે, — પૈઆ કે નાનપાન વગર
હિત્ય દોડિના અનુચ્છે વર્ષા છે એટલા જાન જ જડવાદી
પેતા સાધુ કે ગાનીની પાછળ જાત છે — અવધા તેથી નક્કર
કરે છે તે મો નિર્વન હતો એ તો પડેલા ૪ કહેવાય નહીં
છે નક્કર દેખાનો એનો ધર્મ — મુનિ — દોવાનુ પડ

આ યુ છે ઈન્દ્રિઓની શાળામાં—જડવાદમાં—કર્માત્મનભર્યું જીવન
 (life of low caste) જીવતો એ પણ કહેવામાં આવ્યું છે
 નકલ તે આગમ કરી શકતો અને પોષાક જ માત્ર નહિ પણ
 સાધુના વન-નાપ-જપ પણ સેવતો જેથી મૌ દાદ એને
 મદાપુરુષ માને. હર્ષ ખડેગમાં—ચિત્તમાં—મદારીરે પાન
 ધર્યું—એટલે અવસ્થામાં માથે ખેલવા માંડ્યું—ત્થારે એણે રાજ
 કુમારની રખાત માથે—વિભાવ માથે—ખેલવાનો આગો કપો
 બહારના મગિમાં રાખિના મર્ત અરુપે મદારીગની અને લેહી
 મમુખ થયાં ત્થારે સ્વમંત્રુ મદારીરે લેખતો ઉપોગ મગવાનો
 તો જ નહો પણ રહામે જોવાનું ય પમદ કર્યું નહિ, ત્થારે
 ગોશાળાએ લેતો—એટલે શમિતના મર્ત સ્વરૂપનો—દુરપોગ
 કર્યો. લેખિએ રલા મલકાડ નડે જ લેખિનું અપમાન કર્યું ખુદ
 મદારી પામેથી મગેલી અમુક psychical power નો ઉપોગ
 મદારીગને જ જળવામાં કયો આખરે પોતાને તીર્થકર અને
 મદારીગને નકરી તીર્થકર મનાવવા પણ ચૂંચ્યો નહિ. થોડાખસા
 નહિ પણ બાખજો લેખિ—ખાસ કરીને થીમતો—એની જાગમા
 દમાયા અને એમને સદા પોતાની ચુલામીમાં જાગવી ગમવા
 માટે જ તેને લેખો પુરુષાર્થ વિરુદ્ધ સિદ્ધાન્ત આપ્યું જડ
 વાહી પાસે રિધા, અમલદારી, સાધુપણ જવા કેવાનું
 પરિણામ જોયું ? ઉચી ચીજની વિકૃતિ થવા પામે અને
 લેખિ લૂંચા બન્ને નુકમાન અક્ષમ્પ હવે આ બધા શાસ્ત્રના
 વર્ણન પરથી જ નહિ તદમાગ સાધુનું સ્વરૂપ મારીકાઈથી
 નિચારી જુઓ બના મદારીરે ગોશાળાને સુધારવા ઉપદેશ
 નહિ કર્યો હાથ ?”

ના ।

‘ કારણકે એ માનસશાસ્ત્રી ગોશાળાના માનમને બરાબર

પીછાનતો હતો, તેમજ 'જનતા'ની herd instinctsને પણ પીછાનતો હતો અને કાંઈ આખી દુનિયાને તાગવાનો અને 'નિર્જય'નું પ્રદર્શન લગવાનો મોહ કે નૈર્જલ્ય કે તુચ્છ ગોખ નહોતો લોકો પોતાની મેળે કુવામા પડે તેને રોકે કાણ ? અને તો સ્વસ્વભાવમા ગમ્ય હતું અને જેઓ પોતાની મેળે એ સુરના પ્રકારની હદમા આવે અને ખીનસ્વા હતા "

" એ ખરેખર સ્વાભાવિક વર્તન હતું પણ આજે જે લાખો માણસો માધુઓની દોળીમા બગી ગયા છે તેમને બચાવવા માટે તો તેમની પાસે જઈ પાણી છાટયા વગર ખીન્ને રસ્તો મેળે સૂઝતો નથી "

" અમુક વ્યક્તિએ અમુક પ્રસંગમા કેમ વર્તવું અને કેમ નહિ એ કહેવાનું કામ મ્હાર નથી મતલબ છે કે એ કાયડો છોડવામા ત્હમને ત્હમારા એકવિહારી માધુ કે પટેના કહેલા વિચારક ગૃહમ્થ ઉપયોગી થઈ પડે "

" દીક યાદ કરા યુ મિ કૌા ! ઉપાય બતાવનાર ધર્માજી દોવા છતા, આજ સુધી તું એ હાથના મ્હાગ શરીર મ્હાગ નજર કરવાની જ દગ્ગા ધરાવતો ન દોષ એમની સનાહતો લાભ લેવાનું મ્હને સૂઝ્યું જ નહોતું હવે થોડા જ વખતમા આપણે એમને મળવાના છીએ તે વખતે આપની વાતચીત પૂરી થયા બાદ મ્હારો પ્રશ્ન પણ રહી જશે "

" વાર ત્હારે, હવે ચલાવો મ્હાર કામ મ્હને જોઈની માટેલી આપવાનું કામ દુનિયામા કોઈ સ્થળે સુડીવાળાનું રાજ્ય હોય છે કોઈ સ્થળે જમીનવાળાનું રાજ્ય હોય છે, કોઈ સ્થળે પૌલીગિસ્તનોનું અથવા શુદ્ધિવાળાઓનું રાજ્ય હોય છે કોઈ સ્થળે તનવારવાળાનું રાજ્ય હોય હોય છે, આ બધા વાળાના રાજ્યો હોય છે અર્થાત્ પોતા

પાસે કંઈ હિંને કંઈક છે તંના મળથી તેઓ રાજ્ય મેળવે
છે અને એ બળથી જ રાજ્યનો કમળને જળથી રોકે છે ત્હમારા
ધણાખગ માધુઓ એવા કાઈ પણ બળથી 'ગાંધી'
પામ્યા નથી પણ તમારી નિર્મળતા કે અધ્યાનતા એ જ એમનું
બળ બની એમને ત્હમાગ પર ગાંધી કળાગ તરીકે સ્થાપી
આપનાર થઈ પડી હતી જોઓ કાઈ પણ 'ધરાવવા' ને
હીંધે ગાંધી પામ્યા હોય છે તેઓ મને તેવા સ્વાધી' કે દૂર
હોય તો પણ એમની એ પ્રકૃતિને અમુક દં મુધીમા દાખી
રાખવાની હેમને ગરજ હોય છે કાંબુ કે દદ ઓગળતાં
બળવો થાય અને જે કાંઈ તેઓ ધરાવતા હતા તે પણ ખમારી
બેસવાનો વખત આવે ત્હમાગ માધુએને તો ગુમાવવાનું જ
કાંઈ ન હોઈ તેઓને દં ઓગળવાનો બપ ન જ હોય ત્હારે
તેઓ દદપાગની દૂરના કે સંતા કરે એ સન્નેગમા એમના પર
અકુલ કાનો ?

આપની ચિકિત્સામા જ દેવેવાઈ મધુ મિ રોા । કે
અમારી નિર્મળતા એ જ એમનું બળ છે અને અમને નિ
ર્બળ કાયમ રાખતા એમનો મનન પ્રયામ છે કાજુ તરીકે શા
સ્ત્રોએ અતુર્વિધ સધ — માધુ—સાખી—આવક—આવિમ—કલો છે,
જે રેકીનો સાધુ તો સાધુને કાઈ કહી શકે નહિ કાગલ કે એ એ
કને 'પિછાનના' હોય અને પોતપોતાની કોઠીનો માદન બહાર
ન આવે એવી દરકાર હોય જ અને આવકવર્ષ પેટીનો મ્હેલો
ભાગ સાધુનો ગુનામ હોય અને શ્રીમત વર્મ પ્રાય એનો શા
ગીર્દ હોય ધારામબાનું બધારણ ધર્મ્ય સુદ દેખાય પણ કામ
આને એવી રીતે કે પ્રજામત મને તેટનો પ્રમાણિક અને સધુક્ત હોય
તો પણ એનું કાંઈ આને જ નહિ કાય । કેવા છે એ પ્રશ્ન બહુ
અગત્યનો નથી કાયદા કેરા માણુમના હાથમા છે એ જ ખરો
મુદ્દો છે પ્રશ્નોની સાધુના વર્તન પર અંકુશ જેવું કાઈ જ

નથી, અને સત્તા-ખયાની પહેલી સત્તા-અમર્યાદ છે ખયાની પહેલી સત્તા એટલા માટે કહું છું કે શાસ્ત્ર પ્રમાણે તો અમારી સાધુમસ્થા ત્હમાગી Monk (મન્ક) સંસ્થા જેવી છે કે જેમને લોકોના કોઇપણ વ્યવહારમાં કે જન્મ-લગ્નાદિ ક્રિયામાં કે ધાર્મિક કાંડા આદિની વ્યવસ્થામાં કે બીજા કોઇ પણ પ્રવૃત્તિમાં હાથ નાખવાની મત્તા જ નથી તેઓનો બધો વખત સ્વાધ્યાયમાં અને કવચિત્ કોઇ તહેમની પાસે ગાંધ શિખવા જાય તો તોને શિખવવામાં કહાડાનો છે ફતવા કાઢવા, કોઇને બ્રહ્મ ને કોઇને ઉત્તમ તર્કિકના મર્દીકાંડિટો આપવા, કોઇનો બહિષ્કાર કરવો-કરાવવો, એ સર્વથી તેણે બચવું જોઇએ પણ શાસ્ત્રોની વોતો ઓછી માધુઓ માટે છે ? એ તો શ્રીકૃષ્ણને જ બધનકર્તા છે એક પડિત શ્રાવકની કોઇ ભક્તિએ પૂજા કરી, સાધુઓનો હક્ક લુટાઈ ગયો અને બાગમાં સુધી ગામેગામ અને મનમહાગ ક્યાંની ધમાય કરી મૂખી સાધુ તો ફગળ્યાત પૂજા કરાવરાવે, માનપાનના દોગ કરાવરાવે ને બને તો મર્તિય પોતાની પૂજનવરાવે એમને વાંઝવાળા કોઈથી થાય નહિ ! ભયકરમાં ભયકર શું હોય થાય ત્હારે એક ખુશો જગા દોહા થાય અને ત્હારે પાણી જાવો એ પદ્ધતિ વહેવાઈ જાય 'Divide And Rule' એ મુક્તિ મળવા દારીઓ એવા જ બાણુતા નથી કોઇ જગા ! શીમતને સાધુનું વર્તન નડવું હોય ત્હારે કાંઈક થાવું પાડે, અને તે પાંચુ પ્રાયશ્ચિત્ત જેટલું !—કે જેનો અર્થ ગાંધ નહિ ! સાધુસત્તા તો કાયમ જ રહે "

હું ઉડા મિચારમાં નિમગ્ન થોડા સુધીમાં મળેલી તમામ માટેલીઓ એકઠી મળી એક જ રીતે તરીકે મહારાજ મગજમાં ગોઠાઈ ગઈ તે જ વખતે જાણી બહાર-સમુદાય એક કે

મહે મિ. ખાતરને આમળીથી તે બતાવુ તેને પોતાનું
નાક દાખવુ

કમનસીમ માણસ, - કોઈ અમરમાતને બોમ થયો હતો "

કે કોઈ દિતરુએ હોય તીથો હતો ! "

આતમેપાત પણ કપ્પા થોડાં કરે છે ?

' પણ મુડદાને જ્યાં મધરુ નથી મિ રેલા ! કિનારે
કે હી રહે "

' અને ત્યાં ? "

' કાગળ, ફૂલગ, ગીધ સહાયક કરશે. "

મુડદાના દરમીયાની આંગળી અને નાકને જે આવાત
પહોંચે તદનાથી મુખ થવા મ' જ્યાંની સપાટીને છોડી
અહર ને વધુ અહર અહરે વૃત્તિને ધડકથી સમામમુખમાં
પણ એમ જ હતી રાકાર છે

તળીએ તો કીમતી ઝવેરાત હોય છે

અડધા કલાન્ના મોન પછી અમે પાખ કિનારે આવી
પહોંચ્યા એક દુનિયાથી બીજી દુનિયામાં અમ સહિમાથી
જનમત સહિમા એક લોક માથી બીજા લોક મા અને
એવા તો થોડા ને ઘણા ચોંટ ગળ્યોક' છે

Shaw

વપસદાર.

હા, 'તમારો તો ગિમ્મી ક્રેગત જ હોય છે' !

મિ. મોએ મધુને ઉઠીને કરેલા એ સખ્દો ત.ન સાચા છે

અને ધર્મ, પ્રકૃતિ (Nature) તથા મનુષ્યનું અત કરણ એની બાબતમાં પણ એ સખ્દો એટલા જ સાચા છે

અને મિ. રોનાનું જીવન બાબતમાં પણ એમ માન હોય ?

'ભાગી'ના અને એમણે લખ્યું છે કે તેઓ એક 'લોક'માં

જીવી રહ્યા હતા તથા અને એવા તો થોડા ને ઘણા એક

'ગણ' હતા. હાં દોઢાં ગણે એવા ય 'લોક'માં તેઓ ગયા

હો અને ત્યાં કેવા ય અનુભવ મેળવ્યા હશે ! શુ ચૈત્ર ગંગવોલક

એક પ્રશ્ન મૂકતા હશે ?

પ્રેમની પ્રકૃતિ અને મુખત્ત જીવે મિ રોના એકલ

કેમ જોઈ શકાય તેની પ્રાથમિક નિબંધ પાછા છે ત્યાંથી પાછા

જ્યાં પછી પછી છે તમારો તેઓની મુલાકાત અને મળે તેમ

જ્યાં, મ છો તેઓ જોઈ નિચાળકને મળતા જવાના છે

ત્યાં મુખીના એમની અધીર જવાની જોઈ તેમ પ્રસિદ્ધ કરી

હું એમને દુઃખ માનીત પેતા એકલકાદારી સ્થાને

સાધુ પાસેથી લેમને સાધુદીક્ષા બાબતમા જેન ગાન્ટો
ના અભિપ્રાય કેવા મળે તેની આગાહી કરવાની કૃત્યા
આગથી હર દો । જેન વિચારક પાસેથી વળી તે કેતુક અવતર
જેથી આપુલે તે પણ હું કેમ કહી શકું ? હું જો કહી શકું
તે માન એટલું જ કે સગમગ એ પપરાડીઆમા મિ રોની
તે મુદામતો ઠી નોધ મે મળરાની છે અને એન યોધી
બીજા સગમ । એવા જ અમયમા હું લહેને પશ્ચિમ સનક
મુકી શખીત

અને આ પશુ હું કહી શકું—અને મારે કહું જ નોંધ્યે—
કે, મિ. રોની ડારી લહેની માફ ‘અવજુલ્યા’ મુદામત
મનુષ્યો માટે જ છે કોનોની પાછળના કાનથી જોએ મામજા
માગતા હોય અને આખોની પાછળની આપથી જોએ વાનરા
માગતા હોય તેવાઓ માટે જ આ ગયરી સખાપ છે વાંચનારે
જોવું જોઈએ કે કેવી બાંધતિથી મિ રો પ્રથમ કરે છે, કેવી
ખુબીથી ઉતરે કહાને છે અને કેટલી વ્યાપકતા મર જઈ
પરોએ છે ધાર્મિક શિક્ષા તો અને મનુષ્ય જીવન તથા
કુદરત એ નજે પડે દષ્ટિ કેવી જ આ હરેવ અમેગિન
એક ધર્મનો અભ્યાસ કરે છે અને જો કે એને માહેતી આપ
નાર એક સામાન્ય વ્યક્તિ છે તો પણ એનાથી મળતી માહે
તીના તળીએ પહોચીને અને ત્યાંની જમીનનું મ તળીઉં
વીધીને કેન્દ્રને સ્પર્શી લે છે આવી રીતે સામગી કે વાચી શકે
લહે જ માટે કોઈની ડાયરી કે બાપલુ કામના છે બીજાઓને
માટે બધું થોડા રૂપ છે અને સાચો પશુ ‘રોધકો’ની
ડાયરી નહિ તો બીજું શું છે ?

અને—જો કોઈ સમજે કે આ ગયરી કોઈ અમુક
એક ધર્મની કે અમુક એક કામની છે મહાવીરના વખતમા
હિન્દુ ધર્મનું તેમજ બૌદ્ધ ધર્મનું જો હવે અને વિદ્યમાન જેન

શાસ્ત્રો લખાયા ત્યાર તો જૈનધર્મ કહ્યો કમજોર બની
 ચૂક્યો હતો અને હિંદુ ધર્મ વધારે ભોલાર ખરો હતો,
 તથા હિંદુ માન્યાઓ અને રૂઝિયા જૈનસાગ્ર તેમજ જૈન
 ઇતિહાસ મોગી જમર યાં વચર ગદી રોકે જ નહિ
 હિંદુ ધર્મ જૈનધર્મ અને જૈનસાગ્રની વર્તમાન સ્થિતિના
 માં ધુમ્મસ છે જ વળી હિંદુ ધર્મ આજે જૈનધર્મથી અને હિંદુ
 સમાજ જન સમાજથી વધુ મારી સ્થિતિમાં નથી લાગા વખ
 તના સંક્રાંતિ અને મંત્રધારી જ તેને વ્યવહાર એકમરખો
 બન્યો છે કોઈએક બીજાની હાલી કળી રોકે એમ છે જ નહિ
 સાચો હિંદુ અને સાચો જૈન તો ધર્મગર પોતાને બીજા
 ધર્મનો માણુમ કે નામિક માણુમ કંપી પોતાના ધર્મ અને
 સમાજની ખાદી સ્થિતિનું અવધાન નિ રોંપી માફક કર અને
 તે પછી એ ધર્મના અંગના રસપાને મોકિયા માટે પ્રાણોને ફેરિ
 કારણ કે ચિનના ભોલરામા ઉત્તરના મિત્રાવ ધર્મનું અદરનું સ્વરૂપ
 જેઈ રામનું જ નથી જાણ જાનથી ધર્મની જે માર્ગ ત્રિયા જુ
 શાય તે બધી મુલ જ હોય, આપ નહિ વ્યાપક દષ્ટિ ઉપ
 જાવીને વિચારાય તો ધર્મ નામની કોઈ સતત જીજ
 —ઇવન અને જગતથી જુદી પડેલી જીજ-દેખાવા જ
 ન પામી ઇતન જગતથી સ્વતંત્ર નથી અને ધર્મ ઇવનથી અનંત
 નથી આપાર રાજ્ય, સાયન્સ એમના વચર જો ઇવન
 અનંત છે, તો ધર્મ વચર પણ ઇતન અનંત છે અને જો
 ધર્મ વચર ઇતન અનંત હોય તો વ્યાપાર, નાન્ય, સાયન્સ
 વચર પણ તે અનંત છે જ ધર્મને અતિ મહત્ત્વ આપના
 રૂઝોએ જ બીજાએને વ્યાપાર, રાજ્ય, સાયન્સ તરફ ધકેલ્યા
 છે, જંદા તેઓ જડવાદી બની ગયા છે, અને આપાર, રાજ્ય,
 માન્યસને અતિ મહત્ત્વ આપનારાઓએ જ બીજાએને ધર્મ
 સંધાઓ તરફ ધકેલ્યા છે, જંદા તેઓ વહેમી અને અવજ
 દંતુ બની નરા છે આ પદ્ધતિ વધુ વેખત આપુ રહેશે તે નહિ

આજે હિંદુ કેમો જૈનોમાં ચાલતી હોળીઓ તમામા તરીકે જોયા કરે છે બધાઓ 'ધર્મ'નો આવો જ અર્થ શિખ્યા છે અને આ જ એમની પ્રકૃતિ બની ગઈ છે આવા ધર્મોની હવે દુનિયાને જરૂર છે એમ કયો પ્રમાણિક માણસ કહી શકશે ? આ લખનારને એક એવો હૃદયદાહક અનુભવ થયો હતો કે જેમા એક જૈન સાધુ જૈન મિટિંગમા એક મિનિટ હાજરી આપી નનકારમતના ઉચ્ચારથી ધાર્મિક નાતાવરણ જગાડી ચાલ્યા જવાની નિર્દોષ વિનંતિને ક્રૂર એટલા જ કાગણીથી રીકારી શક્યો નહોતો કે એ મિટિંગમા તોફાન કરના ઇચ્છતા બે ચાર શ્રીમતો લેહી એ ડખનગીરી થી ગુસ્સે થશે 'આ હૃદયસ્પર્શતા' આ તામેદારી ! આ જડતા ! અને તે તો હજી પોતા જ શીરકાની બામતમા લ્હા પડી જગતની સુલેહ અને જાનના જોખમે પણ સાધનાની સુલેહ એ તો એમની ઈપનામા ય કંઠાથી આવે ? જેઓ સુલેહ માટે નનકાર મત જોનવા કે હાજરી આપનામાથી ય જામ એવા સાધુઓને પાળીને લોકો શુ સાર્યકતા ઇચ્છે છે ?—સિનાય કે શ્રીમતોના હથીઆર તરીકે લેમતી સત્તા વધુ ને વધુ મજા જુલ કરવાની ? અને આવા સાધુઓ અને નેતાઓથી ધર્મને જીવાડવો છે અને ધર્મને બધા ખાસે મનાવવો છે !

પૌલીટીકસ * વ્યાપાર અને સાયન્સના 'ફળ' ખાવાનું બધા

* ૧ા જમનાદાસ મહેતાને એક જૈન મિટિંગમા લાવી અનુક રાખેલો બોલાવવામા આવ્યા એ શું પૌલીટીકસ અને વ્યાપારના ફળ ખાવાનું કામ નહોતું ? જૈન સાધુઓને એમના કામ પૂરવ પૌલીટીકસ ખેલતા તો બરાબર આવડે છે સુજરાવના ઇતિહાસમા પણ તેઓએ કંઠા એ કામ નહોતું કર્યું ?—તે કે ધર્મશાસ્ર સંપન્ન બચવદાર રચિતની મના કરે છે તો પણ ! રામન કૈથોલિક ધર્મના *My God* (સાધુ મો) પણ ન્હારથી ધર્મશાસ્રને રાજપ્રકરણના અખાગ બનાવવા લાગ્યા

ધર્મગુરુઓને પાવવે છે, પણ તેઓના 'આત્મા' બની ત્હેમને દિવ્ય બનાવવાની તેઓમા તાકાદ નથી, અને તેથી જ તેઓ ત્હેમા 'પાપ' બતાવે છે. દ્રાક્ષને પહોચી રહ્યા નથી તેથી તે 'ખાતી' છે.

જૈન ધર્મગુરુઓ કે હિંદુ ધર્મગુરુઓને, ઉપર કહેવાઈ ગયું તેમ, ધર્મને વધુ વ્યાપક બનાવી વ્યાપાર પાલીટીકસ અને સાયન્સને અપનાવવાનું સ્વપ્ન પણ થાય તે પહેલાં તો, સાયન્સે પોતાની કલ્પનાશક્તિએથી હાથ લાગાવીને ધર્મના વાળને સ્પર્શવાની બદાહરીભરી રાજઆત ક્યાગની ય જી દીધી છે. મહાન હિંદી માયન્ડીસ્ટ યજ્ઞજ્ઞદીશ યોગેન્દ્રસંપતિ માનમા જીવ હોવાનું સાબીત કરી આપ્યું છે અને ત્હેમને થતી તાગ મીઓ દેખાડી આપી છે ઇન્ડિયાના મોટામા મોટા માયન્ડીસ્ટ સર ઓળીયર લોન્ગે સાયન્સ દ્વારા મત્સ્ય પટ્ટીની ટપાટીની જાખી કરી છે. જર્મન સાયન્ડીસ્ટ આઈન્સ્ટીને દમણ જ વધુમા વધુ મહાન સોધ ગણિત વિદ્યાદ્વાગ કરી છે જે એ કે કે આપુ વિશ્વ એક જ તત્ત્વનુ-બ્રહ્મ અથવા આત્માનુ-પાંડિત્ય છે એને આ સોધ સ્ત્રમજાવવા ગણિતની ખામ લાખા ગ્યરી પડી છે, અને તે એના લાવને જીનનાની સમિતવાળા આજની દુનિયામા ૫-૭ માણુઓ પણ બાએ જ હને એમ વિદ્વાનો કહે છે. હિંદના જૈન અને હિંદુ ધર્મગુરુઓની તો મના જારો કે આવી મહાનમા મહાન આધ્યાત્મિક સોધ થના પામી કે અને તે પણ ધર્માત્માથી નહિ પણ સાયન્ડીસ્ટથી-અને તે

ત્હારથીજ એમની કારકીર્દીનો અત સર થયો. મારું નામજ નડવાદ રાજપ્રકરણના અજ બનવું એ જડવા છે અને રાજપ્રકરણના આત્મા બનવું એ ચેતનવાદ છે. વ્યાપારીના સાગીર્દ બનવું કે એમના લાભોની ગરજ કરવી એ જડવાદ છે, વ્યાપારીના આત્મા બની એમની વ્યાપાર-પ્રવૃત્તિને દિવ્યતા અને વિશાળતા આપવી એ ચેતનવાદ. ■

પણુ જે પ્રજાને તેઓ મ્હેન્ટ-માસાહારી-મિથ્યાત્વી રહે છે તેવી પ્રજાની એક વ્યક્તિથી ! ત્હા સુધી રેન કે વિજળીની ગાધની વાતો મતી ત્હા સુધી તો આ ધર્માત્માઓ કહેતા કે એ તો બધા મિથ્યાત્વના સત્તાન છે-જડચાત્ર છે, હો એ જ સાચ-સે એતનવાદીઓને નીચુ જોડા-ચુ છે હવે પ્રશ્ન એ છે કે મિથ્યાત્વી પણ જેમણે મ્હા કે આત્માની ગૌણ કરી તે આધ્વન્તરીન કે સાખો લોકના આત્માને જડ મનાવનારા જૈન અને હિંદુ ધર્મગુરુઓ ? અને હજી મ થુ તેઓ પોતાની સમ મિત્ર' અને મિથ્યાત્વ ની વ્યાખ્યાઓ અગે વ્યાખ્યાનો બંધ કરવા તૈયાર હે ? અને તેઓ તૈયાર ન હોય તો અનુયાયીઓ પૈકી જેઓ જનના માગતા હશે-જનપતિ હવેન જનવા માગતા હોતેવાઓ-—મમા-મ તેવાઓ તો-કહનાના ધર્મ અને કહેવાતા ધર્મગુરુ અને કહેનાતા શામનોને છોડી પોતાનો વિમમ કરી શકે એવા ધર્મ ધર્મગુરુ અને શાસનને સાચોમાથી દૂરવા પોતાની ગળે તૈયાર થનાના જ એમને કાષ્ઠ પાપડીઆ અટકાવી નહિ જ લખાના અને તેઓ પણ તેમ કરવા તૈયાર નહિ હોય તો હિંદુના કે હિંદુ બહાગના જે લોક જૈનત્વ ધરાવતા હશે તેઓ પોતાની ગળે હિંદુની જમીન પરના મુડદાઓને ફેંકી દેશે, કે જેથી એમને આમની બાજુ અને સડેલ અમર કરવા પામે નહિ અને જે એમની હયાતી નાણુ થવાનો જ નજોગ લખા થયો હશે-આપણે છ-છીએ કે એમ કલ્પિ ન થાઓ !—તો દુનિયાને અકસોમ તો નહિ જ થાય નારણ કે ત્હેમની હયાતીથી દુનિયા કે એક દેશના મ વિમસ કે રક્ષણમા કાષ્ઠજ કાળો મળતો નથી —કાષ્ઠ મળતુ હાય તો તે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ લાભ વગરના સામાયિક-પ્રતિક્રમણના ખોખાઓ એના જ પૂજનો, એવા જ વ્યાખ્યાનો એરી જ સાધદીક્ષાઓ અને એવા જ તપોત્તી ધમાયો ! અને એ ધમાલોથી ચોથો આરો અથવા સત્યયુગ' વર્તાઈ રહ્યાના મનમનામણા ! આ મનમનામણા'—આ દેહ-

-આ opium-ની ગેરહાજરીમા દુનિયા કુરની તદ્દરની પડ વધુ જલ્દી આવવા પામશે

એક વાત ઓર પણ ઝી વહિ મિ રોની આ ડાયરી જોતો તેમજ અજોનોને-આગ્નિક તેમજ નાગ્નિદાને-જૂના વિચારના તેમજ નવા વિચારનાઓને-મે ઝીજ તો અવશ્ય આપમે વિચારશક્તિ અને જીવનકલા અને તેથી વાચના આમાના કોઇ ભાગથી પ્રમત થાય કે કોઇ ભાગથી કોપિત થાય, મમે તેમ થાય તો પણ, તેને ખમરે ન પડે એવી રીતે એનામા અમુક હિ ડાળ અને અમુક ચાકપના તો આરી જ ગયા હમે, કે જોને તેની તાકાદ નથી કે તે અટકારી શકે કે દૂર કરી શકે ! મને વિશ્વાસ છે, એટલા જ માટે, કે દરેક વાચક મ્હારી માથે સહમત થઇ એટલું તો કહેમે જ કે, ભલે આ-ઓ અમમે રિકન મિ જોા અને ભલે કયો દષ્ટિપાત તેણે જૈનધર્મ અને જૈન ક્રામપર ! ગામનનાયક દેવ (મમણિએ) જ મિ જ્ઞાને મોકલ્યો હોય તો ય કોને ખમર છે -એટલા માટે કે મિમ મેયો જે હિંદી આત્માને જોનાની પોનાની અશક્તિ લીધે હિંદી શરીરના રોગોની જાહેનાત રગના થઇ પડી હતી તે હિંદી આત્માને એનો જ એક દેગભાઇ પોતાના અનુભવપૂર્વક દુનિયા સમક્ષ ગળુ કરી શકે ! મને એ પણ વિશ્વાસ છે કે મ્હારી માથે દરેક વાચક મિ જોાની ડાયરીનો બીજો ભાગ-એકવિદાગી જૈન સાધુ તથા જૈન વિચારકની મુનાકાતો રમે રેતો એનો રિપોર્ટ-વાચવાની તમ્ની આતુરતાથી રાદ જોતો હમે અને એ તક મળતા સુધીમા વાચનશ્યા અથવા અનુક્રમવાની તાલીમ-આ પુસ્તક વાચનાને પરિણામે-પામી ચૂક્યો હમે એટલે કે દરેક વાચક 'શ્રાનક' બની ચૂક્યો હરો !

અને હું ફક્ત 'શ્રાનક' માથે જ નાત કરી શકુ છું
ના મો ગાહુ

 પુસ્તક રજુવાર વાચવાથી ચોમ સાપડશે

નવયુગનું જાગી ઉઠેલું હિંદ

અને

જાગી ઉઠવા જેના

વા ગો શાહના લેખો માગે છે

પરંતુ,

હટાછવાયા પેપરો, માસિકો આદિમા ૧૯૨૮ સુધીના ૩૦ વર્ષમા
છપાયના લેખોની અને પુસ્તકોની એક પ્રત પણ મળતી નથી
તથા,

સે હટો જિત્તાસુઓની સૂચના અનુમાર
ત્રીસ ત્રીસ વર્ષના લેખો એકઠા કરી, નિયમવાર ગાઠવી,
આજના અનુભવથી કરી લખી

પાચ મુદર ફળદાર પુસ્તકના એક 'સેટ' રૂપે
બહાર પાડનાની યોજના કરનામા આવી છે

પાચે ભાગો ઢગલિ એન્ડ્રીક પેપર સુદર છાપ તથા મનહર
ડીઝાઇનનાળા પુઝા-અને મુદર ચિત્રો-થી આકર્ષક બનશે

ગુજરાતી આવૃત્તિ તેમજ હિંદી આવૃત્તિ છપાશે
આદક જે પૈકીની કઇ આવૃત્તિ પોતાને જોઇએ તે અવશ્ય લખવું
આ કાર્ય થઇ અચ્ચાળ હોવાથી
અગાઉથી આદક થઇ નામ નોંધાવનાર પુરતી જ
નકલો છપાવનારો ઠરાવ કર્યો છે.

તા ૧ ડિસેમ્બર ૧૯૨૯ સુધીમા નામ નોંધાવનારને
અગાઉથી થયેલા આદક " તરીકે એક સેટ રૂા ૧૦ ની
કિંમતમા મળશે (પોસ્ટેજ જુદું)

‘વા. મો. શા.’ સેટના આહુક તરીકે નામ નોધાવવા ઇચ્છનારે આ સાથેનું કાર્ડ બરી મોકલવા વખતે જ ડીપોઝીટ તરીકે એક સેટના રૂ. ૨) પ્રમાણે રકમ મનીઆર્ડરથી મોકલવી જોઈશે એકેક ભાગ તૈયાર થતો જશે તેમ તેમ કિમત રૂ. ૨) તથા પોસ્ટેજની રકમ જેટલું વી પી કરીને મોકલવામા આવશે ડીપોઝીટની રકમ પાંચમા ભાગના વી પી વખતે મજર આપવામા આવશે

અમત્યની સૂચનાઓ.

૧ ‘વામોશા’ સેટમાં ૧૯૨૯ માં છપાતાં પુસ્તકોનો સમાવેશ થતો નથી માટે દાસના નવા પુસ્તકો તો હમણા જ ખરીદી લેવા એ સલાહભર્યું ■

૨ ‘વામોશા’ સેટ તથા વા. મો. શાહના નવા પુસ્તકો સબધી સઘળું કામમાજ, ખ્યાવર દર પડતું હોવાથી, ફક્ત મુખ્યદ ખાતે જ રાખ્યું છે આદરેએ નામ નોધાવવા માટે તેમજ ડિપોઝીટ મોકલવા માટે સોલ એજન્ટ તરીકે નીચે જણાવેલ એક જ ઠેકાણે પત્રવ્યવહાર કરવો અને નાણા મોકલવા

પાયોનિઅર મીલ-એડર્સ ટ્રેડિંગ કંપની

વા. મો. શાહ સિરિઝના સોલ એજન્ટ્સ

નાગેવી સ્ટ્રીટ, મુમ્બઈ

૩ સબ-એજન્ટો કે બુકસેલરોને ત્યાં ડીપોઝીટ રકમ ફાઇએ બરવી નહિ ફક્ત સોલ-એજન્ટને મુખ્યમાં ભરેલું ડીપોઝીટ જ જમા થશે

૪ મોટા શહેરોના આહુકોને પોષ્ટ ખર્ચ વેડલુ ન પડે એટલા માટે જ સબ-એજન્ટો રાખ્યા છે, જેઓ પર અગાઉથી નોધાયેલા આહુકો પુરતી નકલો મોકલી આપવામા આવશે અને જેઓ પુસ્તકો આપતી વખતે જ ફક્ત મલ્ય જેટલી રકમ

૫ નામ મેષાવરણ કમિટી દ્વારા આ ગ્રંથને માટે
દુમળા જ રૂપોએ કર્યો.

પાછળથી મગાવનારને, નવ વ્રીલીકમા દર્શો તો,
૧૮ રૂપમા જે મળ્યો
વખતસર એની દુમળા જ લખા.

“વામેગા”

એ નામના કથેના પાંચ બાબતો

શુ શુ વાચ્યો ?

- નમે સાથે, ૩ જે લેખ માટે અને તમ મદિત્વા
તરીકે ૧૧ ૧૦૦૦ નું ઇનામ અપાયુ હતું.
- ‘પ્રગતિનું અવશ્ય અને તેના પાદચિન્હો’ ૩ જે ૧૫
માટે સમર્થ વિદ્વાનો ગદાન્દ્રો, આચાર્ય અને વાનીઓએ
આરીનતા પેઠાવી હતી.
- ‘સુઝાર્ પૌક્ષી ટુનિયા’, ૩ જે લેખ લખનાર રિના
પતના માલોમાં એકદમ જગતી થતા પાદ્ય હતી અને
જે અપુરો રહેશે લેખ આ પુસ્તકમાં પુરો થાશે તે.
- મદાનીર કહેતા હતા, જેની ૨૫૦૦૦ થી વધુ પ્રતો ખાલી હતી.
- મદાનીર મંત્રથી વિરિધ લેશે, - આખા મિત્ર, સામગ્રિક
તથા માવનીકી દષ્ટિએ.
- ‘જ્ઞાન-વિવાદી મુક્તિ’ એ સુત્રનું ઉકું હતું.
- દસવિશ્વિક ગ્રંથ પછી ચિખાની જનન જીવવાની જગલ.
- જાન શીલ તપ, જાનના એમનું મરણ, એમનો સદુપોગ
તથા દુરુપોગ અને જન સાથે તેમનો સંબંધ,
- આમાન્ય મનુષ્ય તથા વિશેષ મનુષ્ય (જેન) માં રૂપો,
- ધાર્મિક કિષાઓ તથા માન્યતાઓનો ઉપયોગ.

- આરોગ્ય, શક્તિ, અને નવજવાનીનું શિક્ષણ
  - વમાદિ ‘ઝંડિઓ’ પર જૈનતત્વનો પ્રકાશ
  - સુધારો અને સુધારકો, શ્રદ્ધા અને પુગલુ પ્રેમીઓ એમના પર જૈનતત્વનો પ્રકાશ
  - ‘આ બધો પ્રતાપ આપાગેનો !’—અનેક પેપરોએ જે લેખનો ઉતારો કર્યો હતો
  - ‘અસહકાર’નું લાભ, જેનો અનેક પેપરોએ ઉતારો કર્યો હતો
  - ‘મસ્તવિલાસ’નું માખણ
  - ‘અમૃતવાનનું અઠવાડીયું’—એમાથી કેટલોક બોધ
  - ‘લક્ષ્મિ’નું સાચું સ્વરૂપ અને ઉપયોગ
  - સેવાધર્મ
  - કર્મયોગના મત્રો
  - જૂદા જૂદા અવધૂતોની ‘મસ્તી’ અથવા આધ્યાત્મિક ધૂન
  - સ્ત્રીમરેણી ગુનામી અને છાદવામાં આવેલી ગુનામી
  - સ્વતંત્ર કાશ્વ ?
  - ભ્રમર ભ્રમવાન અને આજનો ભ્રમર ભારત—એક ભ્રમરનું રમુજી બાપણ
  - આજની ઇન્સાફ પદ્ધતિપર જૈનતત્વનો પ્રભાવ
  - વા મો લા ના કેટલાક ઍડીટરીઅલ્સ
  - મમદિ બાવધી વા મો શા નું આત્મચરિત્ર
  - જ્ઞાન અને નવચેતન આપનારી અનેક કથાઓ અને બીજી ઘણીય અમૂલ્ય સાહિત્ય
- (પાંચ ભાગ-૧૬૦૦ પૃષ્ઠ-માં સમાવવામાં આવશે)
- હવે પૂછો ત્હમારા અત કરણને—
- આ જ્ઞાન વગર ચવાની લેવું ત્હમને પાડવું જોડે કે ?

૫ નામ નાધારવા દે. હાન તો આ માથેના રા મે
દુમળા જ ઉપયોગ કરે.

પાઠગથી મગાવનારને નાવ ગીતીકમા દુઃ તે,
રૂ. ૧૫ ના સંદ મગસ
વખતર ચર્તા દુમળા જ લખે.

“વામોશા”

એ નામના કથના પાસ આમોમા

શુ શુ વાચનો ?

- ‘નમ સત્ય, કે જે જેન મારે સવાનમ માદિત્વા
તરીનું રા ૧૦૦૦ નું હનામ અપાયું હતું
- ‘મગતિનુ સ્વરૂપ અને તહેના પાદચિન્દા’, કે જે તેમ
માટે સમય વિદાનો નદાનિઓ, બાચાઓ અને મોનીઓને
આશીરવાદ પોષાગી હતી.
- ‘મુઝાઈ પોની દુનિયા’, કે જે જેન હાપનાર દેનિક
પત્તા માહોમા એકદમ જગતી થવા પામી હતી અને
જે અપુરો મહેમા જેન આ પુસ્તકમાં પુરા થયેનો છે
- મહાવીર કહેતા હતા, ‘જેની ૩૫૦૦૦ થી વધુ પ્રતો અપીતી
- મહાવીર સંજથી વિવિધ લેખો, આધ્યાત્મિક, સામાજિક
તથા માવનીકીક દરિએ
- ‘જ્ઞાન-વિચારી મુક્તિ’ એ સત્તુ ઉકું રદરથ.
- કસવિકાસિક સ્ત્ર પરીથી ક્રિષ્ણાતી જીવન જીવવાની કળા.
- દાન શીત, તપ જાવતા એમું રદરથ, એમનો સદુપયોગ
તથા દુરુપયોગ અને જીવ. સાથે તેમનો સંજય
- સામાન્ય મનુષ્ય તથા વિદ્યેન મનુષ્ય (જેન)નાં કથણો,
- ધાર્મિક ક્રિયાઓ તથા જાન્યતાઓનો ઉપયોગ

- મારોમ્, સ્ત્રી, અને નવજવાનીનું ચિહ્ન
- લગ્નમાં 'દિવોદાસ' જોવાનો પ્રમથ
- મુધારો અને મુધારા, કદા અને કુણુ પ્રેમીઓ એમના પર જોવાનો પ્રમથ
- 'આ કપો પ્રવાસ' નવજવાની 'અનેક પેપરોએ જે લેખનો' હિતો ક્યો હતો
- 'અસહ્યમ'નું ચાલ, જોના અનેક પેપરોએ હિતારો ક્યો હતો
- 'મસ્તીવાસ'નું માધ્યમ
- 'અનુભવ'નું, 'આવાસીયુ'—એમથી કેનો બોધ
- 'સાક્ષી'નું સાચું સ્વરૂપ અને ઉપયોગ
- સેવાધર્મ
- કર્મધર્મના મતો
- જૂઠું જૂઠું અવધૂતોની 'મસ્તી' અથવા આધ્યાત્મિક ધૂન
- સ્ત્રીધારેલી યુવામી અને લાલ્લામા આવેલી યુવામી
- સ્વનત્ર કાલ
- શ્રમ ભગવાન અને આજનો શ્રમ ભગત—એક
- મમત્વનું રમુજ ભાષણ
- આજની હંસાક પદ્ધતિ પર જોવાનો પ્રમથ
- વા મો. શા નાં કેમ? એડીટરીઅલ્સ
- મમત્વ ભાવથી વા મો. શા. નું આત્મચરિત્ર.
- જાન અને નવજવાની આપનારી અનેક કથાઓ અને બીજી ઘણું અમૂલ્ય સાહિત્ય
- (પાલ ભાગ-૧૬૦૦ પૃષ્ઠ-મા સમાવવામા આવશે)
- પૂર્ણ લખાણ અત કરશુને—

સયુક્ત જૈન વિદ્યાર્થીગૃહ.

(The United Jain Students Home BOMBAY)

મુખ્યની કોઈપણ કોલેજમાં અભ્યાસ કરવા ઉચ્છાત

મુખર્ષી બહારના

હરકોઈ જૈન શીરડાના કે હરકોઈ જૈનેનાર કામના વિદ્યાર્થીઓ માટે
વિદ્યાર્થીઓની પોતાની વ્યવસ્થાથી આવડતું બોર્ડિંગ હાઉસ

કોઈના ડોનેશ સ સેવામાં આવતા નથી.

રાખવ યવા ઇચ્છનારે નીચેના ઠેકાણેથી અરજીનું ફોર્મ મંગાવવું -

વા મો શાહ

મેનેજર ટ્રસ્ટી, સયુક્ત જૈનવિદ્યાર્થી ગૃહ

પોસ્ટ બોક્સ નં ૧૧૧ મુમ્બઈ

જાણી શકાય તેવા જાણનારોના નામોની યાદી આપવાની વિનંતી

જરૂર પડ્યે પૂછાવજો—

વાજાની દામ

કાળજી

અને

પ્રમાણિક

તાથી

સંતોષ

મંગવાની

જેરંટી

મિલ અને છનને લયતો તમામરોર
જમન વામોશા છનના છૂટા ભાગો
શીલકમાં રાખીએ બીએ

જર્મનીમાં બનતો કોઈ પણ માલ
મંગાવી આપીશું
અહિના માલ જર્મનીમાં વેચી આપીશું

સખો — S M Shree, માટેક, પાપોનિયર મિલ રોડર્સ ટ્રેડિંગ કં

‘વા મો શાહ નિવિત્રના સોલ જોન ઠ નામદેવી રોડ,

પોસ્ટ બોક્સ નં ૧૧૧, મુમ્બઈ

શુદ્ધિપત્ર

પૃષ્ઠ સીની	અશુદ્ધ	શુદ્ધિ
૧૨ ૮	સહત્યતાના	સહમ્યતાના
૩૧ ૨૦	શુદ્ધિની મૂર્તિ	પ્રુદ્ધની મૂર્તિ
૪૫ ૧૫	ધૂર્તા	ધૂર્તો
૪૭ ૨૧	optism	optimism
૭૦ ૯	મિ શૌ !	મિ પાતક !
૭૧ ૩	લોકાનુ	લોકાનુ
૮૬ ૧૧	થોડા જ વખત પર પર	થોડા જ વખત પર
૯૪ ૬	દૃઢ	દૃઢ
૯૯ કુદનોદ	meditative	meditative
૧૪૫ ૨૨	ચૂંકણ પાણી લાન	ચૂંકણ લાન પાણી
૧૬૧ ૨૩	અનુ	અવનુ
૧૬૬ ૧૮	તોફાનો એક પછી આવુ	તોફાનો એક પછી એક આવુ
૧૯૬ ૧૭	messive	massive

સયુક્ત જૈન વિદ્યાર્થીગૃહ.

(The United Jain Students Home BOMBAY)

મુખ્યની કોઈપણ કૌલેજમાં અભ્યાસ કરવા ઈચ્છતા

મુખર્ષી બહારના

હરકોઈ જૈન શીશકાના કે હરકોઈ જૈનેતર કોમના વિદ્યાર્થીઓ માટે
વિદ્યાર્થીઓની પોતાની વ્યવસ્થાથી ચાલતું બોર્ડિંગ હાઉસ

કોઈના ડોનેશ સંલેખમાં આવતા નથી

દાખલ થવા ઇચ્છનારે નીચેને ડેકાહેથી અરજીનું ફોર્મ મળાવવું -

વા. મે. શાહ

મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી, સયુક્ત જૈનવિદ્યાર્થી ગૃહ

પોષ્ટ બોક્સ નં ૧૧૧ મુમ્બઈ

સયુક્ત જૈન વિદ્યાર્થીગૃહ, મુમ્બઈ, મહારાષ્ટ્ર

જરૂર પડે પૂછાવજો—

વાજબી દામ

કાળજી

અને

પ્રમાણિક

તાથી

મસોપ

મળવાની

ગેરંટી

મિલ અને જીનને લગતો તમામરોટર
જર્મન વામોશા જીનના ફ્રેશ કાચો
શીલકમાં રાખીએ છીએ

જર્મનીમાં બનતો કોઈપણ માલ

મળાવી આપીશું

અહીંના માલ જર્મનીમાં વેચી આપીશું

”

દાખો. —S M Shah, માટેક પાથોનિયર મિલ સ્ટોર્સ ટેડિંગ કુ

વા. મે. શાહ સિરિચના સોલ એન્ડ નામદેવી રટોર,

પોષ્ટ બોક્સ નં ૧૧૧, મુમ્બઈ

શ્રુતિપત્ર

પાના નંબર	અર્થ	સંદર્ભ
૧૨ ૮	અર્થ	અર્થ
૩૧ ૨૦	શ્રુતિપત્ર	અર્થ
૪૫ ૧૫	અર્થ	અર્થ
૪૭ ૨૧	અર્થ	અર્થ
૭૦ ૬	અર્થ	અર્થ
૭૧ ૩	અર્થ	અર્થ
૮૬ ૧૧	અર્થ	અર્થ
૯૪ ૬	અર્થ	અર્થ
૯૯ ૬૦	અર્થ	અર્થ
૧૪૫ ૧૨	અર્થ	અર્થ
૧૪૯ ૨૩	અર્થ	અર્થ
૧૬૬ ૧૮	અર્થ	અર્થ
૧૮૧ ૧૭	અર્થ	અર્થ

વાચનારની નોંધ —

વાચનારની નોંધ —

વાચનારની નોંધ —

वांयनारली नोध—
